Ismail Kadare

Viața, jocul și moartea lui Lul Mazrek

UNIVERS

Ismail Kadare

Viața, jocul și moartea lui Lul Mazrek

Traducere din limba albaneză de
Marius Dobrescu

EDITURA UNIVERS
2015

ISMAIL KADARE
ETA, LOJA DHE VDEKJA E LUL MAZREKUT

www.edituraunivers.ro

Redactor: Irinel Antoniu
Tehnoredactor: Constantin Niță
Copertă credit foto: IngImage

ISBN ePUB: 978-606-8631-89-9
ISBN Print: 978-606-8631-70-7

I
PROLOG

Întâmplările care vor fi povestite în paginile următoare au avut loc într-o vară, într-un orăşel albanez de pe litoral. Era o vară frumoasă, atât de frumoasă încât te scotea din minţi, pentru că veri ca aceea nu pot fi decât la sfârşit de secol nebun.

Decorul nu era mai puţin minunat: ţărmul mării, cu mulţimea lui de plaje minuscule, promenada oraşului, ce urma linia ţărmului, cafenelele, berăriile şi, în fine, hotelul cel mare, cu terasa aşezată la doi paşi de plajă, locul cel mai bun, după unii, să-ţi bei cafeaua de dimineaţă, toate acestea îţi sporeau senzaţia că te afli în mijlocul unei ambianţe de lux.

Două insuliţe nelocuite vizavi, cu toate urmele şi resturile găsite acolo: chiştoace de ţigară, rujuri şi prezervative folosite, probabil, de personajele acestei istorii, obiecte ce nu păreau să fi jucat vreun rol în aceste evenimente.

Din contră, teatrul antic de la Butrint, pierdut în fundalul peisajului, deşi nu se zărea cu ochiul liber din cauza distanţei la care se afla, se bănuia că ar fi avut un oarecare rol în desfăşurarea evenimentelor. Dar asta se întâmpla mulţi ani după aceea, în timpul procesului spectaculos în care ziariştii, psihiatrii şi reprezentanţii Tribunalului Internaţional de la Haga au încercat să dezlege misterul

crimei. Conform dosarului de anchetă, câteva dintre personaje cutreieraseră printre ruinele teatrului, ba chiar şezuseră pe treptele lui de piatră, ceea ce n-ar fi putut încurca ițele mai mult decât erau. Cât despre celelalte opinii, conform cărora influența teatrului nu putea fi directă, ci foarte subtilă, şi asta chiar în modul în care se combinau faptele, căpătând concentrarea şi dramatismul pe care doar scena le poate crea, ei bine, toate acestea au fost considerate fantezii de scriitor.

Între timp, spre mirarea tuturor, judecătorii de la Haga nu au părut niciodată indiferenți atunci când, în timpul procesului, teatrul era pomenit întâmplător. După cum a explicat mai târziu unul dintre aceştia, ei se aşteptaseră ca inculpații să folosească teatrul drept circumstanță atenuantă ori de câte ori venea vorba despre felul cum apăruse ideea crimei. Se aşteptaseră, cu alte cuvinte, ca inculpații să se dezvinovățească sau să-şi apere superiorii făcând ceea ce nu se făcuse niciodată în cursul unui proces penal: să arunce vina pentru ideea crimei asupra unui teatru părăsit.

Cei care au urmărit evenimentele de la început nu au putut să nu observe că frumusețea anotimpului şi a locului aceluia se potrivea cu cea a personajelor dramei. Majoritatea acestora erau băieți şi fete frumoase, veniți acolo din diferite oraşe albaneze, şi mai ales din Tirana. Se deosebeau de restul turiştilor prin hainele moderne, prin modul cum se comportau, cum vorbeau, ba chiar şi cum țineau ceaşca de cafea în mână. Mai târziu, în povestirile rudelor sau ale prietenilor, păreau şi mai frumoşi, aşa cum ni-i imaginăm mai mereu pe toți cei care au păşit spre moarte şi neant.

Acesta trebuie să fi fost motivul principal pentru care grupul celălalt, al agenților care se ocupaseră de urmărirea lor, pusese atâta zel în cumplita lor vânătoare. Nici soarta teribilă a celor urmăriți, nici salvele de armă sau hăituirea

cu câini nu le topiseră ura ce-i torturase în tot timpul misiunii.

Între cele două grupuri se mişca o mulţime neutră sau cvasineutră: salariaţi în concediu veniţi de peste tot din Albania, pierde-vară, turişti scandinavi ajunşi pentru prima oară aici, câteva prostituate care treceau când de partea unora, când a altora, martori de ocazie care fie n-au înţeles nimic, fie s-au temut să înţeleagă ceva.

Toată această adunătură se învârtise săptămâni întregi prin zonă, uneori întâlnindu-se, alteori trecând unii pe lângă alţii ca orbii. Ba chiar şi cei care reuşiseră să se apropie mult mai intim, aşa încât să-şi amestece trupurile, săruturile şi sperma, ajungeau la un moment dat să treacă anonimi unul pe lângă celălalt şi aşa, străini, ca nişte umbre, să se îndepărteze fără să se mai vadă vreodată.

II
LUL MAZREK

Săptămâna începuse prost pentru Lul Mazrek. Tocmai luni, când aştepta să afle dacă fusese admis sau nu la şcoala de actorie, linia telefonică cu Tirana se întrerupsese. Înainte de a ajunge la „Barul Liria” intră la poştă. Acolo, toată lumea întreba acelaşi lucru: când se va restabili legătura.

Barul era aproape gol. Pentru că nu mâncase nimic, paharul de fernet îl ameţi. Plecând, îşi aminti să treacă pe la teatru. Se repeta *Pescăruşul* lui Cehov, dar fără mare tragere de inimă. Era aşteptat acordul şefilor de la Tirana. Lucrul acesta îl aflase săptămâna trecută de la machior. În după-

amiezile monotone, acesta trecea pe la el ca să-l machieze. Să nu-mi ies din mână, se scuza singur. De plictiseală, credea Lul Mazrek. Cum e? îl întrebă omul de cum îl zări. Nimic nou, răspunse Lul. Legătura cu Tirana e întreruptă.

Linia a fost refăcută abia marți după-amiază. Văru-său îl sună seara târziu. Îndată ce-i auzi vocea, simți o apăsare în capul pieptului. Mai apoi, văzând că celălalt o tot lungeşte cu vrute şi nevrute, se răsti la el: nu înțeleg ce-o tot lălăi aşa, spune odată, am luat concursul sau nu? De la capătul celălalt al firului, văru-său urlă: dacă asta vrei, uite că-ți spun: ai luat un căcat.

Lul înjură o bucată de vreme. Văru-său făcu la fel. Urlară în receptor toate vulgaritățile pe care le ştiau, conştienți că multe dintre ele le scapă.

— Ce este? îl întrebă maică-sa. Ai reuşit sau nu la amărâta aia de şcoală?

Lul ar fi vrut să-i spună „un rahat", dar renunță. După ce se descărcase înjurând, acum îl cuprinsese o mare tristețe. O privi câteva clipe pe maică-sa, apoi dădu din cap că nu.

— Nu fi supărat, îl consolă ea. Mare lucru şi şcoala aia! O şcoală şi atât!

— Taci, mamă.

Merse la el în cameră şi se prăbuşi pe pat. Fumă două țigări una după alta. Uite că visul lui de a deveni actor profesionist se dusese naibii. Mâine o să treacă din nou pe la teatru, să întrebe dacă n-au şi pentru el vreun rol de mâna a şaptea în spectacolul următor. Deja îi promiseseră ceva. Trebuia să-şi accepte soarta de actor amator într-un teatru de provincie. Unul dintre aceia care aşteaptă să i se arunce când şi când câte un os de ros. Şi care e invitat de milă, în seara premierei, să stea într-un colț de masă la petrecere.

Aşa întins cum era, privi o bucată de vreme geamul ferestrei. I se păru că pe suprafața lui zăreşte ceva ciudat. O

sclipire paşnică, de care avea atât de multă nevoie. Încet, ca pentru a nu deranja iluzia aceea, se ridică şi se apropie de fereastră. Cerul era plumburiu, dar cenuşiul acela avea un soi de strălucire aparte. Fu cât pe ce să exclame de unul singur: Uau! Naiv să fi fost să nu fi înțeles că avea să ningă.

Fără să ştie nici el de ce, se ridică şi-şi puse paltonul ca să iasă în oraş. La fel ca norii, frigul din jur anunța la rândul său că o să ningă. Avu impresia că aerul pe care-l respira era colorat discret în violet.

Păşind pe strada centrală, şi-o aminti, cine ştie de ce, pe profesoara de chimie din şcoala generală. Venea gânditoare la ore, avea pe chip o îngrijorare ce lăsa imediat locul unei expresii de fericire. A continuat aşa tot trimestrul al treilea, până când una dintre colegele de clasă a dezlegat misterul: domnişoara era îndrăgostită.

În dreptul reclamelor de cinema îi ieşi înainte Nik Balliu.

— Eşti vesel, îi spuse acesta. Se vede treaba că ai reuşit...

— Un rahat, îi răspunse Lul.

— A, aşa? Mi s-a părut că eşti vesel.

— Ți-am mai spus... Treaba aia s-a dus naibii.

Reuşise în cele din urmă să evite cuvântul „căcat”.

— Ram bam bum, făcu celălalt. Cumperi câine şi vinzi cățea, cum se spune.

O luară spre „Barul Liria” să bea un păhărel. În timp ce discutau, lui Lul îi trecu prin cap că era posibil ca, în cel mai scurt timp, douăzeci la sută din limba albaneză să fie formată din cuvinte precum „cur”, căcat” şi „băşină”. Dacă ar fi continuat aşa, limba, cea mai importantă dovadă a moştenirii ilire, avea să ajungă o latrină mizerabilă.

— Mi s-a părut c-o să ningă, zise Lul, mai mult ca să schimbe discuția.

Celălalt privi afară.

— Aşa crezi? N-am băgat de seamă. În oraşul ăsta de rahat nici să ningă nu poate. E al naibii de fițoasă zăpada, cum se zice. Nu cade decât unde vrea ea.

Lui Lul îi scăpă un oftat.

— Ia ascultă, urmă Nik Balliu. Ți-o aminteşti pe roşcata de la şcoala de infirmiere? Subțirica aia pentru care s-au bătut băieții din cartierul de jos? O prietenă de-a ei mi-a spus că-i place de tine. Nu te uita la mine ca mumia lui... Tutankamon sau a cretinului ăluilalt, cum naiba-l mai cheamă, şi ascultă aici. Pare ea slăbuță, iar la față nu e cine ştie ce, dar chestia aia se spune că o are dulce ca acadeaua. Ne întâlnim într-o sâmbătă la mine, ce zici? Şi nu mai sta cu fața asta de pămpălău. Gata, plec, am întâlnire cu un tâmpit.

Nik Balliu plăti la tejghea şi ieşi din bar. De afară, îi bătu cu degetul în vitrină şi-i făcu vesel cu ochiul.

*

În următoarele două zile, Lul Mazrek simți că-şi revine. Nici prin cap nu-i trecea ce avea să i se întâmple la sfârşitul săptămânii. Înainte de a citi convocarea la armată, zări lacrimi în ochii maică-sii. Luă hârtia din mâna ei, o citi mai întâi repede, apoi pe îndelete, ca pe o probă de recitare, pentru a-i găsi ritmul potrivit. Un text mai stupid ca acela nu ți-ai fi putut închipui. Un stil demodat, poate de pe vremea regelui sau chiar şi mai vechi, dinainte de independență, cu nişte expresii pe care nimeni n-ar fi avut curajul să le pronunțe în ziua de azi. Eu, căpitan de rangul întâi Hodo Garunja, ordon: în caz de neprezentare, te condamn. Apoi veneau la rând alte cuvinte: dezertare, aducere cu forța la Biroul de recrutare, tribunal militar, închisoare. Mai lipseau doar: eu, căpitan de rangul întâi Hodo Garunja, ți-o fut pe mă-ta.

Dacă n-ar fi fost şi maică-sa acolo, Lul i-ar fi adresat aceleaşi cuvinte căpitanului. Totuşi, în sinea sa tot i le

spuse. Lăsă hârtia pe masă, după care o luă iar. Citi când trebuie să se prezinte. Era joia următoare.

Privirea îngrijorată a maică-sii îi spori nervozitatea.

— Convocarea asta pune capac la toate, zise ea în cele din urmă. O nenorocire nu vine niciodată singură, cum se spune.

Uite de ce-avea el nevoie acum, de proverbele ei. Pasionat cum fusese de misterele limbii albaneze încă de pe vremea când recita poeme şi monologuri în liceu, trăise cu impresia că proverbele şi zicătorile fac parte din zona aceea a folclorului care-l face pe om să se simtă bătrân.

Şi iată că maică-sa începuse să vorbească şi ea în proverbe, deşi se pare că bătrânețea o ocolea. Se aşteptase să înceapă la fel ca majoritatea mamelor, cu trupul şi chipul. Dar în cazul ei se întâmpla altceva. În timp ce taică-său se ofilea, ea părea că întinereşte. Chiar şi rochiile şi le făcea aşa, din ce în ce mai colorate, ceea ce pe el îl enerva.

Întoarse capul spre oglinda atârnată lângă bufet şi-şi trecu degetele prin păr. I se făcu milă de el. Eu, căpitanul de rangul întâi Hodo Garunja, o să te tund, o să ți-o fut pe mă-ta.

Lui Lul Mazrek îi venea să urle.

*

Curtea Biroului de recrutări era ca un patrulater neregulat. Clădirea cu etaj din mijloc îi dădea un aer şi mai posomorât. Recruții stăteau grupuri-grupuri în picioare sau aşezați pe scară. Din când în când, câte un subofițer ieşea la una dintre uşi cu o listă în mână. Cei ce se auzeau strigați intrau. Ceilalți continuau să fumeze sau să privească pierduți cum plouă mărunt.

Uite că-i „încalță” şi pe artişti, spuse cineva din spatele lui Lul. El se făcu că nu aude şi nu se întoarse. Dar celălalt insista.

— Tu ai fost la noi în sat cu o echipă de la cultură anul trecut, i se adresă.

— Da? Poate.

— Eu ştiam că artiştii sunt scutiţi, că nu-i ia în armată, zise un altul.

— Eu nu-s artist, răspunse Lul.

— Cum nu eşti? interveni primul. Ne-ai recitat *Păstori şi plugari*, de Naim Frasheri. A fost impresionant. Apoi ai mai jucat şi într-un scheci.

— Mda, treabă de liceeni, făcu Lul.

Privi încă o dată spre uşă, cu speranţa că subofiţerul o să apară din nou.

Era după-amiaza târziu când îşi auzi numele strigat. Intră împreună cu alţi zece inşi într-o sală mare, în care trosnea o sobă cu cărbuni. Primiră ordin să se dezbrace la piele. Alături se afla biroul comisiei militare. Un sentiment de ruşine şi de dorinţe ascunse domina încăperea. Câţiva dintre băieţi îşi acopereau cu mâna organele genitale. Un altul plângea cu sughiţuri. Iar altuia i se albiseră ochii.

Lul aştepta cu mintea aiurea. Se dezmetici doar atunci când se trezi în faţa mesei la care şedeau ofiţerii din comisie. Oricum, n-ar fi reuşit să-l ghicească pe cel care-l ameninţase că-i fute mama sau chiar pe el...

Ca un somnambul se urcă pe cântar, apoi se lipi de tija gradată pentru înălţime. Auzi cuvintele „unu şaptezeci şi şase”. O mână aspră îi atinse testiculele. Simţi şi grijă, dar şi răutate, încât îi veni să urle de durere. Apt! strigă tare ofiţerul.

*

Se întoarse acasă sleit de puteri. Luă cina devreme, apoi se întinse pe pat. Somnul îl ocoli o vreme. Pe la miezul nopţii i se păru că se trezeşte. Un sentiment de o dulceaţă necunoscută îi moleşea membrele. O dorinţă imensă se apropia târându-se ca o negură înecăcioasă. Erau trei

siluete goale puşcă, la fel ca în sala unităţii militare, când recruţi, când lumânări. Ba chiar i se păru că el însuşi, întins între ele, îşi lumina propriul trup.

Sări din somn, cumplit de speriat.

Ce se întâmplă cu mine? se întrebă.

Dar sentimentul acela minunat îi rămăsese impregnat în trup. Împreună cu dorinţa de ceară albă, ce se revărsa pe de lături.

Aşa i se păruseră într-adevăr trupurile celor mai mulţi dintre recruţi. Netede şi albe ca nişte lumânări. Şi coastele lor, ce se profilau de peste tot. Era prezent pentru prima oară în mijlocul unei asemenea nudităţi.

Se linişti zicându-şi că visul îşi avea originea în imaginile acelea. Îşi murmură totuşi: numai de nu mi s-ar întâmpla ceva.

Se întoarse pe-o parte pentru a-şi elibera trupul de povara visului. Rareori se masturbase atât de repede ca acum.

Câteva clipe mai târziu, eliberat de orice, adormi buştean.

*

Două săptămâni mai târziu îi veni, în cele din urmă, şi o veste bună. Avea să facă serviciul militar la trupele de grăniceri, pe litoral, undeva în sud. Toţi cei cu care vorbea rămâneau cu gura căscată. Chiar aşa, în sud, la Saranda? Păi trebuie să te felicităm. Asta nu-i armată, e concediu de lux. Pe cuvânt, aş da oricând biroul meu plicticos pe un an acolo.

Şi toţi gândeau la fel. Chiar şi cei care vedeau numai partea goală a paharului. Avea noroc, fără îndoială. Vor trece astea două-trei luni mai reci, apoi gata, vine vara. Se spune că în sezonul turistic litoralul e o minunăţie. În plus, era bine chiar şi pentru biografia lui. E un semn de încredere din partea statului.

Lul se gândea din când în când la şcoala de teatru. După satisfacerea stagiului militar, avea să se înscrie din nou.

Normal, îi spusese celălalt. După stagiul la grăniceri totul o să fie mult mai uşor. Mai ales dacă vii de acolo... de la Saranda. E periculos... mai bine spus... e greu la Saranda. Poate că auzise şi el: jumătate dintre trecerile ilegale în Grecia pe acolo se fac...

Lul nu-şi putea crede urechilor. Era pentru a doua oară când auzea asta.

Încercă să se gândească din nou la teatru. Dacă, într-adevăr, serviciul militar la grăniceri era considerat cel mai greu, asta o să-l ajute, cu siguranţă, să câştige concursul. În asemenea cazuri biografia contează mult.

Întreaga săptămână şi-o petrecu copleşit de această redeşteptare a speranţei. Sâmbătă, Nik Balliu îşi aniversa ziua de naştere. Invitase câţiva prieteni, băieţi şi fete. Printre ei era şi „roşcata”. Nik zdrăngăni ceva la chitară, apoi cântară toţi împreună vechi serenade korceare. În timpul dansului, „roşcata” se strânse lângă el şi-şi culcă fruntea pe umărul lui. Arăta chiar mai bine decât îşi imaginase. O chema Magda şi i se destăinui că, încă de când îl văzuse mai demult, la olimpiada de teatru a liceelor, îi rămăsese gândul la el. Cum aşa? o întrebă Lul, aparent dezinteresat. Ea îi spuse că-i plăcuseră vocea şi culoarea ochilor lui. Era moartă după băieţii cu ochi cenuşii.

După petrecere, o însoţi până la poarta casei ei. Cum deschise poarta, fata îl trase de mână până într-un fel de cămară din fundul curţii. Acolo se sărutară în întuneric o bucată de vreme. Ea nu opuse nici o rezistenţă, ba chiar îşi scoase singură chiloţii când simţi mâna lui pipăind-o.

După ce terminară, el îşi aprinse o ţigară.

— De ce taci? şopti ea. Te plictiseşti cu mine?

— Nu... Deloc.

— Ba eu simt că te plictiseşti, zise şi respiră adânc. Nici nu ştii cum să te porţi cu băieţii. Dacă le rezişti, se supără. Dacă le faci pe plac, se supără iar.

— Eu nu sunt ca ei, spuse el. Înțelegi? Nu sunt din categoria aia de indivizi care, cu cât se poartă mai şmechereşte cu femeile, cu atât mai deştepți se cred. Dimpotrivă.

O mângâie pe păr şi-i şopti la ureche vorbe tandre.

— Nu-i nimic dacă nu mă iubeşti, zise ea. E de ajuns să fii drăguț cu mine.

El simți cum îl încearcă o părere de rău.

— Eşti o fată bună, îi spuse. Şi să nu crezi că sunt aşa cum ai zis tu. Le urăsc pe fetele care te duc o mulțime cu vorba şi până la urmă te lasă-n drum. Înțelegi?

Lul simți nevoia ca ea să-l creadă. Indiferența lui de adineauri lăsă locul unei însuflețiri neobişnuite. Îi povesti despre câteva tipuri de fete pe care le cunoscuse şi care, când voiai să le săruți, împingeau fruntea înainte ca nişte oi încăpățânate, părul de pe gât le mirosea a săpun de rufe, fără a mai vorbi de chiloții largi şi aspri la pipăit, ca de pânză de cort, chiloți revoluționari, cum le spunea Nik Balliu.

Ascultându-l, ea îşi înăbuşea cu greu hohotele de râs.

— Iubițel, ce frumos vorbeşti, îi spuse. Nu degeaba eşti tu artist.

— Hm, făcu el. Vreau să te rog un singur lucru: să nu mai rosteşti cuvintele astea. Şi... dacă tot a venit vorba despre chiloți: ai nişte chiloței subțiri, de mătase, dacă nu greşesc.

— Pentru tine i-am luat... Dacă ai şti cât am căutat...

El o mângâie din nou *acolo*.

— Iar asta... asta e tare dulce.

— Chiar?

Dorința revenită făcea ca vorbele să-i fie directe, fără perdea. Şi stărui ca şi ea să vorbească la fel. Odată cu veşmintele, ea renunță şi la ultima urmă de reținere şi, printre gâfâituri şi oftaturi, îi răspunse în acelaşi fel.

Întorcându-se acasă, se simţea gol de tot. Dragostea e, într-adevăr, o chestie de tot rahatul. Nu e ca treaba cu motocicleta, unde, dacă ai învăţat să conduci, mai departe e simplu, greşeşti, plăteşti cu capul. Aici e greu de spus ce să faci. O maşinărie mai încurcată nici nu-ţi poţi imagina. Toate mecanismele funcţionează pe dos. Uite, biata roşcată era moartă după el. Şi chestia *aia* o avea într-adevăr de aur. Şi ce-i cu asta? Nu trezea în el nici o emoţie. În vreme ce acolo, la Tirana, în săptămâna aceea de concurs, se îndrăgostise de cel puţin trei ori. În toate cazurile, de localnice necunoscute, care nu-i dădeau nici cea mai mică atenţie. Acolo se întrebase pentru prima dată dacă iubeşte teatrul aşa, pur şi simplu, sau de dragul lor. Uneori credea într-un fel, alteori, într-altul. Se pare că ambele erau valabile. Iar fetele nu degeaba purtau pe trup toate semnele scenei: manichiură, machiaj. Dacă li s-ar fi permis, şi-ar fi pictat şi obrajii... Ar fi fost într-adevăr un mare prost dacă nu s-ar fi gândit că setea de celebritate are legătură cu femeile. Cel puţin, o parte a ei. Cea principală.

*

Două zile mai târziu se afla la cârciuma „Maţe", împreună cu Nik Balliu. După al treilea pahar de coniac veni iar vorba despre fetele din capitală. Văd că ţi-a rămas gândul la ele, îi zicea Nik. Şi încă cum, răspundea el. Eu nu sunt ca tâmpiţii ăia care se dau mari când vin de la Tirana: am făcut şi am dres. Eu îţi mărturisesc deschis: umblam ca un câine plouat. Şi mi s-a părut corect aşa: eram un provincial amărât şi atâta meritam. Dacă aş fi reuşit să intru şi să devin actor, atuncea da, aş fi intrat şi eu în rândul lumii. Aş fi fost unul de-al lor, aş fi avut acces la toate. Şi ţi-o mai spun şi pe asta: n-aş fi fost ca proştii ăia care-şi bat joc de norocul lor. Dimpotrivă, aş fi ştiut să-mi valorific şansa. Pentru că nu mi-e ruşine să-ţi declar că-s mort după fetele din Tirana.

— Te înțeleg, zise Nik Balliu. Îți ştiu de mult sminteala asta.
— Dar ce, tu n-o ai?
— Hm. O am şi eu, dar nu ca tine, mort-copt. Ce vreau să spun e cam aşa: în afară de fetele din Tirana, mai sunt şi altele. Briliante, cum se zice. Paris, Monte-Carlo, oof.
Lul izbucni în râs.
— Păi noi vorbim despre cele de aici. Tu poate te gândeşti la Paradis şi la Beatrice, la Dante. Ca să fiu cinstit, n-am nici o treabă cu astea.
— Dar Parisul şi Monte-Carlo nu sunt în cer, măi prostule. Tot în lumea asta sunt. Lasă, hai să vorbim despre altceva. Mai luăm unul?
În vreme ce-şi goleau paharele, Lul simți privirea lui Nik Balliu ațintită asupra sa. Avea ceva ciudat în ea, un soi de abur lunecos.
— Acolo unde o să te duci tu e super. Vizavi e Grecia. Luminile din Corfu se văd ca şi când ar fi din cartierul vecin.
— Ştiu.
Lui Lul nu-i plăceau oamenii care nu-l priveau în ochi. Dar şi să fie fixat în felul ăsta insistent îl deranja.
— Au fugit mulți pe la Saranda în ultima vreme.
— Ştiu, zise din nou Lul. Am auzit şi eu.
Zări în ochii celuilalt o scânteie ciudată.
— O să te invidieze unii, zise imediat, destul de ezitant. Chiar şi băieții şi fetele din Tirana or să te invidieze. Ăia pentru care tu erai doar un biet provincial.
Lul zâmbi cu amărăciune.
— Dar de ce? întrebă după un moment de tăcere.
— Cum de ce? O să te invidieze al dracului de tare. Mă refer la ăia care se gândesc s-o şteargă *dincolo*.
— Uau, ce m-ai făcut să râd. După capul tău, o să mă invidieze pentru că văd luminile din Corfu?
— Nu pentru asta. Sigur că nu, zise Nik.

Începuse să se bâlbâie mai tare ca înainte.

— Tu o să fii acolo ca... ca la un ospăț... La un ospăț unde poți să te înfrupți din orice... În vreme ce celorlalți, care sunt departe, o să le lase gura apă.

Lul îşi încreți fruntea ca pentru a-i arăta că tot nu pricepe.

— Nu te înțeleg nici de data asta.

El era acum cel care-şi ferea privirile.

— Vreau să spun... eşti acolo... pe țărmul... de care alții nu se pot apropia... Sau, mai corect, se apropie riscându-şi capul... Câini... sârmă ghimpată... Iar tu, dacă vrei... dacă-ți trece prin cap... trei-patru paşi şi hop dincolo... Nu te uita la mine ca un idiot... N-am spus că ai s-o faci... Ți-am spus cum gândesc şmecherii ăia din Tirana. Ăia pentru care tu nu eşti decât un amărât de provincial.

Lul îl privi dezamăgit.

— Nu mă interesează ce gândesc şmecherii din Tirana, spuse apoi.

La fel de încruntat, dădu peste cap paharul şi-şi privi ceasul.

— S-a făcut târziu, Nik. Mergem?

— Mergem, răspunse celălalt.

*

Spre miezul nopții îi pieri somnul. Avea gura amară. Se sculă, bău apă la chiuveta din bucătărie, apoi se culcă la loc. Ce coniac nasol, îşi spuse.

Era conştient că, mai mult decât coniacul, ceea ce-l tulburase mai tare fusese altceva. N-avea de ce să se mintă. Celălalt i-o spusese direct: eşti fericit, Lul Mazrek, că poți să-ți iei picioarele la spinare!

De afară, în liniştea nopții, se auzea cântecul lălăit al unui bețiv. Cuvintele se distingeau cu greu.

Pentru tine, Bukurie,
O să intru-n puşcărie.

Lul îl înjură pe bețiv în gând. Îi trecu prin cap să deschidă fereastra şi să-i strige: ori cânți ca lumea, ori du-te la dracu'.

Îndepărtându-se, vocea cântărețului părea şi mai hodorogită.

N-o să-mi mai văd mamă, tată,
Din groapa cea astupată.

De unde naiba mai ies şi cântecele astea? Deschise într-adevăr fereastra ca să audă şi ultimele versuri, dar bețivul, parcă pentru a-i face în necaz, tăcuse.

Când îşi reluă lălăiala era destul de departe. Numai că acesta era un cântec cunoscut, unul dintre acelea pe care le cântaseră la ziua lui Nik Balliu.

Neaua albeşte munții
Şi drumul e pustiu.

La dracu', îşi zise Lul, amintindu-şi din nou gustul amar pe care i-l lăsaseră cuvintele prietenului său. Îşi spuse imediat că, în puținele zile care-i mai rămâneau de stat acasă, trebuie să evite cafenelele. Şi mai ales să-l evite pe Nik Balliu.

III
VJOLLCA MORINA

La două sute de kilometri distanță, Vjollca Morina, o fată din capitală, de douăzeci şi trei de ani, stagiară la Banca Națională, păşea cu capul plecat, ca toți aceia care vor să se apere de vânt sau de privirile curioase ale trecătorilor. Pe

strada Fortuzi nu bătea vântul, iar trecătorii erau din cale-afară de puţini în după-amiaza aceea de martie.

Şi totuşi, ea ţinu capul plecat până când i se păru că se îndepărtase suficient de clădirea cu trei etaje de unde ieşise cu câteva minute în urmă.

Era acelaşi sentiment pe care-l avusese cu un an în urmă, când, pentru prima oară, urcase cu inima strânsă treptele acelui bloc, repetând în sinea sa: „Etajul trei, apartamentul patru”.

Se simţea şi acum la fel de tulburată ca atunci când intrase acolo, în urmă cu un an, şi avea acelaşi sentiment de vinovăţie când pleca. Păşind pe trotuar, i se părea că tocurile ei fac mai mult zgomot ca de obicei. Doar la intersecţie, acolo unde strada Fortuzi întâlnea Bulevardul Mare, fata se mai linişti puţin. Zgomotul tocurilor fu primul care reveni la normal, apoi i se linişti respiraţia şi, în final, mersul îi deveni mai sigur.

În după-amiaza aceea ritualul se repetase. După ce se calmă, Vjollca simţi nevoia să se uite ca de fiecare dată în oglindă şi, imediat după aceea, cu o şi mai mare acuitate, dorinţa de a face baie.

Poarta căsuţei cu o mică grădină în faţă era încuiată. Îşi aminti că părinţii ei erau plecaţi la o logodnă. Căutând cheia, îşi spuse bucuroasă că putea să stea în baie după pofta inimii. Cheia era murdară de ruj şi ea zâmbi înainte de a o şterge.

În casă era frig. Aprinse soba de tuci şi puse pe ea două vase mari cu apă. Baia părea şi mai rece, plină de rufe întinse la uscat. Boilerul era stricat de mult, iar cada, cu două zgârieturi ruginite pe mijloc, era folosită mai mult ca albie de spălat rufele. Pe străduţa lor erau destule case ridicate în vremea regelui, dar în nici una dintre ele proprietarii nu reuşiseră să pună în funcţiune vechile boilere.

Încet-încet, afară se lăsa seara. Îşi scoase schimburi curate, apoi se aşeză pe canapeaua de lângă sobă, în vreme ce focul duduia cu putere.

Apa fierbinte, peste care adăugase apă rece, ajunse cu greu să umple o parte din cadă. Şi totuşi, într-o zi ca asta, Vjollca prefera vechea baie în locul duşului încălzit cu petrol, construit cu mare greutate de fratele ei.

Se dezbrăcă alene, parcă îndoindu-se de fiecare lucru pe care-l scotea de pe ea. La fel de gânditoare intră şi în cadă. Aşa după cum îşi închipuise, apa îi acoperea cea mai mare parte a trupului. Îi rămăseseră afară doar sânii şi o parte din părul de sub abdomen. Încercă să se cufunde toată în apă şi închise ochii. Ziua fusese lungă şi extrem de obositoare. Frecându-se cu buretele, părea că se chinuie să îndepărteze de pe ea resturile acelei zile.

Gândul că sunt câteva lucruri pe lume care nu pot fi îndreptate îi reveni cu tristețe. Îşi atinse delicat deschizătura sexului, ca şi când ar fi vrut să-i transmită cu ajutorul mâinii că nu are nici o vină şi că, desigur, nu are nici ea însăşi. Şi totuşi, complicațiile vieții ei îşi aveau originea tocmai în zona aceea delicată. Acolo, în spațiul dintre deschizătura caldă şi cealaltă deschizătură, cea care părea atât de indiferentă, ascunsă tainic în fundătura feselor albe, chiar acolo, într-o noapte caniculară avusese loc neînțelegerea, confruntarea surdă în urma căreia viața ei se oprise într-un punct din care nu mai reuşea să iasă.

Simțea şi acum că se înroşeşte până la rădăcina părului ori de câte ori îşi amintea momentul în care omul din fața ei, bărbatul cu obrajii netezi, cu ochelari cu ramă metalică ce i se păruseră caraghioşi la început, iar mai apoi din ce în ce mai solemni, îi adresase cuvintele: tovarăşa Vjollca, dacă insistăm să deveniți colaboratoarea noastră, înseamnă că avem motive, adică vă cunoaştem bine.

Fraza era pe cât de clară, pe atât de ambiguă. Aveau motive în sensul bun: încredere bazată pe biografia ei etc. Sau în cel rău: ştiau ceva compromiţător despre ea. Era prima oară când Vjollca îşi pierduse siguranţa de sine. Până atunci spusese „nu” din convingere şi aproape cu bucurie. Le mulţumise pentru încrederea acordată, dar le mărturisise că nu poate. Nu era potrivită pentru munca aceea. Nu era genul ei.

După un scurt moment de linişte, cu un glas ce i se păru şi ei neconvingător, întrebase: dar de ce insistaţi atât de mult pentru mine? De unde atâta încredere, adică ce ştiţi despre mine?

Privirea celuilalt era la fel de rece ca şi cuvintele lui. Cu fraze îngheţate, luate parcă din cel mai friguros cotlon al limbii, omul îi spusese.

Vjollca îşi acoperise ochii cu palma. Se aşteptase la orice, în afară de asta. Ar fi vrut, fireşte, să-i strige celui din faţa ei „mizerabilule”, dar mai ales celuilalt, lui Sami Braja, un vechi iubit care ieşise cu multă vreme în urmă din viaţa ei. Ori de câte ori îşi amintea de el se străduia să şi-l scoată din cap, iar când aflase că fusese condamnat pentru jocuri de noroc nu simţise nici un pic de compasiune. Era singurul care-i ştia secretul. Le povestise, probabil, anchetatorilor într-un moment de criză, ca să le facă pe plac, sau poate, şi mai rău, în puşcărie, făcând haz împreună cu colegii de celulă.

Mizerabilul, spusese ea, de data aceasta cu voce tare. Îşi închipuise că durerea aceea groaznică, pe care o simţise în partea dinapoi a trupului, avea să fie singura. Şi totuşi, amintirea acelui moment era infinit mai greu de suportat.

Omul din faţa ei n-o scăpa din ochi. La fel ca adineauri, o parte din ura fetei îi era adresată chiar lui. După prima izbucnire nervoasă, acum îşi simţea obrajii reci şi fără viaţă. Oameni răi, îşi zisese. Viermi, nu oameni.

Fără a-şi ascunde dispreţul, îl privise pe celălalt în faţă.

— Şi ce-i cu asta? zisese încet. După părerea dumneavoastră, eu... dacă am făcut lucrul acela... ruşinos... umilitor... aş fi potrivită să fac altele la fel?

Bărbatul era pregătit, după cum se părea, să intervină, altfel n-ar fi putut să-i răspundă atât de prompt. Ea îl înţelesese greşit. El nu-şi închipuise niciodată că lucrul acela dovedeşte că omul are porniri greşite aşa, în general. Indiferent de toate prejudecăţile, e vorba de un viciu omenesc, câtă vreme e practicat de milioane de oameni. Îi amintise de asta nu pentru a sugera că ea, Vjollca Morina, ar fi predispusă la vicii, ci pentru a sugera că, dacă ar fi nevoie, este gata să facă gesturile cele mai curajoase. Uite, asta voise să spună şi era gata să-şi ceară scuze dacă modul în care o spusese fusese lipsit de delicateţe.

Devenise iar blând şi logic ca la-nceput. Îi repeta că nu-i va cere să facă nimic ilegal. Nici să „toarne" şi nici să calomnieze. Din contră, voia numai adevărul. Pentru binele statului şi al societăţii.

Nu-i ascundea că, înainte de a pune ochii pe ea, cum se spune, i se cercetase atent biografia. Întrunea perfect calităţile colaboratorilor de care era nevoie acum: fată cu cultură, sinceră, cinstită în sufletul ei, fără prefăcătorie. Statul nu mai putea merge înainte cu agenţii de tip vechi, care-şi rezolvă resentimentele personale în numele lui. A avut dreptate când a pomenit de calomnii. Au existat într-adevăr calomnii şi delaţiuni murdare în societatea noastră. Iar statul făcea tot posibilul ca să le elimine. Vă pare cumva prea idilic un asemenea tablou? Eu vă rog să analizăm împreună toate aceste aspecte. Există vreun stat în lume care să vrea să fie minţit? Cred că sunteţi de acord cu mine că un stat poate avea o mie de slăbiciuni, dar nu va accepta niciodată să fie minţit. Aici nu face excepţie nici statul albanez. El vrea să ştie adevărul. Iar adevărul nu-l poate

afla nici de la toți ramoliții, nici de la ticăloşi, ci de la oameni ca dumneavoastră. Acum ar vrea să-i destăinuie ceva ce trebuie să rămână între ei. Cu un timp în urmă se primiseră note informative despre violonistul Ylli Belto. Rapoarte stimulate de invidie, e adevărat, dar care l-au împiedicat pe artist să ajungă la un concert într-o țară balcanică. Atunci, noi i-am trimis-o pe una dintre fetele noastre. La prima vedere pare ceva rău: o fată care iese cu un violonist pentru a-l spiona! Ce poți să spui, pare un lucru murdar! Da, dar ce s-a întâmplat în cele din urmă? Fata a făcut un raport care contrazicea complet notele informatorului. Şi, într-adevăr, l-a salvat. După cum ați văzut, cred, acum două săptămâni, Ylli Belto a participat la concursul de la Sofia, unde a luat şi un premiu. Aşadar, ce spuneți de toate astea?

Omul îşi întrerupsese pledoaria pentru a respira adânc.

Vjollca, deşi tăcuse până atunci, oftase la rândul ei.

El o privise cu blândețe.

— Dumneavoastră, în afară de ceea ce v-am spus, sunteți frumoasă şi... foarte temperamentală.

Vjollca avusese senzația că se află goală în fața lui. Nemernicul acela, Sami Braja, le-a povestit chiar tot, îşi zisese.

Se simțea, într-adevăr, epuizată. Bănuia că nu vor renunța atât de uşor. Pentru că în momentul acela nu se gândea decât cum să scape de acolo, fără s-o lungească prea mult, îi spusese că o să se gândească.

O săptămână mai târziu semnase acordul de colaborare.

Degetele ei continuau să se joace cu partea aceea a trupului. Cu aproape zece ani în urmă, când una dintre colegele de clasă îi spusese o frază tulbure, pe care o auzise la o nuntă, că „în trupul femeii se strânge laolaltă întregul univers”, îşi cercetase pentru întâia oară, minute în şir, cu oglinda, locul acela dintre coapse. Mai târziu, când făcea asta privindu-şi partea de jos a abdomenului, nu-i atrăsese

niciodată atenția deschizătura rotundă, ceva mai ascunsă, cea care aducea mai mult cu un nasture cafeniu, cu câteva cute şi încrețituri pe margine.

A trebuit să se întâmple lucrul acela groaznic pentru ca în conştiința fetei totul să se prăbuşească. De parcă orificiul acela cafeniu ar fi vrut să se răzbune pentru indiferența ei.

Fusese mereu aproape de sursa satisfacției şi nimeni nu-şi amintise de el. O santinelă surdă a prinţesei, un servitor util la cele mai murdare lucruri şi un martor mut al bucuriei celeilalte, aşteptând în tăcere, cu răbdare, să vină şi ora lui. Şi ora lui venise în noaptea aceea caniculară de august, când penisul lui Sami Braja, în loc să alunece ca de obicei în deschizătura dulce dintre coapsele ei, îşi schimbase direcția şi, fără a ține cont de strigătul disperat al fetei, orb şi sălbatic, pătrunsese acolo unde n-ar fi trebuit să pătrundă.

Câteva zile mai apoi, speriată că ar fi putut avea dureri, Vjollca o căutase pe una dintre cele mai bune prietene, studentă la medicină, şi o rugase s-o examineze. Nici nu-i trecuse prin cap că întâmplarea aceea avea să aibă urmări câțiva ani mai târziu.

Ori de câte ori îi dăduseră întâlnire, în vreme ce se apropia de clădirea cu trei etaje repeta în sinea ei o singură frază: mi-ați dat cuvântul de onoare că n-o să-mi cereți să fac mârşăvii. Până acum nu avusese ocazia să rostească vorbele acelea, pentru că, într-adevăr, nu o puseseră să facă asemenea lucruri. Îi interesau opiniile oamenilor după vreo plenară sau congres al partidului. Ce gândeau oamenii, aveau în conştiința lor aceeaşi înflăcărare pe care o arătau la congres? Ce nu le-a plăcut şi de ce?

Era mereu acelaşi individ, cu privirea lui rece din spatele ochelarilor cu ramă metalică de funcționar la finanțe. Părea ales special ca să-i trezească neîncrederea, deşi se petrecea exact contrariul. Tocmai el, omul pe care Vjollca îl botezase cândva în sinea ei „şarpele”, începuse încetul cu încetul să-i

câştige încrederea. Deşi obținută cu greu, victoria celuilalt părea ireversibilă. Nu-i ceruse niciodată nume, chiar şi atunci când fusese vorba despre chestiuni delicate, cum era obținerea sau nu a unor credite de la băncile capitaliste. Îi explicase cu răbdare că statul vrea să ştie despre ele (pentru că nimeni nu le va recunoaşte deschis), şi asta nu doar pentru a-i condamna pe oameni, cum s-ar putea crede în mod vulgar, ci în primul rând pentru a-i face să-şi înțeleagă eroarea. Orice stat din lume e încăpățânat şi nu-şi recunoaşte niciodată greşelile. Dar în secret fiecare stat face exact contrariul.

Ea trebuia să înțeleagă că asemenea secrete nu-i sunt încredințate oricui. Ea făcea parte, acum şi-n viitor, din „crema" colaboratorilor. Această elită n-avea nimic în comun cu sutele de informatori banali, pe care statul, ştiind cine sunt, îi foloseşte contracost. După cum poate a înțeles, ei nu i se va da nici o răsplată directă. Ea este o idealistă care-şi serveşte patria fără un profit material. Ce ar fi putut face patria pentru ea era o altă chestiune.

Vjollcei îi făcea plăcere un asemenea tratament. Cu fiecare zi, conştiința ei se elibera de sentimentul de vinovăție de la-nceput. Numai că din când în când îi revenea o singură întrebare: cât o să continue tot aşa?

În după-amiaza aceea, văzând chipul mohorât al omului cu care se întâlnea, simțise o înțepătură în inimă. Era aceeaşi cameră de zi, cu paharele pe masă, termosul cu cafea şi buchetul de flori din vaza de sticlă. Şi totuşi se simțea că nimic nu mai era ca până atunci. S-a terminat idila, îşi spuse ea. După cum se pare, măştile vor cădea.

Celălalt nu făcu nici o încercare de a-şi îmblânzi expresia feței. Îi întinse ceaşca de cafea, aprinse o țigară, lucru pe care-l făcea rar, apoi începu să vorbească. Statul albanez, ministrul, Biroul Politic al Partidului, însuşi Marele

Conducător erau îngrijoraţi de un fenomen extrem de grav. Se înmulţiseră cazurile de fugă peste graniţă.

Vocea îi era monotonă, cuvintele precise, ca şi când ar fi vorbit la şedinţă sau într-o conferinţă de presă. Şi nu discutăm aici despre bandiţii certaţi cu legea şi nici despre nişte oameni de rând, care, după o ceartă cu preşedintele cooperativei agricole, supăraţi nevoie mare şi pentru că n-au o armă să-l împuşte, se răzbună trecând muntele. Nu, de multe ori e vorba despre băieţi şi fete cu studii, uneori chiar studenţi, cărora le trece prin cap să fugă din ţară. Aleg regiunile muntoase, cele două mari lacuri şi, mai ales în ultimul timp, zona de litoral. Încearcă să traverseze cu barca, cu camere de camion, cu plute făcute chiar de ei sau înot. În majoritatea cazurilor nu reuşesc: sunt ucişi de grăniceri, rămân prinşi în sârma ghimpată, sunt sfâşiaţi de câini sau se îneacă. Şi totuşi, nu renunţă. Statul n-a mai avut de mult o astfel de problemă. Această mare tragedie întunecă toate realizările poporului nostru pe calea socialismului. Statul e hotărât să facă totul...

Vjollca îl asculta cu atenţie. Întrebarea: ce legătură are ea cu toate astea, deşi n-o puse, i se putea citi în ochi. Ca de obicei, el îi ieşi în întâmpinare. Statul are mii de oameni care păzesc zi şi noapte graniţele. Are armata, mijloace de supraveghere, şalupe rapide, informatori, specialişti. Dar uite că toate astea nu sunt de ajuns. El are nevoie, ca niciodată până acum, de partea cea mai selectă şi mai inteligentă a armatei lui secrete.

Vjollca începu să înţeleagă. Informatorii vulgari din raioane nu puteau să-i descopere pe viitorii transfugi. Din acest motiv trebuia creată o ultimă piedică, secretă, chiar în locurile de trecere.

Fata nu-şi ascunse dezamăgirea. Se aşteptase să conlucreze cu cercuri academice sau diplomatice şi iată că acum i se cerea să devină un soi de paznic al litoralului.

El o invită să-l asculte până la capăt şi apoi să-i răspundă. Era vorba doar despre sezonul de vară. Viitorul sezon turistic.

Şi, pentru prima dată, bărbatul îi zâmbi. Şi nu cumva să-i treacă prin minte că va umbla teleleu pe plajă pentru a-i descoperi pe viitorii transfugi. Nu. Se va instala ca o doamnă într-unul dintre cele mai frumoase hoteluri din țară. Va avea camera ei, cu tot confortul necesar, o baie luxoasă şi orice altceva. Va face ce va vrea, când va vrea şi cum va vrea. Va fi liberă ca pasărea cerului. Iar metoda prin care îi va identifica pe viitorii transfugi e treaba ei. Înainte de a pleca, aceştia devin de regulă sentimentali. Şi le creşte apetitul sexual.

Privirea fetei devenea din ce în ce mai sumbră. Fraza pe care nu reuşise s-o rostească niciodată până atunci o rosti acum: mi-ați dat cuvântul de onoare că n-o să-mi cereți să fac mârşăvii.

Celălalt o privi gânditor, aproape cu tristețe. Închise o clipă ochii, apoi respiră cu zgomot. Ascultă, Vjollca, îi spuse cu o voce schimbată. E dreptul tău să mă crezi sau nu, dar îți vorbesc ca şi când i-aş vorbi surorii mele mai mici. Ascultă şi nu mă întrerupe. Primul lucru pe care trebuie să-l ştii este că noi ne respectăm cuvântul. Niciodată nu-ți vom cere să faci mârşăvii. În al doilea şi cel mai important rând, trebuie să fii convinsă că ceea ce-ți cerem, adică să-i împiedici pe tinerii noştri să fugă din țară, nu numai că nu este o mârşăvie, ci e unul dintre cele mai nobile lucruri pe care le poți face pe lume.

Cu o voce liniştită, chiar ostenită, începu să-şi argumenteze spusele. Împiedicarea unei asemenea acțiuni salvează în realitate o viață de om. După cum îi spusese şi mai înainte, majoritatea celor care fug sfârşesc de obicei pe fundul mării. Chiar şi cei câțiva care ajung dincolo sunt chinuiți mai târziu de regrete. Imaginează-ți ce înseamnă să-

ţi laşi în urmă părinţii bătrâni, ce-şi sfârşesc viaţa în lagăr. În urma regretelor vin tristeţea, depresia, nebunia şi sinuciderea. Alţii ajung să-şi petreacă nopţile la poarta ambasadelor noastre: ajutaţi-ne să ne întoarcem, suntem gata să suportăm consecinţele, să înfundăm puşcăria în Albania.

Vjollca asculta fără un cuvânt. Omul din faţa ei nu minţea. Zvonuri de genul acesta mai auzise pe ici, pe colo.

El îi spunea că pedeapsa pentru fuga din ţară este în jur de şapte ani de închisoare. De obicei, buna purtare, regretele, amnistiile cu ocazia unor sărbători o înjumătăţeau. Aşa încât pentru trei-patru ani de puşcărie se câştiga o viaţă întreagă. Băieţii aceia, dacă ar fi aflat cine le făcuse binele, i-ar fi fost recunoscători pe viaţă. Iar mamele lor ar fi binecuvântat-o ca pe o sfântă.

Tăcerea ei părea a însemna că acceptă. În treacăt, el îi aminti de hotelul luxos, apoi de cheltuielile care, fireşte, vor fi suportate de ei, inclusiv cafeneaua de pe terasă, taxiurile, barul de noapte şi orice altă cheltuială făcută în oraş.

Înainte de a-i dezvălui un alt amănunt, pe care, aşa cum faci cu o veste bună, îl lăsase la urmă, zâmbi cu un aer vinovat. Poliţia secretă, deşi toată lumea şi-o imagina dură şi fără suflet, avea accesele ei de liberalism. Înainte vreme, colaboratoarele secrete erau principiale, iar dispoziţiile erau să-i amăgească pe „subiecţi”, dar să nu li se dea. Acum, vremea „călugăriţelor roşii” trecuse. Colaboratoarele erau şi ele femei, făcute din carne şi sânge. N-avea sens să li se pretindă o asemenea tortură.

Vjollca simţise cum se înroşeşte toată. După cum se părea, derbedeul acela, Sami Braja, povestise totul cu lux de amănunte. Le descrisese, cu siguranţă, cum arată în intimitate, cum îi place s-o facă, adăugând apoi tot felul de aprecieri: ce femeie, Doamne, născută pentru dragoste.

Ieşi din cadă înainte ca apa să se răcească de tot. În timp ce-şi usca părul în oglinda veche, gândul îi zbură la camera de hotel de pe litoral.

În bucătărie era cald. Stând pe canapea, trecu în revistă episoadele din ziua aceea obositoare. Pentru că erau vraişte, precum cioburile unui geam spart pe care nu le poți aşeza în ordine, nu aveau nici o legătură logică.

Era deja noapte când părinții se întoarseră acasă. Aveau o mulțime de noutăți de la logodnă, mai ales bârfe, şi o suspiciune că mireasa rămăsese gravidă înainte de nuntă.

Cinară fără să-l mai aştepte pe frate-său. Ea se uită la ştirile TV, apoi spuse că e obosită şi merse la culcare.

În pat, cioburile sparte ale zilei i se înfățişară din nou alandala. Şi, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, peste ele tronau imagini ale viitorului sejur: terasa unde se bea cafeaua de dimineață, manichiura ei violetă în vreme ce duce ceaşca la buze, chipuri de tineri cu privirea hămesită cerşindu-i iubirea. În noaptea plină de tensiune, chinuiți de îndoieli, ei căutau ultimul strop de căldură, ca şi când acesta, mai mult decât barca sau uleiul cu care-şi ungeau trupul, i-ar fi putut ajuta să străbată apele ucigaşe.

De câteva ori în timpul nopții, tremurând de dorință, îşi închipui cum îşi încordează muşchii picioarelor ca să strângă mai tare între ele trupurile acelea încordate. Riscul îi făcea mai fascinanți, iar ea trebuia să-i învăluie în iubire ca să nu-i poată pierde. Acolo, beți de dorință, îşi dezvăluiau poate fără să vrea secretul pe care-l ținuseră ascuns cu îndârjire luni de-a rândul. Pentru cătuşele astea o să-mi spui într-o zi mulțumesc. Şi mama ta, dacă ar şti, o să-mi aprindă o lumânare.

În zori avu un vis erotic. Se trezi epuizată. Avea două săptămâni de când nu se culcase cu iubitul ei. De o bucată de vreme nu o mai atrăgea, dar vara ce se apropia, cea mai frumoasă vară a celor 23 de ani ai ei, părea că va fi şi

anotimpul despărțirii. Toate imaginile de mai-nainte: luna răsărind din mare, muzica din barul de noapte, cafeaua pe terasă, turiştii străini, lumânarea de lângă icoana Sfintei Maria i se perindară din nou prin imaginație, dar încet şi într-o ordine diferită. Doar o singură dată, o imagine străină, grăbindu-se tocmai din acest motiv, o făcu să se cutremure. Tu, care ştii drumul, ia-mă cu tine. Şi părul ei fluturând în vânt, alături de celălalt, deasupra valurilor mării.

Vjollca se întoarse pe spate. Femeile frumoase, pe cât de necredincioase le sunt soților, pe atât de fidele îi sunt statului.

Deşi buimacă din somn, nu ştia ce să creadă. De unde răsăriseră vorbele acestea ciudate? Unde le auzise, cine i le spusese? Soțul şi statul. Soțul, statul şi soția. Ar fi putut crede că le rostise Sami Braja, dacă n-ar fi ştiut că el putea vorbi despre orice, dar niciodată despre stat.

IV
O ZI DIN VIAȚA MINISTRULUI

Contrar celui dinaintea lui, care se prefăcea că aude tot chiar când era cu gândul aiurea, noul ministru, cu cât părea mai absent, cu atât mai atent era în realitate. Ba chiar, atunci când îşi mijea ochii, semn că mintea lui e în altă parte, tocmai în momentul acela subalternii săi îi aşteptau reacția.

Ascultă aici, Belul Glina. Este pentru a treia oară când îmi bați câmpii despre Marele Zid Chinezesc. Eu te avertizez: dacă te mai aud o dată pomenind de zidul ăla, te zbor afară

de nu te vezi, pricepi? N-ați venit aici să-mi țineți prelegeri de filosofie, ci pentru cu totul altceva. Şi, dacă tot ți-a rămas gândul la zidul chinezesc, eu îți spun clar că o construcție la care s-a muncit o mie de ani poate fi orice, numai zid, nu.

Ceilalți se aplecară peste paginile cu însemnări ca să şteargă, probabil, de acolo cuvintele „Zidul Berlinului” sau vreo altă expresie care ar fi putut fi apreciată drept intelectualistă.

Noul ministru era cătrănit, iar ei nu-i deprinseseră încă obiceiurile. În vremea asta, celălalt, cel dinaintea lui, zăcea încătuşat în puşcărie şi numai Dumnezeu ştie ce mărturisiri făcea. Că o să se învinuiască, în afară de altele, că nu fusese vigilent cu transfugii, asta o putea bănui orice prost. Numai de nu s-ar fi spus că prin indiferența lui îi şi încurajase.

Acum vorbea şeful securității din Korcea. Problema fugarilor, ca problemă de maximă stringență, trebuie văzută în toată complexitatea ei. Nu sunt suficiente controalele din trenurile, autobuzele şi taxiurile ce ajung în zonele de risc. Nici rapoartele în doi peri ale colaboratorilor secreți, ba chiar nici modernizarea sârmei ghimpate, a şalupelor de grăniceri, a radarelor sau înlocuirea câinilor de frontieră. Trebuie mers la cauzele profunde, cele care amplifică fenomenul. Lupta de clasă, fireşte, dar şi slaba muncă ideologică, însuşirea superficială a operelor Conducătorului etc. Şi, de asemenea, neînțelegerile şi contradicțiile ce se nasc între oameni. Acolo apare ideea fugii din țară, şi nu la frontieră.

Ministrul bătea darabana cu degetele în masă. În cele din urmă îl întrerupse pe vorbitor şi-i ceru să nu repete lucruri cunoscute.

— Astea s-au mai spus la ultima şedință. După cum ştiți, v-am chemat de urgență pentru a vă cere idei noi şi o nouă abordare. Avem în fața noastră un sezon dificil. Aşteptăm vara cu bucurie: concedii, soare, plajă. Doar că pentru noi ea e... nu ştiu cum să spun, mai problematică decât iarna.

Biroul Politic, Conducătorul însuşi aşteaptă de la noi realizări în această vară. Ar fi imposibil să ne angajăm că vom avea zero evenimente. Dar să se repete situația de anul trecut... Asta ar însemna ca nici eu, nici voi să nu mai fim pe-aici.

În vreme ce le trecea chipurile în revistă, observă că şefii de la Shkodra şi Pogradec, raioane care aveau pe teritoriul lor lacuri, se aşezaseră unul lângă altul. În vreme ce aceia de pe litoral erau împrăştiați. Din totalul de douăzeci şi şase de şefi raionali, nouă dintre ei, cei care aveau sub jurisdicție ape, păreau foarte preocupați.

— Eu o să aştept, zise ministrul. Privirea i se fixă pe şeful de la Tropoja, care nu-şi ascunsese surprinderea. Cu tine vorbesc, urmă ministrul. Te miri, nu-i aşa? Pentru că ai 200 de kilometri până la mare ți se pare că astea nu te privesc şi pe tine? Că poți să-ți pui pălăria pe-o ureche şi să te uiți cum ne chinuim noi, ceilalți, nu? Că, dacă eşti în creierii munților, nu ai treabă decât cu zăpada, aşa e?

— Tovarăşe ministru, încercă să se opună cu jumătate de voce celălalt.

— Închide gura şi ascultă-mă până la capăt. Tu şi toți cei din raioanele muntoase. Pentru transfugii pe mare proveniți din raionul tău, înainte de a răspunde cei din Shëngjin şi Saranda, o să răspunzi chiar tu, ai înțeles?

Şeful de la Erseka, convins că raionul lui se afla mai departe de mare decât Tropoja, deci era mai vizat de ministru decât colegul de acolo, îi strecură un bilețel celui de la Librazhd. „Dacă zidul chinezesc nu e zid, atunci ce e? Coteț de găini?”.

Acum vorbea şeful securității de la Fier. În raportul de analiză a muncii de săptămâna trecută fusese pusă o întrebare: să se accepte sau nu că există acest fenomen? Era vorba mai ales despre organizațiile de partid. Cu alte cuvinte, să se ridice acolo problema, să devină o temă de

partid sau lucrurile să se închidă la nivelul Ministerului de Interne?

— Uite o problemă interesantă, spuse ministrul. Şi cum au răspuns colegii?

— Au fost opinii diferite.

Şeful de la Fier îşi încheie cuvântul cu propunerea ca trecerea ilegală a frontierei să nu mai fie considerată o temă tabu. După părerea lui, nu era nimic rău dacă la TV ar fi apărut transfugi repatriaţi, căindu-se.

Şeful de la Tepelena îl contrazise. Asta ar însemna să-i încurajezi şi pe alţii s-o facă. În plus, arătând îngăduinţă în aceste cazuri, ai da un semnal de slăbiciune. Dacă prezinţi această infracţiune ca pe una minoră, tratată cu blândeţe, atunci ordinea de stat va fi periclitată. Eu am fost şi sunt şi acum de părere că statul nostru trebuie să-şi arate colţii. În caz contrar, dacă facem concesii, vom păţi ca cehii.

— Eu n-am cerut nici un fel de concesii, zise şeful de la Fier. Am afirmat că, în unele cazuri, trebuie să fim mai deschişi.

— Deschiderea asta a ta te duce la slăbiciune, răspunse celălalt.

Şeful de la Fier se congestionă tot la faţă.

— Nu-i aşa, spuse. În plus, depinde de ceea ce înţelegi tu prin a vorbi deschis. Să târăşti cadavrele transfugilor prin mijlocul satului nu mi se pare că-i o treabă prea discretă.

Celălalt murmură ceva ininteligibil.

— Ce? întrebă ministrul.

— Nimic, făcu cel întrebat. Am vrut să repet ceea ce am spus adineauri. Eu poate că greşesc, tovarăşii pot să mă corecteze, dar continui să cred că statul trebuie să-şi arate colţii.

— Dar nu colţi de câine, zise şeful de la Fier.

— Uşurel, uşurel, interveni ministrul. Ce-i cu colţii ăştia de câine?

Îi privi pe rând pe amândoi, apoi pe toți ceilalți. I se păru că pe chipurile lor citeşte expresia ursuză a celor care nu vor să se amestece într-o sfadă mai veche. Culmea e că cei doi certăreți, ajunşi subit la sentimente mai bune, încercau să treacă peste momentul acela.

Cu glas domol, ministrul îl întrebă pe adjunctul său, care şedea alături, despre ce cadavre şi colți de câine se vorbea. Celălalt ezită şi el câteva clipe înainte de a-i povesti în şoaptă că era vorba despre trupul unui student ucis pe când încerca să treacă granița, adus apoi la Tepelena pe platforma unui camion. Evenimentul avusese loc în urmă cu doi ani. Pe cadavru erau vizibile rănile de glonț şi muşcăturile câinelui polițist.

— Aha, făcu ministrul.

Îşi aminti că în urmă cu puțină vreme, când abia fusese numit în funcție, citise ceva asemănător, numai că în dosar faptele fuseseră descrise destul de sumar şi de ambiguu.

— Continuăm, zise cu voce joasă.

Ceasul de perete arăta că se apropie prânzul. De la cabinetul Conducătorului fusese anunțat că după-amiază ar fi putut fi convocat la sediu. Acum era convins că a avut dreptate nespunând la nimeni. Chiar şi fără anunțul acela, oamenii erau destul de îngrijorați. Pentru a-şi prezenta poziția, şeful de la Shkodra se apropie de harta atârnată pe perete. Cu semne, linii şi săgeți albastre erau indicate direcțiile în care se mişcau viitorii fugari. Toată treaba este care dintre cele două părți are s-o descurajeze pe cealaltă, spuse el. Noi pe ei sau ei pe noi. Aşadar, după cum a spus tovarăşul ministru, vara care vine este decisivă pentru toți.

Şeful din Erseka spuse că acolo, pe vârful muntelui, treburile sunt uneori altfel decât îşi închipuie cei din capitală. Mie mi-a trebuit să vin de câteva ori la Tirana ca să explic de ce e necesar să fie decorați câțiva câini de graniță. Unul dintre ei fusese rănit în lupta cu infractorii. Ca să fiu

sincer, nu ştiu de ce a fost atât de problematică decorarea lor. Toată lumea iubeşte animalele, le oferă fel de fel de medalii şi titluri, noi de ce ne temem? Din câte ştiu eu, într-un stat din Europa, în Belgia, dacă nu greşesc, un câine a fost avansat vicepreşedinte de senat şi nu a protestat nimeni.

— Nu în Belgia, în Roma antică, interveni adjunctul ministrului. Şi din câte-mi amintesc eu nu a fost câine, ci cal.

— Câine, cal, e acelaşi lucru, făcu celălalt. Nu despre asta e vorba. Întrebarea e dacă vom lovi puternic, ca adversarul să ne ia frica, sau cu mănuşi, ca domnişoarele?

Imaginea cadavrului studentului de la Tepelena nu-i mai ieşea din cap ministrului. Precum se pare, exista posibilitatea ca această poveste să se repete într-o formă sau alta. Nu era o coincidență că ei, ca nişte bătrâni vulpoi hârşiți în toate relele, o reluau din când în când. Partea neclară era de ce se refereau la ea cu atâta grijă, ca la un spectru, ca la o umbră.

Acum vorbea şeful de la Saranda. E întreg la cap omul ăsta? se întrebă uluit ministrul. Nu te-am auzit bine, îi strigă, mă înşeală pe mine urechile sau vorbeşti despre sârmă ghimpată şi câini? Ce treabă ai să le bagi în apă?

Ceafa celuilalt se făcu roşie ca focul.

— Chiar asta spuneam, tovarăşe ministru. Este adevărat că eu nu am treabă cu astea, ci am alte probleme, mult mai complicate. Dumneavoastră ştiți că anul trecut Saranda a ocupat primul loc la trecut ilegal granița. Suntem gata să ne angajăm să reducem numărul... să-l ducem aproape de zero... Eu nu mă plâng că-mi lipsesc mijloacele. Ni se asigură de toate: bărci rapide cu motor, radare şi proiectoare noi, chiar şi femei. Toată treaba este cum îi lovim.

„Ce-i cu femeile astea?”, scrise şeful de la Erseka pe un bilețel. „Ori am ajuns acum ca femeile să ne apere granița?”

— Şşt, îi şopti vecinul. Sunt prostituatele. Alea îi descoperă mai repede decât orice radar.

— Aha!

— Toată treaba este cum îi lovim, repetă vorbitorul, răsfoindu-şi însemnările. Eu am probleme în legătură cu asta. Grecia e la o aruncătură de băț. Am turişti străini. Pe anul în curs s-a hotărât creşterea numărului lor. Se ştie că ăştia stau numai cu ochii pe noi. Printre ei pot fi ziarişti sub acoperire, observatori de la Amnesty International şi naiba mai ştie de unde. Ca să n-o mai lungesc, apare din nou întrebarea care s-a mai pus aici: cum să acționez, pe față sau cu perdea?

Ministrul le trecu din nou în revistă chipurile, care erau la fel de încruntate ca la început. Cu sabia lui Damocles deasupra capului, îşi spuse. De la cadavrul studentului din Tepelena, gândul i se mută într-o clipă la fostul ministru, încătuşat în celula lui.

— Ia spune, i se adresă adjunctului. Ați capitonat pereții în celula numărul trei?

Celălalt dădu din cap în semn că da.

— Încă de săptămâna trecută. Totuşi, pentru orice eventualitate, amicului nostru i-am lăsat pe cap şi casca de motociclist...

— Crezi că tapițeria e suficientă ca să evităm surprizele cu el?

— Fireşte că e, dar de când Teme Grapshi, poate ați auzit, fostul şef al anchetatorilor, a sfâşiat-o cu dinții, luăm măsuri duble.

— Idiotul, făcu ministrul. Ce-a câştigat din asta?

— Nimic. Acum încearcă să vorbească, dar cu mințile rătăcite cum e, cu greu mai scoți câte ceva de la el.

Ceru cuvântul şeful de la Erseka.

Ia să vedem cu ce o să ne mai surprinzi şi tu, îşi zise ministrul.

Pe uşa care se deschise fără respectul cuvenit, intră unul dintre aghiotanți. Se vedea pe fața lui că vine cu un anunț pe care trebuia să-l facă de îndată. Din câțiva paşi fu în spatele ministrului, unde se aplecă pentru a ajunge la urechea lui. Celălalt rămase o clipă nemişcat. Apoi sări în picioare, îi şopti ceva adjunctului şi o porni spre uşă. Acolo îşi aminti de paginile cu însemnări. Se întoarse, le făcu teanc şi ieşi fără a privi împrejur.

— A fost fixată după-amiază, îi spuse aghiotantului. Eşti sigur?

— Nu după-amiază, acum, repetă acesta.

Ministrul îşi privi ceasul.

— Dar acum el trebuia să fie la Palatul Pionierilor...

— Acum, spuse din nou celălalt. Imediat.

— Am înțeles, nu te agita aşa.

Probabil că a fost anulată întâlnirea cu pionierii, îşi zise în vreme ce urca în maşină.

Pe stradă, sub ploaia măruntă, GAZ-urile poliției erau parcate lângă Galeria de Arte. Şterse cu mâna aburul de pe parbriz şi observă că Bulevardul Mare era, ca de obicei în asemenea cazuri, pustiu. La Hotelul Dajti şi vizavi, din dreptul parcului Rinia până la Ministerul de Externe, polițiştii erau la posturile lor. Nu s-a anulat nimic, îşi zise. Doar dacă întâlnirea cu pionierii s-a amânat, iar ăştia nu ştiu nimic.... Sau... dacă avea să-l ia cu el acolo... Fără să vrea, simți nevoia să dea din cap un „nu”. Nu se întâmplase niciodată ca ministrul de interne să ia parte la asemenea festivități... Cu siguranță că a fost decalată întâlnirea cu pionierii, până se termină...

— Grăbeşte-te, îi spuse şoferului.

În clipa aceea, de pe strada de lângă Comitetul Central apărură primele maşini ale coloanei oficiale. Uite şi Mercedes-ul lui. Le privi curios în vreme ce treceau una

după alta pe lângă el. Ce naiba se întâmplă, se întrebă îngrijorat. Îl convoacă la sediu, iar el pleacă.

Şoferul, care cât timp trecuse coloana oficială trăsese pe dreapta, apăsă pe accelerație. Vru să-i spună: nu-i nevoie să te mai grăbeşti, apoi brusc se plesni cu palma pe frunte. Tâmpitule, îşi spuse. Țăran analfabet şi idiot! În Mercedes se afla cu siguranță sosia Lui. Un loc mai bun pentru a se folosi de sosie decât întâlnirea cu micii nătărăi nu se putea imagina. Cap sec! se apostrofă din nou. Tocmai el, care se ocupase cu trimiterea dublurii în satele de minoritari greci, tocmai el uitase de asta.

— Grăbeşte-te, îi spuse din nou şoferului.

Ideea de a-i găsi o sosie fusese într-adevăr o treabă tare bună, îşi zise în vreme ce maşina îşi încetinise goana. Să stai acasă, lângă sobă, şi să-ți admiri dublura ca într-o oglindă, peste tot, e ceva. Nu întâmplător în Evul Mediu, când nu exista televizor, se folosea atât de mult. Acum moda revenise. Se zvonea că mulți dintre şefii lagărului socialist erau morți de mult şi la conducere erau sosiile lor.

În antecameră, unde i se spusese să aştepte, scoase însemnările din geantă şi începu să le răsfoiască. În loc să se concentreze asupra lor, gândul îi zbură la sala împodobită de sărbătoare unde pionierii începuseră, cu siguranță, să recite poezii, sub privirile înlăcrimate ale profesorilor. La un moment dat mâna îi încremeni peste pagini. Dar dacă El era într-adevăr acolo, iar aici, în birou, îl aştepta dublura Lui?

Ai luat-o razna de tot, îşi spuse. Cu un soi de amărăciune se gândi că şi mai-nainte vreme, când nu avea dublură, într-un anume fel, în El existau două persoane. Cel zâmbitor şi cald, de care se bucurau de obicei pionierii, academicienii şi artiştii. În vreme ce ei, câinii de pază ai statului, aveau de-a face doar cu cel bănuitor şi încruntat. Cine ştie de ce, îi trecu prin cap că, pe cât de vesel şi de blând avea să se

arate dublura lui acolo, la festivitatea cu pionierii, pe atât de posac va fi cel adevărat aici, în birou.

Se deschise uşa şi secretarul o închise cu grijă în urma lui. Se apropie şi-l întrebă cu glas domol: „Tovarăşe ministru, sunteți înarmat?”.

Căscă ochii uluit. Îşi aminti că, după complotul din armată, se hotărâse să fie reanalizate regulile de securitate. „Nu”, răspunse cu voce stinsă. „Vă mulțumesc”, zise secretarul şi se apropie din nou de uşa cabinetului. O uşă care ministrului i se păru foarte înaltă. Calmează-te, îşi spuse, dar adăugă imediat: nu. În sinea sa exista mai multă linişte decât ar fi trebuit. N-ai de ce să fii neliniştit. La urma-urmei, nici nu-l controlaseră.

Uşa nu dădea semne că se va mai deschide. Încercă din nou să se concentreze la însemnările lui, ba chiar scoase şi un creion roşu. Sublinie cuvintele „cazul de la Tepelena”, când bănuiala că avea să fie primit de sosia Lui îl bulversă din nou, de data aceasta mult mai tare. Acum nu-şi mai spuse „tâmpitule”, privirea îi rămase fixată pe hârtii, iar în gât simți un nod dureros. Pe cel dinaintea sa, în ziua în care a fost destituit, l-a primit chiar sosia. Numai Dumnezeu ştie ce dialog îngrozitor s-o fi purtat între ei. Poate că dublura l-o fi luat peste picior, i-o fi spus, probabil, ce credeai tu, că El ar putea să-şi piardă vremea cu un cadavru politic ca tine, ori ai nutrit speranța să profiți de întâlnirea asta pentru a te arunca la gâtul lui, ca un lup...

N-ai de ce să tremuri aşa, îşi zise ministrul. Fusese un semn bun că-l întrebaseră dacă are armă. Asta arăta că cel care-l primea nu era sosia, ci El însuşi. Ar fi fost chiar mai bine dacă l-ar fi şi controlat.

În fine, uşa se deschise. Secretarul îi făcu semn să intre. Ministrul nu-şi mai simțea picioarele. Uşa părea că se apropie singură. Ajunse să-şi spună că dilema fusese atât

de năucitoare, încât nici în subconştientul său n-ar fi ştiut pe cine să aleagă: pe cel real sau pe sosia lui.

După numai câțiva paşi realiză că era într-adevăr El. Apropiindu-se şi mai mult, ministrul îi văzu ochii goi, aproape trişti. Celălalt îi făcu semn să ia loc. Ministrului i se înmuiară genunchii. În locul în care-i făcuse semn să se aşeze nu era nici un scaun. Păstrează-ți cumpătul, îşi spuse. Se ştia că vederea celuilalt slăbise complet în ultima vreme. Găsi singur un scaun şi se apropie de birou. Văzându-i expresia pe de chip, fu convins sută la sută că era chiar El. De zâmbetul lui le era dat altora să se bucure: pionierilor, academicienilor senili, în vreme ce el, ministrul, trebuia să-i îndure căutătura aceea piezişă.

— După cum bănuieşti, te-am chemat în problema transfugilor, spuse fără grabă.

Vocea îi era încă blândă, doar la sfârşitul frazei glasul îi deveni subțire şi răguşit. Ministrul avea inima cât un purice. Celălalt continua să fixeze ceva pe suprafața mesei.

— Rapoartele spun că ei s-au înmulțit.

Ministrul dădu din cap în semn de aprobare, dar celălalt privea în jos. Rămase aşa o bună bucată de timp. Când ridică fruntea, avea pe chip o expresie şi mai posacă. Ministrul îşi spuse că i-ar fi fost mai uşor să-i înfrunte mânia, decât privirea aceea tulbure.

— Îi vom opri, zise cu o voce înfundată. Suntem acolo pentru a le pune stavilă, chiar cu trupurile noastre.

Regretă imediat vorbele acelea, care semănau cu nişte versuri de doi bani. În fața sosiei, acolo, la Palatul Pionierilor, puteau fi rostite, dar nu în fața Lui. Spre norocul său, se părea că celălalt nu le auzise. Îl fixa cu ochii lui mari de culoarea cafelei prăjite, ca şi când ar fi vrut să-i spună: înțelegi tu, omule, ministrule, cât de rău îmi face asta mie?

Ministrul simți nevoia să urle: cum poți fi atât de supărat Tu, care cu un zâmbet scoli din somnul lor şi morții?

Gândul îi zbură din nou la Palat, acolo unde, în jurul dublurii, bătrânii academicieni nechezau de bucurie împreună cu pionierii.

Cel care putea să umple de bucurie întregul Comitet Central, întreaga țară, cum de nu putea păstra şi pentru el însuşi o fărâmă din bucuria aceea?

Un val de milă, pe care ministrul se chinuia să-l respingă în asemenea momente, ajunse să-l învăluie. Uite, se pare că omul poate să-şi reverse veninul asupra lui însuşi, în vreme ce bucuria în nici un caz.

Ministrul rezista cu greu privirii celuilalt.

— Acum ascultă-mă, rosti El cu voce domoală, ca şi când i-ar fi spus un secret. Ei o fac pentru a mă necăji pe mine.

Ministrul încremeni. Înainte de a pricepe până la sfârşit sensul cuvintelor, înțelese că aceasta era o exprimare ciudată, folosită poate pentru prima oară în clădirea aceea. De asta era şi greu de descifrat.

Precum se pare, celălalt ştia. Îl lăsă o bucată de vreme aşa, apoi repetă fraza. În capul ministrului era o harababură incredibilă: fraze, lozinci şi cuvinte cu care se obişnuise din şedințe şi plenare, printre drapele şi imnuri de slavă, se retrăgeau pentru a face loc unui verb exilat de mult: „a necăji”. În nici un text din Marx, ba chiar nici din Engels, nu-şi amintea să-l fi întâlnit. Ca un copil de pripas, el se ivea chiar în mijlocul serbării, străin şi plin de resentimente.

Ministrului i se păru că ar putea înțelege ceva, dar groaza era mai puternică. Şi mai simți că trebuie să facă o alegere rapidă: să se arate naiv şi nedumerit sau să rişte, acceptând că înțelege. Ştia că nu e bine când conducătorul îți destăinuie un secret. Dar să eviți momentul putea fi şi mai rău.

Hotărî c-ar fi mai bine să aleagă prima variantă. Creierul, ca eliberat dintr-un cleşte, i se limpezea. Sigur că o făceau

pentru a-l necăji. Ba chiar şi mai rău: pentru a-l insulta în mod perfid... Ceilalţi, un popor întreg, erau fericiţi că trăiesc sub acelaşi cer cu El. Veneau oaspeţi din toate colţurile lumii, din Brazilia, din Suedia, din Coasta de Fildeş, doar pentru a da mâna cu El... Iar în vremea asta, o mână de oameni îl ofensau: nu vrem să trăim împreună cu tine. Şi-şi luau picioarele la spinare, înfruntând zăpada de pe piscuri, câinii şi valurile. Rămâi singur ca un strigoi.

Mare nenorocire, îşi spuse ministrul.

Vru să-l întrebe de ce-şi bate capul cu câţiva rătăciţi, dar îşi aminti că pe ultimele liste de transfugi erau trei studenţi şi un violonist de la Teatrul de Operă. Ar fi putut să-i spună că oamenii aveau fel de fel de motive să fugă: conflicte personale, probleme la locul de muncă, invidia şi răutăţile altora, ca în ultimul caz, dar nu îndrăzni să facă nici asta.

Celălalt luase asupra lui motivul plecărilor şi nimeni, în afară de el însuşi, nu putea să-l convingă de contrariu. Fug de mine...

Ministrul simţea o nesfârşită milă. Şeful cel mare continua să tacă ursuz. Luase totul asupra lui, ca vechii sfinţi creştini, iar acum suferea. De 22 de ani nu mai ieşise din ţară, invitaţiile soseau de peste tot, dar le refuza. În vreme ce ei nu ştiau altceva decât să se îmbulzească spre graniţe.

Ministrul dădu din cap în semn că nu, dar din gâtlej nu-i ieşi nici un sunet. Combinaţia aceea de culpă şi de venin, strânsă într-un singur om, îi făcea dificilă orice argumentaţie.

— Au încercat totul, spuse în cele din urmă celălalt, cu glas ostenit.

Continuă să vorbească, dar frazele îi deveniră tulburi, la fel cum se întâmplase şi ultima oară, la şedinţa Biroului Politic. În sinea sa, ministrul încerca să le dea un curs cât mai logic. După ce încercaseră totul: comploturi, otrăvuri cu

efect întârziat, calomnii etc., iată că găsiseră o ultimă metodă de a se răzbuna împotriva lui. Disperarea, decepția.

Tristețea din ochii Conducătorului lăsă locul unei mânii reci. Ministrul îşi aminti că, în delațiunea contra unui scriitor, întâlnise expresia că, printr-o eroare fatală a naturii, cantitatea de ură corespunzătoare unei vieți de trei sute de ani, cum e cea a corbului, îi fusese repartizată în mod greşit omului. Conform informațiilor deținute de turnător, doar în vechile familii din Gjirokastra, de unde se trăgea El, puteai găsi asemenea resentimente puternice.

— Uite aşa, zise în concluzie, privind din nou în direcția în care se afla ministrul. Nu s-au lăsat până ce n-au încercat totul.

— Să aibă parte de tot ce-i mai rău... pe fundul mării, zise ministrul.

Tot în clipa aceea realiză că ultimele lui vorbe sunt la fel de neobişnuite în clădirea aceea, dar îşi spuse că fie ce-o fi.

Privirea celuilalt se înmuie. Apoi, pentru prima oară, Conducătorul zâmbi. Ministrul simți nevoia să-i cadă în genunchi. Lăsați-l în pace, nemernicilor, icni în sinea sa.

Nu-i nimic, o să vedeți voi.

Pe un ton care tremura de duioşie îi spuse câteva fraze pe care în alte împrejurări n-ar fi putut să i le spună sau poate că i le-ar fi spus doar sosiei. Câteva dintre acestea, de exemplu, acelea prin care îi promitea că-i va înhăța de oriunde s-ar ascunde, chiar şi din fundul mării dacă ar fi fost cazul, simți că nu exprimă exact ceea ce intenționa să spună, dar constatarea aceasta nu-i opri elanul.

Celălalt asculta, ba chiar dădu de câteva ori din cap.

— Te înțeleg, zise aproape în şoaptă. Spune-mi acum ce-ți trebuie pentru a duce toate astea la bun sfârşit. Îți sunt de ajuns oamenii, mijloacele?

— Avem tot ce ne trebuie, nu cerem nimic. Vrem doar ca dumneavoastră să puteți dormi liniştit.

— Cu oameni ca tine dorm liniştit.

— Vă mulţumesc pentru încredere. Voi face totul pentru a o merita... Tovarăşii sunt cu toţii pregătiţi... I-am lăsat în şedinţă. Numai pentru asta ne stoarcem mintea zi şi noapte.

Ministrul simţi că vorbise cam mult, totuşi continua ca în transă. Îi povesti despre măsurile urgente, despre radare, despre noile propuneri, cum e aceea a târârii cadavrului la vedere, prin localităţi.

— Treaba asta cu cadavrele am mai auzit-o o dată, îl întrerupse El. Nu-i o idee nouă. E veche de când lumea.

Ministrul se poticni.

— Sunt fel de fel de idei... Cum ar fi mai bine... Să-şi arate statul colţii sau... sau nu...

— Asta e o poveste veche, urmă celălalt gânditor. Cred că ai citit *Iliada* grecilor. Acolo, dacă nu mă înşel, se descrie cum era târât un cadavru şi cum se uitau oamenii la el. Nu-mi amintesc ce impresie le-a făcut. Tu o să decizi singur.

Îşi privi ceasul, iar ministrul înţelese că trebuie să se retragă.

*

Urcând în maşină, se simţi mult mai liniştit. Bulevardul Mare era în continuare pustiu. Cu siguranţă că sosia conducătorului nu se întorsese încă de la festivităţi. Probabil că la el în cabinet scrumierele erau pline deja cu mucuri de ţigară. Şi totuşi, apropiindu-se de Piaţa Ministerelor, îi spuse şoferului: nu la birou, la închisoare.

Porţile de fier se deschiseră pe rând cu un scârţâit lugubru. Primul lucru care-i sări în ochi când intră în celula fostului ministru fu casca de motociclist de pe capul acestuia. Apoi îi văzu lanţurile la mâini şi la picioare. Fără un cuvânt, se apropie de perete şi atinse cu palma tapiţeria. Ce dinţi de şacal trebuie că avusese Teme Grapshi ăla că reuşise să sfâşie pânza de sac.

— N-ai spus nimic clar în anchetă despre treaba aia de la Tepelena, îi zise în cele din urmă arestatului. Hei, cu tine vorbesc.

Din cauza căştii, nici ochii şi nici maxilarele celuilalt nu se vedeau prea bine.

— Nu ştiu ce să spun, zise cu greu. Nu ştiu ce vreţi.

— Să nu crezi că poţi să ne duci cu preşul spunând tot felul de aiureli în anchetă.

— N-am vorbit aiureli, dar n-am ştiut ce să spun.

— Tu ştii ce se cere într-o anchetă. Ai anchetat şi tu. Răspunde şi nu te mai ascunde după degete: ai încurajat sau ai frânat treaba cu târâtul cadavrelor?

— Am fost acuzat pentru amândouă.

— Dar care e adevărul?

— Nici nu am încurajat-o, nici n-am frânat-o. Am bănuit că e o treabă cu dus-întors şi n-am ştiut ce să fac.

— Treabă cu dus-întors? Explică mai clar... Hei, cu tine vorbesc.

— Aşa era, cu dus-întors. Toţi ştiau asta.

Ministrului i se păru că din cască ieşise un oftat adânc.

— Explică mai clar... Vorbeşte!

— Era o treabă din care nu puteai ieşi bine. O tortură de care nu puteai scăpa. Dacă acceptai, aveau să spună că provoci în mod intenţionat nemulţumirea poporului. Dacă nu, că pactizezi cu duşmanul de clasă. În dosarul meu, cum ţi-am spus, o să le găseşti pe amândouă.

— Vrei să spui că ancheta a fost imprecisă?

— N-am spus aşa ceva.

— Dar tu ce credeai, chestia asta cu târâtul cadavrelor influenţa în rău sau în bine fenomenul?

— Nu ştiu ce să spun. Uneori mi se părea că-i bine, alteori că-i rău.

— Cu cine te sfătuiai atunci? Cui i te plângeai?

— Nimănui. Toţi evitau problema.

— Din câte ştiu eu, în Biroul Politic nu te-ai prezentat.
— Am discutat cu Şeful cel mare.
— A, aşa? Şi ce ţi-a spus?
Liniştea din cască ţinu mai mult decât până atunci. Un reflex de lumină, produs probabil de o mişcare din cap a arestatului, îl orbi pe ministru.
— Cu tine vorbesc. Răspunde.
— Nimic, zise celălalt. Citeşte *Iliada*, atât mi-a spus.
Ministrul înlemni. Îi trecu prin cap că ar trebui să lovească în casca aceea, dar nu ştia cum.
— Minţi.
— Nu mint. Aşa mi-a spus.
— Minţi, urlă pentru a doua oară ministrul şi se năpusti spre uşă.

*

Când ieşi, avea obrazul schimonosit de furie.
— La birou, îi spuse şoferului.
Afară se însera. Maşina din gardă înainta cu viteză pe Bulevardul Mare.
După cum îşi închipuise, îi găsi pe toţi acolo unde îi lăsase. Ar fi putut şi ei să-şi golească scrumierele, îşi zise. Se vedea de la o poştă că-l aşteptaseră cu sufletul la gură.
Acum toţi ochii erau aţintiţi asupra lui. Erau nerăbdători să le spună cu ce dispoziţii se întorcea. Numai că el n-avea de gând să le spună nimic.
O ură rece, venită dintr-o direcţie necunoscută, îl îndârjea contra tuturor. Să nu se aştepte la ajutorul lui, aşa cum nici el nu se aştepta la ajutorul cuiva. Să străbată singuri, fiecare pe riscul lui, întunericul din jur.
Nu scăpă de presentimentul acela urât nici când îi salută şi nici atunci când le ură spor la treabă. Ba dimpotrivă: cuvintele de salut îi accentuară teama.
Ajuns acasă, în vreme ce-şi scotea paltonul, privirea îi căzu pe casca de motociclist lăsată de fiul său pe covor.

— Pari obosit, îi spuse soția la cină. Unde ai mâncat de prânz?

— Lasă...

După cină, merse în birou. Scoase însemnările din geantă şi începu să le răsfoiască. Ochii îl dureau de oboseală. Citea cu greu, ca şi când n-ar fi fost scrisul lui. Fraze fără cap şi coadă, ca nişte şerpi masacrați. *Fug ca să mă necăjească pe mine*. Cuvintele acele nu le găsi nicăieri. Mâna înțepenită nu îndrăznise să le scrie. De sus, ele îşi lăsau doar umbra asupra celorlalte cuvinte.

Ministrul ridică telefonul. Ceru cu primul său adjunct. *Iliada*? făcu celălalt tărăgănat, fără a-şi ascunde uimirea, ca şi când ar fi vrut să spună: *Iliada* la ora asta? Da, da, *Iliada* îmi trebuie urgent, chiar în seara asta. Sună-l pe preşedintele Academiei. E târziu să-l scoli din somn pe ramolitul ăla? Atunci sună-l pe vreunul dintre ai noştri de acolo. N-avem pe nici unul dintre vicepreşedinți? Cum se poate? Aha, omul nostru e în delegație? Bine, bine, rezolvă singur treaba. Alo, ia ascultă, era să-mi scape. Nu uita să-l întrebi în care fragment se descrie cum este târât un cadavru. Ai înțeles? E vorba despre un cadavru pe care-l duc târâş. Grăbeşte-te. Aştept lângă telefon.

Răsturnat pe canapea, închise ochii încercând să nu se mai gândească la nimic.

Din ancheta desfăşurată zece ani mai târziu

VICEPREŞEDINTELE ACADEMIEI: *Era a doua oară când îmi cereau acelaşi lucru:* Iliada*. Erau voci diferite, dar ora era aceeaşi, spre miezul nopții. Odată cu cartea voiau să ştie pagina la care Ahile târăşte în urma carului de luptă trupul lui Hector, care, după cum ştiți, este în cântul al 22-lea.*

Oare ei ştiau ceea ce-mi cer? Era vreo greşeală sau treaba asta avea de-a face cu altceva: cu analiza secretă a manuscrisului vreunui scriitor, de exemplu, care descria o

scenă asemănătoare din Antichitate ce făcea aluzie la epoca noastră? Precum ştiţi, au existat asemenea cazuri.

Când au apărut primele zvonuri despre nişte cadavre târâte la Tepelena sau pe litoral, mi-am zis în sinea mea că toate astea ar fi putut fi legate între ele. Numai că nu găseam punctul comun. Erau două fapte imposibil de comparat. Să fi fost vorba, de exemplu, despre un oponent care ar fi vrut să fugă din Troia, adică să dezerteze, iar troienii, ca să-l pedepsească, să-l fi târât în faţa poporului, ar fi avut o logică. Dar aici aveam de-a face cu un prinţ mort eroic, Hector. În plus, spectatorii acestei scene sunt două tabere opuse: grecii, care se bucurau, şi troienii, care-l plângeau. Oricum am lua-o, nimic nu semăna cu scenele petrecute la Tepelena sau la Pogradec.

Şi cu atât mai puţin cu vreo altă idee a lui Homer. După cum s-a mai spus de câteva ori în acest proces, permiteţi-mi să spun şi eu că, în asemenea treburi, ei aveau mai multă experienţă şi mai multe idei decât întreaga Antichitate greacă şi romană la un loc. Cer iertare pentru această divagaţie.

Am vrut să subliniez uimirea mea că doi miniştri, şi primul, cel arestat şi împuşcat mai pe urmă, şi celălalt, care i-a luat locul şi este judecat astăzi, aici, mi-au cerut acelaşi lucru, în aceeaşi formulare şi, după cum am mai spus, la aceeaşi oră: spre miezul nopţii.

În absenţa altei explicaţii, mi-am închipuit că ori au înnebunit amândoi, ori o pornire nebunească îi împingea, înainte de prăbuşirea în prăpastie, să citească, cine ştie de ce, acel text străvechi.

V

PLICTISEALĂ DE SOLDAT

Ținut pustiu. Pietriş pe țărmul mării. Intră în scenă... Lul Mazrek.

Idiot, îşi zise. Tâmpit incorigibil. Ai început din nou să delirezi?

La o săptămână după sosirea lui aici îşi închipuise că buimăceala de la început era de domeniul trecutului. Dar nu numai el, ci şi toți ceilalți recruți păreau duşi cu capul. Aşa e la început, le spuneau soldații mai vechi. Armata te bulversează complet. Şi, în afară de asta, voi ați nimerit şi o vreme proastă.

Vremea era într-adevăr mizerabilă. O ploaie măruntă, amestecată cu ceață, te făcea să nu vezi la doi paşi. Nici țărmul, nici marea, nici cerul.

În orele libere, după instrucție, Lul se învârtea între dormitor şi malul mării. De acolo se zărea mai bine turnul de observație, unde era montată mitraliera. Stâlpul cu steag era ceva mai departe, lângă terenul de volei.

Într-o adâncitură a țărmului, ca un golf minuscul, era ancorată şalupa rapidă. Din prima clipă când o văzuse, Lul Mazrek îşi ferise privirea ca prins asupra faptului. Aşa făcea mereu. Când se întorcea, îşi fixa privirea pe turnul mitralierei sau pe steag, iar cu coada ochiului arunca o ocheadă spre barcă. În a treia zi observase că îi lipsea motorul. Mai apoi aflase întâmplător că motorul era ținut sub cheie chiar de comandant.

Deplasându-se către cantină, trecea pe lângă adăpostul câinelui. Era legat, la fel ca şi şalupa, cu un lanț de fier. Avea o privire rece ca de gheață. Cu două săptămâni în urmă, privindu-i pe amândoi, câinele şi barca, creierul i s-ar fi pus imediat în mişcare: iată că cele două instrumente fidele ale statului, unul cu suflet şi altul fără, sunt ținute,

culmea-culmilor, în lanț. Dar acum simțea că în mintea lui nu mai au loc asemenea raționamente.

Aşa se întâmplă cu toți, insistau camarazii mai vechi. Nu-ți mai aminteşti nimic, iar ceea ce-ți rămâne în memorie e atât de schimbat, că te miri şi tu de unde le ştii.

Iar Lul Mazrek le dădea dreptate. I se părea că, împreună cu hainele militare, îi fuseseră date şi nişte zile, care de fapt nu erau zilele lui. De azi încolo era obligat să trăiască cu ele. Aşa e la început, dar pe urmă lucrurile se schimbă, spuneau soldații ceilalți. Încetul cu încetul, situația reintră în normal.

Dar el ar fi vrut ca năuceala asta să continue. Ce nevoie avea să se întoarcă la luciditatea dinainte? Sub curelele de piele şi fierul armei totul era mai suportabil. Iar plictiseala era şi ea ținută în frâu. Şi zborul fanteziei, şi dorința de sex. Aceasta este, cum s-ar părea, esența secretă a oricărei armate: te ține legat, sub presiune, ca să-ți dea drumul apoi împotriva inamicului. Ca unui câine. Ca unei şalupe cu motor.

În după-amiaza aceea, întorcându-se din plimbarea obişnuită, se auzi strigat de departe. Apropiindu-se de cazarmă, înțelese. Venise poşta. Un soldat roşu la față învârtea un plic deasupra capului. „Lul Mazrek. Recomandată!”, striga cât îl țineau plămânii.

Se apropie şi-i smulse plicul din mână cu un aer supărat.

— Ce ai de behăi aşa?

Celălalt continua să se uite curios la el cum deschide plicul.

— Vreo veste proastă, frățioare?

Lul negă din cap.

— Asta e bine, zise celălalt.

Lul reciti primul rând al scrisorii. „Scumpul meu Lul”, apoi văzu numele fetei în partea de jos a paginii. Soldatul care-i dăduse scrisoarea era numai ochi şi urechi.

— Ce-i? îl întrebă Lul. Ce te zgâieşti aşa la mine?

— Nimic. Am vrut doar să te întreb: când n-ai vreo veste proastă, de ce să pui scrisoarea recomandată?

Pentru prima dată după o săptămână groaznică, lui Lul Mazrek îi venea să se tăvălească de râs.

— Se pare că eşti un mare şmecher, îi spuse.

Soldatul ridică din umeri şi dădu din cap ca pentru a se dezvinovăţi.

— Măcar atâta ştim şi noi... Într-un an de zile de când sunt soldat aici, o singură dată a venit un plic recomandat.

— Cu veşti proaste?

— Normal. Era un soldat din Fushëbardha. Îl anunțau că lupul a sfâşiat jumătate din oile cooperativei.

— Păi, uite, dacă eşti aşa de curios, am să-ți spun. Nici lupul n-a dat iama prin oi, nici tata nu şi-a sucit piciorul. Scrisoarea mi-a venit de la... logodnică.

Celălalt rămase cu gura căscată. Clipea din ochi uluit.

— Ce-ai rămas aşa ca prostul? făcu Lul. Doar nu mi-o fi trimis-o Isus Hristos. Logodnica mi-a trimis-o. Tot nu mă crezi?

— Logodnica..., începu celălalt.

În gura lui, cuvântul părea magic. Iar admirația pentru destinatarul scrisorii se vedea de la o poştă.

Lul Mazrek îi întoarse spatele şi se îndreptă spre țărm pentru a o citi în linişte. Bătea vântul. Când şi când cădea câte o picătură de ploaie. Lul trecu la repezeală peste rândurile în care ea îi spunea cât îi e de dor, în vreme ce el apăra frontierele patriei socialiste, şi alte câteva banalități. Când ajunse mai jos, strânse buzele de uimire. Exclamă de câteva ori „ia te uită, ia te uită”. Roşcata avea talent la scris. Şi, în plus, se vedea că nu copiase textul din vreo revistă. „Îmi amintesc cum am dansat la ziua lui N.B., când eu mi-am pus capul pe umărul tău, iar tu îmi spuneai vorbe dulci în sunetele chitarei”.

Un căcat, îşi zise Lul. În timpul dansului nu-i spusese nici o vorbă dulce, îi mângâiase în schimb de câteva ori coapsele chiar în locul *acela*, în vreme ce-i şoptea la ureche: pari slăbănoagă, da’ craci ai ca lumea.

„Dragul meu, eu îți cunosc dorințele secrete şi ştiu că acolo unde eşti ai vrea să-ți trimit cuvinte obscene. Crede-mă că am încercat, dar n-am putut. Tu m-ai învățat să le spun cu gura, dar în scris e altceva.”

Ia te uită la ea, a devenit ruşinoasă, pufni el. În realitate, ce n-ar fi dat să nu fie aşa.

„Şi totuşi, îți spun un secret... Ori de câte ori vreau să mă descarc... pricepi ce vreau să-ți zic?... Noi, fetele, ca şi voi, băieții, când suntem excitate, ne descărcăm singure. Deci, ori de câte ori îmi vine cheful, îmbrac chiloțeii de mătase, ăia pe care i-am avut în noaptea aceea, când pentru prima dată... tu m-ai... Şi ştii? Mă descarc imediat. Dar gata cu astea. Ceea ce-mi imaginez acum e o sală de teatru, eu în fotoliu şi tu jucând pe scenă. Iar la sfârşit, aplauze, buchete de flori şi privirile noastre încrucişându-se”.

Ia uită-te la ea, făcu el din nou. Dar renunță să mai adauge „a naibii roşcată”.

Strecură scrisoarea în buzunar şi se întoarse păşind gânditor. Creierul lui, după o săptămână de inactivitate, era într-o agitație continuă. Ca de obicei, după ce se asigură că nu-l vede nimeni, privi cu coada ochiului spre barcă. Se legăna uniform, cu o monotonie idioată. Fără motor, părea o ființă lipsită de creier. Simți nevoia să se arunce asupra ei cu un topor pentru a pune capăt acelei legănări fără speranță. O dorință asemănătoare simți şi atunci când trecu pe lângă adăpostul câinelui. Şi el părea mort. Doar steagul de pe stâlp flutura, şi încă atât de vioi încât părea că, dintr-un moment într-altul, în agitația de care fusese cuprins, vulturul negru avea să se desprindă şi să zboare de pe pânza roşie.

Intrând în cantină, observă că era privit mai altfel. Tâmpitul ăla cu obrajii roşii le povestise, mai mult ca sigur, despre scrisoare. Ceea ce nu-l deranja cu nimic. Dimpotrivă, în privirile acelea jucăuşe se putea citi, în afară de curiozitate, şi o doză de admiraţie.

După cină, se dădu adunarea. Ca în fiecare seară, mărşăluiră cântând în jurul cazărmii.

În vreme ce fuma la uşa dormitorului, înainte de stingere, soldatul care avea patul lângă el, un lungan cu picioarele ca de barză, îi spuse în şoaptă: ai primit scrisoare de la logodnică. Bravo ţie.

Lul Mazrek nu ştiu ce să-i răspundă. Îl căută din priviri pe obraji-roşii până-l zări. Şedea puţin mai încolo, în întuneric, privind spre ei.

— Anul trecut am avut un soldat logodit, începu lunganul. I-au dat patru zile permisie să se însoare. Când s-a întors, era stors de puteri. Se înţelege că primul lucru pe care l-am întrebat a fost de câte ori a făcut-o. La început vorbea cu perdea, apoi i s-a dezlegat limba. În prima noapte, de 23 de ori, într-a doua a dus-o până la 40.

Şi începu să râdă, lovindu-şi genunchii cu palmele. Lul râse şi el. Alţi doi-trei camarazi se apropiară în linişte.

— Vorbeaţi despre Lukan Huta? întrebă careva.

— Chiar despre el, răspunse lunganul. Prostănacul ăla credea că un împins, o pompă cum i se mai spune acum, se pune la număr. Ai mai văzut aşa un bou?

Pentru că nu mai râsese de mult aşa, Lul simţea că aveau să-i sară plămânii din loc. Ceilalţi râdeau şi ei cu lacrimi. Ehei, ce viril se dădea şi Lukan ăla, zise un altul înainte de a se face linişte.

— Tu de când eşti logodit? îl întrebă lunganul pe Lul.

— Nu de mult... cu două săptămâni înainte de a veni aici.

— Aha... E la şcoală?

— Da... Studentă la medicină.

Celălalt trase aer în piept.

— Sigur v-ați luat din dragoste. Voi, orășenii, vă bucurați de viață.

Lul zvârli chiștocul de țigară, apoi îl strivi cu bocancul. Pentru că nu știa ce să răspundă, privi câteva clipe ultimele scântei învăluite în fum albăstrui.

— Am cunoscut-o la o zi de naștere, zise ezitant.

O îndoială necunoscută până atunci, ciudată, îi bloca limba. Cuvintele lui Nik Balliu, „chestia aia o are dulce rău", muzica de la aniversarea lui, moliciunea formelor ei de sub rochie, ei bine, toate acestea i se amestecau în minte cu aplauzele din sala teatrului unde recitase poezii, cu pianul din colțul scenei, cu vorbele ei obscene și cu degetele cu manichiură neagră ale studentei din Tirana, la care se adăuga afirmația unui necunoscut că fetele cu manichiură ca asta sunt într-adevăr șic.

Se miră și el de ușurința cu care creierul lui trecea, la iuțeală, parcă stimulat de lunga inactivitate, de la una la alta. Degetele cu manichiură, mătasea chiloților, cuvintele obscene din cămara din fundul curții, pianul împreună cu bătrâna pianistă care cânta la el, aplauzele, linia molatică a pulpelor... după ce-l bântuiră liber o vreme, desprinse de obligațiile de soldat, se aliniară într-o formație nouă, pe care el o considera logică. N-avea impresia că le abandonează. Dimpotrivă, la fel ca în timpul spectacolului, când accentua cuvintele la versurile aplaudate de spectatori și cobora tonul la cele mai plicticoase, făcea și aici același lucru. Impulsul interior de a nu amesteca amintirile cu realitatea devenea dominant. Trebuia să elimine din jurul lor plictiseala acelui loc mizerabil. Cât despre amăgire, dacă ar fi trebuit căutată undeva, ea era mai curând produsul lor, decât al minții lui. O purtau cu ele, o risipeau în jur, iar el nu era altceva decât oglinda lor fidelă.

Plecând la culcare, observă că patul vecinului scârțâie mai tare ca-n alte seri.

— Nu poți să dormi? îl întrebă Lul în şoaptă. Ai dreptate, nici eu nu-mi pot întinde picioarele în patul ăsta de rahat, de tine ce să mai zic?

— Nu-i vorba de picioare, răspunse celălalt. Nu-mi iese din minte ce ne-ai povestit.

— Serios?

— Ia ascultă, spuse celălalt după un moment de linişte. Ascultă şi nu mi-o lua în nume de rău. Mi-a plăcut de tine chiar din prima zi. Dacă aş fi avut un frate, ca tine aş fi vrut să fie. Acum îmi placi şi mai mult. Eşti un om norocos. Nu te invidiez, ca Tonin Vorfi. N-am avut bafta ta, dar îmi plac oamenii care se descurcă.

— E cam devreme să spui că n-ai avut noroc în viață, îl întrerupse Lul. Dar cine-i Tonin Vorfi ăsta?

— E un soldat din Dürres. Se dă mare gigolo. Îşi descoase şi-şi coase singur nasturii, ca să-i stea uniforma cât mai şic. În seara asta, când tu povesteai, el a stat deoparte. Stătea în întuneric ca un nemernic, dar nu ne-a scăpat din ochi nici o clipă. Nu suportă ca altul, şi nu el, să fie în centrul atenției. Scrisoarea ta recomandată l-a înnebunit rău de tot. Hm... scrisoarea aia a ta i-a scos pe toți din papuci. Mie nu mi-e ruşine s-o spun, n-am primit niciodată vreo scrisoare de dragoste. Uneori nici nu-mi venea să cred că există asemenea mesaje... Pentru mine, tu eşti mai mult ca un frate... Te rog, nu-mi lua în nume de rău că-ți cer... Nu sunt unul din ăia care cerşesc... Chiar dacă mă refuzi, eu n-am să mă supăr... Eu...

— Ce-o lungeşti atâta, îl întrerupse din nou Lul. Ți-o dau s-o citeşti, dacă asta vrei.

Îşi căută bluza în întuneric, apoi îi întinse plicul.

— Mă duc la budă, zise celălalt. Şi nu mi-o lua în nume de rău, frățioare.

Lul Mazrek îi urmări cu privirea silueta deşelată, străbătând în întuneric dormitorul.

Nu peste mult timp se întoarse. Părea că s-a „rezolvat” de unul singur.

— Ei? făcu Lul.

— Lasă... Am turbat... Nu ştiu ce să mai spun... Eşti mare.

— Sunt şi câteva obscenităţi acolo, ce zici?

— Ce obscenităţi, frate? Acolo, fiecare cuvânt e aur curat. Platină sau chiar mai mult... diamant. Ca să nu mai pomenesc şi de lacrimile alea.

Lul zâmbi în întuneric. Îşi aminti de ploaia măruntă care cădea când deschisese plicul.

— Nu cumva mi-ai murdărit-o cu spermă? îl întrebă.

— Nu, răspunse celălalt, am avut grijă.

Acestea au fost ultimele lor replici. Lul îl auzi pe celălalt sforăind, dar pe el somnul îl ocolea. Ştiuse că îndrăgostiţii nu au somn, dar să ai insomnii şi atunci când ceilalţi te consideră îndrăgostit, asta o afla abia acum. Şi totuşi, simţea că nu prea-i în apele lui. Se spune că vasul cu care duci trandafirii la târg păstrează încă parfumul florilor. Îl chinuia o uşoară părere de rău. Nişte muguri timizi, cum sunt aceia din martie. Doar că totul era îngheţat şi înconjurat de neguri. Chipul fetei îi apărea difuz, ca ascuns sub o mască. O mască dintr-acelea ce apar pe feţele soldaţilor atunci când se chinuiesc să audă ceva. Poate mai târziu, când se va mai maturiza, va putea să se îndrăgostească şi el de-adevăratelea.

A naibii roşcată, îşi zise înciudat. Îi pusese o mască de aur, o ridicase pe piedestal şi acum ei i se părea că chiar merită locul acela.

Gândind toate astea nu simţea nici o urmă de supărare, ba chiar îl încerca un uşor sentiment de tandreţe. Ştia că se arătase cam rece, ca toţi cei care nu dau nimic de la ei. Nu

era vina ei că, nefiind fata la care visase, îl lăsa totuşi în seara aia fără somn. Iar în privința măştii aceleia, toate femeile, unele mai mult, altele mai puțin, apelează la ea. Iar dacă n-o au pe chip, sexul şi-l învăluie cu ea negreşit. Pentru că, la urma urmei, triunghiul acela întunecat, care ne înnebuneşte pe toți, e tot o mască.

Se întoarse pe-o parte, cum făcea ori de câte ori se masturba, dar îşi simți sexul amorțit, ca şi când n-ar fi fost al lui.

*

Terenul de trageri se afla în spatele dormitoarelor, la marginea stufărişului. Lui Lul Mazrek i se păru că e locul cel mai trist din lume. Câteva tufişuri pe margine, o pancartă de lemn pe care scria „Trăiască 1 Mai”, iar în fund țintele, având deasupra portretele unor personaje politice străine. Alături de Brejnev era un loc gol. După alegerile din SUA nu fusese pictat încă noul preşedinte american. În vreme ce pe Tito, deşi murise, nu-l înlocuiseră cu nimeni.

Era aşteptat comandantul, care avea să dea calificativele tragerii. Se zvonea că de asta depindeau viitoarele permisii.

Soldații păreau nervoşi. Nu doar pe mine mă calcă pe nervi peisajul ăsta mizerabil, îşi zise Lul. Avea gura amară şi totuşi îşi mai aprinse o mahorcă.

În cele din urmă apăru şi comandantul. Era negru de supărare. După cum îi mărturisise lunganul, avea o oră pe zi când îl apucau năbădăile, dar cum să-i ghiceşti ora aceea? Pentru că-n fiecare zi era alta.

Lovind pietrişul cu botul cizmei, comandantul se apropie de ținte. Fiecare mişcare a lui trăda o mare nemulțumire. Ia uite cum împinge cu fruntea, ca un bivol, şopti lunganul. E spaima trupeților.

Cu privirea fixă, încruntat, comandantul se opri la prima țintă, cea care avea desenată gluga conică a Ku-Klux-Klanului.

Merse mai departe fără să spună nimic. Tâmpitul, zise lunganul printre dinți. În fața lui Tito își schimbă atitudinea. Când întoarse capul să întrebe cine trăsese, avea privirea limpede. Ți-am mai spus, e nebun, șopti lunganul.

Comisarul, care pășea în spatele șefului, se lumină și el la față. Îi explica ceva despre cealaltă țintă, de pe care lipsea portretul. Să vedem ce-o să spună despre tine, comentă lunganul.

În fața țintei cu Brejnev, comandantul își întinse gâtul cu o mișcare bruscă. Îi spuse ceva comisarului, care se întoarse imediat, căutându-l din ochi pe Lul Mazrek. Acesta se apropie și rămase în poziție regulamentară.

— Bravo, îi spuse comandantul, fără să se întoarcă. I-ai făcut zob sprânceana, pe onoarea mea. Se întoarse apoi rapid și-l măsură din cap până-n picioare. Sprâncenele alea de comediant, cum a spus tovarășul Enver, urmă cu voce joasă, ca și când ar fi vorbit singur. Tu ești artistul ăla, așa e?

— Da, să trăiți, tovarășe comandant.

Privirea celuilalt avea un punct tulbure chiar pe retină. Fără a-și lua ochii de la Lul, îi șopti comisarului ceva despre serbarea de Întâi Mai. Lul auzi cuvintele: recitare, scheci, apoi numele lui. Comisarul dădea aprobativ din cap.

— I-ai plăcut, murmură lunganul, când Lul intră din nou în formație. Te sorbea din priviri. Atenție mărită, băiete.

— De ce? întrebă cu voce pierită Lul. E... așa?

— Eu nu spun nimic. Alții spun.

Asta-mi mai lipsea, își zise Lul Mazrek.

În ora liberă de dinainte de cină merse, ca de obicei, pe țărm. Lovi cu bocancul pietricelele, cu o mișcare împrumutată parcă de la comandant, apoi privi ceața ce se așternea deasupra mării. Peisaj pustiu, zise tare. Fulger. Intră în scenă Lul Mazrek.

Ar fi vrut să se „complimenteze” ca într-una din zilele trecute: idiotule, dar nu reuşi. Nu era vina lui. Alții îi scormoneau iluzia aceea.

*

Avea sentimentul că-l aşteaptă cineva. Se întoarse păşind cu grijă. În stânga scenei, o barcă legată la mal. În dreapta, un câine. Legat şi el. Se ridică cortina.

Se pare că-l aşteptau într-adevăr pe platoul din fața cazărmii. Admirația din privirile lor era mai evidentă ca niciodată. Nu era vorba doar despre rezultatul excelent de la trageri. Altceva trebuie că-l pusese în centrul atenției lor.

Soldatul cu obrajii roşii se apropie cu sfială. Privirea îi scânteia de entuziasm.

— Bună seara, îi spuse cu voce tremurătoare. Mă mai ții minte? Sunt cel care ți-a dat scrisoarea.

— A, da, zise Lul, ridicând din umeri fără să ştie ce să mai spună.

— O scrisoare pătată de lacrimi... murmură soldatul, ca şi când ar fi vorbit în somn. Ce n-aş da să primesc şi eu o asemenea scrisoare. Chiar şi jumătate din viață.

Lul se enervă. Îl căută din ochi pe lungan. Acesta îşi ținea privirea în jos, vinovat. Nu era foarte-foarte supărat pe el, dar ar fi trebuit să nu mai clămpănească atâta.

Se apropie să-i reproşeze. Celălalt părea să fi priceput, pentru că începu să se legene de pe un picior pe altul ca şi când l-ar fi bătut vântul.

— Tonin Vorfi a murit de invidie, îi spuse bucuros, în momentul când Lul se apropie. Uită-te la el, nu te scapă din ochi.

— Da? De ce? De la treaba cu tragerile?

Lunganul se prăpădea de râs. Părea că avea ceva forțat în râsul acela, dar nici asta nu reuşi să-l enerveze pe Lul. Mințise şi el în legătură cu lacrimile de pe scrisoare, aşa că n-avea de ce să se supere pe celălalt.

— Ce trageri, frățioare, spuse printre hohote. Nici prin cap nu-ți trece.

— Nu înțeleg, zise Lul.

Lunganul se apropie şi-i şopti la ureche.

— Când erai cu comandantul, ăsta te-ar fi ucis dacă ar fi putut. Înțelegi acum?

— O, aşa? E, vasăzică... prietenul lui?

— Aşa se zice. Cică îl plimbă cu barca. Numai ei doi. Eu n-am văzut nimic. Ceilalți spun.

— Nu mai tot repeta „ceilalți spun”. Când faci o afirmație, ori o spui, ori îți muşti limba.

Lunganul se posomorî brusc.

Lul se gândi că nu e momentul potrivit să-i dezvăluie treaba cu lacrimile. Altă dată, îşi zise.

Sună trompeta care-i chema la sala de mese şi soldații, grupuri-grupuri, se îndreptară spre cantină.

*

După ce multă vreme dormise fără să viseze, acum Lul Mazrek avu un vis. Nu apucă însă să-i vadă sfârşitul, căci se simți trezit brusc din somn. Era vecinul lui, lunganul. Lul, Lul, îi şoptea la ureche. Ce naiba e? bodogăni el. Scoală-te să te uiți afară.

Lul îl înjură printre dinți. Îşi strecură capul înapoi sub pătură şi se întoarse pe partea cealaltă. Lunganul părea că a renunțat. Şi totuşi, după câteva minute, Lul ieşi singur de sub pătură. Mi-ai stricat somnul, îl apostrofă pe lungan. Ce mama naibii e afară? Ridică-te singur să vezi, îi răspunse celălalt.

Deşi blestema printre dinți, se ridică de pe pat. Îşi strecură picioarele în bocanci şi se îndreptă târâş-grăpiş spre uşă. Căcănarul naibii, îi scăpă printre dinți. Crezi că mă doare pe mine-n cur că şeful i-o trage lui Tonin Vorfi?

Era absolut sigur că pentru asta-l trezise. Doar că nu ştia unde e locul faptei. Fără îndoială că la budă, îşi zise.

Ieşind în curte, fu cât pe ce să strige de uimire. Aproape că nu-i venea să-şi creadă ochilor. Noaptea era cu totul alta! Ca şi când cineva ar fi ridicat o cortină, cerul se umpluse brusc de luminițe şi de făclii. La început i se păru că-l învăluie un vârtej ameţitor. Ca un suspin înfundat venit de departe. Apoi, îndată după asta, desluşi bolta cerească, cu stelele ei calme şi ostenite, împrăştiate peste strălucirea agitată a pământului. În stânga trebuie să fi fost luminile din Corfu, în dreapta cele ale Sarandei. Sclipeau tremurătoare, cu o nerăbdare de nestemate abia scoase din sipet. Iar noaptea, ea însăşi, chiar aşa şi părea, o regină înveşmântată de bal.

Cine ştie cât ar fi stat acolo, dacă n-ar fi auzit pe cineva tuşind sus, deasupra capului. Turnul de observație, cu țeava neagră a mitralierei, se profila distinct pe cer. Ar fi trebuit să meargă la toaletă înainte de a se auzi strigat de santinelă: hei, de ce-ai ieşit?

Ca să nu-şi strice buna dispoziție, evită să citească măscările scrise pe peretele de lemn. Închise ochii, dar ele îi stăruiau pe retină în vreme ce se prefăcea că urinează.

— Ei, cum a fost? îl întrebă lunganul când se întinse pe pat.

— O minune.

Celuilalt îi scăpă un oftat.

— Ai dreptate, o minune, numai că de la minunea asta încep toate nenorocirile.

— De ce? făcu Lul.

— Cum de ce? Vremea se încălzeşte, marea-i ca uleiul, e clar ce se-ntâmplă... Încep chestiile alea... tentativele de...

— A, da, adevărat.

— Vara trecută a fost nebunie. Alarmă de două ori pe săptămână. Habar n-ai ce-i aia. Sirena îți sfâşie timpanele. Parcă înnebunesc cu toții. Mai ales comandantul. Dă ordine peste ordine. Sare pe şalupă. Pleacă, Dumnezeu ştie încotro.

Patrulele aleargă de-a valma. Soldatul cu câinele se agită şi el. Proiectorul luminează pe mare.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă?... Uneori se întâmplă să-l prindă pe individ. Dar asta nu-i treabă uşoară... În realitate, nimeni nu ştie ce-a fost aici. Toți cred că omul a trecut, dar apoi s-a înecat şi acum zace pe fundul mării. Sau, din contră, îl cred ucis, iar el apare ca un strigoi la televiziunea greacă. Împuțită treabă.

— Împuțită, într-adevăr, zise Lul.

— Să sperăm că-n vara asta va fi mai bine. S-au luat măsuri excepționale. Se spune că or să ne mai aducă un câine. Imaginează-ți că permisiile noastre de asta depind. Tu n-ai avut nici una până acum, nu?

— Nici una, confirmă Lul.

— Când o să ieşi, o să vezi ce minunăție e Saranda. Fete frumoase. Costumele de baie sunt din ce în ce mai străvezii. Să le vezi cum stau la cafenea, picior peste picior... Pe terasa Hotelului Turism se strânge toată crema. Sunt aşa cum îți plac ție. Cu ochi enigmatici şi unghii lăcuite.

Lunganului îi tremura deja vocea.

— Ia ascultă aici, îi spuse Lul Mazrek. Care-i treaba cu Tonin Vorfi ăla? Chiar îl plimbă comandantul cu barca? E permis aşa ceva?

— Of, făcu lunganul. Îl plimbă, cum să nu-l plimbe. Regulamentul spune că în barcă, la fel ca în patrulă, trebuie să fie obligatoriu două persoane. Comandantul îl ia câteodată cu el pe comisar sau pe ofițerul venit în control. Îi plimbă frumuşel pe mare, dar se ştie că e cu gândul la Tonin.

— Aha... Pentru că a venit vorba, am văzut şi eu barca aia, dar nu mi s-a părut cine ştie ce. Ce rahat poți să faci cu ea?

— Greşeşti, răspunse lunganul. Aşa mi s-a părut şi mie la început: o rablă. Dar s-o vezi când îi pune motorul. Îți

schimbi părerea cât ai clipi din ochi. Se înfurie, urlă, tremură, turbează. Ca o sălbăticiune. În câteva minute poate să ajungă în Corfu.

— Chiar aşa?

— Mă jur pe mama.

— Şi apoi?

— Ce?

— Ce se întâmplă pe urmă? Adică, unde-l duce pe Tonin Vorfi? Cât stau, când se întorc?

— Unde-l duce? Bănuim noi unde-l duce. Sunt două insule pustii la câțiva kilometri de Saranda. Sau pe uscat, dincolo de pădurice, unde sunt nişte ruine antice. Tu trebuie să ştii de ele: e teatrul de la Butrint. Acolo, după cum se spune, îşi fac de cap unul cu celălalt. Apoi se întorc. Comandantul demontează motorul de pe barcă şi-l încuie la el, acolo unde-şi ține documentele secrete. Îl păzeşte ca pe ochii din cap, de parcă ar fi din aur. Of, mi se-nchid ochii de somn. Cam cât să fie ceasul?

— Cât de curând se luminează de ziuă, şopti Lul. Ia ascultă, am vrut să te mai întreb ceva. Mi-ai spus că i-a plăcut de mine. De ce crezi tu asta? Ori am figură de poponar?

Lunganul râse.

— Nici vorbă, frățioare. Nu pari nici pe departe poponar, dar asta nu-i o piedică pentru el ca să se dea la tine. Se ştie că-i plac băieții frumuşei. De cine să-i placă, dacă nu de tine? De mine, cu picioarele astea ca de struț?

Lul Mazrek încercă şi el să râdă, dar nu reuşi.

VI

VREME REA. VREME BUNĂ

Băiatul mamei. Sunt mândră de tine că aperi fruntariile scumpei noastre patrii. Pe la noi treburile merg cum nu se poate mai bine. În primăvara asta veniturile cooperativei s-au dublat. După serbarea recoltei, unchiul Jani a fost decorat. A venit o echipă a televiziunii de la Tirana. Stop!

Stop! strigă pentru a doua oară Lul Mazrek. Nu aşa se citeşte scrisoarea de la mama. În vocea ta nu se simte nici o vibraţie când treci de la grâul cooperativei la unchiul Jani. Aici este vorba despre un om, pricepi? Omul...

Înţelese şi singur că vorbea în dodii. Lucru care, în loc să-l calmeze, îl enerva şi mai rău. Iar tu, ăla de colo, de ce râzi cu faţa aia de tâmpit? Abia ai primit o scrisoare de la prietenul tău, care te anunţă că filfizonul satului, Kostaq Karamello, îi dă târcoale fetei cu care eşti logodit. E adevărat că fata l-a pus la punct pe nemernic, dar, oricum, nu e nimic de râs. Înţelegi, boule? E logodnica ta, orice-ar fi. Poate să aibă un moment de slăbiciune şi să-i cedeze şmecherului ăluia. Doar e om şi ea.

Lul se enervă şi mai tare amintindu-şi de înţepăturile lunganului: Lul Mazrek îşi pune în scenă propriile trăiri.

Se certaseră în urmă cu câteva zile, când celălalt îi ceruse din nou scrisoarea roşcatei, iar el nu i-o dăduse. Acum le povestea unuia şi altuia tot ce-i trecea lui prin cap. Ce vină avem noi că logodnica ăluia şi-o pune cu alţii? Asta ar însemna să mergi la teatru nu ca să vezi suferinţele lui Werther, despre care am învăţat la şcoală, ci pe ale tânărului Lul Mazrek.

O să trebuiască să-i umflu ochii prostănacului, îşi zise. Întoarse capul brusc, cum făcea ori de câte ori se deschidea uşa. Sala de club, unde se făceau repetiţiile pentru spectacol, era lipită de cea a ofiţerilor. De data asta era chiar comandantul. Lul luă poziţia de drepţi. Vru să strige

„tovarăşe comandant, efectuăm repetiţiile!”, dar celălalt îi făcu semn cu mâna: „pe loc repaus”. Privirile lui tulburi scormoneau peste tot. Lul murea de necaz că se înroşise la faţă.

Băiatul mamei, continua soldatul să-şi citească textul. Sunt mândră de tine.

Comandantul ascultă câteva clipe, apoi ieşi neauzit, la fel cum intrase.

Ce naiba ai, îşi zise Lul Mazrek. Adevărul e că-l aşteptase să vină la repetiţii. Ce bine că nu era şi lunganul acolo. Altfel cine ştie ce i-ar mai fi trecut prin căpăţâna aia lunguiaţă. Ar fi trebuit să-i învineţească ochii înainte de a umple cu bârfe întreaga unitate.

*

După repetiţie, îl întâlni pe platoul din spatele cazărmii. Îndată ce-i spuse că are ceva de lămurit cu el, celălalt îşi băgă capul între umeri. Ia ascultă, tâmpitul naibii, îl luă repede îndată ce se îndepărtară puţin. Futu-te-n cur pe mă-ta, javră ce eşti! Te scarmăn de-ţi sar fulgii! Sperietoare de ciori. Cocostârcule. Imbecilule. Găinaţ de găină beată.

Lunganul nu zise nici pâs. Şi nici nu-l întrebă despre ce e vorba. Doar faţa lui albă, lipsită de tuleie, deveni şi mai palidă. Nu făcea altceva decât să păşească şleampăt, cu mantaua lui caraghios de scurtă, care-i scotea şi mai mult în evidenţă lungimea picioarelor şi gâtul subţire ca de barză, motiv numai bun să-l iei peste picior.

Văzându-l astfel, Lul îşi regretă cuvintele. Niciodată nu simţise că-l apucă atât de subit părerile de rău ca acum.

— Eu ţi-am încredinţat lucrul la care ţin cel mai mult, îi spuse pe un ton teatral, scrisoarea logodnicei mele. Iar tu ţi-ai bătut joc de ea. Lul încerca acum să-i arate măcar o parte din supărarea de adineauri. Ştiai că nu-i vorba despre o femeie oarecare, ci de logodnica mea. Mama viitorilor mei copilaşi.

Ultimele cuvinte, spuse cu aceeaşi voce plină de dramatism, îi alungară şi ultima fărâmă de supărare. Dar pentru celălalt ele însemnară lovitura de graţie. Umerii lui înguşti începură să tremure. Nevrând să-l vadă în starea asta, Lul îi întoarse spatele. În vreme ce se îndepărta călcând cu zgomot pietrişul, îşi spuse că nu i se mai întâmplase vreodată ca două-trei replici bine ţintite să poată aplana un conflict mai repede decât pumnii. Teatru, îşi spuse cu un zâmbet amar. Minciună şi ipocrizie.

Înainte de cină şi mai apoi, la cantină, privirile vinovate ale lunganului îl căutară cu insistenţă. Dar el le evită. După cină trebuia să facă de planton până la miezul nopţii, aşa încât „suferinţele tânărului lungan” aveau să se prelungească. Lasă că nu-i strică, îşi spuse Lul. Cel puţin aşa nu i-ar mai fi trecut prin cap să răspândească bârfele acelea primejdioase despre comandant. Într-adevăr, cumplite zvonuri, ce fac rău în egală măsură atât celui care le pronunţă, cât şi celui care le ascultă.

*

De când se încălzise, era a doua oară când îi venea rândul să meargă în patrulare. Iată de ce nu mai avea răbdare până să plece. Pe vreme rea, mersul în patrulă era un chin. Ţărmul plin de gropi şi bolovani era ca o pistă cu obstacole. Vântul şuiera cumplit. Îţi venea să urli: mamă, de ce m-ai adus pe lume!

Acum însă era cu totul altceva. Nu era vorba doar de luminiţele care clipeau în depărtare: în dreapta, pe ţărmul albanez, în stânga, în Corfu. Însăşi bezna era parcă alta. Mai densă, mai prietenoasă, ascunzând în adâncul ei un suspin molatic. Un far se aprindea şi se stingea în depărtare. Ceva mai încolo, o luminiţă roşie, nemişcată. Şi mai departe, o alta, probabil în apele greceşti. Absenţa lunii le făcea mai vizibile. Uite, aşa se spionează statele unul pe celălalt, îşi spusese când le văzuse pentru prima dată. Cu

nişte ochi roşii de nesomn, imposibil de aflat ai cui sunt, ai unuia sau ai celuilalt. Sunt mândră de tine... Of...

Spre norocul lui, camaradul cu care patrula era un tip tăcut. Ori de câte ori se oprea Lul, se oprea şi el. Fără să-l întrebe de ce.

Uite şi lumina proiectorului. Slabă la început, ca un paloş din poveste, se avântă brusc deasupra valurilor. Apoi, atingând suprafaţa apei, se învârtoşă şi căpătă o strălucire funebră.

Cei doi se opriră privind într-acolo. Raza de lumină se plimbă câteva clipe deasupra valurilor. Brusc, perie în mişcarea ei stâncile pe de ţărm şi acolo, ca şi când s-ar fi sălbăticit sub atingerea lor, deveni şi mai puternică. În vreme ce luneca în linişte, albă ca o mască de var, Lul Mazrek avu un moment impresia că-l caută pe el. Într-o clipă vru să se arunce la pământ, să se ascundă de lumina puternică, şi poate că ar fi şi făcut-o, dacă raza nu şi-ar fi schimbat brusc direcţia. Se întorsese din nou spre mare şi acolo, niţeluş moleşită la vederea peisajului cunoscut, rămăsese suspendată deasupra valurilor. Cei doi îi urmăriră mişcările până când raza se desprinse de suprafaţa mării şi se transformă din nou în paloşul din poveste.

Când se stinse, Lul simţi nevoia să ofteze. Noaptea de mai, luminiţele, farul, semnalele roşii, care, speriate parcă de o jivină, dispăruseră preţ de o clipă, începură din nou să apară una după alta.

Lul rezistă cu greu să nu exclame: ce-i cu toată nebunia asta? Se plânsese de asprimea iernii, dar frumuseţea asta înşelătoare, care te ademenea şi te istovea, pentru a-ţi revărsa apoi în cap proiectorul-câine, era mult mai rea.

— Cam cât să fie ceasul? întrebă celălalt.

Lul aprinse un chibrit, ascunzându-l sub pulpana mantalei, şi-şi privi ceasul. Era unu noaptea. Imediat avea să treacă şi ultimul avion. Îl ştiau cu toţii. La puţin timp

după ce trecea, se schimba patrula. Zbura mereu la aceeaşi oră, cu aceleaşi luminițe abia vizibile şi în aceeaşi direcție. De unde venea, unde se ducea? Nimeni n-ar fi ştiut să răspundă. Poate că era zborul Istanbul-Buenos Aires sau Atena-New York. Se spunea că numai avioanele pe rute îndepărtate zboară atât de târziu.

Când apăru, Lul îl urmări cu privirea o bucată de vreme. Printre călători erau pesemne femei frumoase, cu coapse calde şi sexul ațipit între ele. Şi-ar fi dat jumătate din viață să aibă aşa ceva.

După trecerea avionului, cerul deveni parcă şi mai adânc. Roiuri de stele se dezvăluiau privirii în haosul înghețat. Parcă stimulat de ele, un gând începu să-i bântuie prin cap. Mai ciudată decât gândul însuşi era însă ideea tulbure din care apăruse. Toată această agitație şi acest chin ce se consuma pe fâşia aceea de pământ, sub stelele acelea, nu aveau alt scop decât să împiedice o mână de oameni să se mute ceva mai încolo. Doar două degete mai încolo, în comparație cu imensitatea spațiului ceresc. Câinele, barca, proiectorul, vulturul de pe drapel, el însuşi, Lul Mazrek, erau acolo pentru a zădărnici această încercare. Doamne, Dumnezeule, cum spun bătrânii, să fi fost vorba despre plecarea de pe planetă, din sistemul solar, mai era cum mai era. Dar pentru atât de puțin...

Tropăitul patrulei de schimb, venind din spatele lor, se auzi de departe. Rostiră obişnuitele replici: „nimic nou”, apoi „noapte bună” şi plecară în direcții opuse.

— Te-ai întors, Lul? îi şopti lunganul în clipa în care se întindea pe pat. Ascultă-mă, te rog, o clipă. Voiam să-ți cer iertare.

— Las-o moartă, îi răspunse Lul. Pe bune, las-o aşa.

— Eşti cât tot universul, zise celălalt.

Eşti cât tot universul, repetă Lul, în timp ce se acoperea cu pătura cazonă. Nu cu mult timp în urmă expresia aceea o înlocuise pe alta: „eşti un domn”.

După părerea lunganului, el era universul... adică un alt spaţiu... străin, inaccesibil... Lacrimile căzute pe scrisoarea iubitei, fireşte... dar şi avionul de la ora unu noaptea... şi plecarea... trecerea... şi gândurile secrete, ce nu se împărtăşesc cu nimeni.

Lumina roşie a farului, apoi celelalte semne... ochii roşii de nesomn ai Albaniei... şi cei ai Greciei, fireşte... erau toţi acolo, jur împrejur... în aşteptare... împreună cu ochii tulburi ai comandantului... Se povestea ca devine nebun de legat când reuşeşte careva să treacă... în vreme ce el însuşi o făcuse de mult... Trecuse, adică, uşor de la crăpătura sexului femeiesc la orificiul celălalt... I se păruse normală trecerea aceea... în vreme ce trecerea cealaltă îl turba.

Şi-i imagină pe cei doi, pe ofiţer şi pe Tonin Vorfi, rătăcind palizi şi înfriguraţi pe o insulă pustie, acolo unde nici un proiector nu poate să ajungă. Imaginea aceea se scurse pe nesimţite în vis, ba chiar i se păru că le aude şi glasurile. E posibil, oare, ca bărbaţii să geamă asemeni femeilor? Dar ia stai, îşi zise, astea nu sunt gemete, sunt mai mult de atât, sunt strigăte pornite parcă dintr-un gâtlej sugrumat. Ca şi cum unul dintre ei îl viola pe celălalt. Sau şi mai rău: îl sugruma după viol. În vreme ce victima striga după ajutor: Lul, Lul!

Simţi, prin somn, o mână care-l scutură. Lul, trezeşte-te, e alarmă!

Era lunganul.

În semiobscuritatea dormitorului se simţea agitaţie. Sirena urla cu un vaiet întrerupt. Nu mai auzise până atunci un urlet atât de macabru. De afară veneau nişte strigăte sălbatice. Părea că e vocea comandantului.

Când ieşiră, era tot acolo. Dădea ordine, urla, anula primele ordine pentru a le da apoi din nou. Prima patrulă, porniți! Patrula a doua, pe acolo! Nu mai întreba, execută ordinul! Tu şi tu şi tu, pe aici!

Singurul lucru pe care-l înțelese Lul era că unul dintre cei trei nominalizați era el. Aveau să stea de pază la turn. Să păzească drapelul. De cine? Ce s-a întâmplat? A izbucnit războiul? Lul îşi strânse maxilarele pentru a împiedica toate aceste întrebări să răzbească afară. În cele din urmă se trezise de-a binelea. Ce e? îl întrebă pe soldatul lângă care stătea. Nu e clar. Poate vreo tentativă. Uită-te pe mare.

Raza proiectorului luneca furioasă pe suprafața agitată a apei. De departe se auzeau strigătele comandantului. Auzi cuvântul „câinele!”. O clipă mai târziu îl zăriră pe soldatul cu câinele gonind spre țărm. Tentativă de trecere, zise lunganul.

Comandantul apăru din nou din beznă. Avea privirea cețoasă. Îi fixă un moment, apoi alergă spre birourile ofițerilor. Ieşi imediat cu un obiect negru în brațe. Motorul bărcii, şopti lunganul. Nu ți-am spus că-l ține sub cheie?

Nu peste mult timp auziră barca pornind. Aşa se întâmplă mereu când fuge careva, urmă lunganul. Parcă înnebunesc cu toții.

Lul Mazrek nu înțelegea unde îl căutau pe fugar: pe apă sau pe uscat. Şi acolo, şi acolo, îl lămuri celălalt.

Agitația din jurul unității de grăniceri se stinse treptat. Au plecat cu toții, îşi spuse Lul. Privi în sus spre turn. S-a întâmplat vreodată ca fugarul să fure drapelul? O, nu, răspunse lunganul. Totuşi, regulamentul cere ca, în orice situație, drapelul unității să fie apărat.

Proiectorul, stins o vreme, se aprinse din nou. Încă îl mai caută, observă lunganul.

Lui Lul i se făcuse somn. Încă îl mai caută, repetă cuvintele celuilalt. Patrulele, proiectorul, câinele, barca... Aşa îl vor căuta şi pe el într-o zi...

Gândul acesta îl înmărmuri complet. Era pentru prima oară când accepta deschis ceea ce păstrase ascuns în sinea lui săptămâni la rând.

Deasupra capului auzi fâlfâitul în vânt al pânzei drapelului. Ca şi când i-ar fi înțeles gândul, vulturul negru de pe ea se agita nervos. În caz că ar fugi, acesta ar fi ultimul lucru pe care l-ar vedea şi care-l va urmări mai departe decât oricine, ca un strigăt dojenitor al conştiinței sau ca un regret.

Deasupra mării se ivi o geană de lumină. În zori se întoarse una dintre patrule. Nu după mult timp reveni şi cealaltă. Comisarul era negru de supărare. Tonin Vorfi abia îşi mai târa picioarele. Ultimul se întoarse soldatul cu câinele. Avea un braț bandajat anapoda. Câinele şchiopăta şi el. Poate or fi căzut în vreo râpă, îşi zise Lul. Nimeni nu îndrăznea să întrebe ce s-a întâmplat.

Lul Mazrek îşi ținea cu greu ochii deschişi. Din starea aceea de somnolență îl trezi un zgomot cunoscut. Se întoarce barca, îi trecu prin minte. Chiar aşa şi era. Îl zări apoi pe comandant îndreptându-se spre birourile ofițerilor şi ducând ceva negru în brațe. Încuie-l, încuie motorul, ciudatule, îi strigă fără glas.

Ieşi de acolo nu peste mult timp şi se apropie de ei. De departe părea beat. Îşi lepădase cascheta, iar părul decolorat, zburlit de vânt, îi dădea un aspect grotesc. Când fu aproape, văzură că are ochii roşii, ca şi când ar fi plâns. Îi privi pe rând stând în poziție de drepți, mai întâi pe lungan, apoi pe Lul Mazrek. Ne-a scăpat, zise cu o voce plină de venin. Îşi lovi pumnii unul de altul, oftă din rărunchi şi scrâşni din nou: ne-a scăpat!

Lui Lul Mazrek nu-i venea să-şi creadă ochilor. Celălalt chiar suferea în faţa lor. Aşa plâns cum era, privirea şi-o păstrase tăioasă. Lul nu ştia încotro să se uite. Ce mă priveşti aşa, vru să-i urle în faţă. Nu sunt eu ăla...

Fireşte că nu era el omul potrivit pe al cărui umăr să plângă... Ai şi găsit biserica în care să te închini...

Un duduit ca un tunet îndepărtat îl făcu pe comandant să-şi ridice privirea. Elicopter, zise aproape în şoaptă. Grecii... cu siguranţă că-l caută pe fugar.

Într-adevăr, imediat apăru şi elicopterul. Zbura fără grabă pe linia ţărmului, ca o pasăre neagră. E al nostru, zise comandantul.

Lul Mazrek simţi o strângere de inimă. Numai ăsta mai lipsea din grupul urmăritorilor. Buimac cum era, îşi imagină că vulturul de pe steag se desprinsese de pe pânză şi se transformase în elicopter. Înainte de a-l urmări cu câini şi patrule sau cu regrete, pasărea neagră avea să-l caute aşa...

E al nostru, repetă comandantul. Al nostru, pe cuvânt, adăugă imediat. Elicopterul ministrului. E chiar el.

Nu se înţelegea dacă e de bine sau de rău.

Îl urmări o vreme cu privirea, apoi, fără un cuvânt, o luă la fugă spre dormitoare. S-a scrântit de tot, mormăi lunganul. Tonin Vorfi să fi evadat şi tot n-ar fi făcut aşa.

Lul nu-i răspunse. Privi o vreme în urma elicopterului, încercând să-şi închipuie cum o arăta lumea văzută din el.

*

Aplecat peste hublou, ministrul de interne privea în jos. Lângă el, ofiţerul de transmisiuni asculta în căşti. Cum? Aţi controlat pe insulă? Nici o urmă? Nici o urmă pe insulă, se întoarse spre ministru.

Celălalt nu spuse nimic. Continua să măture cu privirea linia ţărmului. Să mai fi aşteptat încă puţin, derbedeule, i se adresă necunoscutului.

I se făcuse somn. Se culcase la unu noaptea. La trei şi jumătate sunase telefonul. La patru ieşise din casă urmat de gărzi. Jumătate de oră mai târziu zbura spre sud. Oraşele şi satele se perindau unul după altul adâncite în somn. Câțiva nori imobili înnegreau orizontul. Îşi imagina sprâncenele Şefului cel mare două ore mai târziu. Odată cu cafeaua de dimineață avea să-i vină şi vestea proastă. Prima rândunică... hm... primul corb îşi luase zborul. Pentru a-i strica lui ziua, chiar săptămâna.

Să mai fi aşteptat încă puțin, vagabondul naibii, murmură surd.

Ofițerul vorbea în continuare cu cei de la sol. Cum? Credeți că a reuşit să treacă? S-a întors pe mal? Repetați: a trecut sau s-a întors? Cum? Mai este încă o posibilitate: să se fi înecat?

Ministrul se scutură şi se întoarse spre ofițerul transmisionist. Chipul buhăit de nesomn i se înviorase. Îi făcu celuilalt un semn cu capul.

Tovarăşul ministru vrea să afle părerea ta: a scăpat sau s-a înecat? Cum? Vorbeşte mai tare. Ambele posibilități? Uf. Nu te aud, repetă. Deci crezi mai mult în a doua variantă. Cum? Ce te împiedică? Ah, cadavrul.

Ofițerul îşi smulse căştile de pe urechi. Tovarăşe ministru, e problema cadavrului. Câtă vreme nu e un cadavru...

Ştiu, zise ministrul. Cu o lună în urmă, cadavrul li se împiedica printre picioare. Nu ştiau ce să facă cu el. Acum, chiar să se dea de o sută de ori peste cap, ia cadavrul de unde nu-i. Doar să fure unul de la morgă.

Stai jos, îi spuse ofițerului. Destul ne-ai împuiat capul.

Mica bază militară se vedea de departe. În dreapta se zăreau cele două insule pustii. În stânga, oraşul care abia făcuse ochi. Cisternele cu lapte goneau pe drumul de țară. Doi nebuni se scăldau la ora aceea în mare chiar în fața Hotelului Turism.

Ministrul căscă. Până la amiază, la şedinţa cu cadrele, avea timp să se odihnească. Altfel ar fi fost năuc.

În limuzina care-l ducea la vila de protocol simţi cum toate i se amestecă în cap. Dragi tovarăşi, li se adresă în gând participanţilor la şedinţă. Comunişti, ofiţeri, comisari... Angajamentul nostru în faţa partidului este unul istoric... Iar voi, domnilor derbedei şi vagabonzi, ascultaţi-mă cu atenţie.

Ceea ce, adineauri, i-ar fi părut a fi produsul nebuniei: convocarea la un loc, în aceeaşi sală de şedinţe, a urmăriţilor şi urmăritorilor, acum, pe jumătate adormit cum era, îi părea ceva normal. Ascultaţi-mă, deci, vagabonzilor, dacă nu vreţi să vă sfârşiţi zilele în fundul mării. Căci, după cum a spus şi Ahile, eroul *Iliadei*, pace nu va fi niciodată între stăpâni şi sclavi. Nici între lup şi miel. Şi totuşi, ascultaţi-mă... Nu puteţi să mai aşteptaţi puţin, vagabonzilor?

Ministrul scutură din cap. De unde toate tâmpeniile alea care-i treceau prin cap? Ce dracu' să mai aştepte vagabonzii? Trezeşte-te, îi comandă creierului. Totuşi, o clipă după aceea, prin cap îi trecu un gând pe care n-ar fi putut să i-l spună nici măcar soţiei. Veniţi să vă înfruntaţi cu mine, derbedeilor. Să ne luptăm, să ne sfâşiem, să ne scoatem ochii, dacă vreţi. Dar pe El să-l lăsaţi în pace! Chiar nu puteţi să mai aşteptaţi niţeluş şi să nu-i otrăviţi ultimele zile pe care le mai are de trăit?

Câine, se certă singur şi scutură din nou din cap. Trădător afurisit. Decăzuse chiar într-o asemenea măsură încât să ajungă să le ceară îndurare unor derbedei? Şi, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, să le încredinţeze cel mai mare secret al statului: agonia Conducătorului? Câine, şuieră din nou. Meriţi să fii împuşcat mai degrabă decât ăla din celulă.

*

Sala ofițerilor din baza militară maritimă era mai plină ca niciodată. Erau atât civili, cât şi militari, primii poate chiar mai mulți. Cadre de partid, mame de soldați căzuți la datorie, eroi ai muncii socialiste care munceau în contul anului 2000, inventatori, pictori, mame eroine. Veteranii de război îşi atârnaseră medaliile. Se aştepta în linişte cuvântul ministrului.

După cum poate ştiți, începu acesta cu o voce domoală, azi, dis de dimineață, duşmanul intern a încercat să ne lovească. O tentativă de trecere frauduloasă a frontierei a avut loc în jurul orei două noaptea. Am marea satisfacție să vă anunț, frați şi surori, că tentativa a eşuat.

O furtună de aplauze umplu sala dintr-un capăt într-altul. O parte dintre cei prezenți aveau ochii în lacrimi.

Duşmanul va încerca să otrăvească opinia publică, urmă ministrul. Va răspândi zvonul că fugarul ne-a scăpat. Cu o ultimă speranță, se va holba la televiziunea greacă. Dar eu îl sfătuiesc să nu se mai obosească în zadar.

Ministrul aşteptă să se potolească noul cor de aplauze pentru a continua. Zvonurile lansate de duşman nu țintesc altceva decât să provoace nelinişte şi descurajare printre oameni, neîncredere în socialism şi sunt o nouă incitare la fugă din țară.

Din sală se auziră sloganurile cunoscute: „Jos duşmanul de clasă!”, „Să i se expună cadavrul ca la Tepelena!”.

Ministrul se prefăcu că nu aude. În numele Comitetului Central, voi cere populației din Saranda să mențină cât mai sus avântul revoluționar. În numele Comandantului Suprem şi în numele meu personal, voi cere militarilor noştri...

Strigătele „Partid-Enver, suntem gata întotdeauna!” nu-l lăsară să-şi termine fraza.

După ministru, luă cuvântul primul secretar al oraşului. Grecii abia aşteaptă să pescuiască pe vreunul dintre trădătorii noştri ca să-l arate la televiziune. Țara noastră

minunată, tovarăşi, Albania noastră socialistă nu va face niciodată reclamă unor asemenea lucruri. Şi să nu credeți că la noi nu ajung fugari din lumea capitalistă şi revizionistă. Cei care cer azil politic la noi nu sunt nici delincvenți, nici oameni ai străzii, ci figuri luminoase ale zilelor noastre. Permiteți-mi, tovarăşe ministru, să amintesc câteva dintre numele faimoase care au cerut adăpost şi protecție în patria noastră socialistă. Preşedintele Partidului Muncii din Polonia, tovarăşul Mihail K. Membrul Biroului Politic al Partidului Comunist Brazilian, tovarăşul João Mississipi. Membrul Comitetului de Inițiativă pentru înființarea Partidului Comunist Ucrainean, tovarăşul Burja, care înseamnă „furtună”. Revoluționarul congolez Laurent Desiré Kabila. Editorul marxist-leninist suedez Nils Andersson. Antropologul progresist grec Janaki Megapidhi. Tovarăşul Trudhamanutra din Bangladesh. Tovarăşul...

Fiecare dintre numele pomenite era însoțit de aplauze. La sfârşitul discursului, aplauzele se prelungiră atât de mult, încât preşedintele asociației partizanilor veterani, care se ridicase să ia cuvântul, când i se permise în fine să vorbească, privi de jur împrejur ca năuc. „Nemuritoare să fie în veci amintirea lor!”, strigă cât de tare îl țineau balamalele. Apoi se pare că-şi veni în fire, căci se porni să repete frazele rostite cu un an în urmă, la o şedință asemănătoare: noi, veteranii, suntem gata să pornim din nou la luptă, să păzim frontiera, ca odinioară, când am ieşit partizani, prin munți şi văi.

După el, ceru cuvântul reprezentantul minorității greceşti. Noi, minoritarii greți, trăim ferițiți în Albania. Ne doare-n fund pe noi că nenoroțiții ăia vrea să fugă de aiți.

În urma lui vorbiră pe rând o mamă de erou, vicepreşedinta Uniunii Femeilor, bătrânul traducător al *Eneidei*, un soldat din Myzeqeja, un sculptor.

Duşmanii burghezo-revizionişti, care stau cu ochii pe noi, să-şi vadă mai bine de necazurile lor. Dacă un pişăcios de-al nostru trece granița, bum-bum toba toată ziua, dar când sute de-ai lor trec Zidul Berlinului, se prefac că nu-i văd. Ca să nu mai amintim de Zidul Chinezesc, pe unde fug, cu siguranță, milioane.

S-o încheiem mai bine acum, îi şopti ministrul primului-secretar. Altfel, cine ştie ce trăsnăi mai auzim.

*

Odată terminată şedința, ministrul ceru să i se facă din nou legătura cu centrul. Veştile erau bune. Nici o trecere pe la lacul Shkodrei. Şi nici în zona lacurilor din est. Cu o singură excepție la Stâncile Blestemate, pe întreaga zonă de graniță cu Iugoslavia era linişte. Un grup de bătrâni trecuse dincolo la o înmormântare. Ministrul îşi încreți buzele. După încercări repetate de a le opri, de ani buni traversările la nunți sau înmormântări erau trecute cu vederea.

După prânz, ministrul ieşi la o plimbare pe jos. Oraşul părea frumos şi viu. Localurile de pe malul mării erau pline. În fața hotelului mare parcaseră două autocare. Dintr-unul din ele coborau turişti străini. Trebuie că era grupul de olandezi despre care se vorbea de trei luni.

Ministrul se opri să bea o cafea pe terasa hotelului. De cum intră, îl zări pe şeful Securității aşezat la o masă. Adjuncții lui erau ceva mai încolo. Încremeniră cu toții văzând că el se prefăcea că nu-i cunoaşte. În cafenea se simțea o oarecare tensiune. Cu siguranță că s-au adunat aici toți operativii, îşi zise. Odată cu venirea olandezilor.

Făcu semn uneia dintre gărzi să se apropie. Ascultă, îi zise în şoaptă, mergi şi-l caută pe cel care răspunde de hotel.

După un minut, acesta apăru ca din pământ. Avea o față osoasă, cu nişte ochi care-ți trezeau mila. De emoție, mărul lui Adam i se plimba în sus şi-n jos.

Ministrul îi făcu semn să ia loc. În fiecare zi oamenii noştri sunt grămadă aici, în cafenea? îl întrebă fără să-şi ascundă nervozitatea.

— Tovarăşe ministru... cum să vă spun... poate că azi e mai aşa... totuşi...

— Ştiu ce vrei să spui: turiştii străini etc., etc. Asemenea baliverne du-te şi spune-le tu altuia, nu mie. Acum găseşte o metodă şi fă-i să se evapore cât mai rapid.

— Da, să trăiți, tovarăşe ministru!

Ceva mai relaxat, sorbi pe îndelete din cafea, fără a privi spre măsuțele care se goleau una după alta.

Privirea îi fu atrasă de o fată tânără care-l fixa plină de curiozitate. Stătea singură, două mese mai încolo, cu ochelari de soare şi o pălărie de paie cu cordeluță albastră, care i se potrivea de minune.

La naiba, îşi zise şi privi imediat în altă parte. Şi-ar fi putut închipui cineva că-i gonise pe ceilalți ca să poată admira în linişte fete tinere în cafenea. Dădu peste cap ultimele picături de cafea şi se ridică să plece. Ieşind, îşi dădu seama că fata nu-l slăbea din ochi nici acum.

Abia ajuns la casa de oaspeți, fu anunțat că comandantul uneia dintre unitățile de grăniceri din zonă ceruse să-l întâlnească. Insistă că e ceva important, zise adjunctul, văzându-l că se încruntă. Numai două minute.

Ministrul dădu din cap „să vină”.

Când ofițerul intră în salon, chipul ministrului deveni şi mai mohorât. Nu-i plăcea deloc când cineva insista să fie primit. Şi, în plus, fața găurită de vărsat a celuilalt nu-i inspira nici un pic de încredere.

— Te ascult, îi zise rece. Dar scurt de tot.

— Da, să trăiți, tovarăşe ministru. Eu sunt comandantul postului de graniță 44. Astăzi, când vă ascultam vorbind, mi-au venit câteva idei. Adevărul e că de mult le clocesc în cap.

— Mai scurt, îl întrerupse ministrul.

Celălalt răspunse: da, să trăiţi. O să fie cât se poate de scurt. Ceea ce avea de spus era un lucru foarte delicat. Iar dacă greşea cu ceva, era dispus să-şi primească pedeapsa. Nu cerea decât să fie ascultat. Legat de temerile statului, ale ministrului în problema trecerilor ilegale de frontieră, lucrurile nu se vor rezolva aşa. Evenimente ca acesta vor mai fi. Şi vor fi căutaţi din nou vinovaţii. Iar odată cu asta se vor căuta cadavrele. Cadavrele erau acolo, în pământ. Pe insulă. Când le-am avut, nu le-am preţuit. Acum au putrezit, nu ne mai sunt de folos. Duşmanul va întreba din nou: unde vă sunt cadavrele? Iar nou vom ridica din umeri ca şi acum. El se gândise mult la toate acestea. Tovarăşul ministru poate să-l pedepsească pentru asta, poate să-i pună cătuşele chiar acum, dar era de datoria lui să-i spună.

— Vorbeşte, aproape că urlă ministrul, în vreme ce în sinea sa adăugă: bubosul ăsta e vrăjitor. Nimeni nu-i citise vreodată atât de clar ceea ce avea în cap.

Ofiţerul vorbi o bucată de vreme. Pe măsură ce explica, privirea îi devenea din ce în ce mai rece. Mâinile, pe care la început le agitase cu nervozitate, acum îi păreau lipsite de viaţă. Iar obrajii îşi pierduseră culoarea şi erau galbeni precum ceara.

Terminând de vorbit, rămase ţeapăn în faţa ministrului.

— Ascultă, îi spuse acesta încet. Ceea ce mi-ai spus mie nu trebuie să repeţi nici în mormânt. Eu nu-ţi răspund nici da, nici nu. Eu doar te avertizez: dacă aflu că ai mai spus cuiva, te-am ras de pe faţa pământului.

*

Îndată ce ieşi din curtea vilei de protocol, comandantul unităţii începu să meargă din ce în ce mai repede. Pe drumul de pe ţărm aproape că alerga.

Un sentiment ameţitor, cum rareori simţise în viaţă, îi încălzea pieptul. Se imagina erou, sub bliţurile aparatelor

foto ale ziariştilor. Apoi, ministru de interne, zburând cu elicopterul de-a lungul litoralului şi, imediat, se văzu interogându-l, cu cravaşa în mână, pe ministrul abia demis. Nici da, nici nu, ă? Uite-acum o să vezi tu ce-i cu da-urile şi nu-urile astea. Deoarece era conştient că, neavând milă pentru nimeni, nu trebuie să aibă nici pentru el însuşi, nu se miră când, câteva clipe mai târziu, se imagină cu mâinile în lanțuri. De data aceasta, Tonin Vorfi, numit ministru, îl interoga pe el. De ce i-ai încredințat lui Lul Mazrek secretul ăla uluitor, şi nu mie? Odată cu venirea lui la unitate te-ai depărtat de mine. Îți place mai mult de el pentru că e artist sau... Şi imediat şi-i imagină pe amândoi întinşi alături, frumoşi şi țepeni, pe insula unde le pregătise cu mult timp înainte mormintele.

Când ajunse la unitate era epuizat. Urletele pe care le pregătise pe drum în vreme ce se apropia: ce e dezordinea asta aici, nu v-a trebuit decât o noapte de alarmă ca să vă prăbuşiți psihic? i se opriră în gât. Nu numai că nu văzu vreo urmă de delăsare şi indisciplină, dar avu impresia că în lipsa lui era chiar mai multă ordine în unitate. Pe platoul de instrucție se auzeau comenzile unuia dintre ofițeri: culcat, drepți, culcat, târâş înainte, stai! Soldatul cu câinele, deşi bandajat la o mână, îşi antrena puțin mai încolo partenerul canin. Doi soldați, mânjiți din cap până-n picioare, vopseau stâlpii terenului de volei. Un altul scria cu vopsea la intrarea în cazarmă: „Ordinul partidului: nici un fugar!”.

Hm, făcu în sinea sa comandantul. Acum nu-i mai rămânea decât să întrebe: de unde acest optimism exagerat?

Motivul îl află un minut mai târziu. Comisarul îi raportă că, în urmă cu o oră, sunase adjunctul ministrului pentru a-i transmite ultimele dispoziții. Să se cultive la ostaşi încrederea în victorie. Duşmanul eşuase şi de data aceasta. Trupele de grăniceri sunt cea mai iubită armă a patriei. În

scurt timp se vor face decorări. Iar permisii trebuie acordate chiar de a doua zi.

Comandantul nu zise nimic. Făcu o scurtă inspecție în dormitor, apoi la toalete, iar în final intră în sala unde se repeta programul artistic. Le făcu semn să continue, iar el, la fel ca şi data trecută, rămase tăcut în picioare.

Când terminară, îi felicită pe toți pe rând, şi mai ales pe Lul Mazrek.

— Ascultă, artistule, îi zise. Cred că ai aflat că aici, aproape, e teatrul antic de la Butrint. Mâine, duminică, o să te duc cu barca să-l vezi la fața locului.

Lul Mazrek îşi muşcă buza, care i se păruse că tremură.

*

Dormeau cu toții de puteai să tai lemne pe ei. Numai el nu punea geană pe geană. Nici prin cap nu i-ar fi trecut că, după noaptea agitată cu alarma, pe care soldații o numeau între ei o noapte „de coşmar”, nu va reuşi totuşi să adoarmă. Se ridicase în două rânduri să meargă la budă. Noaptea era înstelată, dar fără lună. Dormitoarele ofițerilor erau în întuneric. Strigoiule, i se adresă comandantului. Îi aruncase o vorbă şi acum dormea fără grijă. Era de la sine înțeles că în asemenea situații ambele părți, invitatul şi cel care invita, aveau îndoieli unul asupra celuilalt. Singura diferență era că, în vreme ce Lul Mazrek era aproape sigur de intențiile ofițerului, acesta nici n-ar fi putut bănui ce se ascunde în capul soldatului. Insulă pustie. Fulgere. În scenă intră moartea. Ce sonet al lui Shakespeare începea cu acest vers? O dată i se părea că al 139-lea, altă dată că al 141-lea.

Era sigur că şi celălalt se gândea la tot felul de lucruri odată ajunşi pe insula pustie. Să priveşti teatrul din barcă era un bun prilej de apropiere. Desigur că amândoi aşteptau ziua în care să ajungă acolo. Atât unul, cât şi celălalt ar fi simțit nevoia unui teren ferm sub picioare. Nu, asta nu se

putea întâmpla în cursul plimbării de mâine. În nici un caz atât de repede.

Acest ultim gând îl linişti brusc. Se întoarse pe partea cealaltă şi adormi imediat. În vis i se păru că vede nişte indicatoare auto. Kilometrul 141. Apoi 139.

Dimineață îşi frecă obrajii cu palmele ca să le dea puțină culoare. Paloarea de acum i-ar fi putut crea celuilalt impresia că suferă din dragoste. În vreme ce în privire nu i se putea citi nici iubire şi nici ură.

Instrucția de dimineață era istovitoare. Târâş pe sub gardul de sârmă ghimpată. Salturi peste obstacole. Toți erau plini de noroi ca naiba. Lul era convins că ofițerul îşi uitase promisiunea.

Când, după instrucție, se auzi chemat nu-şi crezu urechilor. Cu un zâmbet strâmb îşi arătă uniforma plină de noroi. Deşi nu rosti cuvintele: cum pot să merg la teatru în halul ăsta, comandantul, ca şi când le-ar fi bănuit, râse cu poftă.

Montase deja motorul la barcă şi acum îi dădea un ordin comisarului. Apoi, cu el de față, zise:

— Hai, artistule.

Era pentru a doua oară când Lul urca într-o barcă. Prima dată se întâmplase pe lacul Pogradec, în vacanță. Nici atunci nu-i plăcuse, dar de data asta senzația de leşin era mai puternică. Simțea nevoia să aibă pământ tare sub tălpi.

— Urcă, îi spuse ofițerul. Nu-ți fie frică. Când merge nu se mai clatină. Zboară ca o rândunică.

Lul Mazrek se ruşină pentru încetineala lui. În venea să intre în pământ de ruşine. De ce încerci să-i faci o impresie bună? se întrebă. Tu nu eşti aşa cum te crede el. Tu nu eşti altcineva decât... ucigaşul lui.

Îşi întinse neatent picioarele şi se sprijini cu un cot de copastie. Comandantul, care vâslea ca să iasă în larg, nu era atent la nimic.

Când porni motorul, barca părea că zboară, într-adevăr, ca o rândunică. Odată ce părăsi uscatul, Lul Mazrek simţi că se eliberează ceva în creierul lui. Gândurile îi deveniră mai libere, mai înalte şi mai armonioase. Chiar şi încleştarea cu celălalt într-un colţ de insulă pustie, ce-i domina imaginaţia, îi părea acum o scenă dintr-un spectacol de balet. În barcă este imposibil, îşi spuse. Puteau să se înece amândoi. În plus, dacă l-ar fi aruncat pe celălalt peste bord, n-ar fi ştiut să conducă barca.

În vreme ce comandantul îi arăta ba insula Corfu, ba bisericuţa cocoţată pe un vârf de stâncă chiar în mijlocul apei, ce-i aparţinea Greciei, Lul urmărea cu coada ochiului mâna cealaltă a ofiţerului, cea cu care acesta ţinea cârma. Din când în când avea impresia că vede pe ea semnele de muşcături din ziua precedentă. Tot aşa o să-şi muşte mâinile şi după plecarea lui. Ba chiar şi mai tare, pentru că fugarul ar fi fost şi cetăţean albanez, şi preferatul lui în acelaşi timp.

Ajungând în dreptul Sarandei, comandantul îi întinse binoclul. Lul avu nevoie de ceva vreme ca să descopere linia ţărmului. Una după alta trecu în revistă bulevardul cu palmieri, cafenelele şi umbrelele multicolore ale turiştilor. Când ajunse la terasa hotelului mare aproape că uită să mai respire. Se distingeau clar oamenii, ba chiar avu senzaţia că, dacă s-ar fi concentrat încă puţin, ar fi putut vedea paharele cu băuturi răcoritoare şi ochelarii de soare ai femeilor.

— Visez să beau o cafea pe trasa hotelului, îi spuse celuilalt, înapoindu-i binoclul.

Ofiţerul schiţă un zâmbet.

— O să bei, îi răspunse. Chiar şi azi, dacă vrei neapărat. Păstrase pe chip acelaşi zâmbet dulceag. După-amiază ia-ţi un coleg şi veniţi să vă dau învoire.

Lul Mazrek nu ştia cum să-şi mai arate recunoştinţa. Îl privi cu ochii umezi, în vreme ce în suflet simţi scârbă şi dispreţ pentru propria-i persoană, dar şi o mare groază.

Celălalt îl fixă îndelung la rândul lui. Uite, acum o să-mi spună, gândi Lul. Habar n-avea cum îşi exprimă iubirea homosexualii.

Ochii ofiţerului se umplură de o lumină vie, apoi se goliră brusc. Ai fi putut jura că jocul acela al luminii, dacă ar fi continuat, i-ar fi ars vederea.

— Lul, am să-ţi declar ceva, spuse în şoaptă. Dar mai târziu... mai târziu...

Priveau amândoi unduirea valurilor. N-ar mai fi trebuit decât să atingă suprafaţa apei cu vârful degetelor pentru a semăna cu un cuplu de îndrăgostiţi. Ce e mizeria asta, gemu în sinea sa Lul Mazrek.

Pluteau în vecinătatea celor două insule nelocuite. Lul le vedea pentru prima oară. Îi venea să urle: ce naiba se întâmplă cu mine? Oare de unde ştia că, înainte de a se avânta în larg, fugarii se adăposteau acolo? Sau, mai ales, că leşurile lor erau acolo... în pământ.

Îi fu de ajuns să se dezmeticească pentru a înţelege că, de fapt, nu ştia nimic. Că acela care povestea despre cadavre şi despre tot ceea ce avea legătură cu ele era comandantul, care vorbea pe un ton misterios, ca şi când ar fi povestit despre comori ascunse sub pământ.

— Aşa cum ţi-am spus, o să mergem acolo într-o bună zi... dar pentru altceva, urmă ofiţerul.

Fireşte, îşi zise Lul Mazrek. Îi place să facă dragoste printre cadavre, ca oricărui psihopat. Bietul de mine, gemu neauzit, dar imediat după aceea încercă să se calmeze. N-avea de ce să se lase obsedat de gândurile negre. Ca să treacă *dincolo*, unii erau gata să şi ucidă.

Vocea ofiţerului îl aduse la realitate.

— Acum, după cum ți-am promis, o să-ți arăt teatrul antic.

Barca lăsase insulele în urmă şi acum zbura cu toată viteza spre sud. Lul Mazrek se simțea din nou liber, liber cu toată ființa lui. Viteza cu care se mişcau îl amețea din nou. Ca o zburătoare ce se avântă brusc din cuib, îşi spuse. Ca un abur de vis plutind între cer şi pământ.

Comandantul îi întinse iarăşi binoclul. Vezi turnul venețian? Teatrul e ceva mai jos. De aici se văd şi vizitatorii. Cu siguranță că sunt turiştii olandezi.

— Îi văd, zise cu reținere în glas Lul Mazrek.

— După cum poate ştii, Butrintul s-a numit în vechime Buthrotum, spuse ofițerul. Eu prea multă istorie nu ştiu. Ştiu doar că Enea, un prinț din Troia, fugit din cetate după căderea ei, a poposit aici înainte de a-şi continua drumul şi a întemeia Roma.

Lul îl aprobă din cap. Ştia toate acestea. Troia la est, Roma la vest, iar Butrintul între ele. Aşa li se explicase la şcoală.

Celălalt râse.

— Eu, ca ofițer de grăniceri, am punctul meu de vedere, care este mai simplu. Toată istoria asta este povestea unei evadări, a unei fugi, care continuă de trei mii de ani.

Lul încercă şi el să râdă.

— Singura diferență este că atunci, adică pe vremea lui Enea, ăia fugeau de acolo încoace. Acum se întâmplă invers.

Lul Mazrek nu ştia încotro să-şi îndrepte privirea. Şi-o fixă în cele din urmă pe mâinile celuilalt, încleştate pe cârmă. I se păru că vede din nou semnele muşcăturilor.

La întoarcere, în vreme ce se apropiau de unitatea lor, barca îşi încetini mersul. Ajungând în micul golf de unde plecaseră, se cutremură brusc, ca şi când ar fi lovit-o damblaua, dădu drumul unui damf de petrol şi începu să se clatine ca un leş legănat de valuri. Unul dintre soldați îl

ajută pe comandant s-o lege de cârligul de fier. Apoi, ca şi când i-ar fi smuls sufletul din piept, ofiţerul îi demontă motorul. În vreme ce intra în biroul cadrelor, spuse fără să se întoarcă:

— N-am uitat de treaba cu învoirile. O să te convingi că, orice ar fi, eu îmi ţin promisiunea. Indiferent cum e, de bine sau de rău, urmă imediat.

Lul Mazrek nu ştiu ce să-i răspundă.

*

Două ore mai târziu, împreună cu lunganul, păşea grăbit pe marginea şoselei. Soarele după amiezii părea că ar vrea să orbească lumea. Pe şosea trecea rar câte un camion. În cele din urmă, unul opri şi-i luă.

Ajungând în oraş, primul lucru pe care-l făcură fu să găsească o cârciumă. Au bere rece, zise lunganul. Avem noroc.

Dădură peste cap halbele cu bere chiar la bar. Două fete, care mâncau îngheţată în picioare, le zâmbiră galeş. La noi vă hliziţi aşa? le provocă Lul Mazrek, iar una dintre ele îi răspunse: normal, la cine altcineva?

Eşti mare de tot, murmură lunganul plin de admiraţie. Apoi, Lul Mazrek le întrebă ce faceţi voi pe aici, iar una dintre fete îi răspunse: ne distrăm.

Mergând lângă ele, Lul o prinse pe fată de nas, aşa cum te joci cu o fetiţă, în vreme ce lunganul stătea bosumflat, pentru că celălalt, în loc să profite de ocazie, le trimisese la plimbare cu un: „ne vedem duminica viitoare!”.

Se învârtiră o vreme în jurul plajelor. Din loc în loc, lunganul scotea strigăte de admiraţie. Ia uită-te la aia de colo, văleu, frate, ce şolduri are! Sau la cealaltă, uau, ce i-aş mozoli ţâţişoarele. Of, mamă, ce craci! Văd că eşti în călduri rău de tot, îi spuse Lul. Aşa e. Mor după o femeie. Şi eu sunt stătut, zise Lul, dar nu chiar ca tine. Păi cine să-ţi plângă ţie de milă, tu eşti un om norocos.

Lul se prăpădi de râs. Râzi, tu, râzi, făcu lunganul. Pe bună dreptate, cine eşti tu şi cine sunt eu.

Nu te ambala, îi zise Lul. În seara asta îți dau din nou scrisoarea. Chiar aşa? Chiar aşa. Eşti mare, izbucni lunganul şi-l luă în brațe.

Se aflau în fața Hotelului Turism. Balustrada terasei se vedea din stradă. Printre florile din jardiniere se zăreau capetele clienților. Lul Mazrek simți un junghi în piept. Privi o clipă spre celălalt, apoi, arătând cu capul spre terasă, îi spuse ca şi când i-ar fi dezvăluit un mare secret: eu am o treabă aici...

Celuilalt îi scăpă un fluierat de admirație.

Am o treabă aici, spuse din nou Lul, arătând spre terasă. Tu învârte-te încă vreo oră prin oraş, apoi ne vedem tot în locul ăsta. Bine?

Cum spui tu, frățioare, zise lunganul. M-am uşchit.

Păşind rar, cu picioarele devenite dintr-odată mai grele, Lul Mazrek urcă treptele hotelului şi intră. Încercând să-şi ascundă tulburarea, străbătu holul şi se îndreptă spre uşile de sticlă care dădeau pe terasă.

Din ancheta ulterioară

VJOLLCA MORINA: *Eram de patru zile, dacă nu greşesc, în hotel, atunci când l-am cunoscut. Nu ştiu prin ce mi-a atras atenția când am privit spre intrare. Poate că am privit întâmplător, aşa cum se întâmplă adesea când eşti singur cu o cafea în față. Îmi amintesc doar că mi-am spus: cine-o mai fi şi soldatul ăsta atât de trist? Fratele meu cel mic era şi el soldat şi mi s-a făcut dor de el, aşa cum mi se-ntâmplă ori de câte ori văd soldați pe stradă.*

El s-a aşezat între timp la o masă vecină. Era un tip drăguț, iar tristețea din ochii lui mă atrăgea: nu era cea a unui om slab, ci aceea pe care o întâlneşti la oamenii furioşi şi puternici.

Şi totuşi, nici aspectul şi nici hainele lui militare nu erau de natură să mă atragă. Erau destui băieți frumoşi în jur, iar statutul de soldat, mai ales de grănicer, nu avea nimic excitant, ci, din contră, era ceva ce mă ținea la distanță.

O să încerc să vă explic în cuvinte mai simple: Eu eram cazată în hotelul acela cu misiunea de a-i descoperi pe viitorii transfugi. Altfel spus, în virtutea acestei misiuni aveam aprobare să cunosc şi să fac dragoste numai cu oameni din această categorie, adică cu duşmani ai statului.

Soldatul pe care l-am cunoscut nu numai că nu intra în această categorie, dar era grănicer, deci făcea parte din tabăra cealaltă. Eram amândoi, eu şi el, apărători ai statului. Altfel spus, făceam parte din aceeaşi familie şi să fac dragoste cu el era mai mult sau mai puțin un incest, dacă nu pare exagerată comparația şi cuvintele acestea pot fi utilizate în sens politic.

VII
IUBIRE

La fel ca în fiecare dimineață, după micul dejun, Vjollca Morina se duse pe terasa hotelului şi ceru o cafea. Încă de când venise, vremea fusese minunată, dar ziua aceea le întrecea pe toate. Era atât de senină şi de luminoasă încât te treceau fiori.

În vreme ce sorbea încet din ceaşcă, privirea i se opri o clipă pe florile abia udate din jardinierele de pe balustradă. Cu sufletul plin de melancolie, ca şi când ar fi vrut să transforme picăturile de apă în lacrimi de regret, Vjollca îşi plimbă privirea pe linia țărmului, acolo unde marea întâlnea

cerul. Nu, nu poate fi nimic mai frumos, îşi spuse şi avu din nou o tresărire de spaimă. Orice nuanţă de frumuseţe în plus nu putea duce decât la o catastrofă.

Observă dintr-odată că se aşezase la aceeaşi masă ca în după-amiaza precedentă, când îl cunoscuse pe soldat. Surâse fără să vrea când şi-l închipui în dubla lui postură: târându-se prin noroi la ordinele comandantului psihopat şi, imediat, în momentul în care îi recitase din *Eneida*.

La fel ca în seara precedentă, gândul i se întoarse cu plăcere la discuţia cu el şi mai ales la momentul despărţirii. Dimineaţa aceea părea însuşi momentul în care se naşte iubirea. I se păru că buzele i se mişcă a neîncredere. Era cam mult să o numească iubire, dar nici cuvântul indiferenţă nu era cel potrivit.

Băgase de seamă că, atunci când relaţiile se nasc după-amiaza sau seara, momentul care le pecetluia soarta era noaptea. Atunci, în întuneric şi confuzie, se decide dacă ceea ce se întâmplase cu puţin timp în urmă avea să înflorească sau să se stingă încetul cu încetul.

Poate că nu e nici una, nici alta, îşi spuse ea. Poate că era doar efectul dimineţii aceleia, care o făcea să creadă în tot felul de fantezii.

Dar asta nu o opri ca, pentru a treia sau a patra oară, să reproducă în minte ultimele clipe ale întâlnirii de ieri. Observase cu coada ochiului cum el, privindu-şi ceasul, trăgea cu nesaţ din ţigară, ca şi când între aceasta şi scurgerea secundelor ar fi existat un mecanism nevăzut. Când, în cele din urmă, i-a spus că trebuie să plece, s-a întristat, iar tristeţea aceea era atât de adâncă de parcă în ochi i s-ar fi căscat o prăpastie întunecată.

Din câte îi cunoştea ea pe bărbaţi, era convinsă că aceştia sunt de două feluri: cei cărora nu le pasă de ceea ce le oferi şi ceilalţi, cei care nu vor să piardă nimic. Iar el, deşi părea un om aspru, în realitate făcea parte din a doua categorie.

Tânărul se mirase când ea i-a spus că, locuind la hotel, deci într-un anume fel fiind gazdă, voia să plătească şi cafeaua lui. Imediat după aceea, când i-a spus că o să-l conducă până pe stradă, pe chip i-a apărut o vagă tristeţe. În expresia aceea se putea citi bucurie, dar şi o nuanţă de surprindere, transformată imediat în groază.

Ea şi-a pus apoi pălăriuţa cu panglică albastră şi s-a ridicat prima. Simţea că el o măsura acum din cap până-n picioare. Ştia că-n rochia subţire de vară şi cu sandalele albe, cu toc, în picioare îi stă bine, aşa că aşteptase de mult momentul acesta.

Mai apoi, amintindu-şi din nou după-amiaza aceea, îi fusese imposibil să priceapă ce o făcuse să se ridice şi să-l conducă pe băiatul acela pe care abia-l cunoscuse şi de care nu o lega mai nimic. Fusese, probabil, o dorinţă mai veche, născută din lecturi şi din filme: să fie însoţită sau să însoţească ea pe cineva.

Pe trotuar, colegul soldatului, un flăcău deşirat, aştepta cu o privire complet uluită. I-a întins mâna, bolborosind ceva printre dinţi, apoi a rămas câţiva paşi în urmă, în vreme ce ei doi mergeau în faţă.

Ajungând la şosea, fata s-a oprit. Gata, a zis zâmbind, eu mă întorc. În privirea celuilalt a apărut din nou golul acela. Mai stai puţin, ai milă, nu pleca chiar acum!

De fapt, nu a fost rostit nici unul dintre aceste cuvinte, ele însă, însoţite de alte zeci de cuvinte, de úmbrele sau spiritul lor, erau acolo, rătăcind printre clipele de tăcere.

Zâmbetul a dispărut de pe chipul fetei. Ea a făcut un pas către el, l-a prins de gât şi l-a sărutat pe colţul buzelor.

Era ceva ce făcea pentru prima dată cu un băiat necunoscut.

El însă a încremenit în loc, ca şi când ar fi primit o lovitură prin surprindere.

— O să vii din nou duminică? l-a întrebat cu blândețe. Eu am să te aştept la aceeaşi oră.

Tulbure, el a reuşit să-i spună că va face tot posibilul. Sigur că da, duminică. Dacă nu în prima, măcar în a doua duminică, precum moartea din poveste.

Vjollca Morina a schițat un salut cu mâna, apoi şi-a amintit de soldatul înalt, i-a adresat şi lui un „la revedere” şi s-a întors să plece.

Îndepărtându-se, simțea că-i lăsase lui întreaga povară şi partea întunecată a pasiunii. Nu se spune fără temei că, în cele mai multe cazuri, există un scurt moment în care are loc distribuirea inegală a iubirii: unul primeşte o parte, pe cea tulbure, din ai cărei munți de zgură se naşte diamantul, iar celălalt partea luminoasă, diamantul însuşi. E acel moment fatal în care se decide cine va fi posesorul şi cine cel posedat.

Păşind pe stradă, Vjollca se simțea uşoară ca şi când ar fi avut aer sub tălpi. Trăise ambele situații: dominase şi fusese dominată. Uneori nici nu ştiuse ce să aleagă. De data aceasta se simțea atât de fragilă, încât n-ar fi putut să suporte nici cea mai mică suferință.

Las’ să suporte el, şi-a spus în vreme ce urca treptele hotelului. Cuvintele unui vechi cântec de dragoste, auzit cu doi ani în urmă la nunta unei verişoare, au făcut-o să râdă în hohote, atât de primitiv i s-a părut textul: „Sunt băiat şi suport mult,/Pot şi moartea s-o înfrunt”.

Amintindu-şi-le, nu i-au mai părut atât de grosolane.

Se făcuse deja ora zece. Vjollca se ridică de la masă. Nu trebuia pierdută nici o clipă din ziua aceea minunată. În vreme ce se pregătea de plajă, la ea în cameră, se trezi cântând în surdină.

Pe plaja mică din fața hotelului, turiştii, majoritatea din capitală, ajunseseră să se cunoască între ei. Ea alese un loc în apropierea unei perechi proaspăt căsătorite, cu care

călătorise în autobuz când venise de la Tirana. Tânărul însurăţel, după ce o ajută ca de obicei să-şi fixeze umbrela în nisip, se întoarse lângă soţia sa.

Sprijinită în coate, Vjollca rămase multă vreme cu privirea pierdută peste albastrul nesfârşit al mării. O liniştea şi în acelaşi timp o făcea să-şi pună o mulţime de întrebări. Pacea aceea care-i era dăruită cu generozitate părea brusc, acolo unde albastrul mării era mai intens, de-a dreptul insuportabilă. Imposibil, îşi zise, fără a înţelege nici ea ce anume era atât de imposibil. Era o fisură strecurată printre toate astea. Doar pentru o secundă avu impresia că dezlegase misterul. De multe ori, în ultimele zile, îşi spusese că viaţa pe care o trăia acum nu este cea reală. Şi gândul acesta, împreună cu dorinţa de a nu renunţa la ea, îi provoca un sentiment tulbure. Aceea nu era viaţa ei. Şi, în plus, ca orice alcătuire ireală, era suficientă cea mai uşoară adiere de vânt pentru ca visul să se facă ţăndări şi ea să se trezească la realitate.

Fata respiră adânc. Sub umbrela vecină, tinerii căsătoriţi îşi spuneau tot felul de nimicuri picante. Din spatele lentilelor fumurii, Vjollcei îi era uşor să observe picioarele şi pântecul femeii. Erau în primele zile ale lunii de miere şi făcuseră dragoste, cu siguranţă, noaptea trecută şi poate şi dimineaţă.

Îşi imagină propriile-i picioare desfăcute, apoi tot ce ar fi urmat. Valurile de dorinţă, mai fierbinţi ca niciodată, o făcură să-şi schimbe poziţia. De aproape o lună nu mai făcuse dragoste. Gândul de a i se dărui imediat soldatului pe care abia îl cunoscuse, dacă va veni duminică, aşa cum promisese, îi trecu firesc prin cap.

La fel ca până atunci, se gândea cu tandreţe la el. Un semn de întrebare, ca un fluture misterios ce se ivea ori de câte ori şi-l amintea, începu să-i bântuie din nou gândurile. Nu cu mult timp în urmă, întrebată de cineva dacă s-ar fi

putut apropia de un soldat, ar fi ridicat din umeri mirată. Acum se chinuia să priceapă dacă schimbarea se petrecuse chiar în ea ori descoperise, sub hainele soldăţeşti, un artist dezamăgit de viaţă.

Desigur că e vorba despre ultima variantă, îşi spunea, fără a fi totuşi sigură. I se mai întâmplase să cunoască, la Tirana, un poet la fel de tânăr, care, dintr-un motiv rămas neclar, îi declarase că e hotărât să-şi rupă condeiul. La început, îl considerase atrăgător, dar două luni mai târziu, când un pictor îi spusese acelaşi lucru, de data aceasta vorbind despre pensulă, ea râsese în hohote. Omul se simţise ofensat, considerându-i râsul drept un semn de cinism, apoi îşi ceruse iertare, plânsese şi-i căzuse în genunchi, cerându-i să-i pozeze nud.

O bucată de vreme, ca pentru a-şi limpezi gândurile, Vjollca încercă să observe ceea ce se petrecea în jur: unii care se ridicau ca să intre în mare, alţii care se întorceau din apă, se ungeau cu cremă de plajă, îşi strigau copiii, citeau, jucau cărţi sau şedeau nemişcaţi pe nisip ca şi când ar fi fost leşinaţi. De sub o umbrelă vecină, doi bărbaţi tineri încercau orice ca să-i atragă atenţia. Vjollca îşi schimbă poziţia pentru a ieşi din raza privirii lor. Acum, în afară de soare şi mare, mai putea vedea şi o porţiune întinsă de ţărm. Acolo, dincolo de vălul de ceaţă, el făcea instrucţie sau le recita colegilor din *Eneida*. Un „nu” tulbure i se zbătea dureros în suflet. Nu putea fi nici actorul şi cu atât mai puţin soldatul cel care o atrăgea atât de mult. Fusese probabil cu totul altceva... o altă ipostază a lui, care-i captase imediat atenţia încă din prima clipă când îl văzuse apărând la intrarea pe terasă... Golul din adâncul ochilor lui, întrebarea de pe chip... Un glas interior, neclar, venit parcă dintr-un spaţiu necunoscut, îi şoptise că poate el este din categoria aceea specială... Din specia umbrelor cu care ea trebuia să interacţioneze şi care, culmea, îi exacerbau ca

niciodată dorința... Sami Braja îi vorbise o dată despre deformarea profesională... Iar profesia ei, cel puțin în vara aceasta, se știa care este: de prostituată în slujba statului... Amintirea fratelui mai mic soldat îi reveni odată cu un sentiment de milă pentru el. Ori de câte ori auzea vorbindu-se despre evadări peste graniță, ceva i se rupea în piept, iar îndoiala și vorbele „dragul meu, să nu faci vreo prostie” i se transformau în rugăciune.

Vjollca se ridică brusc și se îndreptă spre apă. Chiar nu puteau s-o lase în pace măcar câteva minute? Nici ea nu știa cui i se adresează aceste cuvinte: șefilor ei, tânărului abia cunoscut sau sieși.

În apă se simți mai relaxată. Gândul că avea dreptul să facă orice îi trece prin cap cu viața ei personală îi veni firesc în vreme ce înota. Să facă tot ce-i trece prin cap, desigur, dar în timpul liber... în afara serviciului...

Realiză deodată că se îndepărtase prea mult de țărm și se întoarse speriată. Un înotător singuratic tăia valurile în dreapta ei. Mai încolo, un altul. Probabil că zona interzisă începea mai departe.

Apa era atât de limpede, încât își putea zări umbra înaintând pe pietrișul de pe fund. Incredibil, își spuse. Din balconul camerei sale de hotel privise, noaptea, suprafața mării luminată de proiector, albă și moartă ca o mască. Acum îi mângâia umerii, gâtul, lobii urechilor și pieptul mai dulce ca un iubit.

Înotând spre plajă, își deplasă privirea spre stâncile colțuroase și munții ce se pierdeau în zare. Încremeniți, de un cenușiu mohorât și ostil, păreau că supraveghează orașul.

Vjollca întoarse capul și încercă să nu se mai gândească la nimic. Ce minunat e, își spuse. Nu era pentru prima oară când avea impresia că aceste cuvinte fuseseră create special pentru a-i alunga îndoielile.

Ieşind din apă, văzu în ochii luminoşi ai unui bărbat în vârstă şi pe chipul său ceea ce avea să rostească în clipa următoare: nu-i minunat, ce zici?

Minunat, îi răspunse fata, îndreptându-se spre umbrela ei.

*

Pentru a se putea hotărî mai uşor să se ridice de pe nisip şi să plece de pe plajă, Vjollca trebui să-şi amintească toate sfaturile doctorilor privind expunerea exagerată la soare.

Era aproape unu. Avea destulă vreme să facă un duş, ba chiar să şi citească ceva, înainte de a coborî la restaurant pentru prânz.

În cameră o aştepta o surpriză neplăcută. O hârtie strecurată pe sub uşă. „O să trec pe la hotel la ora 3 d.a. A."

Era ofiţerul operativ, cu care făcuse cunoştinţă încă din prima zi. Nu-şi făcuse simţită prezenţa toată săptămâna şi ea aproape că uitase de existenţa lui.

E normal să mă caute, îşi spuse în vreo două-trei rânduri. Era firesc, degeaba îşi încreţea ea buzele.

Cu toate acestea, simţea că îi stricase tot cheful.

În timpul prânzului încercă să nu se mai gândească la asta. În restaurant era aceeaşi atmosferă selectă ca de obicei. Pe partea dinspre plajă ferestrele erau deschise pe jumătate şi marea, aşa incompletă cum se vedea, părea şi mai frumoasă.

— Nu v-a plăcut peştele? o întrebă chelnerul, văzând că fata aproape nici nu se atinsese de mâncare.

Vjollca îi zâmbi, apoi îi răspunse: din contră. Eu nu mă simt prea bine.

Urcă în camera ei şi aşteptă. La ora trei se auziră câteva bătăi în uşă. Cel puţin au învăţat să bată la uşă, îşi zise ea.

Ofiţerul operativ avea acelaşi costum ca şi data trecută: o culoare deschisă brăzdată de dungi gri. Chipul lui, din cauza palorii şi a oaselor ce-i străpungeau pielea, părea

chipul unui om suferind. Şi totuşi, în ochii aceia încercănați, la fel ca şi data trecută, ea îi citi dorința. Era un sentiment lipsit de speranță şi, după cum se părea, absența speranței îl făcea să nu-şi mai ascundă pasiunea. Pentru că, atunci când speră, orice bărbat procedează cu mai mult tact.

La fel ca prima dată, Vjollca ar fi vrut să afle dacă omul ştie ceva din comentariile lui Sami Braja despre ea. Mare pagubă, se liniştise singură cu puțin timp înainte la restaurant. Mare pagubă dacă un amărât de ofițeraş din provincie ştie sau nu ştie ceva despre preferințele ei sexuale. Iar dacă ştie, cu atât mai rău pentru el: n-are decât să se uite cu jind la ea, aşa cum ar face orice bărbat ajuns la apogeul vieții.

— Treburile nu stau prea bine, spuse în cele din urmă ofițerul, evitând să o privească în ochi. Cu aceeaşi voce monotonă îi spunea, cu siguranță, şi soției la sfârşit de lună: iar nu au venit salariile. Aseară a avut loc iar un eveniment.

— Chiar aşa? se miră ea. Dar...

Ar fi vrut să spună: dar nu s-au auzit nici focuri de armă şi nici sirene.

— Un eveniment groaznic, urmă el. Două surori şi fratele lor. Fetele au reuşit să treacă, fratele s-a înecat.

— Nu se poate, făcu din nou Vjollca, neştiind ce să spună.

Pentru prima dată zări în privirea lui o undă de reproş. Deşi părea încă timorat.

— Cum e posibil, zise ea. Aşa discret...

— Tocmai. Ai crede că toată lumea dormea. Oamenii noştri aici, santinelele, radarul. Mi-e teamă că o să avem probleme.

Ea simțea că între ei se crease la repezeală atmosfera care se naşte între colegii pe care-i uneşte acelaşi necaz.

Liniştea se prelungea, chinuitoare.

— Eu nu v-am dat încă nici o informaţie, spuse ea cu o voce nesigură. De fapt, am ceva în vedere, dar nu sunt prea sigură.

— Nu vă presez să vă grăbiţi, o întrerupse el. Îndoiala este cel mai rău lucru pe lume. Totuşi...

— Înţeleg, zise Vjollca.

Brusc i se păru că, deşi se afla într-un hotel de vară, rochia ei subţire lăsa să se vadă mai mult decât trebuie.

Poate că ei îi supraevaluau farmecele. Ea nu putea face minuni, nu putea înlocui reţelele de sârmă ghimpată şi nici patrulele marine, îi trecu prin cap cu tristeţe.

— Grănicerii pot intra şi ei în cercul bănuiţilor, ca şi ceilalţi?

Înainte de a-şi termina fraza, Vjollca avu impresia că se înroşeşte la faţă.

Celălalt îi răspunse ţinându-şi mai departe privirea în podea.

— Fuga unui grănicer este unul dintre cele mai periculoase evenimente. Se înţelege de ce.

Fata îl aprobă din cap. Era tulburată şi sentimentul că făcuse o gafă încă o marca. Acum ea era cea care îl privea insistent pe celălalt pentru a înţelege dacă ştia sau nu de întâlnirea ei cu soldatul.

Agentul nu-i dădea însă nici un semn care s-o lămurească. Spuse din nou ceva despre fuga celor două surori şi a fratelui lor, căruia încă nu i se găsise cadavrul. Vjollca nu reuşea să se adune. Nu-i mai ieşea din cap faptul că gafase în ceea ce-l privea pe soldat. Cu ce drept îl inclusese ea în cercul bănuiţilor? Pentru a-şi justifica în faţa statului atracţia pe care o simţea vizavi de el?

Din fericire, după ce-şi privi ceasul, ofiţerul se ridică să plece. O bucată de vreme Vjollca rămase nemişcată. Apoi, se fâţâi din baie în cameră şi invers, se întinse pe pat şi se ridică din nou. Timpul trecea greu. La ora cinci apăreau pe

plajă cei doi muzicanți din Durrës. Îi cunoscuse cu totul întâmplător pe când își căutau un loc pentru a-și fixa acolo umbrela jerpelită, în vreme ce paznicul, privindu-le cu dispreț instrumentele, le spusese că acolo e plaja hotelului, și nu șatră țigănească. Vjollca se simțise ofensată și le oferise un loc lângă umbrela ei, unde cei doi îi explicaseră cine sunt, de unde vin și că doresc să-și încropească o mică orchestră de amatori, pentru că șeful lor de la casa de cultură e nerăbdător să-i pună la treabă.

Când coborî pe plajă, îi găsi tot acolo. Împreună cu ei mai era unul, al treilea, muzicant și el, dar, spre deosebire de primii doi, omul avea o figură extrem de serioasă. Ea își spuse că asta nu făcea decât să crească prestigiul veselei companii în ochii ei. Despre primii doi era convinsă că nu puteau fi „din ăia", atât de neserioși îi păreau, în vreme ce pe noul venit îl bănui imediat.

Moleculele acelea atât de speciale care umplu aerul cu electricitate în clipa în care legi o nouă cunoștință dispărură una după alta îndată ce primii doi muzicanți începură să-l tachineze pe cel de-al treilea.

Vjollca înțelese, cu un sentiment de vinovăție, că motivul supărării tânărului era faptul că-i cădea părul. Printre hohote uriașe de râs, primii doi povesteau că, în ultimele săptămâni, Fadil nu lăsase nici o rețetă neprobată, doar-doar și-o păstra podoaba capilară: petrol, gălbenuș de ou amestecat cu urină, ulei de pește, urzici și excremente de câine.

Celălalt încerca să se apere: colegii mei exagerează, crede-mă, Vjollca, spunea când și când. E adevărat că pierderea părului îl șocase, dar nici chiar așa cum credeau ei.

Explicațiile pe care le dădea, pe un ton vinovat, nu puteau să-i oprească prăbușirea de pe piedestalul pe care ea îl urcase puțin mai-nainte. Acum, chiar și când îi pronunța numele, Vjollca, tipul o scotea din sărite.

Neîndurători, ei îşi continuau atacurile amicale. Zilele acestea, Fadil avea să-şi încerce ultima şansă: un amestec de păcură şi ulei de motor. Dar ai grijă, prietene, să nu se creadă că vrei s-o ştergi.

— Cum? făcu Vjollca cu surprindere. Ce legătură are asta cu...

Fericiți că li s-a dat ocazia, ei îi explicară că, în ultima vreme, cei care aveau de gând să fugă din țară îşi ungeau trupul cu păcură, ca să se apere de frigul nopții. Ce nu le mai trece prin cap! Se spune că grănicerii greci se îngroziseră la început: ce-i asta, frate? Congolezi sunt ăştia care fug din Albania? De râsul lumii, ha, ha, ha.

Vjollca îşi prinse fruntea în palme. Tipii n-au nici un Dumnezeu, îşi zise. Era pentru prima oară când avea de-a face cu asemenea măscărici.

Pentru o clipă, îi trecu prin cap o umbră de îndoială: dar dacă nu era aşa? Dacă făceau tot circul ăsta pentru a ascunde altceva?

Devin paranoică, îşi zise. Gândul îi zbură, cine ştie de ce, la cele două surori care-şi căutau fratele pe o plajă pustie. Apoi, dintr-odată, ca sub acelaşi impuls, şi-i imagină pe amândoi: pe fratele ei cel mic, soldat, şi pe celălalt, abia cunoscut, Lul Mazrek.

Cei trei continuau să râdă în hohote, dar acum li se năzărise altceva. În timp ce-i privea, Vjollca abia reuşea să-şi ascundă dispreţul. Îşi pierduse complet, se părea, respectul pentru ei, ceea ce o făcuse teribil de neatentă.

— Ei, Fadil, i se adresă celui cu părul rar. Ai hotărât cum faci cu păcura?

Înainte de a-i auzi bâiguielile sau hohotele celorlalți, îi întrebă fără să se ferească dacă mai sunt mulți din „ăia", adică băieți şi fete care vor să fugă din țară. Şi, dacă sunt, cum pot fi recunoscuți după aspectul exterior, adică din comportament, din felul cum stau la cafenea ş.a.m.d.

Întrerupându-se unul pe altul, ei îi răspunseră că sunt o grămadă. Chiar şi acolo, în jurul lor, cu siguranță că erau câțiva. Dacă vezi vreunul că soarbe din priviri roțile unui camion ca şi când ar avea-o în față pe Marilyn Monroe în persoană, să ştii că ăla numai asta are în cap: să vină noaptea, să demonteze roata şi s-o taie cu ea peste mare. Îți aminteşti ce a făcut Tan Kasneci anul trecut? Aşa s-a cărăbănit, cu o cameră de camion. Băi, povestea asta-i veche. O săptămână înainte să venim noi aici, l-am întâlnit pe stradă pe Bardhi, Bardhi Toska, ăla cu capul ras de la „Reparații biciclete". Întreba în dreapta şi-n stânga despre strâmtoarea Sarandei, cică se pregătea să dea admiterea la geografie. Se prefăcea interesat de tot litoralul, de la un cap la altul, şi chiar, ca să nu dea de bănuit, se interesa şi de țărmul italian; dar trebuia să fii mai tâmpit ca el să nu-ți dai seama că avea de gând s-o şteargă.

Ca din întâmplare, pronunțară şi alte trei-patru nume, ba chiar pe doi dintre aceştia îi văzuseră stând la o bere la „Barul Pescăresc".

Vjollcei nu-i venea să-şi creadă urechilor. Ei continuau să vorbească, întrerupându-se unul pe altul. Dacă se pot recunoaşte după aspectul exterior? Sigur că da. Un văr al lui Fadil, care lucra la poliție, îi spusese că, de regulă, dacă li se fixează chestia asta în cap, tipii îşi schimbă şi comportamentul. Nu mai mănâncă, buzele li se usucă de sete, merg des la WC ca să se pi... scuză-mă, Vjollca, ca să urineze.

— Trebuie să fie interesant să-i cunoşti. Sunt oameni care, orice s-ar zice, se află în fața unei încercări, a unei dileme dramatice...

Ei ascultau cu atâta naivitate, încât Vjollca îşi pierdu siguranța de sine.

Data viitoare, îşi spuse. Erau atât de aerieni, încât data viitoare ar fi putut să le ceară direct aşa ceva.

— Mergem să bem o cafea pe terasă? le propuse tamnisam.

Chipurile li se luminară de fericire. Ar fi vrut şi până atunci să ajungă acolo, dar le fusese ruşine. Nu erau siguri dacă vor fi primiți sau nu.

— Eu nu ştiu să le fie interzis localnicilor, spuse Vjollca. Totuşi, voi sunteți cu mine şi, câtă vreme eu sunt clienta hotelului...

La fel ca până atunci, simți acea satisfacție tulbure a libertății pe care i-o dădea misiunea ei secretă.

Fără a-şi ascunde admirația pentru ea, cei trei o urmară pe terasă.

Cafeneaua era pe jumătate goală. Ici-colo, îi puteai recunoaşte pe turiştii străini după îmbrăcăminte. Sub razele soarelui la apus, paharele cu *fresh*-uri de fructe exotice creau o atmosferă selectă. Aici e viață adevărată, spuse unul dintre muzicanți. Acum vorbeau aproape în şoaptă şi, din când în când, priveau spre Vjollca ca pentru a-i cere aprobarea.

Deşi era de o săptămână acolo, ea nu reuşise să priceapă ce-i făcea pe localnici să se împartă în două categorii: cei care îndrăzneau să intre în această cafenea şi cei care nu îndrăzneau. Îl întrebase încă din prima zi pe ofițerul operativ, în vreme ce primea instrucțiuni din partea lui, dar răspunsul acestuia fusese tare neclar. Se înțelege că dumneavoastră puteți face tot ce doriți, îi spusese el. Să invitați la cafenea ori la restaurant pe cine vreți, ba chiar şi în camera dumneavoastră. Cât îi priveşte pe ceilalți, nu sunt nici legi, nici reguli. Fiecare procedează cum crede de cuviință, după cum îi dictează conştiința.

Hm, după cum îi dictează conştiința, îşi spusese ea. Ca să-l convoace apoi la poliție şi să-l descoasă cu orele: de ce te-ai aşezat lângă străini, ce semn ți-a făcut unul dintre

ei?... Trebuie să fii nebun să intri aici fără a avea spatele asigurat... Aşa ca ea...

Gândul îl zbură la Lul Mazrek. Se chinuise să înțeleagă pentru a nu ştiu câta oară cum ar fi fost mai bine, să urce ea prima în cameră şi să-l aştepte acolo sau să urce împreună.

Sentimentul libertății îi accentuă din nou senzația de bine. Nici în cele mai frumoase vise ale ei nu-şi închipuise că ar fi putut vreodată să-şi ducă iubitul într-o cameră de hotel fără să-i pese de nimeni.

Oricum, ar fi fost de preferat să urce ea cea dintâi. Să tragă storurile, să se pregătească puțin, iar după asta să trăiască intens momentul de aşteptare.

În vreme ce sorbeau din cafea, cei trei îi aruncau din când în când priviri pline de recunoştință. Vjollca, spuse cu teamă cel pe care îl strigau Fadil, permite-mi să-ți spun că eşti nemaipomenit de frumoasă.

Îi făcură apoi alte şi alte declarații: o numiră prințesă, Miss Litoral, star. Dar nici în vorbele, nici în privirile lor nu se zărea vreo fărâmă de speranță în ceea ce-i privea.

Vjollca înțelese dintr-odată rezerva lor, care cu altă ocazie ar fi enervat-o: ăştia de ce-s aşa indiferenți? Numai că acum reținerea lor o înduioşa. Tocmai pentru că o venerau, o considerau mult prea sus pentru ei, era doamna lor, nu îndrăzneau să se uite cu alți ochi la ea.

Când se despărțeau, unul dintre ei îi prinse mâna şi, plin de emoție, îi spuse: Vjollca, ferice de cel ce te iubeşte!

*

Ajunsă în camera ei, se simți dezamăgită. Se odihni puțin, apoi coborî la restaurant pentru cină. În mod surprinzător, singurătatea îi alungă tristețea. Chelnerul îi spuse că au fructe de mare proaspete. Comandă în plus o salată şi aşteptă. Salonul restaurantului era aproape gol. Doi bărbați

graşi mâncau în linişte lângă fereastră. Turiştii nu coborâseră încă.

Ajunse în cameră mai devreme ca de obicei. Un timp se ocupă de machiaj şi de păr. Apoi observă că nu se îngrăşase deloc, cum se speriase la început.

La capul patului, cartea *Istoria Balcanilor* stătea de două zile deschisă la aceeaşi pagină. Învârti câteva minute butonul aparatului de radio, până ce găsi o muzică relaxantă. Probabil Ravel.

Cuvintele „ferice de cel ce te iubeşte” ale muzicantului căpătară alt sens, al unui vechi cântec de leagăn cu care mama sa o adormea. Ferice de mama care te are, copilul meu… Îşi amintea într-adevăr de vremea în care se alinta în poala maică-sii sau era doar amintirea momentelor în care o văzuse îngrijindu-l pe fratele mai mic?

Se imagină plângând cu suspine. În realitate, plângea în somn.

*

Sări brusc din pat la miezul nopții. Văzu lampa de veghe, perdelele, dar nu-şi aminti unde se afla. Prin fereastra balconului se strecura lumina palidă a lunii. Grăbită parcă să-şi confirme o îndoială, se ridică şi ieşi.

Era o noapte liniştită. Luna lăsa pe suprafața mării o dâră luminoasă, ca o punte de argint. Sau ca un stâlp de templu, împodobit cu mărgăritarele pierdute şi regăsite după furtună.

Câteva glasuri frânte se auzeau de departe, poate dinspre plajă.

Cu o exactitate insuportabilă, îşi aminti discuția cu ofițerul operativ. Şi, odată cu ea, îi reveni şi sentimentul de culpabilitate. Poți să-i suspectezi pe grăniceri la fel ca pe ceilalți?

N-avea de ce să se mintă singură: făcuse primul pas pe drumul trădării.

De ce? se auzi strigând în forul ei interior. Ca să fie un bun şi fidel cetăţean? Sau pentru a-şi justifica aventura amoroasă? Ori şi mai rău, pentru a se convinge singură că e vinovat, pentru a simţi mai intens gustul sângelui, aşa cum peste animalul doborât de glonţ se presară mirodenii?

O, nu, se văită în tăcere. De o mie de ori, nu.

Ar fi dat orice să se poate explica în faţa unui tribunal imparţial. Dacă ar fi fost convinsă că el avea de gând să fugă, l-ar fi trădat fără să clipească. Dar nu pentru motivele invocate de ei. Ar face-o cu conştiinţa curată, convinsă că l-ar salva. Ca pentru cel mai apropiat om... ca pentru fratele ei...

Simţi, brusc, un gol în creier. Se întrebase de câteva ori ce-ar fi făcut dacă ar fi aflat că fratele ei s-a hotărât să fugă. Să-l lase să putrezească pe fundul mării, cu trupul sfârtecat de peşti, sau să-l predea autorităţilor?

Fireşte că ar fi ales închisoarea. Ba chiar făcuse şi câteva calcule: frate-său avea 18 ani, pedeapsa pentru tentativă de fugă din ţară era de şapte ani. O amnistie putea să-i scadă doi ani, iar pentru bună purtare ar fi putut să i se mai reducă unul. Ar fi ieşit, în cel mai bun caz, după patru ani, deci la 22 de ani. Iar în cel mai rău, la 25.

Pentru Lul Mazrek era valabil acelaşi calcul. Era doar cu un an mai mare. N-avea de ce să se supere. Ar fi făcut pentru el la fel ca şi pentru fratele ei.

Sub vârtejul vântului uscat şi le imagină din nou pe cele două surori alergând pe plaja pustie, cu priviri năuce îndreptate spre mare, de unde fratele nu se mai ivea.

Uneori îşi închipuia că în locul lor este ea, singură, soră şi iubită în acelaşi timp, căutându-i pe amândoi.

Lăsaţi-mă în pace, se înfurie ea. Iar dacă vă închipuiţi că aş face-o pentru mine, pentru a nu-l pierde, ei, da, e adevărat. Căci nu i l-am luat vreunei rivale, ci mării i l-am luat. Morţii.

Gândul acesta răzvrătit o linişti mai repede decât boarea răcoroasă.

Rămase aşa până ce i se făcu frig şi intră în hotel. Lul Mazrek, îi repetă numele, ca şi când ar fi încercat să pătrundă printr-o carapace. Un nume tipic al băieților de astăzi, care umplu străzile şi berăriile. Oare merita să-l ia în serios? Sau făcea parte din categoria celor insensibili față de o femeie, care apoi se laudă în fața prietenilor cu indiferența lor?

O ură oarbă, pe care nici ea nu şi-o putea explica, încerca s-o domine. Îi pronunță din nou numele, dar carapacea rămase la fel de impenetrabilă. Cel puțin, să se gândească la mine, îşi spuse. Întrebarea dacă se gândea la ea şi în ce fel pâlpâi de câteva ori în creierul ei, până ce somnul o alungă în întuneric.

*

Câteva mile mai departe, ca şi când cineva i-ar fi transmis neliniştea fetei, Lul Mazrek sări din somn ca lovit de trăsnet. Cum să aibă ea asemenea bănuieli? Ba cum să nu, e normal să le aibă, îşi spunea imediat. Totuşi, ceea ce se petrecea în mintea lui nu avea nimic în comun cu opinia altcuiva despre el, ci părea mai degrabă rezultatul luptei care se ducea în propria-i conştiință. Era ceva între tenacitatea valului ce loveşte stânca mereu în acelaşi loc şi furia turbată a câinelui, aşa cum o văzuse la instrucție.

— Hei, nu poți să dormi? auzi vocea lunganului de alături. Frățioare, după cum se pare ai căzut în butoiul cu melancolie.

— Ba chiar şi mai rău.

— Ciudată mai e şi chestia asta. Te-am simțit învârtindu-te în pat şi mi-am spus: gata, l-am pierdut şi pe Lul.

— Aşa e, nici nu mi-e ruşine s-o recunosc.

Patul lunganului scârțâi sub el.

— Eu nu ştiu cum e. N-am avut niciodată ocazia. Vreau să spun că am ținut odată la o femeie, dar nu cât s-o iau razna pentru ea.

— Nici eu. E prima dată când mi se întâmplă.

În întuneric se auzi oftatul adânc al lunganului.

— Dar cum e? Adică nu te mai poți gândi la altceva? În fiecare minut, în fiecare secundă doar la ea ți-e gândul?

Lui Lul îi veni să râdă.

— În fiecare secundă, aşa crezi tu? E puțin spus. Înțelegi, secunda mi se pare prea lungă. O fracțiune de secundă ar fi mult mai corect. Nu ştiu cum să-ți explic. Timpul în sine nu-mi ajunge. Nu cuprinde tot.

— Ciudată chestie, zise din nou lunganul.

— Timpul în sine nu-mi ajunge, repetă Lul. Înțelegi? Ceea ce simt eu ar putea umple şi un alt timp, ba chiar două sau mai multe timpuri paralele.

— Mi-ai pus creierul pe moațe, zise lunganul.

— Ai dreptate. Am vrut să spun că timpul e de aşa natură că nu poate cuprinde unele lucruri. Pe mine, de pildă, m-a luat prin surprindere. De asta ți-am spus că mai am nevoie de un alt timp. De al tău, poate, sau... mi se pare că spun prostii.

— Timpul meu ți-l dau cu plăcere, zise lunganul. Şi aşa n-am ce face cu el. Îmi ajunge şi-mi şi prisoseşte.

Lul pufni în râs.

— Îmi eşti cel mai bun prieten, spuse. Auzi, hai să lăsăm filozofelile astea şi să vorbim despre altceva. Tu ai văzut că ea m-a sărutat, nu?

— Am văzut, cum să nu văd. Te-a sărutat pe gură, ba chiar te-a şi îmbrățişat.

— Deci ai văzut că eu nu m-am mişcat. Ea singură a...

— Am văzut, am văzut. Chiar m-am întrebat: ce-o avea ăsta? L-a vrăjit, i-a legat mâinile?

— Aşa a fost. Am crezut că înțepenesc. Pe urmă, când a plecat, mi-am zis: de ce n-oi fi sărutat-o şi eu? Dar poate că a fost mai bine aşa.

— A fost mai bine, spuse lunganul. De obicei, băieții sunt cei care sărută. Dar când te sărută fata e o chestie ca lumea.

— E cu totul altceva, zise Lul. Pot spune că e ceva dumnezeiesc.

— Tu aveai o față de dur, îşi aminti lunganul. O duritate care te făcea mai sexy decât ăia din filme.

— Chiar aşa?

Îmi eşti cel mai bun prieten, repetă, de data aceasta în sinea sa. Simțea că avea să-i fie recunoscător toată viața pentru cuvintele acelea. Era prietenul lui, cel care-i fusese alături la momentul potrivit. Prieten şi unic spectator al celui mai frumos eveniment din viața lui.

— Acum ar fi bine să încerci să dormi, zise lunganul printre căscaturi. Mâine avem instrucție.

— Aşa e. Dormi tu, frate. Dormi.

Nu peste mult timp, auzindu-i respirația, înțelese că celălalt adormise. Independent de voința lui, creierul îi readuse în fața ochilor toate secvențele acestei poveşti, la început în ordinea în care se petrecuseră, apoi din ce în ce mai învălmăşite, până ce totul se transformă într-un ghem fără cap şi coadă.

Hotărâse să nu-l mai trezească pe lungan, dar la un moment dat nu se mai putu abține.

Celălalt tresări din somn.

— Ori am tras vreo băşină? întrebă cu fereală în glas.

— Nu, nu... Eu eram, scuză-mă că te-am trezit. Mi s-a făcut brusc teamă, de asta am tras de tine. Or să mi-o ia, mi-am zis, singură cum e la hotel printre toți şmecherii din Tirana.

— Am crezut că m-am băşit, zise celălalt. Aici nu-i mare ruşine, dar mi s-a părut aşa, nu ştiu cum, după tot ce-am vorbit... Ne-ai zăpăcit pe toți, Lul.

— Da' tu auzi ce spun eu? E singură acolo, printre derbedei. Iar eu, ce sunt eu? Un amărât de soldat... Ei vin cu chitara, cu aere de şmecheri. Or să mi-o ia.

— Te pupă-n cur, făcu lunganul.

— Cum?

— Scuză-mă că am folosit cuvântul ăsta, zise celălalt. Încă nu m-am trezit de-a binelea. Ce spuneai?

— Spuneam că or s-o zăpăcească şmecherii. Dar n-am să-i las. O să cer învoire. Iar dacă n-or să-mi dea, o să plec şi fără. N-au decât să mă condamne. Să mă bage la bulău. Nu-mi pasă.

— Acum bați câmpii, îl întrerupse celălalt. Asta îți mai trebuie, să intri la zdup. Ce câştigi dacă faci aşa? O s-o arunci în brațele altuia. Ascultă, Lul, te am frate de cruce, dar de data asta ai luat-o razna. Adună-te, omule. Eşti un norocos. Dacă m-ar săruta pe mine o femeie cum te-a sărutat pe tine, aş fi în al nouălea cer. Şase luni nu m-aş mai spăla pe gură. Mai rău ca Romeo şi Julieta. Ce-ai vrea mai mult de atât? Dormi acum, că se luminează de ziuă.

*

La unitatea de grăniceri săptămâna trecu fără evenimente. Cu excepția frecuşurilor zilnice, singura întâmplare mai de Doamne-ajută fu sosirea celui de-al doilea câine.

La început se crezu că dulăul celălalt, care nu se restabilise încă după accident, va fi îndepărtat. Simpatia pentru el făcea ca toată lumea să-l aştepte cu o oarecare iritare pe rivalul care avea să-l înlocuiască.

Culmea este că, chiar şi după ce se află că va rămâne în unitate şi cel vechi, ostilitatea față de noul venit nu dispăru dintr-odată.

Câinele veni împreună cu stăpânul său, un soldat din Shëngjin. Botnița pe care i-o puseră la început, când era împreună cu celălalt, îi fu scoasă la solicitarea soldatului. După părerea lui, duşmănia dintre cei doi câini nu putea duce la nimic bun.

Tot în după-amiaza aceea se mai află ceva despre noul sosit. Era un câine german, adus cu vaporul la Durrës, cu o săptămână în urmă.

Lunganul, care afla primul toate zvonurile care circulau prin unitate, îi explică lui Lul Mazrek că fusese semnat primul contract cu o firmă din Germania Federală, prin care, în afară de o cantitate de deşeuri chimice şi două maşini Mercedes-Benz, fuseseră aduşi şi o duzină de câini de frontieră. Comisarul afirmase, tot în după-amiaza aceea, că nu trebuie să-i treacă nimănui prin cap că asta ar fi putut fi o deschidere spre Occident, pentru că tot ce se primise nu reprezenta decât despăgubiri de război cu care Germania îi era datoare Albaniei.

— Ia te uită, făcu pentru a treia oară Lul Mazrek, deşi se vedea că mintea îi zboară în altă parte.

În ultimele zile umbla numai împreună cu lunganul, fără a-i păsa de privirile iscoditoare ale celorlalți şi, mai cu seamă, de invidia lui Tonin Vorfi.

Erau, probabil, ultimii care se duseră să vadă câinele german. Acesta era diferit de celălalt, mai suplu şi, din cauza botului ascuțit, privirea îi părea mai rece. Lul Mazrek îşi zise că avea o căutătură greu de suportat.

— Ştii ceva? zise lunganul, fără a-şi putea ascunde satisfacția că e împreună cu el. Cei de aici se împart acum în două grupuri: unii sunt de partea celui vechi, a „albanezului”, ceilalți s-au dat de partea celui nou. Dar cea mai mişto chestie e alta: fanii echipei de fotbal a Germaniei au devenit imediat admiratorii ăstuia nou.

— Ce porcărie, spuse Lul.

— Stai să mai vezi. Un tâmpit din Gramsh spunea ieri că dulăul ăsta a făcut serviciu la Zidul Berlinului. A tot dat din gură până l-a pus la punct Beluli, ăla de un metru jumate, tipul care ți-a dat scrisoarea, îl mai ştii? Măi prostule, câini care să păzească Zidul Berlinului nu are decât Germania Democrată, ştiai sau nu? Ce Germanie Democrată, frate, Germaniile sunt la fel amândouă, una imperialistă, cealaltă revizionistă, o ținea morțiş tâmpitul ăla din Gramsh. Şi continua să dea din gură de parcă le-ar fi ştiut el pe toate: aşa sunt statele de azi, bombă atomică tu, bombă atomică eu, câine tu, câine eu.

— Baliverne, făcu Lul fără să ştie nici el cui se adresa.

Şi tot conform zvonurilor auzite de lungan, ostilitatea față de câinele cel nou, care între timp scăzuse, pentru că orice resentiment îşi caută un paratrăsnet pe care să se descarce, se transferase acum asupra stăpânului său, soldatul din Shëngjin. Cu excepția lui Tonin Vorfi, care se ştie că făcea totul altfel decât ceilalți, toată lumea se uita acum pieziş la el.

În timp ce vorbeau de una, de alta, paşii îi duseră pe țărmul mării.

— Ştii ce se spune despre noi? zise lunganul. Că suntem ca Don Quijote şi Sancho Panza. Numai că Sancho Panza, adică eu, sunt ditamai găliganul în comparație cu stăpânul, adică cu tine.

Lul Mazrek râse pentru prima oară.

Un duduit îndepărtat îi făcu să ciulească urechile. Lunganul zări primul elicopterul care zbura deasupra mării.

— Parcă ar fi elicopterul ministrului, spuse fără să-şi ia ochii de pe cer.

Lul nu-i răspunse.

— Ia uită-te în partea aia, zise imediat. Ăla nu-i comandantul?

Priviră un timp silueta celui care se ivise pe țărmul pietros. Omul se oprise acolo şi urmărea, ca şi ei, elicopterul care se îndepărta.

— El e, zise lunganul.

— Se pare că a fost iar vreun eveniment, observă Lul. Aseară, mitraliera a tras câteva salve.

— Se vorbeşte despre două surori care ar fi fugit. Şi fratele lor, care s-a înecat. Dar nu i s-a găsit cadavrul.

— De unde ştii tu toate astea? Nu ți-e frică să le comentezi?

— Sigur că-mi e, zise celălalt. Dar nu ți le spun decât ție.

În liniştea care se lăsase între ei, zgomotul paşilor se auzea atât de tare, încât Lul fu tentat pentru o clipă să privească în jos.

— Dacă nu s-a găsit cadavrul, de unde se ştie că s-a înecat? întrebă.

— Din strigătele fetelor care-l căutau pe plajă, zise lunganul. Cică spionii noştri de acolo aşa au raportat.

— Da? Nici nu mi-a trecut prin cap că avem spioni pe partea cealaltă.

— Păi ce credeai tu? Există stat fără spioni în zilele noastre? Comisarul spunea alaltăieri că duşmanul a răspândit zvonul că nu numai că nu-i prindem pe fugari, dar nici măcar nu-i putem ucide. De asta parcă au înnebunit amândoi, şi el, şi comandantul.

Motorul elicopterului se auzi din nou. Apoi apăru şi el, de data asta venind din direcție opusă.

Lul Mazrek îl căută cu privirea pe comandant. Era tot acolo, urmărind atent zborul aparatului.

— Parcă s-ar ruga la Dumnezeu, zise Lul tare. Iar în sinea sa: ca un sfinx!

Când elicopterul se îndepărtă, ca eliberat dintr-un lanț invizibil, comandantul îşi reluă plimbarea.

— Mi se pare că vine aici, zise lunganul.

În lumina amurgului, umbra ofițerului se lungise din cale-afară. Cei doi se îndepărtară, ca să nu se întâlnească cu el.

— Sunt zile când aştept ocazia să-i cer o permisie, zise Lul. Tu ştii de ce.

— Sigur că ştiu.

Fără să-şi ascundă uimirea că de ore bune celălalt nu-i mai pomenise nimic de fata de la hotel, lunganul îl sfredeli întrebător cu privirea. Dar Lul continua să tacă.

Zgomotul făcut de cizme devenise din nou insuportabil.

— Nu te-a mai invitat cu el în barcă? întrebă lunganul.

— Nu, şi nu ştiu ce să spun. Chiar nu ştiu.

— După ce depăşim criza asta, o să te invite cu siguranță.

— Nu ştiu ce să spun, zise Lul din nou. Şi oftă atât de tare, încât nici zgomotul din jur nu reuşi să-i acopere oftatul. Nu ştiu ce să spun, repetă. Ştiu un singur lucru: dacă n-o văd pe Vjollca nici duminica asta, sigur o să-nnebunesc.

Era prima oară când îi pronunța numele. Cine ştie de ce, lunganul avu un moment de ezitare.

— Ce n-aş face s-o mai întâlnesc o dată, spuse din nou Lul.

Avea senzația că privirea celuilalt îi străpunge tâmplele dintr-o parte într-alta. Bănuia întrebarea lui: dar dacă, în schimbul învoirii, comandantul i-ar cere acelaşi lucru pe care, după cum se bârfea, i-l cere şi lui Tonin Vorfi?

Lunganul avea în ochi o tristețe fără margini. Totuşi, Lul Mazrek nu încercă să-l liniştească. Lasă-l să creadă ce-o vrea, îşi spuse. La urma-urmei, orice i-ar trece prin cap n-ar fi prea departe de adevăr.

Din ancheta ulterioară

LUNGANUL: *Când Lul Mazrek mi-a dat de înțeles că pentru fata aia ar face orice, inclusiv lucrul la care ne gândeam amândoi, eu, deşi m-am întristat, l-am înțeles.*

Fata aia avea ceva care te băga-n boale. Şi eu aş fi făcut acelaşi lucru. Pe atunci mi-ar fi fost greu să accept asta, dar azi nu mi-e ruşine să v-o spun.

Săptămâna aia a fost cumplită, greu de uitat. Brusc, numărul cazurilor de trecere ilegală a frontierei a explodat. Ai fi crezut că transfugii şi statul se încleştaseră pe viață şi pe moarte.

În atmosfera aia cumplită, speranța lui Lul Mazrek de a-şi întâlni iubita mi s-a părut chiar absurdă. Şi uite că atunci, chiar la mijlocul săptămânii de foc, Lul a venit la mine aproape nebun de fericire. Nu avea încă biletul de voie, primise doar invitația la o plimbare cu barca, dar treaba i se părea de-acum rezolvată.

În câteva cuvinte, mi-a povestit cum comandantul se prezentase în fața ministrului, de unde se întorsese pus pe fapte mari. Numai Dumnezeu ştie ce au vorbit cei doi. Dar pe Lul nici nu-l interesa. El avea nevoie doar de permisie. Iar comandantul, invitându-l la plimbare cu barca, i-o promisese. Celelalte se înțelegeau de la sine.

După cum am mai declarat, înțelegând totul, m-am simțit atât de trist cum n-am mai fost niciodată până atunci. El era idolul, modelul meu în viață, aşa încât căderea lui morală n-avea cum să nu mă afecteze.

Am aşteptat cu nerăbdare să-l văd întors din prima plimbare cu barca. Era puțin palid la față, sau aşa mi se părea mie, nu mai ştiu. Nu l-am întrebat şi nici el nu mi-a povestit nimic. M-am mirat numai când mi-a spus că a doua zi aveau să iasă iar în larg, el şi comandantul.

Asta mi-a ucis şi ultima speranță, că poate avea să se întâmple un miracol care să împiedice răul. Aş fi vrut să-l întreb: dar permisia, dar fata? însă n-am avut curaj.

Toată săptămâna aia au ieşit aproape zilnic cu barca, amândoi. Cel mai mult mă intriga nepăsarea lor față de bârfele din unitate. Se înțelege că Tonin Vorfi, care le urmărea

toate mişcările, era negru de supărare. Dar nu bârfea numai el. Erau şi alţii care zâmbeau pe sub mustaţă. Cuvintele „gondola” şi „îndrăgostiţii din Veneţia” se puteau auzi din loc în loc. Pe mine unul mă lăsa mut de uimire libertinajul ăsta din zona cea mai apreciată a armatei: unităţile care păzeau graniţa.

Avea în continuare aceeaşi expresie gânditoare pe chip şi era tot tras la faţă. Nu ştiam nimic despre iubirea dintre homosexuali. Îmi imaginam doar că-i era greu, pentru că nu era genul lui. Îmi amintesc că în cartierul meu de acasă se întâmpla la fel cu tinerele neveste, după nuntă. În loc să înflorească, se ofileau.

Într-o seară n-am mai suportat şi i-am pus întrebarea care mă chinuia grozav: cum de nu se teme de bârfe?

El m-a fixat cu privirea o bucată de vreme. Apoi mi-a spus: eşti singurul meu prieten de suflet, după Nik Balliu. Acum ascultă-mă şi nu uita cuvintele pe care am să ţi le spun. Oricum ar fi, orice s-ar întâmpla, să nu crezi niciodată ceea ce o să auzi despre mine!

Aş fi vrut să-i urlu: cum să nu cred nimic despre tine, când voi doi nu ascundeţi... Deşi cu prudenţă, am reuşit totuşi să-i spun lucrul ăsta.

Ce nu ascundem? m-a întrerupt el. Spune, nemernicule, ce nu ascundem noi?

Am tăcut, amintindu-mi prima noastră ceartă, când a fost ca o fiară.

A doua zi a dispărut din nou împreună cu comandantul. Folosea adesea cuvântul „sfinx” despre celălalt, dar el devenise mai sfinx decât Sfinxul însuşi.

Şi aşa au continuat lucrurile până duminica următoare. Când mi-a spus, la prânz, că are în buzunar biletul de voie nu mi-a venit să-mi cred urechilor. Era tras la faţă şi avea în ochi o lumină stranie. De ce nu te bucuri? l-am întrebat. Erai gata să întorci lumea cu susul în jos pentru permisia aia. Nu mă

bucur pentru că mi-e teamă, mi-a răspuns. Mi-e teamă că n-am s-o mai găsesc. Şi atunci, Dumnezeu ştie ce o să fac.

A fost pentru prima oară când nu l-am crezut. Spunea că nu se bucură, pentru că-i era teamă că n-o s-o găsească, dar eu eram convins de altceva. Fata aia îl împiedica, credeam eu, să devină homosexual. Cu permisia în buzunar a plecat imediat spre ea, dar nerăbdarea lui mi s-a părut că e mai mult decât cea a unui îndrăgostit, era graba omului care are de plătit o datorie, care vrea să renunțe la o pasiune în favoarea alteia.

VIII
O INVITAȚIE INEXPLICABILĂ

Drumul până în oraş fu un coşmar pentru Lul Mazrek. În vreme ce cizmele îi striveau cu scrâşnet pietrişul de pe marginea şoselei, gândul încerca febril să ajungă înaintea trupului pe terasa hotelului. O căuta printre mese, smulgea disperat florile din jardiniere, îi ruga în genunchi pe chelneri să-i spună unde este. Sunt Lul Mazrek, o caut pe verişoara mea, pe Vjollca Morina, ajutați-mă s-o găsesc.

Se întorcea la intrare, urca treptele două câte două. O găsea într-adevăr la masa unde stătuseră la prima întâlnire, dar distantă, cu o expresie indiferentă, ca o mască.

Nu te cunosc, spunea masca. Sau: te-am aşteptat, dar ai venit prea târziu. Sau: să-ți fac cunoştință cu logodnicul meu, chitaristul Agim Gdeshi, poate ai auzit de el.

Ştiuse dintotdeauna că un chitarist îi va spulbera cea mai frumoasă zi din viață.

Un camion care lăsa în urmă un nor de fum negru nu numai că nu opri să-l ia, dar aproape că-l împinse afară de pe şosea. Hei, nenorocitule, strigă în urma lui. Unde te uiţi?

Ceva mai încolo, un motociclist pe care nu-l văzu la faţă se arătă milos şi opri. Lul sări în spatele lui. Celălalt demară atât de repede, încât Lul ar fi căzut dacă nu l-ar fi înhăţat de geacă. Încercă să nu se lipească de el, ca nu cumva motociclistul să-l creadă pederast. În plus, geaca de piele a celuilalt mirosea urât. Asta-i mai trebuia acum, să miroasă a peşte.

Motocicleta înghiţea kilometrii unul după altul, aşa încât Lul uită de gândurile pe care şi le făcuse adineauri.

Ce-o fi o fi, măcar de-aş mai vedea-o o dată, îşi repeta în gând. Te-am aşteptat, Lul. Era gata să renunţe la toate dezmierdările din lume pentru aceste trei cuvinte.

În faţa hotelului motocicleta opri la fel de brusc precum pornise. Motociclistul nu întoarse nici de data aceasta capul să-i răspundă la salut. Lul rămase ţintuit locului. În jurul lui lumea părea că amuţise. Nu ştia dacă se întâmplă aşa din cauza vitezei motocicletei sau era urmarea emoţiei lui. Era gata să parieze că motociclistul care-l adusese până acolo era dintr-o altă lume.

Genunchii i se lăsau cu greu convinşi să urce treptele. Scârţâiau ca nişte fiare ruginite, cerându-i să se întoarcă înapoi. Aerul îi ajungea cu greu în plămâni. Până pe terasă nu-l întrebă nimeni nimic. Apropiindu-se de uşile de sticlă, simţi că ea nu e acolo. Se învârti bezmetic printre mese, aşa cum făcuse şi în gând. De florile din jardiniere totuşi nu se atinse. Şi nici pe chelner nu-l întrebă nimic.

Umblă ca năuc prin oraş aproape o oră, după care se întoarse la hotel. Golul din piept devenise imens.

În fine, pronunţă cuvintele care-l terorizaseră tot drumul. Sunt Lul Mazrek, soldat grănicer. Se mai află în hotel Vjollca Morina? E vară-mea.

Omul de la recepție ridică ochii dintr-un registru. Era prima dată când întâlnea o privire care se dezvăluia total: avea şi curiozitate, şi îndoială, şi satisfacție, şi răutate, şi păreri de rău. Să nu-mi spui că nu mai este, se tângui în sinea sa Lul Mazrek. Loveşte-mă, mai bine, dar nu-mi spune asta.

— E acolo, zise celălalt, arătând cu capul spre intrarea pe terasă. La cafenea.

*

Stătea singură la masă, iar din profil părea într-adevăr înstrăinată. Ca toți cei arşi de soare, îşi făcu el curaj în vreme ce se apropia. Ea rosti totuşi cuvintele „te-am aşteptat”, dar fără să-i pronunțe numele.

După toată tensiunea de până atunci, Lul simți că se prăbuşeşte. Lumea îi părea că amuțise din nou, dar de data aceasta de fericire. În cele din urmă, toate îndoielile i se risipiră.

— Ai slăbit puțin, îi spuse ea. Nu cumva ai fost bolnav?

El negă din cap. Apoi zâmbi fără noimă. Cum putea să-l întrebe de ce a slăbit? Chiar nu ştia?

Ea continua să-l fixeze cu aceeaşi privire curioasă şi plină de lumină.

— Nu spui nimic? Nu vrei să vorbeşti?

El înghiți în sec de câteva ori. Apoi îşi duse mâna la gât.

— Ce să spun? Nu-mi vine să cred că sunt cu tine. Mi se pare că visez.

Ea îl privi cu atenție, ca pentru a se convinge că era într-adevăr aşa. O luminiță caldă, ca un bec de veghe, se aprinse în ochii ei.

— Mi-a fost teamă că m-ai căutat duminica trecută, spuse. Am stat o oră aici, dar a apărut ceva neaşteptat şi a trebuit să plec. N-ai fost, nu-i aşa?

El dădu din cap că nu, apoi se înnegură la faţă. Nu-l aşteptase decât o oră. El ar fi aşteptat-o acolo, nemişcat, o mie de ore.

Ea îi mângâie mâna.

— Ce ai de te-ai întristat din nou? Spuneai că te bucuri să mă vezi.

El trase adânc aer în piept. Avea nevoie de alt aer în plămâni. Şi poate de alte imagini pe retină.

Vru să închidă ochii, pentru a simţi mai bine atingerea mâinii ei, dar imediat se răzgândi şi făcu exact contrariul. O privi adânc în ochi, cu o privire dominată de o tristeţe nespusă. Tradusă în cuvinte, privirea aceea ar fi putut să însemne: sunt în mâna ta. Fă ce vrei cu mine.

Fata îşi privi ceasul.

— Ai timpul limitat, nu? La fel ca data trecută.

— Din păcate, răspunse el.

— Fii atent. Pentru că avem puţin timp la dispoziţie, eu o să urc prima în camera mea. Tu vino peste zece minute. Dacă te întreabă de la recepţie, spune-le că mergi la verişoara ta... N-au dreptul să te împiedice...

Apoi îi spuse etajul şi numărul camerei.

El repetă cu glas tare.

— Plec, zise ea. Te aştept.

Minutele trecură repede. La lift simţi din nou cum i se înmoaie genunchii. Nu-l întrebă nimeni nimic. Pe coridorul de la etajul patru simţi cum picioarele i se mişcă de parcă ar pluti. Uite şi uşa ei. Trase aer în piept şi bătu.

*

O oră mai târziu, erau încă în pat. După ce se iubiră a doua oară, fata rămase aşa cum o lăsase el, fără să-şi mai tragă cearşaful peste pântec şi sex.

Cu coada ochiului, Lul îi privi obrajii şi fruntea slab luminate de veioză şi se întrebă pentru a doua oară de unde îi venea sentimentul acela de siguranţă. Goliciunea ei nu

avea nici un pic de vulgaritate, ba chiar o făcea şi mai misterioasă.

Se întâmplase ceva neobişnuit. După toată aşteptarea aceea nesfârşită, împlinirea iubirii, în loc s-o liniştească, nu-i oferise nimic. În ultimul moment, atunci când pentru orice bărbat sună trompeta victoriei, se întâmplase neprevăzutul. Cea victorioasă fusese ea, lui rămânându-i doar suspiciunea şi nesiguranța.

A doua oară, deşi sperase că totul se va împlini normal, catastrofa fu mai deplină ca prima dată.

Conştientă, cu siguranță, de puterea ei, fata avea în ochi o privire jucăuşă.

— Tu eşti mereu aşa tăcut? Pentru un actor, asta e ceva neobişnuit.

El surâse. Fără să ştie de ce, pentru a-i face ei pe plac sau pentru a nu-i da impresia că ar fi un tip cu toane, ori, poate, cu o ultimă şi disperată speranță de a-şi reabilita bărbăția în ochii ei, începu să vorbească.

Fata se sprijini în coate pentru a nu-i scăpa nici un cuvânt. Iar el îi povesti cât de mult suferise pentru ea. Cum orele lui nu avuseseră 60, ci 600 de minute, iar minutele năşteau tot atâtea secunde, ca într-un coşmar.

Simțea şi el că nu îndrepta nimic vorbind în felul acesta, ci strica şi ceea ce-i mai rămăsese. Se golea, se prăbuşea definitiv, iar ea, după mărturisirea lui dureroasă, îl răsplăti doar cu câteva vorbe: „şi eu te-am aşteptat”. Doar atât.

Nu-i nimic de făcut, îşi spuse liniştit.

O luă în brațe, o sărută pe buze, îi sărută pântecul şi sexul, apoi o penetră cu toată disperarea pe care i-o dădea nesiguranța aceea.

Fata gemu mai puternic ca până atunci. Gemu şi el, până ce se prăbuşi peste ea, ca lovit de trăsnet. Printre şoaptele întretăiate îi repeta: prințesa mea... orice o să fie... orice o să se întâmple... Ce să fie, ce să se întâmple? îl întrebă la un

moment dat ea... El îi răspunse că, oricum va fi, orice s-ar întâmpla, ea trebuie să fie sigură că nimeni pe lumea asta n-o va iubi la fel de mult ca el.

Ea îi mângâie părul, şoptindu-i: „ce minune”. Nu era clar dacă se referea la cuvintele lui sau la ultima îmbrăţişare, cea care îi storsese cele din urmă puteri.

Fata se ridică să meargă la baie. În urma ei se duse şi el. Privirii lui însetate nu-i scăpă nimic: cada de porţelan, obiectele de toaletă înşirate în faţa oglinzii, bideul în care ea se spălase.

Fără a îndrăzni să le atingă, cercetă pe rând pasta de dinţi, periuţa, sticluţa cu parfum, rujul, alte două perii mai mici de care se întrebă la ce folosesc, o cutie plată cu farduri de diferite culori.

Aceasta era trusa ei de machiaj. La urma urmei, toţi locuitorii acestei planete sunt nişte actori anonimi. Cu obiectele acelea, ea îşi accentua conturul ochilor, îşi rotunjea arcul sprâncenelor, îşi îndulcea buzele. Şi toate astea pentru a-i domina mai uşor pe bărbaţi... pe spectatori...

Oglinda, ca şi cum i-ar fi aşteptat, în fine, privirea, se boltea nesfârşită înaintea lui. Dar nu stătuse şi el oare ceasuri întregi în faţa ei, repetând monologuri, în lunile în care se pregătise pentru examenul de actorie? Visul lui de a fi actor era legat de oglinda de deasupra chiuvetei din apartamentul lor meschin din orăşelul B. Îi cunoştea fiecare crăpătură şi fiecare pată întunecată de umezeală. Iar ele, în loc să-l demobilizeze, îi amplificau beţia.

Crezuse că a scăpat definitiv de nebunia aceea şi de setea imensă de aplauze. Dar nu fusese aşa. Oglinda aceea de hotel îi sporise vechea beţie mai mult decât crezuse. Ştia şi cine e de vină pentru asta: fata sofisticată care-l aştepta goală dincolo de uşa băii. Simţea cum nebunia aceea îl înfierbântă mai mult decât pasiunea pentru ea. Ca şi când,

la numai câțiva paşi de el, nu s-ar afla doar ea, ci mii de spectatori, laolaltă cu freamătul şi misterul din privirile lor.

Făcu o plecăciune uşoară, ca în fața publicului, primul lucru care se învață înaintea examenului de actorie. Era complet abulic, iar ochii îi scânteiau. Tocmai atunci când crezuse că se despărțise definitiv de teatru, iată că teatrul intra din nou vijelios în viața lui. Să fie pe scenă, în centrul atenției. Să-şi facă cumplitul machiaj. Anticul machiaj roşu-nsângerat. Răni făcute de gloanțe, de muşcăturile câinilor, de ghearele vulturilor. Să trezească groază şi milă, aşa cum spune prima lege a tragediei. Ca puțini actori din lumea asta.

Când se întoarse în pat, ea îl privi cu o oarecare surprindere.

— Iubitule, parcă ai o expresie ciudată pe față, îi zise cu blândețe.

Tot aşa de blând îl mângâie, în încercarea iluzorie de a-i smulge acea mască.

El îşi sprijini capul pe umărul ei.

Îi venea să plângă, să vorbească fără şir. Să-i spună că nu e un ratat. Că i se predase singur şi fără condiții, renunțând de bună voie la umbra şi la coroana lui de lauri. Dar şi că le-ar fi putut recuceri oricând ar fi vrut chiar în fața ei. Era de ajuns să-şi dezvăluie secretul. Taina care ar fi putut face orice femeie să tremure. Şi ca toți spilcuiții de la Banca Națională să-i pară nişte manechine fără viață.

Ca şi când i-ar fi simțit îndoielile, ea îi şopti: tu ai ceva pe inimă.

El negă însă din cap.

Era imposibil să-i spună. I-ar fi părut nebun sau, şi mai rău, chiar periculos. Dar asta nu-l împiedica să-şi imagineze din nou scena aceea. La prima lui premieră, în fața a mii de spectatori fremătând. Asemenea valurilor jucându-se pe pietrişul țărmului.

Se făcuse ora de plecare.

La uşă, când ea îi spuse „să nu fii supărat”, el avu o izbucnire de revoltă. Dar era prea târziu să-i mai spună o dată că nu e un învins.

Despărţindu-se, îşi promiseră amândoi să se întâlnească iar „duminica viitoare”.

El o sărută pe gură cu o ultimă izbucnire. Era răvăşit, i se părea că o ia razna. O presimţire sumbră îi dădea târcoale şi-l făcea să-şi piardă orice logică. Îşi apropie buzele de urechea ei şi ea crezu că-i spune: Vino mâine să mă vezi...

În realitate, era prea mult aer între cuvinte şi ea nu auzi fraza, ci doar câteva resturi de cuvinte: Ino mâi ezi...

— Ce? întrebă fata.

— Nimic, îi răspunse el în şoaptă. Nimic, iubito.

Deschise uşa în linişte şi ieşi fără să privească în urmă.

*

După ce închise uşa, fata rămase câteva clipe acolo, cuprinsă de îndoieli. Apoi, în loc să se îndrepte spre baie, să facă duş sau să-şi ia pastila, o invenţie de ultimă oră despre care se spunea că previne sarcina chiar după actul sexual, se apropie de pat şi se lungi pe cearşaf.

Puţin după aceea se ridică să facă ceea ce amânase până atunci: să se spele, să-şi ia pastila, ba chiar să se îmbrace pentru a coborî la restaurant, numai că le făcu doar în gând, pentru că trupul ei refuza să se supună.

Complet absent, mai uşor ca niciodată după dezlănţuirea de energii din după-amiaza aceea, ai fi putut crede că trupul ei, odată cu uşurarea fizică, câştigase brusc o independenţă ciudată. Şi nu numai atât: devenise stăpânul ei.

Astfel că somnul care o învăluia, venind de data aceasta de la trup, şi nu de la creier, era diferit. Un somn adânc, ca un paravan întunecat, capabil să despartă nu doar zilele de nopţi, dar şi anotimpuri întregi, state, regimuri politice şi straturi geologice.

Dimineață, trezindu-se, își repetă de câteva ori: ce somn! În mirarea asta se amestecase și un strop de groază, venit cine știe de unde. Poate din plutirea aceea pe mări nesfârșite, de unde nu există cale de întoarcere.

Se ridică din pat, dar picioarele, în loc s-o poarte spre baie, o duseră către ușa balconului. Dădu perdeaua la o parte și ieși la aer. Dimineața era la fel de senină ca și cu o zi înainte, iar marea sclipea blând, de parcă în cursul nopții bătrânele ape ar fi fost înlocuite cu ape tinere, după cum spune o vorbă veche. Și totuși, fata se întunecă la față. Ce s-a întâmplat, strigă neauzit.

Cerul și marea erau la locul lor, numai pe pământ părea ceva schimbat. Plaja din fața hotelului era complet pustie. Și cea de alături, la fel. Pe întreaga întindere a litoralului nu se zărea țipenie de om.

Ce să fie? se întrebă. În dreapta hotelului, pe faleză și pe străzile care duceau la vechiul port, zări oameni care se grăbeau. Mergeau pe jumătate aplecați, ca și când s-ar fi apărat de un vânt invizibil, care le întorcea hainele pe dos. Iar acestea erau cenușii sau negre, fără să aibă nimic în comun cu cele de plajă.

Cine sunt oamenii ăștia și de ce aleargă așa? Cu inima cât un purice, se întoarse și intră în cele din urmă la duș. Se îmbrăcă apoi în viteză și coborî treptele într-un suflet, fără să mai aștepte ascensorul.

La recepție, omul în uniformă avea o expresie serioasă, solemnă.

— S-a întâmplat ceva? întrebă ea cu jumătate de glas.

Celălalt privi în jur, ca pentru a se asigura că nu aude nimeni. Apoi făcu „da” din cap.

— Aseară a fost o tentativă de trecere ilegală a canalului. N-ați auzit mitralierele?

Ea ridică din umeri.

— Nu.

Un minut mai târziu, alergând împreună cu ceilalți, cuvintele recepționerului îi loveau timpanele ca nişte ciocane de lemn. Un om fusese ucis. Cadavrul lui era expus în fața localnicilor. În vechiul port.

Nu reuşi să înțeleagă de ce aleargă şi ea. Poate ceilalți or fi avut un motiv, dar ea era străină aici.

Doi inşi care ieşiseră dintr-o stradă paralelă întrebau la rândul lor: unde? unde? La vechiul port, le răspunse cineva fără să privească înapoi.

Cine ştie prin ce minune, îşi aminti cuvintele unui vechi cântec auzit anul trecut:

Râule, ce duci la vale?
Pe iubitul dumitale.

Vjollca grăbi paşii, dar nu reuşi nici aşa să scape de versul următor.

Fata a ieşit pe mal...

Nu-şi mai amintea continuarea. Probabil că fata ieşise pe malul apei ca să întrebe cum se înecase nefericitul acela.

Avea inima atât de grea, încât nu i s-ar fi părut ciudat dacă ar fi murmurat „nenorocita de mine!”, cum spunea maică-sa şi cum spusese bunică-sa toată viața ei.

Alergau pe malul râului surorile şi, împreună cu ele, mamele alergau sub biciul uscat al vântului, la fel ca-n urmă cu o mie de ani, bocind şi văitându-se.

Apropiindu-se de golf, oamenii îşi domoleau fără să vrea paşii. Între timp se adunaseră câteva sute, într-un semicerc uriaş. Priveau tăcuți cu toții în aceeaşi direcție. Vjollca se ridică pe vârfuri ca să vadă mai bine. Barca cu motor, pe care fusese legat cadavrul, se legăna imperceptibil. Mortul fusese acoperit cu un cearşaf alb. Petele de sânge de pe pânză se vedeau de departe. Două mai mari, pe la mijloc, şi o alta mai sus, acolo unde trebuie să fi fost capul. Un ofițer cu fața imobilă stătea lângă cadavru.

Ino mâi ezi...

O, nu, se auzi jelind în sinea ei. Totuşi, erau chiar cuvintele lui. Vino mâine să mă vezi.

Vjollca Morina simți un junghi în capul pieptului. Cum de-ai ştiut? se întrebă. Şi imediat după aceea, ca trezită din somn, se auzi strigând: nu aveai dreptul să spui cuvintele pe care mi le-ai spus. Nu trebuia să porneşti pe drumul ăsta dacă ştiai că vei sfârşi aşa.

Mulțimea continua să privească tăcută. Ce urma de aici încolo? O să-l dezvelească? întrebă în şoaptă cineva din apropiere.

În mulțime, fata îl recunoscu pe ofițerul operativ de la hotel.

N-aveai dreptul să te joci cu vorbele acelea, repetă ea pentru sine. N-aveai de ce să-ți râzi aşa de moarte.

I se păru că-şi revine. Fusese o nebunie din partea ei să creadă că ar fi putut fi el. Nu dăduse nici un semn. Şi apoi, chiar dacă ar fi fost hotărât să fugă, de ce ar fi făcut-o chiar în noaptea următoare întâlnirii cu ea?

Mulțimea se mişcă în linişte. Se auziră alte voci: ce este? ce se întâmplă? Cuvântul „identificare” fu repetat de câteva ori printre oameni.

Vjollca Morina inspiră adânc. Uite, tortura aceea avea să ia sfârşit. Cum de nu-i trecuse prin cap că ar fi fost de ajuns să se ridice cearşaful pentru a se spulbera toate îndoielile ei?

— Credeți că o să se facă identificarea? îl întrebă pe un individ de lângă ea.

I se păru că omul se cutremură, ca atunci când sperii pe cineva în somn.

— Nu cred, răspunse fără a-şi dezlipi ochii de la barcă. Nu se vede nici un semn.

În realitate, mişcările din jurul bărcii arătau contrariul. Un soldat trăgea de funia cu care barca fusese legată la mal.

Ofițerul îi spunea ceva celuilalt soldat. Iar de cadavru nu se ocupa nimeni.

Încremenită, mulțimea de oameni observa tăcută mişcările bărcii, care se desprinsese de țărm şi se îndepărta în larg. Nu se auziră nici bocete, nici lozincile pregătite pentru asemenea situații: „Moarte trădătorilor!”.

În vreme ce barca cu motor se pierdea în zare, luând şi misterul cadavrului cu ea, majoritatea oamenilor rămaseră pe loc. Vjollca Morina îşi imagină cum straniul echipaj va colinda oraşele şi satele împietrite de groază. Nimeni nu ştia dacă-l vor mai aduce înapoi. Totuşi, chiar şi atunci când cei mai mulți dintre oameni plecară, un grup mic de localnici, majoritatea femei bătrâne, rămaseră acolo ca nişte buturugi pe țărm.

*

Întorcându-se la hotel, Vjollca observă că străzile erau la fel de pustii. Oamenii dispăruseră pe străduțe, iar ferestrele caselor ce dădeau spre mare păreau oarbe. Nu mai era nevoie ca barca să se întoarcă aici. Bulversase oraşul încă de la prima ei apariție. Acum cine ştie ce făcea prin sate.

La intrarea în hotel erau parcate cele două autocare ale olandezilor. Chipurile lor, în spatele ferestrelor, păreau complet uluite. Hamalii cărau gențile, în vreme ce doi dintre turişti urcau şi coborau neliniştiți.

— Pleacă olandezii? îl întrebă Vjollca în şoaptă pe recepționer.

— Mi se pare că da, răspunse acesta fără să ridice ochii din registru.

La telefon, unul dintre olandezi vorbea ceva cu glas răstit şi plin de nervi în limba lui.

O cafea, îşi zise Vjollca. Un espresso, ca să-şi vină în fire.

Terasa era aproape pustie. Cercetă cu coada ochiului chipul chelnerului care se apropia. Era tot acela care-i servise ieri după-amiază, când era cu el...

Văzându-i expresia liniştită, îi zâmbi.

— Pleacă olandezii? îl întrebă.

— Hm, da, pleacă... Doar că... a apărut o încurcătură.

— Da? Aşa mi s-a părut şi mie. Par neliniştiţi.

Chelnerul clătină din cap.

— Problema e a lor, continuă el. Unul dintre ei s-a ascuns şi nu mai vrea să se întoarcă.

— S-a ascuns? De ce? De cine?

Chelnerul zâmbi.

— De ai lui. Spun că n-ar fi în regulă cu capul.

Asta ne mai trebuia acum, îşi spuse Vjollca, sorbind din cafea. Un olandez nebun care vrea să se stabilească în Albania.

În mod ciudat, se simţi uşurată. Îndată ce va da ochii cu ofiţerul operativ, îl va întreba: a fost identificat cadavrul de pe barcă?

De unde i se năzăriseră toate îndoielile tâmpite de adineauri? Şi inutile, fireşte. Totuşi, trebuia să accepte că Lul Mazrek reuşise s-o păcălească. Să-i provoace tot zbuciumul acela. Ar fi fost fericit, cu siguranţă, privind-o cum aleargă ca nebuna, cu sufletul la gură, din cauza lui.

O farsă tipică pentru şmecherii de la şcolile de arte, îşi zise.

Aşa îl admonesta în sinea ei: Lul, copil rău ce eşti, ce-au fost cuvintele acelea idioate, chipurile misterioase, pe care mi le-ai spus când ne-am despărţit? Vino mâine să mă vezi... Cum de ţi-a trecut prin cap să te joci aşa cu sufletul meu? Se glumeşte cu lucrurile astea, răule?

Cuvintele ei conţineau şi reproş, dar şi tandreţe, ca şi când ar fi vrut să-l ia cu binişorul, ca să-i afle în cele din urmă secretul.

Dar secretul lui nu dădea nici un semn că ar vrea să se lase dezvăluit. Cu aceeaşi uşurinţă cu care îşi alungase îndoielile, sufletul ei fu cuprins din nou de deznădejde. Vino

mâine să mă vezi... Cel puțin dacă n-ar fi existat particula aceea *mă*. Să fi spus doar „vino mâine să vezi”.

Dar şi aşa, fraza lui n-ar fi avut nici o logică. Chiar dacă n-ar fi fost vorba despre el, ci despre altul, fraza tot nu avea sens. Cum ar fi putut afla că altcineva avea să fugă în noaptea aia? Că se va îneca sau va fi doborât de gloanțele grănicerilor? Şi, în fine, că trupul fără viață va fi plimbat cu barca?

Nu. Cuvintele acelea, chiar delirante, nu puteau fi despre altcineva. Erau despre el şi numai despre el.

Despre el... Ca să... Vjollca îşi frecă tâmplele cu mâna dreaptă. Pentru ea, cuvintele lui erau la fel de fără sens şi la fel de misterioase. Ca şi cu puțin timp în urmă, ea îşi zise că nimeni nu poate plănui să fugă, dacă ar şti că va sfârşi în barca cu motor, sub cearşaful însângerat.

Nimeni, cu siguranță. Numai că vorbele acelea fuseseră deja rostite. Ba chiar cu naturalețea cu care i-ai spune cuiva: vino mâine să mă vezi jucând. În echipa oraşului, pe stadion. Sau la o premieră, la teatru.

Şmecherul naibii, îi scăpă din nou, de data asta fără pic de tandrețe.

Tot ceea ce, cu puțin timp în urmă, i se păruse că-i risipeşte îndoielile, acum făcea exact pe dos. Privirea lui hotărâtă, chiar în momentul în care-l zărise la intrarea pe terasă. Suspiciunile ei: fug şi soldații?, ba chiar şi răspunsul ofițerului operativ că da, şi fuga acestora aduce cele mai mari prejudicii. Lipsa lui de concentrare. Lungile tăceri dintre cuvinte. Şi, în fine, pasiunea lui falsă, dorința mincinoasă, nu ca la debutul unei relații, ci semănând mai degrabă cu un final nefericit.

După cum s-ar părea, prima lui apariție în uşa cafenelei, atunci când ei îi trecuse fulgerător prin cap că ar putea fi un viitor fugar, fusese primul moment în care presimțirea nu o trădase.

Îşi aminti din nou acele clipe, dar interpretându-le diferit. Lul Mazrek, cu nişte gesturi redate cu încetinitorul, înfăşurat în tăcere, apărând la intrarea pe terasă, cu privirea aceea goală de parcă n-ar fi văzut nimic împrejur.

Nu ţi-am greşit cu nimic ca să-mi faci asta, i se adresă ea.

Vrând parcă să uite cât mai repede toate acestea, se ridică brusc de pe scaun şi urcă la ea în cameră.

Punându-şi costumul de baie, îşi privi pântecul, apoi sexul, ca şi când ar fi vrut să găsească acolo vreo urmă a lui. Îşi aminti că, după ce făcuse ultima dată dragoste, nu se spălase şi nici nu-şi luase pilula anticoncepţională.

Gândul că ar fi putut rămâne gravidă nu-i produse nici un pic de emoţie. Nimeni nu poate pleca definitiv, îşi zise cu o linişte ciudată. Nimeni nu poate pleca fără să lase ceva în urmă... Nici chiar tu, i se adresă lui Lul Mazrek.

La recepţia hotelului, un alt olandez vorbea tare la telefon, iar autocarul aştepta parcat tot în faţa intrării. În spatele geamurilor, chipurile turiştilor păreau şi mai speriate.

Pe plajă erau foarte puţini oameni. După ce înotă se simţi ceva mai liniştită. Gândurile ei nu mai aveau nici gravitatea şi nici intensitatea de dinainte. O să-l întrebe, desigur, pe ofiţerul operativ, dar n-avea motive să se grăbească. De ce să scormonească ea totul? O să-i spună chiar el, dacă o fi văzut-o cu *celălalt*. Şi atunci, ea ar fi putut să-l întrebe.

Dacă, îşi spuse cu ironie. Cu siguranţă că văzuse ceva cu ochii ăia holbaţi, cărora nu le scapă nimic. Ba poate c-or fi supravegheat-o cu ajutorul microfoanelor. Cu atât mai bine, îşi zise. În felul ăsta putea vorbi mai direct cu el.

Se mira şi ea simţind cu câtă repeziciune se eliberează de sentimentul ruşinii.

La amiază mai făcu o baie în mare înainte de a se întoarce la hotel. În jurul autocarului cu turişti se petrecea ceva. Un grup de oameni, albanezi şi olandezi, se învârteau agitaţi. Se auzeau strigătele cuiva. Era o amestecătură de cuvinte, o

parte în albaneză, cealaltă într-o limbă străină. Vjollcei i se păru că aude pronunțându-se formula „marxism-leninism". Apropiindu-se, îl văzu pe cel care striga. Era un olandez pletos, tras la față, pe care ceilalți încercau să-l urce în autocar. Îl trăgeau, pare-se, dinăuntru, dar el se ținea de uşi şi nu se lăsa târât. Privea mândru în jur, iar ochii îi sclipeau de fericire în vreme ce urla: „Anunțați tot popor, ales folkens, all peoples, că arestează la mine aici la tribuna marxismus-leninismus".

Pentru prima oară din seara precedentă, Vjollcei îi veni să râdă. Era, probabil, turistul nebun pe care îl căutaseră în ultimele două zile.

Rămase de-o parte ca să vadă ce avea să se întâmple. Cu cât îl trăgeau mai vârtos cei din autocar, cu atât mai tare țipa şi el. Din amestecătura aceea de vorbe în olandeză, albaneză şi un pic de germană, Vjollca reuşi să înțeleagă câte ceva. Dar deveni atentă în momentul în care nebunul pomeni pentru a doua oară evenimentul din cursul dimineții. Arătând cu capul, plin de dispreț, spre conaționalii care trăgeau de el, urla că mic-burghezii aceia „cârpă-n cur" se speriaseră de lupta de clasă. Soldat albanez vigilent pam-pam ucis duşman. Colonelul olandez Thomson agent imperialismus. Partid, tovarăşi, păzesc unitet ca ochii din cap. Şi imperialismus şi Israel pam-pam. Urbi et orbi. Trăiască Enver Hodja. Jos Olanda. Eu cer azilus politikus în Albania.

Câteva minute, strigătele olandezului deveniră confuze. Apoi totul deveni mai clar când anunță, sau crezu că anunță, motivele cererii de azil politic. Albania este țara minunilor, singura țară din lume unde văzuse cu ochii lui cum mortul se ridică de jos, bea apă, apoi se lungeşte din nou şi se înveleşte la loc cu cearşaful.

Ultimele cuvinte îi fură acoperite de hohotele mulțimii.

*

A doua zi, Vjollca aşteptă de dimineaţă până seara ca ofiţerul operativ să dea un semn de viaţă. Bântui o vreme pe terasă şi în holul hotelului, iar la un moment dat îl zări în trecere, dar el, parcă de-al naibii, nu-i dădu nici o atenţie.

Pocitul naibii, îl apostrofă în sinea ei. Ca şi când nu i-ar fi ajuns bazaconiile lui Lul Mazrek, care o făcuse să alerge pe străzi ca nebuna, acum trebuia să suporte şi nazurile idiotului ăstuia.

În ziua următoare, aşteptarea ei continuă. Lumea îi părea surdo-mută. Oraşul nu se dezmeticise încă. Nu mai era un secret pentru nimeni că turiştii olandezi plecaseră mai devreme din cauza celor întâmplate. Şi că viitoarele contracte fuseseră anulate. Cu siguranţă că radiourile şi presa străină vor comenta. Daca nu începuseră deja. Vjollca s-ar fi simţit răzbunată dacă ar fi fost aşa. Ar fi vrut să vadă atunci figura ofiţerului. Şi pe cea a şefilor lui.

În a treia zi simţi că răbdarea ei se sfârşeşte. Slăbănogul ăla credea, cu siguranţă, că ea se simte vinovată şi că se teme. În realitate, în prima zi aşa se şi simţise, ca o curcă plouată. Dar apoi îşi revenise. La urma urmei, nu făcuse nimic rău. Se culcase cu un bărbat, aşa cum îi cerea datoria. (M-am culcat cu el, m-am distrat, am înnebunit de plăcere, cum se zice, şi ce e rău în asta?) În ceea ce-l privea pe el, de ce nu-l denunţase, n-au decât să-i mai aştepte explicaţiile. În primul rând, pentru că nu simţise nimic concret. În al doilea, şi cel mai important, totul se petrecuse atât de repede, în câteva ore, aşa încât nici n-a avut timp să se gândească, să tragă vreo concluzie şi cu atât mai puţin să facă un raport. Deci, înainte de a se bosumfla, să-şi stoarcă niţeluş creierul ăla de găină şi să încerce să înţeleagă.

Furioasă cum era, Vjollca îi scrise în viteză un bilet ofiţerului operativ şi-i ceru o întâlnire.

După-amiaza târziu, el îi bătu la uşă. La început, nici el, nici ea nu ştiură încotro să-şi îndrepte privirea. OK, eu sunt

cu musca pe căciulă, dar el ce are, se întrebă ea. Omul nu-i zise nimic, ba chiar nici nu se arătă curios de ce-l chemase.

— Am vrut să vorbim puțin, rupse ea tăcerea. După întâmplările de duminică, lucrurile s-au complicat, cum cred că știți...

El dădu afirmativ din cap. Treburile se complicaseră, într-adevăr, şi încă mai mult decât era prevăzut.

Vorbea încet, monoton, spunând lucruri pe care cu siguranță că le spusese şi în altă parte. Evenimentul de duminică avusese o influență pozitivă, fără îndoială. De atunci nu se mai întâmplase nimic. Şi, cum s-ar părea, săptămâna se va încheia tot aşa, fără nici o evadare. Pe de altă parte, existau şi consecințe negative. Presa şi radiourile străine făcuseră gălăgie. Turiştii olandezi nu-şi ținuseră nici ei gura. Se aşteptau ordine de la centru.

— A fost identificat cadavrul? îl întrerupse Vjollca. Mă refer la mortul din barcă.

El ridică din umeri.

— Habar n-am.

Îşi coborî din nou privirea, la fel ca la început. Nici măcar spre genunchii ei nu mai privea.

Vjollca îşi trecu degetele prin păr.

— Fii atent, îi spuse calm. Pe soldatul cu care m-am culcat sâmbătă seara, înainte de evenimente, îl cheamă Lul Mazrek. Bănuiesc că mortul din barcă este el.

Pe chipul ofițerului nu se clinti nici un muşchi. Doar oasele şi mărul lui Adam i se conturară mai bine.

— Tu ştiai? îl întrebă ea fără să-l scape din ochi, mirată că-l tutuieşte.

— Ce să ştiu?

— Ce ți-am spus acum, ştiai?

— Că te-ai culcat cu el? N-are importanță. Cât despre cealaltă treabă, a fost sau nu cadavrul lui, nu ştiu nimic.

Vjollca respiră cu zgomot.

— Spune-mi sincer, ți-a trecut prin cap că ar putea fi el?

Pentru prima dată zări în ochii lui o scânteie de nervozitate.

— Nu ştiu, zise el din nou. Ce importanță are?

— Cum n-are importanță? sări Vjollca. Dacă ți-a trecut prin cap măcar o secundă că ar fi putut fi el, de ce nu m-ai întrebat? Spune. Ce e secretomania asta? Complotul ăsta idiot al tăcerii? Sunt colega ta, aşa e? De ce nu răspunzi?

El îşi umplu plămânii cu aer.

— Nu e vorba de nici un complot, de nici o secretomanie, zise cu un glas obosit. A fost un început groaznic de săptămână, chiar tu ai spus-o. Ne fierb creierii la toți.

Ea îl fixa fără milă. Rochia îi dezvelise din nou genunchii, acolo unde privirea lui, după încercări nereuşite de a se opri pe altceva, poposea de fiecare dată.

— Ascultă, îi zise ea fără să ridice tonul. O să te întreb altceva. M-ai ascultat? Vreau să spun, m-ai ascultat cu alea... cu microfoanele tale... în timp ce...?

El nu răspunse. Nu numai că privea în jos, dar Vjollcei i se părea că închisese ochii.

— Te-ai masturbat? urmă ea. Vreau să spun... ai făcut laba? De ce nu răspunzi? Ai făcut-o, cu siguranță. Ți-a plăcut, nu?

Vjollca se îngrozi şi ea de ceea ce-i ieşea din gură. Era prima oară când vorbea aşa şi, odată cu groaza, avu un ciudat sentiment de libertate.

El îşi prinsese fața în palme. Cu aceeaşi detaşare, ea repetă ultimele cuvinte, de data asta cu o voce neaşteptat de blândă. În timp ce-i vorbea, o săgetă gândul că omul acela era singurul martor al scurtei ei fericiri. Le auzise şoaptele, săruturile, gemetele şi, fără îndoială, cuvintele care ei, înfierbântată cum era, îi scăpaseră. Poate că într-o zi, într-un alt anotimp, atunci când depărtarea va da altă valoare lucrurilor, în absența vreunei alte dovezi – scrisori, fotografii

ori altceva, of, Doamne –, ea îi va asculta povestirea şi, într-o cafenea pe țărmul mării, îi va spune: vorbeşte-mi despre seara aceea, omule... Spune-mi despre vorbele tandre, promisiunile de iubire veşnică şi, mai cu seamă, despre cuvintele lui enigmatice, cele care-mi sfâşie inima cu misterul lor: vino mâine să mă vezi...

El pricepu în felul său blândețea din vorbele fetei. Cu gândul în altă parte, Vjollca înțelese mai târziu ceea ce i se întâmpla. Fusese de ajuns o singură mişcare pentru ca ofițerul să ajungă, de pe fotoliul scund pe care stătea, în genunchi la picioarele ei.

Cu ochii măriți de groază, trăgându-se înapoi pentru a-i evita atingerea, Vjollca privea cum el îi săruta genunchii, îşi lipea obrajii de ei şi murmura ca beat: zeița mea, lumina ochilor mei, te-am iubit de când te-am văzut, fă ce vrei cu mine, scuipă-mă, calcă-mă în picioare, denunță-mă, dar nu mă respinge...

Însă Vjollca tocmai asta făcea. Îi pusese mâna pe frunte şi încerca să-l îndepărteze. Acest contact tăcut al palmei ei cu fruntea lui continuă o vreme, până când, în cele din urmă, fata nu mai putu să suporte şi-i strigă: ce naiba faci, nebunule!

— Nebunule. Derbedeu mizerabil ce eşti!

Mai mult decât aceste invective, o mişcare a genunchiului ei drept făcu în cele din urmă ca el să se prăbuşească pe covor. De jos, de acolo de unde era, o privi cu ură.

— Strigă, de ce să nu strigi, zise printre dinți. Poți să-mi spui cum vrei: avorton, şoarece de provincie, gunoi. Într-adevăr, chiar asta sunt: un amărât, o paiață, closetul curvelor. Mai ales pentru tine. Ție-ți plac cei din capitală, fireşte. Băieți care abia aşteaptă să se uşchească *dincolo*. În ochii tăi ăştia sunt *cool*, şic. Doar că tu eşti în tabăra cealaltă, în tabăra noastră. A gunoaielor. De unde nu mai scapi. Poți să faci orice, nu mai scapi.

— Mizerabilule, izbucni ea din nou. Budă de curve, cum ți-ai spus singur.

— Aşa? Budă de curve, aşa ai zis? Dar tu? Tu crezi că... unde te duci? La mine vă sloboziți toate...

Cumplit, îşi zise Vjollca. Cum de ajunsese să vorbească în halul ăsta?

— Mi-ai spus curvă? zise cu dispreț în glas. Ia spune, asta sunt eu pentru tine?

Aşteptă ca omul de jos să urle: da, asta eşti. Ce credeai că eşti? O curvă şi chiar mai mult, o prostituată de la Bancă, o stricată. Spre uimirea ei, celălalt îşi prinsese fața în mâini şi, în locul jignirilor, zise printre suspine: iartă-mă!

Continuă o vreme să-şi ceară iertare, la care adăuga acum şi o mulțime de vorbe de dragoste. Cum să îndrăznească să-i spună curvă celei care era pentru el zeița, nimfa, comoara, lumina ochilor lui. Pentru ea era gata să facă orice, se punea necondiționat la dispoziția ei. Şi, dacă ea vrea să-l denunțe şefilor, n-are decât s-o facă. Şefului său, şefilor din minister, ministrului în persoană. S-o facă, dacă asta ar mulțumi-o. Să-l distrugă, să-l ruineze, să-i lase copiii cerşetori pe drumuri, ba chiar şi mai rău.

Încălzit de propriile-i cuvinte, deveni din nou agresiv. Vjollca încercă să-l oprească, dar fără succes. Îl lăsă să turuie, convinsă că după explozia aceea avea să vină iarăşi momentul scuzelor, când, printre altele, avea să-i repete cu siguranță că e gata să facă orice pentru ea...

— Îți place să te culci cu ei, da? urmă el. Sigur că-ți place. Eşti învățată cu ei. Sunteți făcuți, cum se spune, din acelaşi aluat. De fapt, motivul principal pentru care vor să se cărăbănească e dorința de sex. Vor să aibă tot ce n-au avut aici. Şi mai ales femei. Nu le ajung astea ale noastre. Vor femei străine acum, cum e şi treaba cu Lul ăla al tău. Dar unde o să găsească labagiul ăla o femeie mai bună ca tine?

Eşti mai grozavă decât toate italiencele şi franţuzoaicele lor. Alea nu-ţi ajung nici la degetul cel mic.

Vjollca simţi nevoia să-şi pună ea acum mâinile în cap. Şoarecele ăsta de provincie o atinsese fără să vrea chiar în cel mai delicat punct pe care conştiinţa ei amorţită, cum fusese până atunci, îl neglijase complet: orgoliul feminin.

— Gata, taci, îl întrerupse în cele din urmă. Şi dacă tot l-ai pomenit pe... Lul Mazrek, vreau să te întreb încă o dată: ştii ceva despre el sau nu?

— Nu ştiu, răspunse el. Ţi-am mai spus o dată că nu ştiu nimic.

— Păi tocmai acum ai spus că derbedeul ăla ar vrea să fugă pentru că italiencele i se par mai bune decât mine, nu?

Celălalt făcu ochii mari.

— Stai puţin, nu mă lua prea repede. Eu am zis aşa pentru că tu m-ai întrebat. Am vrut să-ţi spun că...

Vjollca nu-l slăbea din ochi.

— Ia ascultă acum, dacă aşa stă treaba, te rog şi eu ceva: vreau să ştiu ce s-a întâmplat cu el. Poate că n-a păţit nimic şi e bine mersi la unitatea aia de grăniceri. Dar poate că s-a întâmplat ceva şi o fi pe lumea cealaltă. Pricepi ce vreau să spun? Asta vreau eu de la tine, adevărul. Tu ai posibilitatea să afli, să cercetezi, înţelegi? Iar eu o să ştiu să-ţi fiu recunoscătoare...

Întâlnindu-i privirea, aceasta exprima atâta suferinţă, încât ea fu gata să-i strige în faţă: ce nu poţi înţelege aici, idiotule?

El continua s-o fixeze cu suferinţa pe care ţi-o dă o suspiciune adâncă, până ce ea crezu că-i înţelege motivul. Promisiunea trebuia să fie însoţită cel puţin de o licărire de tandreţe în privire. În vreme ce chipul ei nu doar că nu exprima vreo fărâmă de bunăvoinţă, dar avea întipărite numai ură şi dezamăgire.

Furioasă pe orice şi mai ales pe ea însăşi, Vjollca se răsti o vreme la el. Ce o privea aşa, cu ochii ăia de peşte mort? Ce nu înțelegea din toate astea? Sau era obişnuit cu exprimarea curvelor, mi-o dai, ți-o dau, nu ți-o dau, şi altceva nu mai putea pricepe?

Când, un minut mai târziu, după ce-i promisese „pe cuvânt de onoare!”, ofițerul operativ plecă, Vjollca nu-şi mai putu aminti pe care dintre frazele de mai sus i le spusese într-adevăr şi pe care doar şi le formulase în gând.

*

Patruzeci de ore mai târziu, vineri la prânz, Vjollca găsi sub uşă un petec de hârtie de la el. La ora şase seara. Avea s-o ia un taxi. S-o ducă undeva. Dacă ar fi fost în altă situație, ar fi întrebat: ce-i cu maşina asta, unde o duce? Dar în ziua aceea asemenea întrebări nu aveau rost.

După-amiaza trecea greu. Pe la patru făcu un duş, se îmbrăcă şi coborî pe terasă la o cafea.

La ora şase, când ieşi din hotel, apăru şi taxiul. Şeful ne aşteaptă ceva mai încolo, zise şoferul, deschizând portiera.

La ieşirea din oraş, taxiul opri în dreptul unei maşini de culoare verde-nchis. Şeful vă aşteaptă, îi spuse taximetristul şi-i făcu semn cu capul spre cealaltă maşină.

Fără un cuvânt, Vjollca coborî şi se apropie cu paşi mari. Dinăuntru, ofițerul operativ se aplecă şi o pofti să urce. Vjollca fu cât pe ce să-l întrebe: ce-i cu scenariile astea? Din ce filme proaste le-ai învățat?

— O să mergem la Butrint, zise celălalt. Am o treabă urgentă acolo. Te-am luat cu mine pentru că mâine sunt ocupat.

— Mulțumesc, îi răspunse ea. Cu ocazia asta o să văd şi teatrul antic.

— Zilele astea, reprezentanții fundației britanice „Rothschild” vin aici special pentru el, urmă ofițerul.

— O fundație cu nume de bancă e interesată de nişte ruine antice?

Vjollca se miră ea însăşi de ceea ce putuse să întrebe. În loc să-l ia imediat de guler şi să-i strige: ce noutăți ai, e viu, el a fost în barcă, sub cearşaf, ea îi îndruga verzi şi uscate despre bănci şi teatre antice. Avea o presimțire urâtă şi, cum se întâmplă de regulă în asemenea situații, amâna special discuția care o interesa cel mai mult.

El îi răspunse că fundația engleză, la fel ca UNESCO, încercase de ani buni să vină la Butrint, dar că Albania, din motive ce se pot bănui, nu fusese de acord. Acum, din cauza situației actuale, englezii primiseră imediat acordul şi fundația, ca şi cei de la UNESCO, se grăbiseră să ajungă fără să piardă nici o zi.

— A, uite cum stă treaba, făcu Vjollca.

— Eu trebuie să pregătesc oamenii, adică informatorii mei de pe teren, urmă el.

Avea impresia că crescuse oarecum în ochii ei. Poate şi pentru că conducea singur maşina. Sau pentru siguranța cu care vorbea. Era şi acesta un semn că avea noutăți pentru ea.

În cele din urmă în maşină se făcu linişte, iar ea simți cum i se răresc bătăile inimii.

— În ce-l priveşte pe soldatul ăla, Lul Mazrek, zilele astea m-am ocupat numai de cazul lui.

Vjollcei i se păru că mâinile lui strângeau volanul cu aceeaşi disperare cu care strânseseră şi genunchii ei.

— Dar ți-o spun de la început: treaba e mai complicată decât pare la prima vedere.

— Cum adică? se miră ea.

El repetă ultimele cuvinte.

— Ce înseamnă asta? întrebă Vjollca. Ce înseamnă mai complicată? Cum poate să fie complicată? Nu înțeleg.

— Complicată, zise el. Nici prin cap nu-ți trece cât de complicată e.

— Ia ascultă, făcu ea pe un ton răstit. Mi-ai dat cuvântul, aşa că te rog să nu mă duci cu preşul. Spune-mi, mai este sau nu în unitatea militară?

Fața lui se apropie şi mai mult de volan. Drumul numai gropi făcea ca totul să tremure în maşină.

— Te-am întrebat dacă mai e sau nu, se răsti ea. Vorbeşte!

— Nu mai e, răspunse el cu glas pițigăiat.

Vjollca îşi prinse obrajii în palme.

— Ce-o lungeşti atâta? Dacă nu mai e, înseamnă că e mort.

Repetă de câteva ori aceste cuvinte şi tot de atâtea ori îşi spuse că, încă din momentul în care văzuse trupul acela întins sub cearşaf, fusese sigură că este el, şi nu altcineva.

— Aşteaptă, spuse el cu blândețe. Nu te grăbi să tragi concluzii.

Ea îl privi cu ură.

— Cum să nu mă grăbesc? Drept cine mă iei tu pe mine? Mă crezi vreuna dintre boarfele tale? Mincinosule!

— Nu sunt mincinos.

Încercă fără succes să-i explice ceea ce aflase, până când, în cele din urmă, ea acceptă să-l asculte.

Poate că ei o să i se pară incredibil, dar pentru el nu fusese uşor să răzbată prin tot hățişul acela. Pentru că era un adevărat hățiş, ba chiar mai mult decât atât, un labirint periculos. Din fericire, grănicerii țineau acum de Ministerul de Interne, altfel, dacă ar fi fost în subordinea armatei, ca până atunci, n-ar fi reuşit să afle nimic. Deci, el avea oamenii lui acolo, dar şi ei, în acest moment, erau derutați. Nu exista nici un semn că respectivul ar fi în viață, şi cu atât mai puțin că n-ar fi. Ultima dată fusese văzut sâmbătă seara, deci după întâlnirea cu ea. În dimineața de duminică, înainte de a se lumina de ziua, dispăruse. Aici începea şi

misterul. Lipsa oricărei explicații asupra dispariției lui dăduse naştere la zvonuri. După suspiciunea că ar fi trecut ilegal granița, care e luată prima în calcul, dar care fusese eliminată imediat pentru că fusese considerată de comisar drept „un zvon duşmănos”, se lansaseră fel de fel de ipoteze. Se vorbea despre o plecare precipitată, despre internarea în spitalul militar sau despre excluderea lui din armată pe motive de moralitate. E vorba despre relații între homosexuali. Bine, dar partenerul bănuit, comandantul, nu numai că nu pățise nimic, dar nici nu părea prea afectat de asta.

Vjollca, care la început îl ascultase cu oarecare detaşare, devenea din ce în ce mai interesată.

Celălalt, simțind asta, încerca să folosească un vocabular cât mai elevat. Mai mult decât orice altceva în povestea respectivă, ceea ce-l uimise fusese lipsa oricărui interes manifestată de şefii lui. Ba chiar unul dintre ei fusese gata-gata să-l ia şi la rost: ce interes avea el să intervină cu atâta zel în problema unui amărât de soldat? Nu mai avea şi altceva de făcut? Uite, peste câteva zile soseşte fundația engleză cu numele ăla blestemat, „Rothschild”, în spatele căreia e clar cine se ascunde: Vaticanul, Israelul sau dracul mai ştie cine, poate chiar NATO.

Aşa îl certase şeful, dar cu cât se arătau ei mai indiferenți în problema dispariției soldatului, cu atât mai bănuitor devenea el că aici se ascunde ceva. O să fie mai sincer cu ea decât cu oricine altcineva pe lumea asta. O să-i spună şi cele mai secrete bănuieli ale lui, cele mai cumplite, care ar putea fi considerate foarte bine drept o încălcare a datoriei. Îşi storsese creierul întreaga noapte şi ajunsese la concluzia că există două posibilități. Prima, că Lul Mazrek a reuşit să fugă, cu alte cuvinte că le scăpase, iar ei nu voiau să recunoască din motivele cunoscute: exemplu prost, depravare în rândul soldaților etc. O variantă a acestei

situații ar fi că Lul Mazrek, în cursul tentativei de evadare, fusese ucis. Asta e şi varianta cea mai rea.

Dar iată că toată această poveste a evadării, reuşite sau eşuate, venea în contradicție cu cea a cadavrului de pe țărm. Dacă fuga soldatului ridica problema imoralității în armată etc., etc., de ce tocmai în ziua aceea trebuia expus trupul inert de sub cearşaf?

Ceva nu stătea în picioare în toată această explicație. Şi era tocmai ceea ce îl dusese pe el în direcția unei suspiciuni mai credibile, dar mai periculoase. Dacă primele variante îi puteau lipi pe frunte eticheta de trădător, ultima l-ar fi trimis direct în fața plutonului de execuție. Dar el avea să fie sincer cu ea până la sfârşit, după cum îi promisese. Cea de-a doua posibilitate de a explica evenimentele era complet diferită de prima. În esență era cam aşa: Lul Mazrek era viu, dar el fusese trimis în misiune undeva, să spunem în Grecia. Din propria-i experiență, ofițerul operativ ştia bine că în felul acesta erau trimişi zeci de spioni de-ai noştri în țările vecine. Li se pregătea o legendă, o situație falsă sau o trecere ilegală, după care erau expediați. Plimbările lui Lul Mazrek cu comandantul, care alimentau bârfele despre homosexualitate, numai aşa pot fi explicate. Soldatul fusese dus undeva şi pregătit pentru misiune.

— Ia stai puțin, îl întrerupse Vjollca. Mi-ai făcut capul calendar cu povestea asta. Dacă ar fi aşa, adică dacă ar fi fost pregătit pentru o misiune, povestea cadavrului din barcă tot rămâne. Ce era cu trupul ăla de sub cearşaf? Cine se folosea de el şi în ce scop?

Pentru prima oară, ofițerul rămase descumpănit. Volanul începu din nou să-i tremure în mână. Asfaltul şoselei e distrus complet, murmură.

— Cine se foloseşte de el şi în ce scop... repetă el ultimele ei cuvinte. Să spunem că...

— Lasă „să spunem că”, îl întrerupse fata. Ce nevoie ai să complici un lucru atât de simplu? Omul a vrut să fugă, l-au ucis pe mare sau pe uscat şi i-au adus cadavrul cu barca pentru a îngrozi oraşul. Cum s-a întâmplat la Puka, în nord, sau la Tepelena...

Cu coada ochiului îi urmărea profilul. Era prima oară când vedea un obraz pe care oasele feței redau atât de clar suferința individului.

— Sigur că ai dreptate să gândeşti aşa, spuse el. Uneori complicațiile astea... Totuşi, mi-ai povestit, dacă nu greşesc, despre o frază misterioasă a lui.

Viollca îşi puse mâna pe frunte.

— Chiar la asta mă gândeam, zise. Cuvintele lui pun totul sub semnul întrebării. *Vino mâine să mă vezi*... Cine-i ăla care să te invite să-i vezi cadavrul?

— Imposibil, făcu ofițerul.

— Cum?

— Totul pare imposibil după cuvintele alea.

— Numai să nu fi fost vreo capcană, spuse ea gânditoare. L-au atras undeva, i-au promis ceva şi apoi l-au ucis.

— Dar de ce? În ce scop?

Vjollca ridică din umeri.

Înainte de a-i răspunde, văzând cum i se zbate mărul lui Adam, înțelese că bărbatul avea îndoieli.

— Vjollca, îi zise cu glas potolit, o să-ți pun o întrebare, dar te rog să nu mi-o iei în nume de rău. Îmi promiți?

— Îți promit, zise ea.

— Întrebarea mea sună cam aşa: Eşti sigură că ți-a spus cuvintele astea? Sau, mai exact, eşti sigură că ai auzit corect? Scuză-mă, te rog.

Înainte de a-i răspunde, fata trase puternic aer în piept.

— N-ai de ce să-ți ceri iertare, spuse. Legat de asta am avut şi eu propriile mele îndoieli. N-o ascund, şi totuşi

adevărul e că vorbele respective au fost reale. Le-am auzit chiar din gura lui.

— Scuză-mă încă o dată.

— N-ai de ce. Îți înțeleg îndoielile. Ție, când mă ascultai, poate că ți-au scăpat cuvintele astea. Aşa încât e dreptul tău să te îndoieşti. Însă neatenția ta are o explicație. Nu ştiu cum sunt plasate microfoanele la mine în cameră, dar cuvintele astea el mi le-a spus în uşă. În plus, le-a rostit foarte încet, aproape în şoaptă, pricepi?

— Nu-ți mai bate capul cu asta, zise el. Încearcă să-l uiți.

— E uşor de zis.

— Ştiu. Dar eu îți promit că n-am să abandonez investigațiile. O să fac tot posibilul să aflu ce s-a întâmplat.

Ea îl privi cu recunoştință.

— Ne apropiem de Butrint, observă el. Imediat o să vedem zidul înconjurător. Apoi, pe rând, celebrele porticuri şi teatrul.

Oarecum uşurată, ea privea acum peisajul. Dealurile din jur îți sugerau o pace eternă. Când coborâră din maşină, liniştea deveni covârşitoare. El îi arătă Poarta Leului şi, două sute de paşi mai încolo, Poarta Troiei, descrisă în *Iliada*. După cum spunea Vergiliu, Butrint nu este altceva decât o dublură a Troiei, iar primii lui locuitori sunt troienii scăpați din măcel. Andromaca, de exemplu, soția lui Hector, şi alte câteva sute.

— De unde ştii tu toate astea? îl întrebă Vjollca.

Ofițerul zâmbi ca prins asupra faptului.

— Trebuie să le mulțumesc turiştilor, răspunse. Am făcut un curs scurt pentru a înțelege cât de cât ce spun ei. Cu alte cuvinte, ca să nu ne închipuim că Andromaca şi Hector ar fi niscai spioni albanezi, cu care turiştii încearcă să ia legătura.

Vjollca simți nevoia să râdă: aşa proşti sunt oamenii tăi?

Când ajunseră la teatru, se aşeză pe o treaptă şi-şi aprinse o ţigară. Nevrând s-o deranjeze, ofiţerul rămăsese ceva mai departe.

Îşi imagină teatrul plin cu refugiaţi troieni, cu privirile îndreptate spre scenă, aşteptând cu siguranţă să vadă acolo vreun episod din războiul Troiei.

Cădeau primele umbre ale serii când urcară din nou în maşină să se întoarcă în oraş. Tăcerile dintre ei erau din ce în ce mai lungi. Profilul lui nu arăta altceva decât aşteptare şi disperare. Bine cel puţin că nu-i amintea de promisiunea pe care i-o făcuse. Măcar atât.

Atingându-i braţul, îi spuse:

— Opreşte puţin. Trebuie să...

Era uimită că nu se ruşinează deloc de el. Nu se îngriji să meargă mai departe, ci se lăsă pe vine chiar în spatele tufişului de pe marginea drumului. Îşi închipui mirarea lui auzind fâşâitul făcut de urină pe frunzele uscate.

Întorcându-se, simţi că bărbatul avea o mimică schimbată, mult mai deschisă.

— Cum se coboară asta? întrebă şi arătă spre bancheta ei.

Trecură câteva clipe până ce el pricepu ce trebuia făcut. Cu mâini care-i tremurau lăsă bancheta, în vreme ce Vjollca îşi descheie fusta.

I se dădu în linişte, fără vreo mişcare de prisos. Doar când el vru s-o sărute, îi îndepărtă faţa cu dosul palmei.

Pornind din nou motorul, el ţinu să-i repete pripit de câteva ori că, deşi ea va putea să-l dispreţuiască, el va rămâne de aici încolo sclavul ei, ca un câine credincios, şi va fi aşa nu doar în chestia aceea minoră cu Lul Mazrek, ci în orice altceva i-ar cere ea să facă: orice gest, orice nebunie, ba chiar şi orice crimă.

Vjollca îl asculta distantă, ca şi când nimic din toate acelea n-ar mai fi interesat-o.

*

Înainte de a urca în cameră la ea, cumpără de la chioşcul turistic al hotelului broşura despre Butrint. După ce făcu un duş, se simţi neînchipuit de liberă, ca şi când şiroaiele de apă ar fi turnat peste ea fărâme de lumină. Motivul era, cum se pare, pacea dealurilor de acolo. Păstraseră o mie de ani la sânul lor teatrul antic, aidoma unui suflet nepreţuit. S-ar fi putut sălbătici cu el, dar din fericire se întâmplase contrariul. Numai dacă pacea aceea n-ar fi fost mincinoasă.

Vjollca începu să răsfoiască broşura. Avea un titlu banal, ca toate publicaţiile turistice: *Butrint. Istoric şi legendă*. O puse la capul patului ca s-o citească după cină, cum făcea cu toate cărţile care o atrăgeau.

Pe terasă şi la restaurant era agitaţie. După câteva zile de crispare şi teamă, oamenii începuseră să iasă din nou în oraş.

Mâncă singură cina, ca de obicei, apoi se duse pe terasă şi bău un ceai. Nu mai simţea nimic din oboseala acelei zile.

Urcă bucuroasă în cameră, ca de fiecare dată când acolo o aştepta ceva atrăgător. Broşura despre Butrint era pe noptieră, deschisă la pagina 17, aşa cum o lăsase. În afară de textul explicativ, avea o mulţime de poze, dar şi un fragment în albaneză şi latină din cântul al treilea al *Eneidei*, unde era descrisă debarcarea troienilor.

Litoraque Epiri legimus portuque subimus
Chaonio et calsam Buthroti accedimus urbem.

Cu puţina ei latină din facultate, Vjollca încercă să traducă textul latinesc cuvânt cu cuvânt: Am navigat pe ţărmul Epirului şi am ajuns la portul/Kaoniei şi în înaltul oraş al Butrintului am intrat.

Câteva voci de afară o întrerupseră. Se ridică şi, înainte de a închide uşa balconului, trase cu urechea. Era, probabil, un grup de fete care cântau o melodie cunoscută.

Pe bulevardul din Korcea sunt multe fetiţe,
Care ies şi se plimbă pline de fiţe.

Zâmbi în sinea ei, căci ştia continuarea fără nici o noimă a versurilor: Sunt, sunt frumoasă, nu-s, nu-s frumoasă. Ce idioţenii, îşi zise. Îi venea să râdă pentru că în urmă cu câţiva ani cânta şi ea acelaşi cântec împreună cu colegele de liceu.

Explicaţiile istorice despre Butrint erau cam aceleaşi cu ceea ce ştia deja. La fel cum germanul Schliemann, inspirat de poemele homerice, descoperise ruinele Troiei în 1870, tot astfel şi italianul Ugolini, pornind de la *Eneida* lui Vergiliu, descoperise Butrintul şaizeci de ani mai târziu. Mussolini însuşi urmărise pas cu pas mersul lucrărilor, căci pentru el oraşul Butrint, ca punte de legătură între Troia şi Roma, era fermentul şi simbolul renaşterii Imperiului Roman prin regimul fascist. Astăzi, ştiinţa albaneză, pornind de la învăţătura marxist-leninistă şi de la indicaţiile tovarăşului Enver Hodja, considera Butrintul un monument al culturii greco-iliro-romane, o comoară a poporului albanez şi a patrimoniului universal.

După ce închisese fereastra, simţi că în cameră se făcuse cald. Se ridică să deschidă din nou uşa balconului. Vocile fetelor de afară se auzeau mai puternic. Şi, de parcă asta n-ar fi fost destul, mai băteau şi din palme.

Frumoasa Maria
Oftează de dor,
Visează o dulce
Poveste de-amor.

Vjollcei îi veni să râdă. Şi totuşi, când fetele tăcură, fu curioasă cu ce minunăţii aveau să continue. Spre mirarea ei, cântecul următor nu avea nimic vulgar în el. Era chiar foarte trist. Începu doar una dintre fete, celelalte însoţind-o cu voci tremurătoare. Cuvintele se auzeau cu greu. Era vorba despre o fată mică, bolnavă de cancer, pe care o aşteptau moartea şi uitarea.

Ce era cu muzica asta? În zona din jurul hotelului nu erau permise astfel de lucruri.

Se lungi din nou pe pat şi-şi reluă lectura. Textul care relata legenda i se păru mai frumos. Citind descrierea lui Vergiliu, şi-i imagină din nou pe refugiaţii troieni abia sosiţi, dar de data aceasta nu la teatru, ci pe străzile şi în pieţele oraşului. Umpleau totul cu curiozitatea, întrebările şi teama lor. Tu eşti, Cloant? Te ştiam pierdut. Dar Ilioneu? Sau Amik şi Rifeu? Of, nu-mi mai aminti. Au fost ucişi în vreme ce încercau să iasă pe poarta Schee. Şi preotul Pant Otriad cu Hipan tot acolo au rămas. Vai-vai-vai, ce veste mi-ai dat. Se spune că prinţul Enea ar fi debarcat aici împreună cu ai lui. Este adevărul-adevărat. L-a ţinut în braţe pe taică-său, pe Anchise, când a ieşit din Troia. În vreme ce pe nevastă-sa, pe sărmana Creusa, a pierdut-o în haosul din noaptea masacrului. Dar ce oraş e ăsta care seamănă ca două picături de apă cu Troia noastră? Se numeşte Buthrotum şi seamănă într-adevăr leit cu Troia. Când ne apropiam, am crezut că visez. Toţi am avut senzaţia asta şi ne-au dat lacrimile.

O rafală de vânt făcu ca vocile fetelor de afară să se audă ca şi când ar fi cântat chiar sub balconul ei. Of, făcu Vjollca, şi totuşi încercă să prindă cuvintele. Avea impresia că mai auzise cântecul acela, dar nu ştia unde.

M-am întors din Anglia
Şi, trecând pe bulevard,
Am aflat că Sofia
Cu altul s-a măritat.

A, da, îşi aminti ea. Trebuie că era un cântec din anii ’60. Unchiul ei, întors ca sute de alţi studenţi albanezi din ţările socialiste după ruptura cu Moscova, fredona cântecul ăsta printre dinţi atunci când se bărbierea în faţa oglinzii, înlocuind Anglia cu Polonia, unde fusese el, la fel cum făceau toţi ceilalţi cu numele ţărilor din care se întorseseră.

Cântecul următor, pe care necunoscutele îl începură imediat, era şi mai trist.

Inima mi-e zdrobită, căci urât am visat,
Cât de curând, băiete, ai să mori împuşcat.

Vjollca simţi un junghi în inimă. Vocile acelea feminine, care, în întuneric, păreau şi mai tragice, şi mai deznădăjduite, îi sugerau ascuţimea unei lame ce-ţi poate despica venele. Iar versurile erau la fel, de o melancolie sfâşietoare, făcând-o să se întrebe: de unde-or fi apărut fetele astea?

Încercă să prindă şi urmarea, dar auzi un glas autoritar strigând de la una dintre ferestrele hotelului: Hei, voi de colo, încetaţi cu cântatul sau vreţi să anunţ poliţia?

De jos, răspunsul fu o înjurătură, apoi un cor de râsete. Râdeţi, de ce să nu râdeţi, curvele naibii, strigă din nou omul de la balcon. Grupul îi răspunse în aceeaşi notă: ţap castrat!

Vjollca se ridică să închidă uşa balconului.

Deschise din nou cărticica la pagina unde îşi întrerupsese cititul.

Aşa descria Vergiliu Butrintul, când ca pe o iluzie, când ca pe o Troie văzută în oglindă sau în vis. Exista o altă poartă Schee, un râu care semăna cu Simeonta, doar că pe valurile lui nu pluteau cadavre, ca la Troia, şi un mormânt gol, lângă care Andromaca, refugiată ca şi ceilalţi şi violată, cu siguranţă, în lunga călătorie, îşi plângea soţul ucis, pe Hector.

Rareori i se întâmplase Vjollcei să se cufunde atât de adânc în spiritul unui text. Închidea când şi când broşura, pentru că-i părea că aşa cele citite se transfigurează şi devin mai vii. Uneori, imaginile i se păreau insuportabile. Era un oraş clădit sub imperiul dorului, fără îndoială. Din iluzia pe care ţi-o dă o speranţă inutilă. Nu degeaba mormântul peste care plângea văduva lui Hector era gol. La fel cum iluzorie

era şi îmbrățişarea pe care Enea i-o dădea Creusei. De trei ori am îmbrățişat-o şi de trei ori îmbrățişarea mea s-a irosit în gol.

De afară se auzeau strigătele bărbatului de la balcon şi răspunsurile fetelor din stradă. Alte voci, probabil ale polițiştilor, se amestecau cu ele. Câteva curvişti ne nu ne lasă să dormim, tovarăşu' polițist, luați sau nu măsuri? Bine, bine, dar n-ai dreptul să foloseşti cuvintele astea, tovarăşu' cetățean. Cum adică, eu n-am dreptul, iar ele pot să mă facă țap castrat şi pişăcios, pe mine, un comunist cu vechime în partid?

Câteva strigăte, amestecate cu zgomot de scaune lovite, încheiară, se pare, conflictul.

Vjollca se întoarse în pat şi citi până spre miezul nopții. Adormi convinsă că în vis avea să-i apară ceva din toată povestea aceea. Dar, după cum i se întâmplase şi-n alte dăți, visă ceva banal: câteva scaune care erau vopsite în salonul restaurantului.

*

A doua zi se trezi târziu. După micul dejun, bău o cafea pe terasă, apoi coborî la plajă. Un sentiment de insatisfacție, care ar fi trebuit să-i dispară în fața întinderii albastre a mării, ajunse s-o domine. M-ai părăsit? i se adresă aproape cu voce tare lui Lul Mazrek. Atât de puțin m-ai iubit?

La rândul ei, nici ea nu-l iubise atât cât ar fi trebuit. Şi poate că l-ar fi uitat la fel de repede ca şi pe ceilalți, dacă el, parcă simțind pericolul, n-ar fi amăgit-o în ultimul moment. Îi luase nestematele şi-i lăsase în schimb tristețea. Iar ea îşi închipuise că-l făcuse robul ei, în timp ce el îi scăpase din plasă. El stăpânul şi ea sclava lui... E uşor să fii stăpân când nu mai eşti printre cei vii...

Cel puțin să-şi mai fi amânat plecarea, îşi zise. Dar nu făcuse nici asta.

Deşi hotărâse să nu-şi mai bată capul cu tot felul de presupuneri pe marginea celor întâmplate, simțea că nu putea evita această capcană. Poate că planul lui Lul Mazrek era mai vechi. Dar nu-şi închipuise că momentul plecării avea să fie tocmai în seara aceea. O aflase chiar când se întorsese la unitate. Colegul sau colegii cu care urma să plece îi spuseseră că ocazia nu trebuie ratată. Că erau îndeplinite toate condițiile: găsiseră barcă sau şalupă, omul care să-i ajute era pregătit şi tot ceea ce mai era necesar.

Se pare că aşa a fost, îşi spuse Vjollca. Nu ştiuse nici el că se va întâmpla tocmai atunci. Dragul meu, îl alintă cu dragoste, dar imediat îi trecură fulgerător prin minte cuvintele lui misterioase: vino mâine să mă vezi.

De unde toată groaza asta, îşi zise şi sări în picioare. Ca şi când ar fi vrut să se răzbune pe ea însăşi, păşi apăsând cu toată forța cu călcâiele în nisip. Când ajunse în mare făcu acelaşi lucru cu brațele şi cu tot corpul. Zbuciumul şi oboseala îi liniştiră mai întâi trupul, apoi gândurile. Deveni lucidă. Lul Mazrek ştiuse, fără îndoială, că avea să plece a doua zi. Şi, la fel ca toți ceilalți, era conştient că ar fi putut sfârşi străpuns de gloanțe. Ştia, desigur, încă un lucru: că noile instrucțiuni prevedeau ca primul cadavru găsit să fie expus în fața populației.

Deci plecase în întâmpinarea primejdiei cu pieptul dezgolit, cum se spune. Dacă ar fi scăpat, şi-ar fi împlinit visul de o viață, acela în fața căruia orice altceva era egal cu zero: să ajungă *dincolo*. Iar dacă ar fi sfârşit fără viață, pe plajă, atunci, cel puțin, ar fi câştigat suferința ei.

Cu cât se gândea mai mult, cu atât mai convinsă era Vjollca că acesta e adevărul. Băieții sunt, în general, sentimentali, şi mai ales actorii. Cine n-ar vrea, chiar şi pentru o secundă, să fie jelit în taină de iubită? Şi cu atât mai mult în zorii primei nopți de dragoste, străpuns de zeci de gloanțe, pe țărmul mării...

*

Întreaga după-amiază de sâmbătă nu lăsă din mână *Eneida*. O găsise în singura librărie din oraş şi, de nerăbdare, chiar pe stradă, în drum spre hotel, începuse s-o răsfoiască. Aşa, la întâmplare, continuase şi în cameră. Când citea versurile, când prefaţa, întorcându-se imediat la notele de subsol. Existau câteva analize ale textului şi mai multe citate ale unor cercetători, printre care unul i se păru superb, şi anume acela care spunea că Troia îi transmisese Romei, prin intermediul Butrintului, spiritul său.

Fermecată, căută în text ideea aceea, dar nu era aşa de uşor de găsit. Apăreau pe ici-colo ramificaţii ascunse ale ei, precum aceea legată de răzbunare. Dintr-un anume punct de vedere, toată povestea nu era altceva decât lunga istorie a unei răzbunări. Dându-şi sufletul, odată cu ultima suflare, Troia îi transmisese creaţiei sale, Roma, prin intermediul Butrintului, porunca de răzbunare. Iar Roma, cucerind Grecia, îi îndeplinise dorinţa. Mult mai târziu, Mussolini, după zece ani de la descoperirea orăşelului antic, atacase şi el Grecia. Apoi, Roma fusese învinsă şi ea în apropiere de Butrint. Şi, douăzeci de ani mai târziu, tot acolo, pe dealurile acelea, o a treia forţă, mai crudă decât oricare de până atunci, cea comunistă, îi ceruse aliatului ei, Albania, să aprobe, chiar la Butrint, construirea unei baze militare nucleare, ca să le şteargă de pe faţa pământului pe celelalte două: Grecia şi Roma.

Vjollca se simţea bulversată. Închise cartea şi coborî la cafenea să bea ceva înainte de cină. Terasa era plină ca-n zilele ei bune. Tulbure de tot, începea să înţeleagă totuşi de ce se simţea atât de puternic atrasă de povestea prezenţei iluzorii a Troiei la Butrint. La urma urmei, era povestea unei renaşteri. A unui lucru imposibil. La fel de imposibil ca apariţia lui Lul Mazrek acum, pe terasă.

La restaurant, în vreme ce încerca să mănânce ceva, şi mai târziu, pe balcon la ea, şi-o imagină de câteva ori pe Andromaca, aşteptând la teatru, printre ceilalţi, să vadă pe scenă cadavrul soţului ucis. Sau poate chiar pe el însuşi, în viaţă.

Trebuia să meargă din nou la Butrint, să se lămurească. Era convinsă că doar în locul acela restrâns se petreceau lucruri greu de imaginat, în afara oricărei legi pământene.

Ultimul ei gând înainte de a adormi fu că trebuie să se ducă neapărat... acolo... să se aşeze pe treptele de piatră... alături de Andromaca... şi la fel ca ea... să aştepte să se întâmple imposibilul...

*

Dimineaţa se trezi cu un sentiment ciudat, necunoscut până atunci. Era într-o stare sufletească de exaltare, ca înaintea unei sărbători.

Făcu un duş, se pieptănă şi se fardă îndelung în faţa oglinzii.

Când cobora simţi că dimineţii aceleia de duminică îi lipseau clopotele şi formula „Hristos a înviat din morţi”.

Era pomenirea de şapte zile...

Se aşeză la masa la care băuseră împreună ultima cafea şi-l aşteptă, aşa cum îi promisese, toată ziua.

Odată cu trecerea orelor, simţi, alături de tristeţe, şi un sentiment de uşurare. La un moment dat îşi spuse că, dacă ar fi apărut într-adevăr la intrarea pe terasă, în locul bucuriei ar fi avut poate o senzaţie de teamă.

În timp ce soarele cobora spre apus, îşi pierdu orice speranţă şi, sprijinindu-şi fruntea în palmă, plânse o vreme. Apoi îşi scoase oglinda din geantă şi-şi şterse lacrimile.

Din ancheta ulterioară

LUNGANUL: *În legătură cu noaptea de sâmbătă spre duminică, evenimentele au decurs cam aşa: Lul Mazrek s-a*

întors de la întâlnire puțin înainte de cină. Era neliniştit că întârziase şi singurul lucru care m-a întrebat a fost: m-a căutat comandantul?

Despre celelalte n-a vorbit. Tăcerea lui, ca să fiu sincer, m-a mirat, ba chiar, nu mă ascund, mi s-a părut o jignire. N-aş putea spune că era supărat, dar nici bucuros nu era. Părea mai degrabă dezamăgit şi mi-am zis că poate întâlnirea se terminase prost. Aşa se explică, cred eu, şi tăcerea lui. Nimănui, şi cu atât mai puțin unuia ca el, nu i-ar plăcea să-şi povestească eşecurile.

Imediat după miezul nopții s-au auzit mitralierele dinspre nord. Două ore mai târziu rafalele s-au repetat, dar el a continuat să doarmă.

Spre ziuă l-am simțit ridicându-se şi ieşind în grabă din dormitor. Am auzit zgomotul motorului bărcii şi mi-am spus că e vorba de vechea poveste.

Barca s-a întors puțin înainte de prânz. În ea era doar comandantul, negru la față de supărare. Am presimțit ceva rău, dar n-am îndrăznit să-l întreb despre Lul. Ceilalți poate că nici nu i-au observat absența. În afară de mine, singurul care-i urmărea fiecare mişcare era Tonin Vorfi. În ziua aia au scos sufletul din noi la instrucție. După ce şi-a încuiat motorul bărcii, a venit să ne supravegheze însuşi comandantul. Când, după o vreme, comisarul a venit în fuga-mare ca să-l cheme, Tonin Vorfi, care se târa prin noroi alături de mine, mi-a spus: aici se întâmplă ceva.

După cum alerga comandantul în urma comisarului se vedea că se întâmplase într-adevăr ceva. Era convocat în mare grabă undeva, poate chiar la ministru.

Comandantul s-a întors spre seară. Părea liniştit. Între timp, absența lui Lul Mazrek fusese remarcată de toți. Ba chiar cineva, nu se ştie cine, găsise şi o explicație: se internase de urgență la spital. Auzind asta, o bănuială cumplită m-a fulgerat. Din privirile piezişe ale lui Tonin Vorfi

am înțeles că și el se gândea la același lucru: ceva-ceva se întâmplase în barcă sau pe insula pustie.

Ceva, dar ce? Prima dată m-am gândit la o încăierare. Era ușor să ți-l imaginezi pe Lul Mazrek încăierându-se cu cineva. Deci, bătaie, ceartă între amanți, probabil și o doză de gelozie din cauza fetei. Se bătuseră, în barcă sau pe insulă, apoi fuseseră chemați să se explice în fața șefilor sau chiar a ministrului. După explicații, Lul Mazrek fusese expediat la spital, dacă nu chiar la pușcărie.

Așa mi-am închipuit. Dar, imediat după cină, în scurtul interval de dinaintea stingerii, în mintea mea a avut loc o răsturnare de situație. Și asta era provocată de zvonul care circula din gură în gură că, în dimineața aceea, la Saranda avusese loc o mare grozăvie. Încă de la primele cuvinte despre omul ciuruit de gloanțe, întins sub cearșaf, mi-a venit să strig: Lul Mazrek!

Am avut din prima clipă convingerea că era el. Erau aceleași motive, gelozie etc., cu singura modificare că șeful unității îi făcuse de petrecanie lui Lul Mazrek. Îl ucisese deci în liniște în mijlocul mării, apoi își justificase crima declarând că mortul voise să fugă. Și, ca și când asta n-ar fi fost de ajuns, îi mai și expusese cadavrul în fața localnicilor.

Spre uimirea mea, celorlalți nici nu le trecuse prin cap să facă legăturile astea. Cu excepția, firește, a lui Tonin Vorfi.

Totuși, calmul pe care-l arăta comandantul mi-a clătinat convingerea că lucrurile se petrecuseră așa. O crimă între homosexuali, în armata albaneză, nu s-ar fi mușamalizat așa ușor. Apoi, mi-a venit o întrebare simplă în minte: și dacă s-a întâmplat chiar așa? Să nu fi fost o încăierare între homosexuali, ci o tentativă reală de evadare?

Nu era greu să-ți imaginezi nici scena: Lul Mazrek se repede la comandant pentru a-i lua arma sau cârma bărcii. Eșec. Crimă.

După cum am mai povestit, eu dormeam pe patul de lângă el şi toate astea mi-au trecut prin cap lângă patul lui gol. Esenţa primelor mele bănuieli rămânea aceeaşi, şi numai motivele erau altele. Astfel, de exemplu, fata, Vjollca Morina, fusese într-adevăr o piedică, dar nu pentru homosexualism, ci pentru evadare. Acelaşi lucru se poate spune şi despre onoarea lui. Eram convins că ar fi fost gata să renunţe la ea, dar nu pentru o... permisie în oraş, adică pentru o fată, ci pentru a putea evada. Căci numai aşa pot fi analizate cuvintele lui: indiferent ce s-ar întâmpla, să nu crezi niciodată cele ce se vor spune despre mine! Înainte fusesem convins că sensul lor era: când o să auzi despre mine că sunt imoral, poponar etc., să nu crezi! Iar acum îi dădeam o altă explicaţie: când o să auzi că-mi spun dezertor, trădător de patrie etc., să nu crezi niciodată!

Timpul a arătat, aşa cum sper să demonstreze acest tribunal, că am greşit întru totul.

TONIN VORFI: *Nu vreau să ascund faptul că dintre toate balivernele care s-au vehiculat în săptămâna aceea prin unitate eu n-am crezut nici una. N-am fost convins nici o clipă că asta ar fi fost o „poveste de familie”, pe scurt o afacere de homosexuali, de poponari, cum ar numi-o toţi barbarii secolului XX, din Orient şi Occident laolaltă.*

Acum treburile s-au schimbat, dar pe vremea aceea nici nu se putea vorbi despre dragoste, pasiune şi gelozie între homosexuali. Totuşi, pentru că suntem nişte balcanici neciopliţi, aş vrea să vă cer, domnule anchetator, ca, în schimbul mărturiei mele sincere, să-mi asiguraţi protecţia morală. Cu această ocazie vreau să vă amintesc că sunt membru al „Gay and Lesbian Pride”, cu centrul la Londra.

Nu vă ascund că am avut relaţii amoroase cu comandantul unităţii de grăniceri. Şi nici faptul că am suferit de gelozie când am observat că se răcise de mine din cauza lui Lul

Mazrek. Fiecare ieşire a lor cu barca pe mare era o dramă pentru mine.

Când, duminică la prânz, s-a întors singur, palid la faţă, primul gând care mi-a venit a fost că-şi ucisese iubitul. Se ştie că crima este un fapt frecvent întâlnit în relaţiile noastre. Omul acela era imprevizibil şi, de câteva ori, mi-a fost teamă şi mie că o să mă omoare.

Îl ucisese, deci, în barcă, din motive banale, cum se spune, iar crima şi-o justificase printr-o presupusă „tentativă de fugă".

În săptămâna aceea, comandantul a fost convocat urgent la centru de câteva ori. Dădea explicaţii, după cum se pare, undeva, în urma cărora se întorcea mereu calm, semn că justificările lui erau credibile.

Între timp, în unitate se răspândiseră tot felul de poveşti despre Lul Mazrek, una mai neverosimilă ca alta. Se vorbea despre logodnica lui artistă, care-i ducea zilnic flori la spital, despre trimiterea lui în misiune secretă în Grecia, ba chiar şi mai departe, în Italia, pe scurt, bârfe de ţărănoi obişnuiţi cu poveştile, visând cu ochii deschişi.

Comandantul continua să stea departe de mine. Ăsta a fost motivul pentru care m-am ambiţionat şi mai mult să aflu ce se întâmplase. Şi astfel, într-o după-amiază ploioasă, asigurându-mă că lipsea din unitate şi evitând să fiu văzut, am intrat în biroul ofiţerilor. Ştiam locul faimoasei lui lăzi în care ţinea încuiat motorul bărcii şi celelalte lucruri secrete, printre care şi scrisorile mele. Eram pregătit, drept pentru care nu mi-a fost greu să deschid încuietoarea.

Chiar şi azi mă cutremur când îmi amintesc groaza pe care am simţit-o în acele clipe. Lângă motor, mototoliţi în grabă, erau nişte pantaloni plini de sânge.

Mâinile îmi tremurau atât de tare, încât am reuşit cu greu să închid lada la loc. Îşi schimbase, după cum mi-am închipuit, pantalonii atunci când adusese motorul înapoi,

imediat după ce se întorsese de pe mare. Aşa se face că şi motorul era stropit cu sânge.

VJOLLCA MORINA: *Am făcut unele destăinuiri pe care nu eram poate obligată să vi le fac. Dar asta nu de frică şi nici ca să vă intru în graţii. Am făcut-o doar ca să-mi uşurez conştiinţa. Aşadar, insistenţele dumneavoastră de a-mi cere să tot repet povestea călătoriilor mele în oraşul antic Butrint, dublate de suspiciunea că aş încerca să vă ascund ceva legat de aceste călătorii, mi se par mai mult decât naive.*

Mi-aţi repetat deseori că aici este vorba despre primul proces penal din istoria Albaniei pentru crime împotriva umanităţii. Tocmai pentru asta, domnilor, dacă acest proces are o importanţă istorică, se cere, iertaţi-mă, mai multă seriozitate.

Iar acum o să mă întorc la călătoriile mele la Butrint. Repet că am fost acolo de patru ori, după întâmplarea aceea îngrozitoare. Şi niciodată înainte de ea. Vă declar acum cu toată fermitatea că ele n-au nici o legătură cu ceea ce s-a întâmplat. Că toate călătoriile mele au avut loc după evenimente, aşa încât nu există nici o legătură, chiar şi secretă, între ideea şi săvârşirea crimei şi mine.

Eu nu m-am dus la teatrul antic nici pentru a mă inspira de acolo, nici pentru a-i spiona pe reprezentanţii băncii „Rothschild”, cum s-ar putea crede pe bună dreptate, şi nici împinsă de faptul că iubitul meu visa să devină actor. Nu, eu m-am dus la Butrint din proprie voinţă. Dacă credeţi că Butrintul şi teatrul lui ar fi putut inspira pe careva să ucidă sau dacă cineva încearcă să se disculpe, dându-se drept o victimă a ruinelor antice, atunci anchetaţi-l pe acela, şi nu pe mine.

O să repet, aşadar, că eu am fost acolo din proprie voinţă, pentru sufletul meu, cum spun bătrânii. Mă ducea ofiţerul operativ, şeful meu, odihnească-se în pace, care se retrăgea deoparte şi mă lăsa să meditez pe treptele de piatră.

Mi-ar fi imposibil să povestesc despre purificarea şi înălţarea spirituală pe care le trăiam acolo. Nu doar o fiinţă omenească, ci un oraş întreg era umbra, dublura, lumânarea aprinsă în ziua parastasului celuilalt oraş.

Acolo am putut înţelege ce forţă impresionantă este dorul şi ce poate să se nască dintr-o noţiune aparent goală de conţinut şi tristă: pierderea cuiva. Pe scurt, acolo am descoperit că, pentru a înfrunta lumea aceasta atât de străină, orice fiinţă omenească are nevoie de propriul ei Butrint.

Sunt conştientă că toate acestea pe care le-am spus nu numai că nu servesc la nimic, ci sunt exact contrariul a ceea ce se cere într-un dosar de anchetă. Înainte de a vă ruga să le ştergeţi din declaraţia mea, vreau să repet că acolo, printre ruinele Butrintului, eu am crezut în ceva ce până atunci mi s-a părut imposibil: în renaştere.

Bănuiesc că acum v-aţi convins că trebuie să ştergeţi cu buretele tot ce v-am spus. Şi, în afară de asta, sper că veţi considera inutil să mă mai citaţi de acum încolo în această anchetă.

IX
INTERMEZZO SECRET

1. Corul umbrelor

Noi putem fi orice, în afară de un singur lucru: ceea ce credeţi voi că suntem.

Că suntem morţi, asta-i adevărat. E cel mai vechi lucru de pe lume. Ceea ce-i nou şi inedit este că noi n-am ajuns

niciodată vii aici. De când am venit, ca un nesfârşit convoi de refugiaţi, noi am fost doar fiii morţii. O reflectare a ei, o strălucire de oglindă venită dintr-o altă oglindă rece.

Noi n-am plecat niciodată din Troia. Am rămas cu toţii acolo, căzuţi la întâmplare, unde s-a nimerit, pe lângă ziduri şi porţi, murdari de catran şi de sânge, în strigătele oştenilor greci ce se îndemnau unul pe altul în beznă.

Ne consideraţi fugari troieni. Dar n-a existat nicicând aşa ceva. Nimeni nu a ieşit din Troia. Nici gândul însuşi.

Însă voi ne vreţi cu orice preţ. Nu ne lăsaţi în pace acolo unde am căzut. Ne puneţi în mişcare, ne obligaţi să ne părăsim osemintele şi să pornim la drum ca să umplem acest oraş străin cu lacrimi ce ar trebui să fie ale noastre, dar care, în realitate, nu-s altceva decât vaietele voastre.

Ne-aţi obligat să plângem pentru voi, de parcă nu ne-ar ajunge durerea noastră. Ne forţaţi să apărem pe scene de teatru, ne sculptaţi în marmură, deşi nu ne-aţi văzut niciodată chipurile.

Dacă nu vă este milă, nici măcar osteneala nu vă opreşte?

2. Hector

În discuţiile turiştilor se repetă din ce în ce mai des numele meu, şi mai ales cel al soţiei mele. Ori de câte ori cineva se află în faţa ruinelor scenei, acela întreabă neapărat: este adevărat că aici se va juca o tragedie despre Andromaca?

Iar ea, fidelă şi îngrijorată pentru mine ca întotdeauna, aşteaptă ca pe scenă să-mi vadă sfârşitul, scena în care eram târât de cai. Eu nu cunosc un alt om a cărui viaţă să fie rezumată şi concentrată într-un singur punct, cum mi s-a întâmplat mie în acele clipe. Şi astăzi, după mii de ani, sunt sigur că atunci când îmi pronunţă numele, înainte să le vină altceva în minte, creierul lor proiectează imediat

goana mea în jurul zidurilor Troiei şi apoi momentul în care cadavrul meu a fost târât în goana calului.

Soția mea, care nu m-a văzut fugărit de Ahile, dar a privit cu ochii ei scena în care eram târât, aşteaptă s-o vadă din nou, de data asta nu de pe zidurile Troiei, ci de pe treptele teatrului.

Eu ştiu că, la lăsarea serii, sânii ei calzi şi josul pântecului se bucură de mângâierile altui bărbat. Dar ziua, pe scări, ea devine din nou soția mea, cu aceleaşi lacrimi ca şi atunci, cu acelaşi văl negru de văduvă.

Prima jumătate a acestui ultim eveniment, care a înghițit complet cea mai mare parte a vieții mele, fuga din fața lui Ahile, este o minciună sfruntată. Este atât de falsă, pe cât de adevărată e, vai mie, partea a doua: batjocorirea cadavrului meu.

Eu n-am dat niciodată înapoi din fața lui Ahile şi, cu atât mai puțin, n-am alergat de frica lui de trei ori în jurul zidurilor Troiei. Dacă s-ar fi întâmplat aşa, dacă prințul şi eroul Ilionului ar fi luat-o la sănătoasa ca iepurele din fața adversarului, atunci Troia n-ar mai fi avut tăria să-şi continue rezistența.

Orice s-ar fi putut întâmpla, numai asta, nu. Eu n-am dat înapoi şi, mai ales, n-am luat-o la goană. M-am prăbuşit, vai mie, chiar de la prima lui lovitură de suliță. Iar fuga mea în jurul zidurilor, groaza în fața morții, umbra fratelui meu, Deifob, care mi-a întins o altă suliță, când sulița mea a căzut la pământ, toate acestea n-au fost decât rodul derutei mele în vreme ce-mi dădeam sufletul.

Eram încă viu când el s-a aplecat şi mi-a străpuns glezna cu un cârlig de fier. M-a legat astfel de carul lui de luptă şi a început să mă tragă în urma sa. Nu-mi închipuisem vreodată că viața mea se va sfârşi aşa. Praful negru de sub copitele cailor mi se aşternea pe față. Zidurile Troiei, cerul, toate celelalte le zăream întoarse cu susul în jos. Nu ştiam

ce mă durea mai mult: plânsetul troienilor, care mă vedeau prăbuşit aşa, sau strigătele de triumf ale grecilor. M-am imaginat ridicându-mă de trei ori, gata să reîncep lupta cu el, şi tot de atâtea ori am realizat că nu eram decât un trup târât pe pământ. Şi asta a continuat până când mi-am dat sufletul.

3. Kommos. Bocet comun cu turiştii

Se spune şi ceea ce nu se spune în această lume, fântână nesecată de vorbe şi nevorbe. Se spune că Troia n-ar fi existat şi că Troia n-ar fi fost decât o Contragrecie ascunsă în sânul Greciei. Un coşmar care trebuia expulzat şi pe care ei, ca să-l găsească şi să-l smulgă, au plecat, chipurile, foarte departe.

Noi suntem umbre reci, iar gândirea noastră e asemeni nouă, e logica umbrei. Dacă pentru greci Troia n-a existat, cu atât mai puțin a existat Grecia pentru noi. Atunci cine ne-a hăcuit în noaptea aceea groaznică: noi înşine, coşmarul nostru nesfârşit?

Voi vorbiți şi vorbiți tot ce vă trece prin minte, mulțimi de turişti, ultimul nostru infern. Dacă nu ştiți ce să spuneți, atunci lăsați-ne netulburați în hăurile noastre. Plângeți-vă sufletele voastre, dacă nu puteți trăi fără bocet şi lacrimi.

Noi nu suntem pentru voi decât un gol neînțeles. Imagine de oglinzi sterpe, ce se oglindesc fără efort una în alta. Troia neîmpresurată. Greciafărătroia. Hector alergând ca un laş. Doliu fără Andromaca şi Andromaca fără doliu.

Dacă nu ştiți ce să spuneți, nu mai vorbiți în gol. Bocetul pentru asta a fost inventat, pentru momente ca acesta. Când nu poți să vorbeşti cum se cuvine, înseamnă că trebuie să plângi. Şi dacă nu cunoaşteți prima vorbire a lumii, deci dacă nu ştiți să plângeți, voi care vreți să stăpâniți stelele, atunci veniți să vă învățăm noi. Veniți ca odinioară pe *kommos*, să plângem împreună, vai, vai.

X
PUSTIETATEA

Nimic nu se schimbase în programul Vjollcei Morina. Şi cu atât mai puţin în peisajul ţărmului şi în zborul pescăruşilor deasupra lui. În vreme ce transfugii, în clipa în care plecau, îşi închipuiau că vor lăsa în urma lor pustiul. Şi plânsete şi cartoane rupte în urma percheziţiei.

La fel ca până atunci, Vjollca îşi bea cafeaua, după micul dejun, tot pe terasă. Apoi cobora la plajă, unde mereu se găsea cineva care s-o ajute să-şi aranjeze umbrela. Se pieptăna cu aceeaşi atenţie ca şi înainte. Toţi cunoscuţii o complimentau că este din ce în ce mai frumoasă. După prânz se păzea de soare. Toate posturile de televiziune avertizau pe tema arsurilor pielii.

După o scurtă absenţă, muzicanţii apăruseră din nou. Erau la fel de veseli şi de nepăsători ca înainte. La fel şi discuţiile lor, doar verzi şi uscate. De la capul chelios al celui de-al treilea, căruia soarele îi făcuse mai mult rău decât bine, discuţia se muta la un altul, care avusese două dorinţe în viaţă: să cânte la trompetă şi să-şi lase barbă. Dar nu-i reuşise nici una, aşa încât vorbele lui: ah, s-o şterg odată în Italia, nu pentru altceva, doar ca să-mi las barbă, îl trimiseseră direct la zdup. După poveştile banale despre femei fraiere şi prezervative, pe care un babalâc le înghiţise ca pe pastile, crezând că aşa se folosesc ca să nu rămână femeia gravidă, discuţia ajungea la hipioţi şi atunci, fără intenţie, îşi aminteau definiţia pe care un prieten al lor o dăduse Albaniei, ca fiind „ţara fără plete”.

La hotel, după o zi mult prea lungă, amintirea poantelor lor îi provoca Vjollcei un zâmbet strâmb. Îi plăcea din ce în ce mai mult să-şi amintească întâmplări mai vechi, care uneori aveau legătură, alteori nu, cu discuţiile vesele de pe plajă. Astfel că glumele lor despre plete şi bărbi îi aminteau

de momentul unic în care, elevă în clasa a şasea fiind, văzuse în josul pântecului primele fire de puf. Colegele de clasă fuseseră derutate din cauza asta. Prietenele apropiate şuşoteau una cu alta, mergeau două câte două la toaleta şcolii, de unde se întorceau cu ochii măriți. Unele erau nerăbdătoare să vadă puful acela crescând cât mai repede. Altele erau speriate. O fată din clasa paralelă declarase că dacă o să i se mai înnegrească, ea se sinucide. Iar Engjëllushe Kruja, colega ei de bancă, pentru că nu avusese curaj să-i arate maică-sii, se dusese la dirigintă, de unde ieşise umflată de plâns, pentru că profesoara nu numai că n-o ascultase, dar îi şi spusese că e „curviştină". Şi uite aşa bântuiau ele de dimineață până seara cu enigma aceea apărută în cel mai vulnerabil loc al trupului. În manualele lor scria tot felul de lucruri, despre vegetația care acoperă câmpul primăvara, despre minerale, schimbarea anotimpurilor, războaie, în timp ce despre asta nu pomenea nimeni. Numai fratele ei cel mic o întrebase într-o zi: de ce ai iarba aia neagră sub burtă? Ea îi spusese că-i un prost, negase, însă el îi mărturisise că o văzuse prin gaura cheii când se spăla. De la o vreme îi punea întrebări grele, cu dus-întors. Ce e moartea? o întrebase altă dată. Şi imediat, nemulțumit de răspunsul ei, continuase: dar morții ce sunt? Sunt cei care pleacă din lumea asta, i-a răspuns ea, dar el o ținea morțiş, dar de ce pleacă? Şi apoi, de ce nu se mai întorc? Iar când ea îi explicase că nu se mai pot întoarce pentru că există o mulțime de piedici, el nu se lăsase: eu, când o să mor, o să mă întorc înapoi. O să vezi c-o să mă întorc.

De ce-i făcea plăcere să-şi amintească toate acestea? Aproape că ştia, bănuia tulbure motivul, deşi n-ar fi vrut să meargă cu logica mai departe. Destul o torturase cu enigma „lui". Acum încerca să şi-l scoată din minte. Şi uneori chiar reuşea.

*

Ofițerul operativ îi povestea ce se întâmplă în oraş. Numărul tentativelor de fugă scăzuse considerabil. Deşi n-o spunea nimeni, cadavrul plimbat cu barca îşi făcuse treaba. Oraşul îşi revenea cu greu. Teama de un nou val de evadări nu-i lăsa pe mulți să doarmă. Primul-secretar al raionului făcea ce făcea şi, de la fereastra biroului, supraveghea cu binoclul tot țărmul. Îi adusese pe toți în pragul disperării cu vigilența lui. Vedea doi tineri sărutându-se în mare şi dădea imediat alarma: gardieni, prindeți-i pe ăia doi şi luați-i la întrebări, cu siguranță că vor să fugă. Şi când îi spuneau că sărutul în mare nu e o probă suficientă, turba de necaz. Ideea fugii din țară aşa îți vine, de la flecuşteţele astea, de la părul pieptănat ca-n Occident, de la sărutul pe stradă, de la coniacul pe care fetele îl beau la cafenea, după cum a spus şi tovarăşul Enver. Dar voi nu pricepeți. Vă puneți speranțele în proiectoare şi-n câinii polițişti, fără să înțelegeți că lucrurile de aici încep şi, când ajung acolo, e prea târziu. Treaba asta se porneşte de la temelie, cum a spus tovarăşul Enver, trebuie găsite motivele, rădăcinile, ca să le putem smulge.

Legat de activitatea Vjollcei, cei de la centru erau mulțumiți. Cele patru note informative ale ei de săptămâna trecută fuseseră valoroase.

În vreme ce el vorbea, ea nu-l slăbea din ochi. Apoi, pe un ton liniştit, îl întrebase ce a vrut să spună cu aprecierea că „fuseseră valoroase”?

Îi promisese că va fi sincer cu ea şi trebuia să se țină de cuvânt.

El repetă că pentru nimic în lume n-avea să-i ascundă adevărul. Cei patru despre care ea avusese bănuieli fuseseră arestați. Unul dintre ei fusese chiar condamnat la cinci ani. Doi erau în anchetă, iar al patrulea se alesese doar cu un avertisment. Nu pentru că suspiciunile ei ar fi fost inexacte,

ci pentru că era fiul unui comunist bătrân, membru de partid din ilegalitate, aşa încât fusese eliberat.

Şi ceilalţi chiar au vrut să fugă? Nu cumva se înşelase? Nu-i bănuise degeaba?

În timp ce o asigura de contrariu, cu o mână care-i tremura prinse mâna fetei. Nu-i nenorocise, ci din contră... Mamele lor... surorile... într-o zi... dacă vor afla... vor aprinde o lumânare... pentru sănătatea ei...

Ea mai auzise aceste cuvinte şi totuşi, la fel ca în dragoste, ar fi vrut să le audă din nou.

Dar ăla cu care... De data aceasta, ofiţerul simţi nevoia să-şi plece privirea. Cel cu care se culcase ea încă nu fusese găsit. Pentru ei toţi exista o circumstanţă atenuantă, chiar cea pe care Vjollca o subliniase în notele ei: nu avuseseră motive politice.

Ofiţerul operativ ştia acum totul despre ea şi pentru asta fata se simţea uşurată. Nu-şi închipuise vreodată că un ofiţeraş de provincie, slăbănog şi prost îmbrăcat, avea să-i cunoască gândurile cele mai ascunse.

Avea o încredere din ce în ce mai mare în el. Mai mult decât vorbele lui, erau mai convingătoare pentru ea culoarea pământie a chipului obosit şi mai ales mâinile, veşnic fierbinţi şi tremurânde. Regreta că această relaţie avea să se strice într-o zi. Acum, el nu dădea vreun semn că ar dori să se repete ceea ce se întâmplase în după-amiaza în care se întorseseră de la Butrint. Dar asta trebuia să se întâmple odată şi odată.

Într-o zi o distră din cale-afară povestindu-i despre prostituatele pe care le avea în subordine. Totul porni de la o zgârietură la ochi. Ea îl întrebă provocator: ce-i cu zgârietura asta, soţia ţi-a făcut-o? Iar el, ruşinat, îi spuse că fetele se luaseră de păr chiar sub ochii lui.

Ea continuă să râdă şi-l întrebă dacă au fost chiar cele care cântaseră ca nebunele în noaptea aceea şi, când el îi

răspunse că „da”, discuția deveni brusc serioasă. Clipind nerăbdătoare, ea îl mai întrebă ce treabă are el cu fetele acelea. Iar când bărbatul trebui să-i explice că prostituatele au o misiune precisă, adică sunt fetele care se învârt noapte de noapte pe plajă pentru a-i depista pe fugari, Vjollca se posomorî brusc. Adică şi ea, pentru ei, era cam acelaşi lucru, o curvuliță în slujba statului? Chiar aşa? Cu atât mai mult cu cât aveau şi acelaşi şef, nu?

El încercă atunci s-o liniştească, se jură pe sufletul maică-sii că nu e aşa, apoi pe sănătatea copiilor, să nu-i găsesc în viață dacă te mint, o numi prințesa lui, lumina ochilor lui, dar ea, în loc să se calmeze, se enervă şi mai tare. Doar atunci când se apucă să-i povestească despre cum întregul sistem de spionaj fusese construit cu ajutorul femeilor, ea, ori din curiozitate, ori din siguranța pe care el i-o inspira, începu să se liniştească.

Tabloul pe care el i-l desfăşură apoi în față era uluitor. În vârful ierarhiei încă se aflau „caprele sălbatice”, cum le numeau între ei pe tovarăşele virtuoase din Securitate, acelea care nu ți-ar fi dat-o nici să te vadă mort. Li se umezeşte chestia aia doar la şedința de deschidere a vreunei plenare de partid, glumea un coleg de-al nostru de la Direcția a doua. Să ți le imaginezi pe urmă pe uscăturile astea jucând rol de curve aici pe litoral... Se înțelege că n-au putut descoperi nimic, mai ales acum, în ultima vreme. Când au fost obligați să trimită primul grup de curve adevărate, între cele două tabere s-a declanşat o duşmănie cumplită. „Caprele sălbatice” le-au întâmpinat pe celelalte cum nu se poate mai urât. S-au plâns, au trimis reclamații sus de tot, dar nu s-au ales cu nimic. Pentru că nu se suportau şi nu-şi vorbeau, confruntările dintre cele două tabere au devenit publice. Se ştia ce părere aveau „caprele sălbatice” despre celelalte. Cel mai uşor lucru pe lumea asta este să batjocoreşti o curvă. Dar nici celelalte n-au rămas

datoare. Ba chiar au întrecut orice măsură. Se stricau de râs imaginându-şi-le pe virtuoase în postura de prostituate. Dar ce, aşa dă o curvă din cur? Văleu, mamă, ce comice sunt. Ia plecați, măi femeilor, duceți-vă la cratiță sau prin birouri şi lăsați-ne nouă trebuşoara asta. Imorale sunteți voi, nu noi. Noi nu ascundem că suntem curve, ne pricepem să facem asta, ruşine trebuie să vă fie vouă, care sunteți nişte prefăcute.

Curvele aveau succes, dar era cumplit să lucrezi cu ele. Se certau din orice, încurcau totul şi habar n-aveau să păstreze un secret. Lasă pe urmă cum arătau rapoartele lor. Într-o zi o să-i dea să citească fragmente din ele. Erau inimaginabile.

Aşadar, existau cele două grupuri. Iar între ele se aflau celelalte, aristocratele acestei munci. El era decis să nu-i ascundă nimic. În afară de Vjollca Morina, mai erau alte patru fete. Dar ea, Vjollca, era peste ele. Nu-i spunea el degeaba prințesă. Doar ea fusese repartizată, prin ordin special, la cel mai bun hotel. Celelalte stăteau în hoteluri de mâna a doua, ba chiar una dintre ele fusese cazată la o familie.

Uite, aşadar, că-i dezvăluise şi ultimele secrete. Îşi încălca jurământul de ofițer, dădea cu piciorul la tot.

La fel ca data trecută, se pierdu de-a binelea. Deveni şi mai palid, iar vocea îi tremura de emoție. Acum sunt la mâna ta, denunță-mă, omoară-mă, distruge-mă. Eşti mulțumită acum că ai reuşit? Că-mi laşi copiii pe drumuri, cu traista-n băț, vagabonzi? Eşti mulțumită?

Fu rândul ei să se enerveze. Cum putea să-i treacă prin cap că ea ar putea să facă asemenea monstruozități? Drept cine o lua, de ce o jignea?

El îi ceru iertare, îi sărută genunchii la fel ca prima dată, o numi „zeiță”, dar nu-i ceru nimic altceva.

A doua zi, venind cu un teanc de pagini în mână, Vjollca îl refuză. Dacă voia să-i dea să citească rapoartele curvelor, pentru a-i cere apoi ceva în schimb, greşea foarte tare.

Cu paginile acelea în mână, tremurul mâinilor lui era şi mai evident. Scăpă pe jos câteva şi, când se apleca să le ridice, scăpă alte două-trei. Reuşi cu greu să le adune. Ridicându-se de pe vine, în loc să fie roşu la faţă de efort, chipul i se albise şi mai mult. În schimb, ochii îi erau tulburi şi congestionaţi. Părea că timpul în care stătuse ghemuit îi fusese suficient ca să plângă şi să-şi şteargă la iuţeală lacrimile. Cu o voce întreruptă de suspine, îi spuse că nu-i trecuse niciodată prin minte aşa ceva. Ştia că momentul acela nu avea să se mai repete vreodată, că n-avea de ce să se mai repete şi nici nu trebuia. Fusese singurul moment fericit al vieţii lui şi tot sensul existenţei lui de aici încolo era să păstreze neştirbită amintirea aceea. Şi că, odată cu trecerea zilelor, îşi spunea: uite, a mai trecut o săptămână şi poate că ea a început să observe că nu-i cer nimic. Va mai trece una şi ea se va convinge. Apoi vor trece lunile, poate chiar anii, el va putrezi probabil în pământ, iar ea îşi va spune că nici unul dintre admiratorii pe care i-a avut nu se sacrificase pentru ea aşa cum o făcuse el... Şi iată că, pe nepusă masă, ea stricase visul acela, îl sfâşiase. Îl călcase în picioare.

Vjollca îl întrerupse pentru a se scuza, dar el continua să repete aceleaşi vorbe. Îi căzură din nou câteva pagini şi, ghemuindu-se să le adune, totul începu de la capăt.

În cele din urmă, reuşi să-l întrerupă. Îi vorbi tandru. Îi spuse că era emoţionată de comportamentul lui de gentleman. Apoi, după ce-i mai spuse o dată „scuză-mă”, ca pentru a-l convinge că totul se încheiase, îi luă blând paginile din mână.

Asta îl linişti şi mai mult şi, fără să mai stăruie, se îndreptă spre uşă şi ieşi.

*

Uf, făcu Vjollca când văzu uşa închizându-se. Crezu că o să poată râde, dar nu reuşi.

Mai avea în mână paginile lui. Punându-le pe noptieră, privirea îi căzu pe începutul uneia dintre ele: „În timp ce-mi scotea chiloții, mi-a spus: hai, curva dracului. Eu i-am zis: mă, da' tu n-ai găsit alt cuvânt? El mi-a spus: nu mă bate la cap, ştii şi tu asta. Când îți spun curva dracului, să ştii c-o spun din inimă. Altfel, dacă ți-aş spune sufletel, porumbiță sau alte tâmpenii dintr-astea, n-ar trebui să mă crezi, pentru că n-aş vorbi serios”.

Ce îngrozitor, îşi spuse Vjollca. Lăsă paginile acolo unde erau, apoi îşi puse mâna sub cap şi închise ochii. Se simțea obosită şi dezamăgită.

Deschise televizorul. O bucată de vreme trecu de la un post la altul. Majoritatea erau greceşti. Care mai de care mai plicticos. Tirana transmitea un film şi mai anost. Închise televizorul, se ridică din pat şi o vreme îşi făcu de lucru prin baie. *Eneida* era deschisă pe noptieră. În locul ei, luă din nou rapoartele prostituatelor. Începu să citească un text, cu gândul aiurea. Scria despre o ceartă între ele şi un anume medic Koço, despre care una dintre fete îi amintea celeilalte. În plus, o învinuia pe aceasta din urmă că-i ştia doctorului toate mişmaşurile, pentru că respectivul îi provocase două avorturi. În replică, cea de-a doua o trimitea pe prima să se spele la gură când pomenea numele medicului şi-i spunea că avortul nu era nimic special, avort făceau toate, chiar şi alea care şi-o puneau cu gardienii în puşcărie.

Vjollca aproape că termină pagina fără să afle din ce motiv izbucnise cearta dintre cele două. În paginile celelalte erau portretizați diverşi cunoscuți de-ai lor şi o mulțime de alți indivizi. Citind, fu impresionată şi simți chiar milă pentru ele când văzu că, dacă nu băgai în seamă toată mocirla aceea, scrisul fetelor era frumos şi regulat, aşa cum se

învaţă în şcoala primară, la orele de caligrafie. Avusese şi ea un scris asemănător. Ele, în schimb, dacă nu merseseră mai departe, rămăseseră cu scrisul din şcoala elementară.

Vjollca clipi curioasă, dornică să descopere printre rânduri vreo cunoştinţă de-ale ei. Nu se poate, îşi spuse şi reluă lectura textului pe care-l parcursese adineauri în grabă. Una dintre fete vorbea despre un soldat înalt cât o prăjină, pe care-l cunoscuse când era împreună cu Lili Preza într-un local, unde soldatul intrase cu colegul lui, un băiat tare frumos, şi amândoi parcă erau căzuţi din lună, iar când ăla înalt ne-a întrebat „ce faceţi voi aici” şi Lili le-a răspuns „ne distrăm”, celălalt, căruia se pare că-i plăcuse răspunsul ei, i-a strivit lui Lili nasul cu degetul şi ea murea de râs, mai ales când băieţii ne-au spus să ne vedem şi duminica următoare, deşi se vedea cât de colo că erau cu gândul în altă parte şi nici în duminica aia, nici în următoarea nu i-am mai văzut, până ce Lili a început brusc să se dea sedusă şi abandonată, ba şi-a pus chiar şi o fundă neagră în păr, ce-i cu tine, i-am spus, la început nu mi-a zis nimic, pe urmă şi-a dat drumul la gură, e vorba de soldatul ăla frumuşel, îţi aminteşti, ăla care era cu lunganul şi care mi-a strivit nasul, tu ştii că eu sunt leşinată după băieţi ca el, ei bine, ăla era duminica trecută mort sub cearşaf, şi a început să plângă şi să-mi povestească o întreagă istorie, care mie îmi intra pe o ureche şi-mi ieşea pe cealaltă şi aş fi uitat-o complet dacă nu l-aş fi întâlnit într-o zi pe lungan, care era la fel de cătrănit, ba chiar mai rău decât ea, dar nu mi-a spus de ce nici când am mers în tufişurile din spatele hotelului vechi, săracul avea o mare supărare că nici nu i se scula şi mi-a zis că le pune bromură în ceaiul de dimineaţă, dar eu i-am spus să nu se necăjească, că asta li se întâmplă des băieţilor mişto şi de aici mi-am amintit de colegul lui, care poate că era ăla pe care ni-l arătaseră mort în barcă, cum zicea Lili Preza, sau asta era una dintre scornelile ei,

aici el nu s-a putut abține şi a început să plângă ca o fetiță, adevărul e că din cauza lui plâng, a spus, mi-a fost mai ceva ca un frate, cât despre treaba cu cadavrul, nu era sigur nici despre aia şi nici despre celelalte pe care mi le povestise Lili, cum îl întâlnise ea întâmplător într-o zi pe malul mării, cum şi-o pusese cu el, dar ținuse secret pentru că aşa îşi juraseră unul altuia, că el avea să devină un mare artist şi că fugea de la unitate pentru a o întâlni, sărea gardul de sârmă ghimpată riscându-şi capul pentru ea, până când într-o zi chiar acolo îl împuşcase santinela şi alte istorii ca asta, că aşa mi-a spus şi lunganul, că şi lui îi păreau scorneli, totuşi a adăugat că treaba aia cu dispariția din unitate era adevărată, dar motivul nu-l ştia nimeni şi că ar fi fost bine să nu vorbesc cu nimeni despre asta, cât pentru mine să nu-ți fie teamă, i-am spus, că eu nu obişnuiesc, iar cu aia nici atât din ziua în care am aflat că numele ei adevărat era Zymbyle Himçi, pe care-l schimbase în Lili Preza, aşa că, deşi îmi e colegă, am tăiat-o din catastif mai ales pentru minciunile astea, ba s-a omorât pentru mine, ba fundă neagră în păr ca Jacqueline Kennedy, ba placa aia de marmură pe care, cum spunea ea, i-o cioplea psihopatul de Pirro Gjermeni, care nu-şi scoate pipa din gură doar ca să pară un sculptor genial, placă pe care ea o să i-o pună la cap cu textul „a ta până la moarte, Lili”.

Vjollca aruncă paginile cu dispreț. Imaginație de prostituate, îşi spuse. Îi părea rău că se enervase. Totuşi, un minut mai târziu simți că îndoiala ajunsese să i strecoare deja în suflet. Dar dacă o fi un dram de adevăr în toate astea?

Îşi spuse în câteva rânduri că aşa ceva era imposibil şi, tot de atâtea ori, îşi imagină contrariul. O întrebare sumbră i se strecură hoțeşte în suflet: oare de ce-i dăduse ofițerul operativ paginile acelea? Fusese o întâmplare sau o acțiune intenționată?

Nu mai avea răbdare până să-l întâlnească. Să-l întrebe direct: ce e cu târfulițele alea şi de ce îi adusese chiar ei rapoartele lor? Nu cumva relația ei cu Lul Mazrek îi păruse asemănătoare cu scornelile unor curve la plajă? Nu cumva...

Chiar şi când se mai linişti puțin, gustul amar îi rămase pe limbă. Varianta aceea strâmbă a aventurii ei, deformarea ei ca într-o oglindă spartă de toaletă publică o enervau ca o batjocură de cea mai joasă speță.

Şi nerăbdarea de a-l întâlni n-o părăsi deloc în după-amiaza aceea. Voia să-i urle din rărunchi câteva fraze usturătoare, care începeau cu „de ce?” sau „nu cumva crezi că?”. Apoi, mai calmă, să-l întrebe fără patimă cine mama naibii era Zymbyle Himçi asta, cu panglicuța ei neagră cu tot, de-şi pusese numele ăla de vampă: Lili Preza? Ca să nu mai amintim de placa de marmură şi toate celelalte baliverne.

Când ofițerul operativ veni în sfârşit, rămase de-a dreptul surprins. Se aştepta s-o găsească veselă, să se prăpădească de râs împreună de porcăriile din paginile alea şi, în schimb, o găsise în cu totul altă stare.

Îi ascultă cu capul plecat acuzele. Apoi, când îi veni rândul să se explice, primele cuvinte pe care le pronunță fură: „imaginație de prostituate”.

Vorbele acelea o liniştiră pe Vjollca mai mult decât orice altă justificare. Vru să le audă spuse de mai multe ori şi el i le repetă.

Era ceva ce se putea observa la toate curvele. Cei care lucraseră cu ele ştiau bine despre ce e vorba. Lui nici prin cap nu-i trecuse că ea ar fi putut lua în serios ceva ce, în realitate, era de tot râsul. Totuşi, se simțea vinovat că-i provocase supărarea aceea şi-i cerea iertare pentru asta. Ea trebuia să fie sigură acum că el era gata... să facă... orice... pentru ea... să-şi trădeze misiunea... să-şi abandoneze copiii...

Ea vru să-l întrerupă pentru a-l întreba dacă nu cumva o crede geloasă pe acea Zymbyle din Peqin, dar în loc de asta îl întrebă altceva. Dacă ei cunosc această manie a prostituatelor, obsesia lor de a visa cu ochii deschişi, atunci de ce o iau în serios?

El răspunse că ea avea tot dreptul să gândească aşa, dar că lucrurile sunt mult mai complicate. Înainte de a-i explica, trase puternic aer în plămâni. Vjollca observase, cu un timp în urmă, că pieptul lui sfrijit nu putea rezista la o discuție mai lungă.

Nu te mai osteni, îi spuse în sinea ei. Dar îi fu teamă că l-ar fi ofensat dacă nu-l lăsa să vorbească. Între timp, el începuse să-i spună că gogorițele prostituatelor, cu toate omisiunile, lipsurile, minciunile şi inexactitățile lor, erau ca o grămadă uriaşă de minereu din care statul extrage metalul prețios. Cu toții, vor sau nu vor, dau piept într-o zi cu mareea aceea noroioasă. Artişti cunoscuți, cerşetori, sportivi, membri ai guvernului, epileptici, femei onorabile, pierde-vară, indivizi fără nici un căpătâi etc. Ca nişte ape subterane se întâlnesc unii cu alții în haznaua aia. Nici o întâmplare, începând cu cele mai banale până la comploturile contra statului, nu poate să nu lase un semn undeva, în mocirla din paginile acelea. Iată de ce există sute de oameni care se ocupă zi şi noapte cu descifrarea lor. Iar când statul e la ananghie, sunt angajate alte sute.

În vreme ce el vorbea, Vjollca se gândea la un singur lucru. Înainte de a pleca definitiv din lumea noastră, poate că Lul Mazrek trebuise să treacă şi el prin acest ultim coşmar. Şi-l imagina când cu capul plecat, când cu aripile deschise, despicând valurile negre, pline de suferință.

— Te-am plictisit, îi spuse el, văzându-i pleoapele grele. Vrei să te culci?

Ea zâmbi fără să-l contrazică. Adevărul era, că după toată presiunea aceea, fusese cuprinsă brusc de oboseală.

El se ridică, se apropie de uşă în vârful picioarelor şi, în timp ce ieşea, îi şopti încet, parcă pentru a n-o trezi din somn: dormi, odihneşte-te, micuţo!

*

Întâmplarea cu prostituatele îi apropie mai mult decât orice în decursul celor două luni de colaborare. În vreme ce-n ochii lui se vedea tot mai clar afecţiunea pentru ea, iar într-ai ei încrederea în el, discuţiile lor erau din ce în ce mai rare.

El venea mai des la ea în cameră. Uneori îi aducea piersici sau câte o pungă cu smochine.

Asta n-o deranja pe Vjollca deloc. Se întâmplase s-o găsească îmbrăcându-se sau cu uşa la baie deschisă în vreme ce se schimba după duş.

Tulburarea de altădată din ochii lui, atunci când îi fixa genunchii ieşiţi de sub rochie, se transformase acum, când ea nu se mai ferea de el, într-o luminiţă caldă. Scăpată de dorinţă şi pasiune, adoraţia lui semăna în zilele acelea când cu o pace mistică, când cu abulia unui întârziat mintal. Iar asta se întâmpla mai ales atunci când ea făcea sex cu cineva. În ultima săptămână, se întâmplase de două ori. Dimineaţă, el o privise cu suferinţa cu care apropiaţii se uită la mireasă după prima noapte petrecută cu mirele.

Ai grijă cu tipul cu care discutai azi la plajă, îi spusese într-una din zile. Nu cu Pirro Gjermeni, sculptorul, cu celălalt.

Ştiu, îi răspunsese ea. N-am de gând să-l invit în cameră.

Într-o după-amiază, înduioşată de buchetul de flori pe care i-l adusese, ea îl întrebă: astă-seară am invitat pe cineva... O să mă asculţi?

Într-o altă zi, îi ceru să-i spună dacă în rapoartele prostituatelor a apărut ceva despre Lul Mazrek. Era aproape sigură că el avea să apară iar undeva, în comentariile lor, aşa cum apare un cadavru din fundul lacului. Tot în ziua

aceea îl întrebă dacă se poate să stea la o cafea cu aia... cu Lili Preza.

Nu ştiu nici eu de ce, adăugă tulburată. Aşa mi s-a năzărit. Dintr-odată.

El îi promise. Nu era greu să vină cu ea pe terasă şi apoi să le lase singure.

Ceea ce se şi întâmplă.

Fata era complet diferită faţă de cum şi-o închipuise Vjollca. Nu era vorba doar despre tinereţea ei sau despre părul pieptănat cu grijă, ci despre faptul că în tot comportamentul ei era ceva de şcolăriţă. Vjollca îşi aminti de scrisul ei ordonat din raport şi simţi un junghi în inimă. Doar semnul de doliu, o bandă ca acelea pe care le poartă jucătorii de tenis şi care-i venea de minune, corespundea cu ceea ce-şi imaginase ea.

I se făcu ruşine pentru frazele cu dus-întors şi întrebările pe care i le pregătise: dacă purta doliu după cineva, iar după răspunsul celeilalte, da, iubitul meu a fost ucis, ea ar fi continuat fără să-şi ascundă ironia: numele tău e chiar Lili Preza sau poate te cheamă Trandafile ori Zymbyle...

O întrebă în schimb alte nimicuri, întrebări absolut banale, de genul celor pe care le uiţi imediat: de câtă vreme e aici, dacă-i plac plaja, marea.

Fata răspundea cu luare-aminte. În exprimarea ei nu era nimic vulgar, de femeie uşoară. Doar în privire i se citea tot mai clar disperarea de a nu înţelege nimic.

La sfârşit, Vjollca îi puse întrebarea dacă a pierdut pe cineva, dar cu blândeţe, complet diferit decât îşi imaginase.

Fata dădu afirmativ din cap. Îşi plecă fruntea cu tristeţe, apoi adăugă: „pe logodnicul meu”. Când îşi ridică privirea, Vjollcei i se păru că avea lacrimi în ochi. Îi prinse delicat mâna, pe care strălucea un inel, şi i-o ţinu aşa o bucată de vreme.

Nu avusese timp să-l întrebe pe Lul Mazrek dacă avea părinți, frați, surori. Oare ei or şti ce s-a întâmplat? Sau nu ştiu nimic şi, în locul lor, o mică prostituată îi face toate cele necesare după moarte?

În lumea ei, niciodată nu se poate şti cu exactitate cine poartă doliu şi pentru cine. La urma urmei, ea, micuța prostituată, petrecuse câteva ore cu cel dispărut, iar în această lume câteva ore, chiar şi câteva minute, fuseseră suficiente ca să provoace în sufletul fetei declicul pentru care celeilalte i-ar fi trebuit ani întregi.

Fata avea tot dreptul, la fel ca şi ai lui, să poarte doliu după Lul Mazrek.

Eu am să plec acum, Lili, îi spuse Vjollca. Poate ne mai vedem.

Fata, care nu înțelegea nici acum de ce fusese chemată acolo, urmărea mirată mişcările celeilalte.

După ce căută o mulțime prin geantă, Vjollca găsi în cele din urmă sticluța cu lac de unghii. O aveam întâmplător. Ia-o, ca amintire de la mine.

Iar când cealaltă întrebă „de ce?”, de data asta cu voce tare, Vjollca îi făcu semn chelnerului să treacă totul în contul camerei ei.

Chipul adolescentin al fetei, în clipa în care o îmbrățişă, îi provocă un ultim sentiment de compasiune.

Am devenit sentimentală, îşi spuse în timp ce apăsa butonul liftului. Un minut mai târziu îşi zise să-l roage pe ofițerul operativ să le ducă într-o zi împreună la Butrint. Să se aşeze amândouă pe treptele teatrului, acolo unde se spune că se aşezase şi cealaltă văduvă, Andromaca, înfăşurată în eşarfa ei lungă şi neagră. Şi să stea aşa în linişte, cu privirile îndreptate spre vechea scenă.

*

După-amiază, la plajă, Vjollca căută o ocazie pentru a-l întreba pe sculptorul Pirro Gjermeni, care, în ultimele zile,

se alăturase grupului lor, dacă-şi aminteşte de o comandă de placă funerară în memoria cuiva. O verişoară de-a ei o rugase să-l abordeze.

El se gândi un minut, apoi, scuturându-şi pipa, spuse că-şi aminteşte vag, dar că textul şi numele fetei sunt notate în caietul de comenzi din atelier. Nu cumva era o fată cu numele Lili? Exact, îi răspunse Vjollca, Lili Preza. Da, da, urmă sculptorul, mi se pare chiar că a dat şi un avans. Era vorba despre logodnicul ei, dacă nu mă înşel, o moarte tragică, accident de motocicletă sau ceva asemănător, nu-i aşa? Da, ceva pe-aproape, răspunse Vjollca. Da, da, mi-a dat un avans. Însă, dacă e verişoara ta, o să-i iau mai puţin. Spune-i, aşadar, că nu trebuie să-mi mai dea nimic. Mulţumesc, zise Vjollca. O să-i spun.

XI
INCREDIBILUL

Avea impresia că primele semne de răcire a vremii fură date de terasele restaurantelor de pe marginea bulevardului. Nu se mai auzea foşnetul cunoscut al pânzei umbrelelor de plajă. Sufla un alt vânt acum, străin, venit de departe.

La unul dintre baruri, stând la o cafea cu Pirro Gjermeni, Vjollca îşi imagină ce se va întâmpla peste câteva zile: vor fi mai puţini clienţi, apoi localurile de sezon, deschise numai în timpul verii, se vor închide unul după altul.

Aştepta ordinul de întoarcere de o săptămână, dar acesta întârzia. Asta însemna că cei de la centru erau mulţumiţi de ea. La întrebarea ei ce se va spune la Bancă despre o absenţă atât de îndelungată, ofiţerul operativ o liniştise

imediat. O cerere urgentă a puternicei Direcții a Turismului, prin care i se solicita Băncii să-şi dea acordul ca salariata ei, Vjollca Morina, să se poată angaja două săptămâni ca însoțitoare a celor de la „Rothschild”, fusese suficientă pentru a aranja lucrurile.

Pentru Vjollca, acesta era un motiv în plus ca să poată studia istoricul şi celelalte informații care priveau Butrintul, aşa încât după întoarcerea ei din Sud să nu fie surprinsă nepregătită de întrebările colegilor.

Pirro Gjermeni, care prin prisma profesiei sale era mai informat decât restul muritorilor, îi povestise că faimosul bust al Deei, zeița Butrintului, pe care statul albanez îl dăruise în anii ‘30 lui Benito Mussolini, fusese returnat în sfârşit Albaniei, după cereri repetate ale guvernului albanez.

— O, aşa? făcu Vjollca, încercând să înviorze conversația. Dormise prost şi se simțea obosită.

Ceru încă o cafea, apoi îl întrebă pe sculptor ce se mai întâmplase cu comanda verişoarei ei. El îi răspunse că mai avea de scris ultimele litere, aşa că fata putea să vină s-o ia peste două zile. Şi, după cum îi mai spusese, nu trebuie să-i mai dea nici un ban în plus. Oricum, avea impresia că biata fată şi-a cheltuit ultimele economii ca să poată plăti.

Vjollca îi mulțumi pentru cafea şi pentru generozitatea față de verişoara ei şi, despărțindu-se de sculptor, porni spre hotel.

Semnele anotimpului care se pregătea să vină îi apărură din nou: de data aceasta în albastrul nervos, aproape suspect, al mării.

La intrarea în clădire îl zări întâmplător pe ofițerul operativ. Ca de fiecare dată, el se prefăcu că nu o vede şi se retrase într-un colț al holului mare. Figura îi trăda o suferință din ce în ce mai adâncă. Numai ochii îi sclipeau ca în transă.

Vjollca îi ceruse ca, într-una dintre ultimele zile, să o ducă încă o dată la teatrul antic, înainte de începerea ploilor.

Pe la mijlocul săptămânii, cu o zi înainte să primească ordinul de întoarcere, la hotel apăru din nou olandezul nebun. Toți erau îngroziți: şefii, primul-secretar al raionului şi, cu siguranță, ministrul însuşi. Trecuse din Grecia pe jos, fără a fi descoperit de nimeni, printr-o zonă despre care se spunea că e atât de sigură încât nici musca n-ar putea trece. Acolo repetase acelaşi scenariu dement, ceruse azil politic, susținând că fotografiase un mort care se ridicase să bea apă, după care se lungise din nou pe năsălie.

Vjollca clătinase din cap cu un zâmbet, apoi, la fel ca toți ceilalți, repetase „asta ne mai lipsea”, cuvinte pe care fiecare le spunea pe un alt ton.

După-amiază îşi cumpără bilet de întoarcere la autobuzul interurban care pleca spre Tirana sâmbătă, la ora 9 dimineața.

În seara de vineri, după ce-şi făcu valiza, se gândi să facă o ultimă plimbare prin oraş.

Era acel moment al serii în care întunericul se pregătea să învăluie totul, iar luminile de pe faleză încă nu se aprinseseră. Trecătorii de pe trotuare semănau din ce în ce mai mult cu nişte umbre.

Vjollca se simțea goală de sentimente. În adâncul sufletului avea o greutate, ceva ca un templu secret. Iar în acel templu, aceeaşi goliciune. Apăsătoare, dar nu neapărat întunecată.

Avu impresia că zăreşte printre trecători un soldat cu mâna bandajată. Poate că faşa albă, cu care brațul lui era imobilizat, fu cea care-i atrase atenția. I se mai întâmplase şi până atunci ca inima să-i bată nebuneşte ori de câte ori zărea vreun soldat. Aşa avea să fie, cu siguranță, şi în seara aceea, deşi era convinsă că emoția pe care o simțea i se va

stinge încetul cu încetul, până ce va dispărea pentru totdeauna.

Ca şi în alte rânduri, Vjollcei îi zbură gândul la acelaşi lucru. Şi totuşi, fără să priceapă nici ea de ce, făcu ceea ce nu făcea de fapt niciodată: întoarse capul în urma lui.

Soldatul se oprise şi el, căutând-o cu privirea. Vjollca încremeni în loc. Un trecător neatent se lovi de ea. Alţi doi fură cât pe ce să facă acelaşi lucru şi, fără să-şi întrerupă discuţia, se scuzară grăbiţi.

Înmărmurită, Vjollca văzu că soldatul nu numai că se oprise, dar acum i se părea că vine către ea. Trecătorii se loveau de el, aşa încât la un moment dat fu tentată să le strige: atenţie, nu vedeţi că e rănit?

El se opri la câţiva paşi de ea, ca o vietate speriată, neştiind ce să facă. Semăna uluitor de mult cu Lul Mazrek. Preţ de o secundă avu impresia că omul se va întoarce să plece.

Făcu un pas către el. Apoi, altul.

— Lul, tu eşti?

Nu-şi auzi cuvintele. Totul asurzise în jurul ei şi, în acest gol de sunete, ea aşteptă răspunsul celuilalt. În locul vorbelor lui: da, eu sunt, văzu cum soldatul dă din cap a negaţie.

Vjollca mai făcu un pas. Eşti chiar tu, îi zise. Erau împinşi din ambele părţi, ca într-un vârtej haotic. Întinse mâna spre el, să-l zgâlţâie. Dar nu-i zări decât unul dintre braţe, pe cel bandajat.

Între ei se lăsă din nou o linişte ciudată, străpunsă cu greu de sunetele din jur.

— Ce-ai păţit? strigă aproape cu deznădejde.

Avu impresia că mai adăugase: eşti rănit? Ai fugit din închisoare, din spital, din moarte?

Toate astea le gândi, ba chiar le repetă urlând în sinea ei. În vreme ce, cu glas tare, îi zise doar: vorbeşte!

Trecătorii continuau să-i împingă din toate părțile. Unul chiar îi înjură printre dinți.

— Am fost de două ori pe terasă.

O, Doamne, scrâşni ea neauzit. Era vocea lui. Acum înțelese că până în acel moment nu fusese sigură de nimic.

— Ai fost pe terasă? De ce?

Îi zări buzele, mai bine spus maxilarele, chinuindu-se să articuleze ceva, dar vorbele lui ajungeau cu întârziere la ea.

— Voiam să te văd... Să-ți spun...

Îi găsi cu greu cealaltă mână şi i-o strânse în palma ei. În atingerea aceea erau şi tandrețea iubitei, dar şi tremurul neîncrederii, bănuiala că celălalt ar fi putut să-i scape.

— Cum? Ce ai vrut să-mi spui?

El se lăsa dus în direcția în care îl trăgea ea.

— Totul...

Ce înseamnă totul? se întrebă. Genunchii îi tremurau. Poate fi spus totul? Şi chiar trebuie?

Acum mergeau amândoi pe partea aceea a falezei unde trecătorii erau mai rari. Ici-colo erau câteva bănci de lemn.

Păşind unul lângă altul, ea îşi imagină că-l întreabă: ei ştiu că eşti aici? Şi că el îi răspunde: care ei? De ce? Iar ea ar continua aşa: tu ştii la fel de bine ca mine cine sunt ei. Adică: te caută? Aşa cum este căutat un înecat... un fugar.

Îşi închipui că acestea sunt cuvintele ei, cele care nu ajungeau la el. Iar când soldatul îi răspunse: nu, nu sunt un fugar, ea înțelese că nu e aşa şi că ceea ce se întâmpla în realitate între ei era complet diferit.

Chiar şi plimbarea aceea avea ceva ciudat. Ei i se păru că se îndepărtează mai mult decât ar trebui, până ce zări o bancă liberă, câțiva paşi mai încolo.

— Stăm aici, zise, arătând spre bancă.

Se aşeză prima. Apoi îşi schimbă poziția, pentru a fi pe partea brațului sănătos.

Îl cuprinse pe după umeri şi-i şopti: vino să te îmbrățişez!

Ar fi vrut să-i spună: ce dor mi-a fost de tine, dar nu reuşi. La început, vorbele acestea îi părură exagerate, apoi mincinoase. Simțea că ar fi trebuit alte cuvinte, dar unde să le găsească?

El rămăsese nemişcat.

— Cât de tare ai slăbit, îi şopti. Iar în sinea ei îşi spuse: cine ştie ce ți-or fi făcut. Mi-ai spus că m-ai căutat pe terasă. Ce voiai să-mi spui?

El repetă aceleaşi cuvinte: totul, totul...

Pe faleză se aprinseră luminile, dar banca pe care şedeau ei era în semiobscuritate, în spatele unor copaci.

— Totul, repetă ea. Dar... în primul rând vreau să ştiu ceva... vreau să ştiu...

Îşi pierdu din nou ideea. Ceea ce voia să ştie îi păru, brusc, imposibil de aflat. Apoi terifiant. Şi poate că nici n-ar fi trebuit să afle, câtă vreme era ceva atât de misterios. Şi astfel, ezitând, avu în cele din urmă impresia că-l întreabă: tu erai cel acoperit cu cearşaful acela însângerat pe țărm?

O bucată de vreme el tăcu. Văzând că tăcerea se prelungeşte, fata crezu că nu reuşise nici de data aceasta să-i pună în mod real întrebarea. Trase adânc aer în plămâni, apoi îl eliberă brusc. Fu nevoie de alte câteva minute până ce el să răspundă:

— Da, eu am fost.

Fata se trase înapoi, de parcă ar fi lovit-o cineva.

— Cum aşa? Chiar tu ai fost? Spune! Erai rănit, mort, aproape mort, jucai un rol?

— Aşteaptă, zise el. Am să-ți spun totul. Nu mă chinui.

Ea îşi puse palma pe frunte. Of, gemu din adânc. Of, nefericitule, cum îți închipui că ai să mă minți din nou?

— Cel puțin spune-mi ceva... articulă cu glas pierit. Cel puțin.

La fel ca adineauri, nu-i mai era clar nimic din ceea ce ar fi vrut să ştie. E imposibil, repetă în sinea ei. Totul părea imposibil.

Pietrişul de pe ţărm i se dezvălui în toată goliciunea lui, la fel ca-n dimineaţa aceea când alerga spre vechiul port. Ceaţa se ridicase, iar pietricelele, luminate cine ştie de unde, străluceau chinuitor.

— Spune-mi, cel puţin, cum de ai ştiut, zise ea. Cum de ai ştiut, strigă, auzi? Simţea cum, odată cu strigătul, totul se luminează în interiorul ei. Lumina era orbitoare, insuportabilă. Şi, împreună cu ea, cuvintele nerostite sparseră orice piedică. Cum de ai ştiut? repetă. Pentru că tu ai ştiut, din moment ce mi-ai zis să vin pe ţărm. Cum poate şti un om că va fi ucis, cum poate să pornească spre moarte pe propriile lui picioare? Cum îi poate spune iubitei: vino să mă vezi? Mi-am pus întrebarea asta de sute de ori, înţelegi? De sute de ori. Vjollca nu-şi putu reţine lacrimile. M-ai adus în pragul nebuniei, pricepi?

El respira cu dificultate.

— Te rog, nu mă chinui! zise aproape în şoaptă. O să-ţi povestesc totul. Crezi că eu nu mi-am pierdut minţile?

Plânsul o eliberă. Îşi apropie fruntea de pieptul lui şi-i mângâie cu delicateţe braţul rănit. Îi ceru iertare. Îi spuse vorbe de dragoste.

Celălalt păru că se liniştise.

Ea se hotărî să nu-i mai ceară să vorbească. Iar după un lung moment de linişte, el începu singur să povestească.

Vorbea cu greu, întrerupându-se. Se oprea ca un pârâu tulbure, îşi pierdea direcţia, se întorcea uneori de unde plecase, ca să acopere apoi totul sub mâlul lui.

Ori de câte ori se întâmpla aşa, el îşi reînnoia promisiunea de a nu-i ascunde nimic. O să-i dezvăluie secretul relaţiei lui cu poliţia secretă, pe care se jurase că nu-l va dezvălui niciodată şi pentru care ar fi putut fi executat. Secretul lui

ca duşman al statului, pentru care, de asemenea, putea să-şi piardă viaţa. Sau să-i clarifice toate celelalte întrebări, pe care fusese hotărât să le ducă cu el în mormânt.

Cu o mişcare bruscă îi căută mâna, ca pentru a se convinge că putea avea încredere în ea. Din primele zile în care sosise aici ca soldat, nu se gândise decât la un singur lucru: cum să fugă din ţară. Ba chiar dinainte de a îmbrăca uniforma militară. Încă din orăşelul lui, un bun prieten, Nik Balliu, îi insuflase această dorinţă. Teama cu care se vorbea despre fugari, lozincile, promisiunile, câinii poliţişti, represaliile, în loc să-l oprească, îi întăreau şi mai mult convingerea. Se imagina în toate situaţiile: pe mare, pe o cameră de camion, cu barca, pe o plută improvizată, înot. Urmărit de raza proiectoarelor şi gloanţele mitralierei. Târându-se pe ţărm, urmărit de câini. Pe aripile calului fermecat, zburând ca în vis.

O bucată de vreme se întoarse şi povesti din nou despre metodele de fugă, ca şi când n-ar fi vrut să le abandoneze. Camerele de camion erau uşoare şi aveau şi culoarea potrivită, greu de urmărit, dar prezentau şi un inconvenient: se puteau sparge. În comparaţie cu ele, plutele de lemn erau mult mai sigure. Doar că aveau şi ele problemele lor: erau greu de făcut, de transportat şi nici nu le puteai ascunde prea uşor. Metoda cea mai bună era înotul. Tu cu tine însuţi, tu şi destinul tău.

În timp ce vorbea, Vjollca era din ce în ce mai nedumerită. Se referea la o acţiune trecută sau mai spera? Ar fi vrut să-l întrerupă: Lul, te mai gândeşti la nebunia asta, cu braţul tău rănit cu tot?

Dar el îi îndepărtă singur orice bănuială. De câte ori nu putuse dormi cu gândul la toate acestea. Până ce destinul, parcă în bătaie de joc, îi frânsese braţul.

Îşi mişcă braţul rănit şi oftă. Cu ceva vreme în urmă era puternic. Ar fi putut să înfrunte om sau câine, să vâslească

şi să înoate. Nu trebuia împins din spate, ci, din contră, temperat. Şi asta şi făcea: se liniştea singur, nu te grăbi, e timp. Era chiar la masa ospățului, cum îi spusese Nik Balliu. Ocazia avea să vină într-o zi. Neapărat. În B. nu se va mai întoarce niciodată. În satul acela mizerabil, care, dacă dispăruseră vacile şi cotețele de găini, se credea oraş. Ea nici nu-şi putea închipui ce înseamnă un orăşel monoton de provincie. Cu două vulpi şi un lup jumulit, intitulați pompos grădină zoologică. Cu o baracă şi câteva scaune, zgâriate cu numele tuturor vagabonzilor şi boarfelor, prezentate drept sală de teatru. Acolo, pentru prima oară, îi fusese terfelit visul de a deveni actor. I-l călcaseră în picioare, ca pentru a-l determina să renunțe la el. Dar nu reuşiseră. Era la fel ca şi în cazul atracției pentru femei. Poate mai puternic. Atracția cealaltă putea fi stinsă prin castrare. Dar pasiunea pentru actorie n-aveai cum s-o înăbuşi. Şi ce nu se spunea despre aceia care alegeau să fugă din țară. Mulți nu suportau regimul, desigur, dar se povestea că alții voiau să se îmbogățească ori să-şi facă de cap. Pe el nu-l împingea nici unul dintre aceste motive. El nu avea decât un singur gând: să devină actor. Iar pentru asta ar fi putut să facă orice: să fugă, să-şi rişte pielea, să-şi trădeze patria, cum se spune. Când, în armată, adică acolo unde chiar nu se aştepta, îl strigaseră „artistule", avusese impresia că-şi bat joc de el. Dar imediat înțelesese că nu-i aşa. Îl credeau în mod sincer actor, aşa cum credeau că două vulpi înseamnă grădină zoologică, iar baraca jegoasă, sală de teatru. Îi ceruseră să organizeze un soi de spectacol pentru 1 Mai. Vag, atunci îşi spusese că ocazia aceea nu trebuie pierdută. Vechiul lui vis, care nu-i pricinuise până atunci decât suferință, ar fi putut să devină realitate. Când comandantul, mulțumit de spectacol, îl invitase la plimbare cu barca pentru a-i arăta teatrul antic, el îşi ascunsese cu greu bucuria. Primul lui gând fusese la fugă. Privise lacom

de atâtea ori spre barcă, trecând pe lângă ea, ca şi când ar fi fost vulturul din poveste, pe aripile căruia ar fi putut să scape. Acum avea să se urce în ea. Zeci de scene fantastice i se îngrămădeau în minte. Şi în toate acestea se repeta acelaşi lucru: el, Lul Mazrek, şi comandantul, încleştaţi cumplit, într-o luptă pe viaţă şi pe moarte.

Se spunea că aş fi homosexual, dar nu-mi păsa... Şi chiar în momentele alea te-am cunoscut pe tine.

Vjollca, care până atunci îi urmărise cu greu frazele dezlânate, atentă să nu le scape sensul, respiră uşurată. I se păru că, odată cu vocea, şi logica lui era mai clară.

În momentele acela te-am cunoscut pe tine, repetă Lul Mazrek şi brusc totul se învălmăşi mai rău ca prima dată. Făcu o întoarcere în urmă, dar de data asta mai lungă şi mai obositoare, ca pentru a acoperi ceea ce lăsase descoperit adineauri. Vjollca nu mai reuşea să prindă înţelesul vorbelor lui. El povestea cu opinteli despre groaza pe care i-o inspira comandantul, despre privirea lui ascuţită ca o lamă, despre gelozia unui alt soldat, care fusese, cum se spunea, iubitul lui. Apoi despre câinele cel nou, adus din Germania, ai cărui ochi, cu nuanţa lor de un albastru de gheaţă, semănau în mod curios cu ochii comandantului, despre punctul de observaţie şi despre bisericuţa ortodoxă cu crucea ei ciudată chiar în mijlocul mării, ridicată pe o stâncă pustie între Albania şi Grecia. Îi povesti din nou despre cele două insule nelocuite, unde nu-şi mai amintea, coborâse sau nu cu comandantul, dar şi despre încăierarea cu el, acea încleştare sălbatică în care ochii unuia sau ai celuilalt se aflau când sus, când jos, iar între ei un alt ochi, cel al revolverului, agitându-se turbat, însoţit de strigătele „uh” şi „ah”, care nu se ştie dacă erau de groază sau de plăcere, aşa cum nu se ştie dacă tot mişmaşul acela existase în realitate sau, la fel ca până atunci, era doar rodul imaginaţiei lui.

Disperată, Vjollca îi mângâie o vreme mâna, apoi îi şopti cu blândeţe la ureche:

— Mi-ai spus că tocmai atunci m-ai cunoscut pe mine... Continuă!

— Da... da, zise el. Scuză-mă. N-am vorbit de multă vreme cu cineva. O să încerc să nu mă întind. Când te-am cunoscut pe tine, totul s-a întors cu susul în jos. Creierul meu s-a golit. Dorința de a fugi în Vest s-a topit, a dispărut. Vestul ai devenit dintr-odată tu, înțelegi?

— Sufletul meu, şopti ea şi-l îmbrățişă.

O parte din frazele lui aşa le ascultă, lipită de el. Fără a-şi parcurge drumul obişnuit prin aer, cuvintele aveau o rezonanță ciudată.

Din ziua în care o cunoscuse, gândul îi zburase zi şi noapte numai la permisie. Ea nu putea să-şi închipuie ce este un soldat îndrăgostit. Ploaia te udă, ofițerul te insultă, noroiul îți intră în gură târându-te prin el, totul îți este potrivnic şi atunci suferi dublu, triplu, pentru că toate par să-şi bată joc de tine: eşti îndrăgostit, da? Ia atunci tufişurile astea cu spini, ia gropile astea şi ceva cuvinte usturătoare, împreună cu amenințările: dacă o să continui aşa, sufletu' permisie! Dar cel mai rău dintre toate relele era comandantul. Ne străpungea cu privirea lui groaznică şi, dacă ar fi putut şti ce era în mintea noastră, după ce ar fi făcut gestul ăla obscen care semnifică sexul femeii, ne-ar fi urlat: duminică s-a terminat cu asta! Fără pizdă. Pentru mine, cuvintele alea ar fi fost fatale.

Iată de ce, atunci când, imediat după instrucție, aşa mânjit cu noroi cum era, îl chemase să-i spună: actorule, am o treabă cu tine, deşi gândul îi zburase la ceva rău, se dusese fără să obiecteze. Celălalt abia se întorsese de la întâlnirea cu ministrul. Părea surescitat. Era tocmai pe la mijlocul săptămânii aceleia cumplite când evenimentele se țineau lanț. El crezuse că îi... va arăta... nu ştia cum se

spune în limbajul lor... îi va arăta că-l iubeşte. Celălalt îi dăduse de înțeles asta în câteva rânduri, iar el bănuia că a venit şi ziua aceea. Era paralizat, cu voința frântă şi-şi spunea că motivul pentru care fusese chemat aşa, plin de noroi, era ca să poată fi dominat mai bine. În timp ce vorbea, ofițerul nu-l privise în ochi, în schimb ceea ce spunea era ceva incredibil pentru urechile soldatului. Nu-i cerea... să-l iubească, ci cu totul altceva... Ascultă-mă, artistule, am un rol pentru tine. Un rol adevărat, teribil. Lul Mazrek avusese nevoie de un timp ca-i să înțeleagă vorbele. Îi propunea într-adevăr un rol, la fel ca oricărui actor, un rol principal într-un spectacol dramatic, doar că nu într-o sală de teatru, ci afară, în aer liber, ca în Antichitate. Auzindu-i explicațiile, începuse să tremure. Era vorba despre rolul transfugului, dar nu al celui viu, ci mort, acoperit cu un cearşaf însângerat. Nu ştia nici el de ce tremură, de groază sau sub efectul unei stări febrile. Poate mai mult pentru asta. Iată că i se îndeplinea vechiul vis, deşi într-o formă cumplită. Doar că totul era altfel. Nici un afiş despre premieră. Şi nu numai afişele ar fi lipsit, ci şi aplauzele. Iar el, actorul ascuns sub cearşaf, nu doar că nu va ieşi niciodată în fața publicului, ci va ține întotdeauna secret acel rol. În caz contrar l-ar fi aşteptat plutonul de execuție. Tremurând din ce în ce mai tare, ascultase ultimele cuvinte ale ofițerului. Chiar de a doua zi aveau să plece împreună într-un loc izolat să facă repetiții. Cât despre recompensă, putea fi sigur încă din start de una sau două permisii.

Aşa că plecările lor cu barca deveniseră mai frecvente. Iar odată cu ele şi bârfele. Dar nu-şi băteau capul cu ele nici unul, nici celălalt. Gândul lui Lul Mazrek era numai la permisiile care l-ar fi dus la ea. Celălalt cine ştie la ce se gândea. Mergeau până la un punct de observație părăsit. Era o râpă abruptă, sub care se găsea o baracă dărăpănată şi o cişmea cu două jgheaburi. Acolo îi aştepta un tip

taciturn, un soi de pictor sau zugrav, care pregătea culoarea într-o tinichea şi o proba pe o pânză albă. Stătea apoi de-o parte ca să observe modificarea culorii după uscare, ca şi poziția petelor. Când pânza era gata, Lul Mazrek se întindea pe o targă adusă cine ştie de unde. Îl acopereau cu pânza, iar el asculta de jos cuvintele pe care le schimbau între ei. Nu erau deloc mulțumiți. Comandantul ținea morțiş ca atât culoarea petelor, cât şi poziția lor să fie cât mai credibile. În caz contrar avea să-i ia naiba pe toți. Uneori, lua singur pensula şi, nervos, se mânjea tot, ca şi când s-ar fi întors de la abator. În final găsiseră nuanța potrivită, cea care se înroşea mai puternic după uscare. Tot astfel rezolvaseră şi problema cealaltă, a poziției...

— Două mari la mijloc şi încă una sus, acolo unde trebuia să fie capul... îl întrerupse fata în şoaptă. Până mor n-am să uit tabloul acela.

— A, da. Era într-o sâmbătă la prânz, când comandantul mi-a spus pe nepusă masă că „mâine, în zori, trecem la treabă...”. Apoi şi-a amintit de permisie, a scos din haină hârtia, a semnat-o şi, atrăgându-mi atenția să fiu atent, mi-a dat-o. Aşa am venit la tine.

Oftară amândoi odată, ca şi când ar fi ajuns împreună pe un vârf de munte.

— Apoi s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat, zise Vjollca respirând greu. Totul a fost minunat, iar la sfârşit, la uşă, tu mi-ai spus cuvintele alea fără sens. Spune-mi, de ce-ai făcut-o? Ai vrut să mă faci să sufăr, să mă chinui? Spune-mi, de ce? Nu ți-a părut rău, n-ai regretat după aceea?

— Nu-i aşa, răspunse el. Nu-i vorba de asta... Adevărul e că nici eu nu ştiu de ce ți-am spus cuvintele alea. A fost un moment de derută. De zăpăceală.

Încercă apoi să-i explice cum în toate acele zile acționase mereu ca în transă. Se gândea la ea, poate cu şi mai multă dorință ca înainte, dar între timp se trezise în el pasiunea

scenei. Pasiune care, ca să respectăm adevărul, avea legătură cu ea. Ori de câte ori îşi imagina succesul, luminile, scena, sala de teatru, uralele spectatorilor, florile, nu putea să şi le imagineze fără ea. Ochii ei în primul rând din sală, duioşia ei, lacrimile, lucruri care oricui i s-ar fi părut nişte fleacuri sentimentale, nu însă şi oamenilor de teatru. Pentru că ei nu trăiesc decât pentru aceste momente. Şi uite, în cazul lui soarta aranjase lucrurile pe dos. El trebuia să ascundă de lume, ba chiar şi de omul cel mai drag, faptul că se afla chiar în mijlocul scenei. O tortură mai mare nici că se putea. Într-un rând voise chiar să i-o spună în faţă, dar ameninţarea morţii îl făcuse să renunţe.

Ea vru să-l întrerupă din nou, ca să-i spună că acela nu fusese un spectacol real. Şi că el nu juca nimic, ci stătea nemişcat sub cearşaf. Dar renunţă, de teamă că-l va răni.

Amărăciunea pe care i-o produsese o făcu totuşi să-l întrerupă:

— Tu nu eşti sincer până la capăt, îi spuse. De ce nu accepţi că, înainte de toate, ai vrut să mă faci să sufăr? Crezându-te mort, să te iubesc mai mult, să-ţi simt mai acut absenţa, deşi asta m-ar fi durut.

— Poate, încuviinţă el liniştit. Poate că este aşa. E un lucru cunoscut că-n dragoste fiecare vrea să-l facă pe celălalt să sufere.

— A, da?

Părea că el nu-i observase tristeţea. Încercă să se întoarcă din nou la jumătăţile de cuvinte din momentul despărţirii, la uşă. Ambiguitatea lor nu era, se pare, decât urmarea nehotărârii lui de a-i spune sau nu adevărul. Să-i facă direct o invitaţie nu îndrăznea, dar să nu-şi invite iubita la ceea ce el considera că e premiera spectacolului lui i se părea insuportabil. Şi în situaţia aceea confuză, împins de un entuziasm de moment, de un impuls de voinţă, cum i se

spune acum, îi vorbise ca un idiot în delir. Cu alte cuvinte, să nu ştie nimeni pe lume că el juca în primul său rol.

S-o ştie doar ea.

Înainte de a-l întrerupe din nou, Vjollca îi mângâie îndelung mâna rănită.

— Lul, am să-ți pun o întrebare... Erai sau, mai bine spus, eşti mândru de rolul ăla?

Spunându-i vorbele acelea, avu impresia că el se cutremură. Avea aceeaşi privire sinceră, doar respirația i se accelerase.

— N-am trădat pe nimeni, zise cu o voce adâncă. Mi-am jucat doar rolul meu.

Vjollca continuă să-l mângâie blând ca să-l liniştească. Se simțea că întrebarea aceea şi-o adresase în primul rând chiar ei. Acum îi era teamă că el nu va mai vorbi. Puțin mai târziu, sărutându-l pe gât, simți la el mişcarea interioară pe care o fac oamenii supărați înghițindu-şi saliva, înainte de a izbucni.

Dar nu se întâmplă asta. Cu un glas calm, începu să-i povestească despre ziua de duminică: cum se trezise dis de dimineață, cum ajunsese cu barca la punctul de observație abandonat, cum se lungise pe fundul bărcii şi cum fusese acoperit cu cearşaful vopsit. În cele din urmă, barca pornise din nou pe mare. Duduitul monoton al motorului îl adormea. Prin țesătură se zărea albastrul trist al cerului. După ce parcurseseră o distanță apreciabilă, simțise cum barca încetineşte. Zgomotul de motor se stinsese. Lul Mazrek intra în scenă. Auzise vocea comandantului: atenție, malul e plin!

Cum de reuşiseră să se adune? Cum aflaseră?

Motorul amuțise complet. Lul Mazrek simțea acum liniştea din sală. Nu vedea şi nu auzea nimic, dar tensiunea de acolo îl acaparase complet. Plânsul înfundat al mamelor şi surorilor. Teama logodnicelor. Groaza.

Şi-i imaginase de multe ori pe spectatori aşteptând cu sufletul la gură. Şi, în tăcerea aceea, ca o coardă ruptă de vioară, un suspin.

Groaza şi mila, primul lucru pe care-l învață de la Aristotel toți cei care se pregătesc pentru examenul de la Şcoala de Arte, erau acolo de o sută, de o mie de ori mai puternice.

Aceea era premiera lui şi ea, Vjollca Morina, trebuia să fie acolo. Invitată de el, aşa cum se invită îndrăgostiții între ei. În primul rând, cu ochii în lacrimi, cu flori pe care să i le ofere la sfârşitul spectacolului. Sau pe care să i le arunce peste sicriu. Privirea ei jucăuşă şi mândră trebuia supusă într-un final. Vezi ce-am devenit, sufletul meu? Cu răni pe trup, cu muşcături de câine. Chiar el însuşi, întins cum era acolo, rezista cu greu, ca şi când sângele acela ar fi fost sângele lui.

Dar nimeni nu trebuie să se grăbească să-l judece. Şi mai ales ea. Îi declarase cu puțin timp înainte că-şi jucase propriul rol: viitoarea lui moarte. Nu-i spusese chiar ea, Vjollca Morina, iubita lui, că va pleca de aici la sfârşitul sezonului turistic? Acelaşi lucru îl va face şi el. Chiar după plecarea ei va încerca tot ce e posibil ca să fugă. Pentru a termina, poate, ca în spectacol: acoperit cu un cearşaf, pe fundul unei bărci. Iată de ce nimeni nu avea dreptul să-l învinuiască. Şi mai ales ea.

În ziua aceea se dedublase: era cel de azi şi cel de mâine. Viu încă, dar cu trupul pictat de moarte. Mâine, în noul său spectacol, trupul şi sufletul său vor fi, poate, moarte amândouă. V-ați liniştit acum? Cu cuvintele acestea ar fi vrut să li se adreseze spectatorilor şi lumii întregi. Dar mai ales ei.

Tot timpul când vorbise, Vjollca îl sărutase pe gât, acolo unde cuvintele lui se năşteau cu furie.

Scena din vechiul port se prelungise mult. Când motorul se auzise din nou şi barca pornise pe mare, el aşteptase cuvintele comandantului: spectacolul s-a terminat, poți să te relaxezi!

Dar spectacolul nu se terminase. După acesta, urmase turneul prin localitățile şi satele înşirate de-a lungul țărmului. Aşa cum fac trupele de teatru după premieră. Nici când se aflau departe, în larg, comandantul nu-i permisese să se descopere. Îi era teamă că sunt spionați de pe mal cu binoclul. Nu doar cei rău intenționați, ci şi oameni de-ai lor, primul-secretar al raionului, de pildă, sau chiar ministrul, ori duşmanii, din Grecia.

Rămăsese nemişcat ca şi până atunci, întins pe spate, deşi dăduse totuşi la o parte colțul cearşafului. Satele se perindau unul după altul, încremenite ca-n miezul iernii. Şi hainele celor de pe țărm tot aşa erau: din dimie neagră. Ici-colo apărea câte un cioban care-şi păştea oile, vreun turn de supraveghere, în vârful căruia se zărea țeava mitralierei, câțiva electricieni cocoțați pe un stâlp electric, o biserică fără cruce.

Spațiul părea uriaş şi pustiu fără Vjollca Morina. Lui i se făcuse din nou somn. Printre gene i se perindau din când în când imagini din ceea ce învățase despre teatru. Spectacolul lui nu era ceva nou, cum i se păruse la început. Era, din contră, o întoarcere la origini. Atunci când drama se desfăşura cu un singur actor. Sau poate şi mai demult. În vremurile când teatrul nu exista, ci era un singur om-personaj. Ucis în ambuscadă sau pe altar. La fel ca el, ca Lul Mazrek.

Se trezise din somnolența aceea atunci când motorul se oprise. În liniştea care se lăsase auzise în cele din urmă cuvintele aşteptate: gata, actorule, spectacolul s-a terminat!

— Ce scârnăvie! zise ea.

— Cine? întrebă el.

— Comandantul tău. Cine altcineva?

— Aha...

— Şi pe urmă? întrebă fata. Ce s-a mai întâmplat pe urmă?

Tăcerea lui părea nesfârşită şi ea regretă că l-a întrerupt.

— Apoi... s-a întâmplat ceva...

Repetă cuvintele acelea de câteva ori şi, ori de câte ori o făcea, se oprea după ultimul ca dinaintea unei prăpăstii.

— S-a întâmplat ceva cumplit, ceva despre care nu vrei să-ți aminteşti? Da? Dacă e aşa, nu-mi mai povesti.

— Nu... Nu e ce crezi tu... S-a întâmplat altceva... ceva ce nu ştiu... exact...

Insistențele ei de a înțelege ceva din ghemul acela încurcat de cuvinte păreau că-i provoacă durere. Nici atunci, nici mai târziu, la spital, el nu înțelesese ce i se întâmplase. Îi spuseseră că, după ce se ridicase brusc de acolo, îşi pierduse cunoştința şi căzuse rău, lovindu-se de marginea bărcii. Lucru explicabil, dacă ne gândim că stătuse întins ca un cadavru cinci sau şase ore la rând. Îşi amintea totuşi de momentul în care i se făcuse rău. În ultima clipă, când se prăbuşea, i se păruse că-l lovise cineva cu un fier peste ceafă. Dar nici de asta nu era convins. Era mai mult ca sigur produsul imaginației lui. Îşi închipuise de zeci de ori că relațiile cu superiorul său aşa vor fi, violente. Când va suna ceasul, îl va lovi sau va fi lovit fără milă. Gândul că după spectacol îl vor ucide ca să-şi şteargă urmele îi întărise bănuielile.

Îşi revenise după câteva ore, la spitalul militar din Gjirokastra. În afară de rana de la cap, mai avea şi un braț rupt. Îl ținuseră într-o cameră izolată. Probabil ca să nu vorbească cu nimeni. Nici familia nu i-o anunțaseră. Se aştepta decizia comisiei medicale de a-l declara inapt.

Câteva zile mai târziu, când îi spuseseră că poate ieşi afară, primul lui gând fusese să se întoarcă la Saranda. Se

urcase în primul camion care mergea într-acolo. Cu cât mă apropiam mai mult, cu atât mai neliniştit eram. Îmi era teamă că ai plecat. Am trecut de două ori pe la terasă. Nu erai. Când te-am văzut, îmi pierdusem orice speranță. Uite, aşa a fost.

— Sărmanul de tine, ce-ai mai suferit, zise fata.

Îi pusese o mână pe umăr, iar cu cealaltă îl mângâia. Îl săruta uşor pe tâmpla dreaptă, acolo unde bănuia că fusese lovit, apoi pe buzele reci. Sub sărutări, fragmente de cuvinte se topeau, dar nici el nu le repeta, şi nici ea nu-i cerea să i le spună iar, pentru că le bănuia.

Cu mâna liberă îi descheie nasturii cămăşii cazone şi-l mângâie o bucată de vreme pe piept. Apoi, pe nesimțite, coborî până acolo unde bănuia că i-ar fi sexul. Îl mângâie peste pantaloni cu degetele ei lungi, nervoase şi deznădăjduite.

Nu mai eşti tu însuți, Lul... Nu-i spuse totuşi aceste cuvinte, deşi simțea că, ținându-le în ea, aveau s-o înăbuşe. Unde era omul pe care-l cunoscuse ea, băiatul acela vesel şi mlădios ca un trandafir sălbatic? Ce ți-au făcut, Lul? îl jeli fără cuvinte.

În şoaptă, îi spuse apoi la ureche: să mă ierți pentru această ultimă întrebare. Voiam să ştiu dacă comandantul... Mi-ai spus că erau tot felul de bârfe despre voi... N-a fost nimic adevărat, nu-i aşa?

Linıştea dintre ei se prelungea. Mărul lui Adam i se zbătea ca şi când ar fi vrut să-l sufoce.

— Te deranjează întrebarea asta? Nu-mi răspunde, iubitule. Consideră că nu ți-am pus-o.

— Ți-am promis că o să-ți povestesc totul, zise el. Numai despre asta n-aş fi vrut să mă întrebi... Şi totuşi... nu a fost chiar aşa...

— Iartă-mă, dragule, spuse Vjollca din nou. Te înțeleg. Iartă-mă.

Glasul îi tremură şi i se frânse. Îşi aminti într-o secundă de secretul ei, acela pe care Sami Braja îl dezvăluise tuturor în puşcărie. De acolo pornise totul.

Îl mângâie din nou, îi ceru iertare şi-l sărută cu pasiune. Îl întrebă la un moment dat: ai lacrimi în ochi? Nu ştiu, răspunse el. Poate că sunt lacrimile tale.

Vjollca încercă să vadă cât e ceasul.

— S-a făcut târziu, zise. Mâine trebuie să mă trezesc devreme. Ți-am spus că plec?

— Nu.

— Mâine, la ora nouă. Cu autobuzul interurban.

— Înseamnă că asta a fost ultima şansă de a te întâlni.

— Da. A fost chiar ultima. Ce bine că ai venit!

Se ridicară amândoi şi porniră către hotel. Clădirea era luminată la toate etajele.

— Lul, nu te pot invita în cameră... Înțelegi de ce, iubitule. Nu mai am dreptul ăsta. Contractul meu a expirat azi.

El n-o întrebă ce era cu acel contract şi cu cine-l făcuse.

Nici ea nu ştia dacă acesta era motivul real. Contractul ei cu statul expirase în după-amiaza aceea, şi totuşi, dacă ar fi vrut, asta n-ar fi împiedicat-o să-i facă o ultimă invitație. Dar o voce interioară îi spunea că relația aceea n-ar fi trebuit revigorată.

Pe scările de la intrarea în hotel îl îmbrățişă.

— Ce-ai să faci acum?

— Să nu-ți faci griji pentru mine, răspunse el liniştit. O să găsesc o maşină de ocazie să mă întorc. Dacă nu, o să mă întind pe o bancă până dimineață. E o noapte caldă.

Ea se miră în sinea ei. Deşi inima i se rupea de mila lui, n-avea nici o îndoială în legătură cu invitația aceea. Nu-i era teamă nici de stat, nici de propria-i conştiință. Simțea vag că se supune unui pact superior, deasupra oamenilor şi a lui Dumnezeu însuşi: nu trebuia să invite în camera ei o ființă venită de niciunde, nici din lumea asta, nici din cealaltă.

Îl îmbrăţişă din nou, de data aceasta fără a-şi mai ascunde lacrimile, pentru că ştia că e ultima îmbrăţişare.

— Caută-mă, când ajungi la Tirana. Banca Naţională, cred că ştii, e chiar în centru, în piaţa Skanderbeg. Spune-le că o cauţi pe Vjollca Morina, verişoara ta...

Au fost ultimele ei cuvinte. Se întoarse şi urcă scările, în vreme ce el se îndreptă spre faleză, spre zona aceea a bulevardului unde se aflau băncile de lemn şi întunericul.

*

Vjollca Morina plecă într-adevăr cu autobuzul de dimineaţă. În timp ce călătorii îşi ocupau locurile, îl zări prin fereastră pe grădinarul hotelului, care uda florile de pe terasă. Unul dintre englezii de la „Rothschild" îi făcu de afară cu mâna. În ultimul moment, când se urnea din loc, zări rapid silueta ofiţerului operativ. Stătea în picioare, în spatele uşii de sticlă a hotelului, fixând-o cu privirea. Prin sticla opacă părea o pată cu contur neclar.

Drumul fu lung şi obositor. Acasă o primiră cu o explozie de bucurie. Îi spuseră că n-au mai văzut-o niciodată atât de bronzată şi de frumoasă. Acelaşi lucru, dar mai pe departe, i-l spuseră şi colegii de birou de la Bancă.

După două luni de absenţă nu-i era uşor să se concentreze. Din când în când privea pe fereastră. Zilele înăbuşitoare de caniculă trecuseră, iar cerul era acoperit de norişori fugari. Privind jos, spre piaţa Skanderbeg, plină de oameni şi de autobuze în mişcare, simţi că-i fusese dor de capitală.

În jurul orei unsprezece, coborând cu colegele să bea o cafea la parter, discuţia se mută la concediul care-i priise atât de mult.

Pentru că nu avea ce să le spună, ea le zâmbea. Acum era convinsă că fusese cel mai frumos concediu din viaţa ei.

Din ancheta ulterioară

FOSTUL MINISTRU DE INTERNE: *Înainte de a vorbi, am o solicitare: dacă nu cătuşele, scoateţi-mi măcar casca de motociclist. Nu e corect să mă culc şi să mă scol cu ea pe cap. Este o formă de tortură şi legea interzice tortura. Aţi putea să-mi spuneţi că am făcut acelaşi lucru cu predecesorul meu. Nu neg, aşa am făcut, dar eu am fost ministrul unei dictaturi, drept pentru care mă şi aflu aici. În vreme ce voi sunteţi sau vă daţi drept reprezentanţii unui stat democratic.*

Din ceea ce înţeleg, vreţi să mă acuzaţi de un lucru grav: de crimă împotriva umanităţii. Este pentru prima oară când aud că timorarea locuitorilor unui oraş sau ai unor sate se poate încadra în aşa ceva. Este nedrept să fiu judecat astăzi pe baza unor principii pe care epoca aceea nu le cunoştea sau nu le accepta. Pentru noi, crimă împotriva umanităţii erau exterminarea masivă a unor popoare, lagărele fasciste de concentrare, exploatarea clasei muncitoare etc., lucruri pe care le ştiţi la fel de bine ca mine.

În legătură cu acest caz, e bine să nu se complice lucrurile. Noi aveam nevoie de un cadavru. Asta e toată treaba. Acum poţi numi asta cum vrei, dar adevărul e unul singur: ne trebuia un cadavru.

De unde a pornit totul? Cred că nici acestui fapt nu trebuie să i se dea o importanţă mai mare decât are: este punerea în practică a unei teze, a unei doctrine sau naiba mai ştie a cui pentru un efect de teroare psihică etc., etc. Simplu, trebuia găsită o modalitate de a stăvili fuga tinerilor din ţară. Un ofiţer, Tomor Grapshi, a venit la mine să-mi propună această soluţie. Nu ştiu ce le-a declarat procurorilor, dar adevărul ăsta e. Sunt de acord că fără aprobarea mea nu putea să se facă nimic. Eu am fost de acord.

Legat de asta, vreau să mai spun că am fi putut fi şi mai drastici. Am fi putut ajunge, de exemplu, să mergem la morgă să luăm un cadavru. Sau şi mai departe: să împuşcăm pe careva şi să spunem apoi că ar fi vrut s-o şteargă. Dar nu am

făcut asta. Am ales un soldat care trebuia să joace rolul mortului. Unul Lul Mazrek, după cum am aflat zilele acestea. Habar n-am ce-o fi spus el încoace şi încolo, dar eu o repet cu toată convingerea: a acceptat singur, nu l-am forţat noi.

Pe scurt, toată această poveste, a originii ideii iniţiale, poate fi redusă la două cuvinte: lipsa ne-a dus într-acolo. Lipsa unui cadavru. Nimic altceva.

În jurul mărturiei olandezului Roel Ohlbaum
Însemnările procurorului

Considerată multă vreme drept aberaţiile unui nebun, deci fără nici o valoare, mărturia olandezului, împreună cu fotografiile anexate, constituie astăzi dovada cea mai credibilă în dosarul crimei de la Saranda.

Roel Ohlbaum, cetăţean olandez, internat frecvent la spitalul de psihiatrie din Amsterdam, a fost de trei ori în Albania, prima dată cu viză turistică, în celelalte cazuri ilegal, după trecerea graniţei pe jos. În toate cazurile a făcut cerere de azil politic, solicitare neaprobată pe motiv de instabilitate psihică a solicitantului.

În timpul deplasărilor lui în raionul Saranda şi satele din jur, în locul numit Krytha e Poshtme, a insistat că ar fi văzut şi fotografiat un om mort, care s-a ridicat de pe targă ca să bea apă şi care s-a culcat din nou acolo fiind acoperit cu un cearşaf. Deşi fotografiile arătau clar că este vorba despre soldatul Lul Mazrek în diverse ipostaze: întins pe targă, acoperit cu cearşaful plin de pete, apoi în momentul când i se îndepărtează pânza şi se ridică, imediat cel când bea apă de la cişmea etc., etc., nici fotografiile şi nici relatarea martorului nu au fost luate în serios din cauza bolii de care acesta suferă.

Din analiza dosarului şi a faptelor reiese clar că, indiferent de interpretarea fantezistă a imaginilor de către olandez, atât fotografiile, cât şi mărturia sunt valabile în totalitate. Soldatul Lul Mazrek a fost văzut şi fotografiat de către Roel Ohlbaum

lângă o baracă abandonată a armatei, la Krytha e Poshtme, într-una din zilele în care făcea repetiție pentru rolul lui macabru.

Petele cu care erau mânjiți pantalonii comandantului, care lui Tonin Vorfi i se păruseră a fi pete de sânge, deci probe ale crimei comise de celălalt, nu erau decât pete din vopseaua roşie cu care se vopsise şi cearşaful.

XII
RELUAREA STAGIUNII TEATRALE

La o săptămână după întoarcerea Vjollcei în capitală, Lul Mazrek se întoarse şi el în B. cu o maşină de ocazie. Cei ai casei îl primiră cu bucurie. Mâna o avea încă bandajată, dar ei, pentru că ştiau deja despre rana lui, se prefăceau că n-o bagă în seamă. Maică-sa părea că întinerise, taică-său, din contră, era mai cocârjat ca înainte.

Două zile nu ieşi din casă. Două zile în care dormi încontinuu. Într-a treia se duse la „Barul Liria” ca să bea o cafea. Primul om pe care ar fi vrut să-l întâlnească era Nik Balliu, dar acesta dispăruse şi nimeni nu ştia unde e.

Încetul cu încetul se obişnui cu ritmul monoton al oraşului. Aşteptând să fie angajat la casa de cultură sau la teatru, îşi petrecea o bună parte din timp la bar. Oamenii aşteptau să audă de la el întâmplări din armată, dar Lul devenise curios de tăcut. Când mâna i se vindecă de tot, la sfatul medicului începu să joace biliard.

Gândul de a mai da o dată examen la Şcoala de Arte îi revenea când şi când, dar neconvingător. Şi la fel de uşor îl şi părăsea.

În primăvară se logodi cu o fată care lucra la Banca de Economii. Logodna nu ținu însă prea mult. Se despărțiră după un an, şi tot aşa de discret precum se şi logodiseră, iar zilele lui începură să se scurgă la fel ca înainte, între „Barul Liria” şi sala de biliard.

Nik Balliu tot nu-şi făcuse apariția.

Într-o zi, întorcându-se mai devreme acasă, zări de departe pe cineva care ieşea pe uşă cu capul între umeri, ca omul care nu vrea să fie văzut. Intrând, băgă de seamă că maică-sa era roşie la față, iar mişcările ei aveau ceva nenatural. Îşi aminti brusc că ea nu împlinise încă patruzeci de ani. Se închise în camera lui, fără a-şi mai bate capul cu asta.

*

Pentru că nu se întâmpla nimic, anii păreau că trec mai repede în B. După o a doua logodnă, care ținuse mai puțin ca prima, Lul Mazrek se îngrăşase pe şolduri. Totuşi, încă era un băiat atrăgător.

Marile evenimente politice îl găsiră tot în B. Ştirile TV arătau în fiecare seară mulțimile care săreau gardurile de fier ale ambasadelor din Tirana. Mai apoi, vapoarele pline-ochi din portul Durrës cu destinația Italia. Nici în visele lui nu-şi închipuise că lucrul care fusese cel mai imposibil în Albania, plecarea din țară, avea să devină acum un fapt obişnuit.

Îşi programase de câteva ori să plece şi el, dar, de fiecare dată, a doua zi renunța. Nu-i era clar nici lui ce-l ținea în loc.

Evenimentele tulburi ajunseră în cele din urmă şi în B. Noaptea se auzeau focuri de armă, fără să se ştie cine în cine trăgea. A doua zi după înființarea Partidului Democratic, porni să-i caute sediul prin oraş. Era sigur că acolo avea să-l găsească şi pe Nik Balliu. Dar nu era nici acolo. Într-un rând i se păru că-l vede la televizor, în

mulțimea care dobora de pe soclu statuia dictatorului la Tirana. Şi totuşi parcă nu fusese el.

După exemplul Tiranei, în toate oraşele erau dărâmate statuile, legate apoi cu odgoane şi târâte prin mijlocul localității. Ziariştii făceau comentarii dintre cele mai incredibile. Doi-trei dintre aceştia afirmau că asta era răzbunarea pentru cadavrele transfugilor târâte prin oraşe şi sate. În absența dictatorului viu, îi erau dărâmate statuile. Unii, sub efectul evenimentelor, spuneau tot ce le trecea prin cap. Pentru că n-aveau idee de religie, făceau harcea-parcea mai cu seamă exemplele din cărțile sfinte. Astfel, după ce pomenea de idolii sfărâmați, careva îşi amintea apoi de Hristos, care, după capul lui, fusese târât pe Dealul Golgotei de Mohamed sau de Timur Lenk în persoană!

Ascultându-i, Lul Mazrek râdea în sinea lui şi repeta din când în când: „culmea!”.

În loc să se mai ducă la „Barul Liria”, acum mergea zilnic la sediul Partidului Democratic, căruia presa îi spunea în ultima vreme „sediul albastru”.

Era chiar acolo când auzi pentru prima oară pomenindu-se despre procesul de la Tirana. Era vorba despre teroare psihică prin folosirea unor cadavre într-unul dintre oraşele de pe litoral.

Lul Mazrek simți că nu mai are aer în piept. Apoi încercă să se relaxeze. În Albania totul era posibil. Şi se putea spune orice. Vrute şi nevrute.

Totuşi, devenea atent când răsfoia ziarele. În mulțimea de ştiri nu era uşor să descoperi curiozitățile relatate din acel proces. El le aduna. Într-unul dintre ziare scria chiar despre un soldat acoperit cu un cearşaf plin de sânge, pe care-l plimbau în sus şi-n jos cu barca, pentru a îngrozi oraşul. Reportajul era vag, scris anapoda. Se înțelegea cu greu că soldatul erau viu, iar ei încercau să-l prezinte drept mort.

Un interviu cu mama unuia împuşcat pe graniţă îl tulburase cumplit. Jurnalistul o întrebase ce crede despre jocul acela macabru, cu pânza vopsită şi soldatul interpretând rolul mortului, iar ea îi răspunsese cam aşa: ăsta să-i fie sfârşitul, sub cearşaf!

Lul Mazrek se îngălbeni la faţă.

*

Încerca să uite articolul acela. Se petreceau peste tot atât de multe evenimente, încât era foarte greu să mai ţii minte vreunul. Alegerile fuseseră câştigate de opoziţia democratică, dar tulburările continuau. Statul se dezarticula ca o şandrama putredă. Erau sparte depozitele de arme. Arhivele, prădate. Câinii de graniţă, rămaşi pe drumuri fără stăpân, se aruncau asupra celor pe care îi bănuiau că ar vrea să treacă ilegal frontiera.

Lui Lul Mazrek nu-i veni să-şi creadă ochilor într-o dimineaţă, când poştaşul îi aduse un plic de la Procuratura Generală. Cum de-şi mai găseau timp, în harababura aceea, să se mai ocupe şi de procese, ba chiar să cheme şi oamenii în capitală?

După cum se părea, chestia aceea cu procesul de la Saranda nu fusese doar o făcătură de presă. În ziua fixată, plecă cu singurul autobuz care mai lega B. de capitală. În vreme ce căuta procuratura, trecu prin faţa Băncii Naţionale. Privi o clipă coloanele înalte din faţă, apoi ferestrele de deasupra lor, încercând să ghicească unde ar fi putut fi biroul Vjollcei Morina. Adevărul e că fata aceea fusese primul procuror în faţa căruia el trebuise să se apere: nu sunt eu vinovat, eu am jucat doar un rol într-o dramă.

Erau primele cuvinte pe care încercă să i le spună procurorului, atunci când acesta îl invită să se aşeze în faţa lui. Dar omul legii îl întrerupse. Nu era cazul să se grăbească. Era vorba despre un proces complex, în care să fie condamnat un întreg regim politic. În închisoare se aflau,

încătuşaţi, fostul ministru de interne, adjunctul lui, doi membri ai Biroului Politic şi alţi şefi, pe scurt, toţi aceia care aveau vreo legătură cu crima respectivă.

El, Lul Mazrek, nu fusese decât un simplu soldat, un instrument în mâna lor. Că se aflase în centrul evenimentelor, asta nu constituia vreo culpă. Aşa că nu trebuia să se grăbească.

În vreme ce vorbea, procurorul răsfoia dosarul din faţa lui. Avea o privire obosită. Se va cerceta totul, nu numai cum se desfăşurase tragedia, ci şi ceea ce se aflase la originea ei. Se va merge la începuturi, acolo unde ideea crimei se ascundea în întuneric. Chiar şi de acolo, din bezna adâncurilor, ei o vor căuta şi o vor scoate la lumină.

Ca pentru a-şi da singur curaj, procurorul pomeni numele celorlalţi arestaţi. Preşedintele Înaltei Curţi. Procurorul general. Un adjunct al ministrului. Soţia dictatorului se afla şi ea în puşcărie, dar într-un alt dosar. Deschizându-şi larg braţele, zâmbi cu amărăciune. Poate că ştiţi: după moartea soţului, ea a cheltuit pe cafelele oferite la înmormântare vizitatorilor bani din bugetul statului... Eh!

— Şi acum, tinere, spune-mi ceea ce ştii, aşa cum ştii.

Lul Mazrek nu avea nimic împotrivă să povestească. Cu atât mai mult cu cât procurorul îi era simpatic. Vorbele îi ieşeau singure şi nu se oprea decât atunci când îl întreba pe celălalt: nu ştiu dacă trebuie să vă spun şi despre asta. Iar după ce procurorul dădea afirmativ din cap şi-l îndemna: „spune tot ce ştii”, continua. Când pomeni pentru prima oară numele comandantului unităţii, întrebă cât se poate de firesc: nu i-aţi pomenit numele, e arestat şi el?

Luat prin surprindere, procurorul deschise din nou dosarul. Căutând numele comandantului, îl murmura printre dinţi. Nu, spuse în cel din urmă când îl găsi. Nu este nici arestat, nici liber. E dispărut.

Lul Mazrek îşi reținu cu greu un oftat de uşurare. Doar mărturia lui mai lipsea aici, îşi zise.

— Înecat în canalul Otranto, se pare, urmă procurorul. Din nefericire.

În următoarele clipe, Lul Mazrek nu mai auzi nimic. Îşi imagină trupul fără viață rostogolindu-se prin apă, gol şi transparent, doar cu globurile de gheață sticloasă ale ochilor, cele care aveau să se topească ultimele, şi oftă din nou.

*

Pregătirile pentru proces continuau. Presa scria şi ea din ce în ce mai des despre el. Unii dintre ziarişti îi dădeau o tentă misterioasă. Alții îi subliniau importanța extraordinară. Era primul proces de crimă împotriva umanității din Albania şi poate din întregul fost imperiu comunist. Procese asemănătoare se pregăteau în Ungaria, în Polonia şi, mai cu seamă, în Germania, pentru crimele şi teroarea din jurul Zidului Berlinului. Se spunea că vor fi prezenți şi judecătorii Tribunalului de la Haga. „Albania, în centrul atenției. Şi, ca întotdeauna, pentru ceva rău!”, scria cel mai important ziar din capitală. Mai jos, articolul continua că Albania cea ruptă-n fund, care nu avea catedrale şi construcții în stil gotic şi baroc, putea să se considere superioară Europei în ceea ce priveşte barocul crimelor.

*

Pe la începutul verii, Lul Mazrek fu convocat pentru ultima oară la Tirana. Procesul avea să înceapă în toamnă. În august urma să se desfăşoare ceea ce se numeşte „reconstituirea la fața locului”. Aveau să fie aduşi toți la Saranda: inculpații şi martorii. Lul Mazrek asculta absent explicațiile. Când îi spuseră că va trebui să se întindă în barca cu motor şi să fie acoperit cu cearşaful plin de sânge,

el avu o reacție brutală: „Nu! Nu!”. Îi vorbiră cu înțelegere. Îi spuseră că el este personajul principal al întregii poveşti. Că fără el nu se putea face nici o reconstituire. Că asta nu înseamnă că ar avea vreo vină. El asculta cât asculta, apoi striga din nou „nu!”. Nu, nu voia să accepte în ruptul capului rolul acela lugubru. N-aveau decât să-l condamne.

Îl luară din nou cu binişorul. Îi spuseră că-i înțeleg suferința. Şi groaza de a juca rolul mortului, mai ales acum, când se cunoşteau dimensiunile crimei. Şi totuşi, era datoria lui morală să accepte. Ca să-şi uşureze conştiința față de familiile victimelor. Şi de întreaga umanitate, fireşte.

Văzând că nu merge cu vorba bună, încercară să-l amenințe voalat. Nu putea să evite aflarea adevărului. Nici ceea ce încerca să-şi şteargă din memorie: scenele macabre pe care ei le aveau fixate pe peliculă.

Cu ochii măriți de groază, Lul Mazrek privea fotografiile una după alta. În ele era chiar el. Acoperit cu pânza, descoperit pe jumătate, când se ridica de pe targă să bea apă, apoi la cişmeaua cu două jgheaburi şi din nou pe targă, acoperit cu cearşaful ale cărui pete le cunoştea atât de bine: două mari la mijloc şi alta mai sus, acolo unde trebuia să se afle capul...

Un nebun văzuse ceea ce alte mii de oameni nu văzuseră sau refuzaseră să vadă.

Lul Mazrek dădu din cap, pentru a le da de înțeles că acceptă.

Întorcându-se în B., în autobuz, gândul îi zbură la ziua de august când se vor întâlni cu toții, aşa ca atunci. El, Vjollca Morina, ministrul, Tonin Vorfi, lunganul, aflați departe acum, ca într-o altă lume. Îşi va ocupa fiecare locul în lojă, iar el va ieşi pe scenă acoperit cu cearşaful însângerat. Pe țărm, mulțimea nesfârşită va urmări în linişte spectacolul. Vjollca Morina va vărsa poate o ultimă lacrimă pentru el. Femeia în negru va blestema din nou: pe tine, cel care mi-ai

batjocorit fiul, aşa să te văd, sub cearşaf! Iar ceilalţi vor simţi milă şi groază, la fel ca în Antichitate.

*

Mai mult decât orice discurs al oficialilor, redeschiderea stagiunii teatrale în B. le dădu cetăţenilor, după turbulenţele politice din ultima vreme, sentimentul că totul reintră în normal.

Pescăruşul, un spectacol interzis ani la rând de regimul comunist, era pus din nou în scenă. Afişele cu el fuseseră lipite peste tot, chiar şi pe vitrina „Barului Liria”.

Privindu-le cu coada ochiului, Lul Mazrek, care se obişnuise din nou să-şi bea cafeaua acolo, se gândea la singura lui stagiune teatrală, sfârşită atât de trist şi care avea să fie reluată, la fel de dezolant, peste ceva vreme.

Se gândea întruna la călătoria lui la Saranda, dar ceea ce îl obseda era marele proces la care va trebui să se apere, singur împotriva tuturor.

La fel ca în timpul anchetei, era convins şi acum că, oricât ar fi încercat, tot n-ar fi putut găsi alte cuvinte în afara celor pe care i le spusese Vjollcei Morina în noaptea aceea caniculară de august.

Eu am fost şi paznic, şi infractor. Apărător şi în acelaşi timp inamic al statului. Din acest motiv nu am făcut altceva decât să-mi joc propria tragedie.

Uneori, monologurile şi le spunea în faţa oglinzii, aşa cum îşi pregătise odinioară examenul de actorie.

Unele zvonuri despre citarea lui în proces şi rolul macabru jucat ajunseseră între timp şi în B. Asta îl făcea să-şi pregătească şi mai conştiincios apărarea. Uneori, alături de emoţie, simţea şi o mare nerăbdare să poată fi văzut de întreaga lume.

Eu am fost în acelaşi timp cel viu şi cel mort. Spiritul ce voia să plece şi trupul care mi-a rămas aici. Jumătate din

Albania a fost la fel, doar că rolul dedublării ei mi-a revenit mie.

Într-o noapte, întorcându-se acasă, i se păru că în spatele gardului de-a lungul căruia mergea se află o prezență ciudată. Își încetini pașii, în vreme ce căuta cu privirea luminile casei sale. Erau încă departe.

Un mârâit înfundat de câine, care-l liniști preț de o clipă, îi spori apoi sentimentul de teamă atunci când văzu ochii jivinei. Își aminti fulgerător cele auzite despre câinii de graniță fugiți. Acesta stătea pe partea cealaltă a drumului, privindu-l cu ochii lui de gheață tulbure, ca niște lame de cuțit încrucișate. Cum de a fost posibil să ajungă aici, se întrebă uluit, rămas stană de piatră, cu gândul la câinele german și la ochii comandantului.

Pășind cu atenție, se îndepărtă fără a-și desprinde privirea de la el. Tu nu mă mai poți speria, își spuse apropiindu-se de poarta casei. Pe tine te-au mâncat peștii, nefericitule.

XIII
SFÂRȘIT

Era duminică. Ca în fiecare zi, Lul Mazrek plecă de acasă ca să-și bea cafeaua de dimineață la „Barul Liria”.

Pe drum cumpără ziarele. Unul dintre ele avea un articol despre viitorul proces. În orașul de pe litoral se făceau ultimele pregătiri pentru „reconstituirea la fața locului”. Sculptorul orașului tocmai terminase placa memorială pe care erau înscrise numele celor uciși pe mare și pe uscat. Exista o polemică în jurul cuvintelor care le însoțeau. Unii gândeau că textul „Patria le cere iertare fiilor și fiicelor ei,

pedepsiți fără milă pentru că au dorit să o părăsească” era totuşi prea sfidător. Fugarii nu fuseseră pedepsiți de patrie, ci de regimul comunist. Pe de altă parte, înlocuirea cuvântului „patrie” cu „regim” crea o altă încurcătură. Regimul, deşi răsturnat, nu-şi ceruse încă iertare de la nimeni.

Ori de câte ori întâlnea astfel de texte, Lul Mazrek simțea un junghi în capul pieptului. În ziua aceea, înțepătura i se păru de-a dreptul insuportabilă. Eu nu i-am trădat, iar de batjocorit nici nu poate fi vorba, repeta în sinea sa fragmente din monologul său interminabil. Eu am fost doar un mic actor, nimic altceva.

Cafeaua i se păru rece şi mai ceru una. Pari gânditor, Lul, îi spuse barmanul. El nu-i răspunse. Pe stradă, trecătorii se mişcau tăcuți. Merg, merg cu toții, fără întrerupere şi ilogic, îi trecu alene prin gând.

Lăsă banii pe masă şi se îndreptă spre ieşire. Nu făcu decât doi-trei paşi pe trotuar când se auzi strigat: „Hei, actorule!”.

Întoarse capul cu un zâmbet de recunoştință pe chip. Era pentru prima oară când îl strigau astfel pe stradă. Câțiva paşi mai încolo văzu un om cu fața acoperită de o mască. În vreme ce observă țeava neagră a pistolului, învăluită în fum, simți o durere în coaste. Căzând pe o parte, cu ochii care i se stingeau zări cum masca se mută în partea cealaltă, parcă în joacă, ca şi când ar fi vrut să-şi râdă de el. A doua împuşcătură o auzi ca de la mare distanță, în vreme ce mintea i se cufundă în întuneric.

Din bar şi din clădirile de vizavi ieşiră câțiva oameni. Doi, trei inşi se aplecară peste el, ceilalți priviră în direcția în care dispăruse omul cu masca. Cineva strigă „poliția!”, „ambulanța!”, dar unul dintre cei care erau aplecați deasupra lui spuse: degeaba, e mort!

Cei doi polițiști din intersecție, ajunși primii, se pierdură complet. Nu făceau altceva decât să strige la oameni: îndepărtați-vă! Duceți copiii de aici! O femeie însărcinată, albă la față ca varul, încerca să se sprijine de brațul unui necunoscut. Ceilalți strigau tot ce le trecea prin cap. Unul găsise pe undeva o pânză mare, pe care o aducea în grabă. Acoperiră cadavrul cu ea și, imediat după asta, se lăsă o liniște ciudată. În așteptarea poliției și a medicului legist, oamenii îl priveau gânditori pe cel care adineauri băuse cafea lângă ei, la bar, iar acum zăcea pe jos, acoperit cu un cearșaf.

O pată roșie de sânge, care creștea văzând cu ochii, apăru în mijlocul pânzei. Apoi o alta, la început palidă, apoi din ce în ce mai roșie, se ivi alături. Ca obsedați de aparițiile acestea inexplicabile, oamenii nu-și mai luau ochii de la ele. O a treia pată, din ce în ce mai roșie și ea, începu să se contureze sus, acolo unde trebuie că se afla capul mortului.

*

Lul Mazrek fu îngropat două zile mai târziu, pe la prânz, la o oră după ce sosise din Tirana telegrama care îl convoca să se prezinte în micul oraș de pe litoral.

Acolo, pregătirile pentru reconstituire luaseră sfârșit, ba chiar se puseseră și câteva afișe asemănătoare celor de la teatru.

Sculptorul Pirro Gjermeni, cu pipa lui care-i fumega din ce în ce mai tare, terminase în cele din urmă placa memorială. După câteva propuneri, fusese acceptat textul cel mai simplu: „Patria îndurerată fiicelor și fiilor ei nefericiți”. Numele fetelor și ale băieților uciși erau scrise cu litere înclinate, pentru a reda, conform explicației artistului, acea plecăciune pe care o fac oamenii obișnuiți în fața unor martiri.

Iată-le numele: Altin Kraja, Ilir Herri, Blendi Kokona, Elona Shllaku, Nik Balliu, Ilir Hoxhvogli, Engjëllushe Kruja,

Marie Shkjezi, Bardh Malaholli, Andi Petrela, Rexhë Berisha, Ana Krasta, Zymbyle Himçi (Lili Preza), Gentian Hoxha, Niko Stamatis, Krisulla Gramatiku, Manushake Zekthi, Afrim Zekthi, Lek Mirakaj, Zana Paholli, Alban Gjadri.

Tirana-Paris, 2001-2002

Table of Contents